

**KARİKATÜR SANATINDA KADINA İLİŞKİN
CİNSİYETÇİ TEMSİLLER
ÖRNEK ÇALIŞMA: OTİSABİ KARİKATÜRLERİ**

Pelin ERDEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Yasemin KILINÇARSLAN

Uşak

Haziran, 2019

**KARİKATÜR SANATINDA KADINA İLİŞKİN CİNSİYETÇİ
TEMSİLLER**

ÖRNEK ÇALIŞMA: OTİSABİ KARİKATÜRLERİ

Pelin ERDEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yasemin KILINÇARSLAN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

KARİKATÜR SANATINDA KADINA İLİŞKİN CİNSİYETÇİ TEMSİLLER

ÖRNEK ÇALIŞMA: OTİSABİ KARİKATÜRLERİ

Pelin ERDEN

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman: Doç. Dr. Yasemin KILINÇARSLAN

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren yaşamın hemen her alanında varlığını sürdüren mizah; günlük yaşamın sorunları, arkadaşlık ilişkileri, aşk, kadın ve erkeğe dair bütün duygu ve düşünceler mizahın konuları arasında yer almaktadır. Özellikle kültürel, ekonomik, toplumsal ve teknolojik yönüyle insan yaşamının merkezine yerleşen kitle iletişim araçları, mizahın kullanımı açısından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Mizah, kitle iletişim araçlarında kendine genellikle karikatürler aracılığıyla yer bulmaktadır. Bütün bu argümanlardan hareket eden bu çalışma, karikatür ve mizah ilişkisi bağlamında kadına yönelik cinsiyetçi temsillerin karikatürlerde nasıl yer aldığını temel almaktadır. Çalışmada karikatürist Yılmaz Aslantürk'e ait olan Otisabi Karikatürleri kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller doğrultusunda ele alınmıştır. Otisabi Karikatürleri arasından rastgele örnekleme yoluyla seçilen karikatürler, göstergebilimsel yöntemle çözümlenmiştir. Çözümleme sonunda karikatürlerde kadının çeşitli stereotipler doğrultusunda çizildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Karikatür, Mizah, Medyada Kadının Temsili, Toplumsal Cinsiyet, Otisabi Karikatürleri.*

ABSTRACT

SEXİST REPRESENTATIONS OF WOMEN İN CARTOON ART SAMPLE STUDY: OTİSABİ CARTOON

Pelin ERDEN

Department of Communication Science

Social Sciences Institutes of Uşak University, June 2009

Advisor: Assoc. Dr. Yasemin KILINÇARSLAN

Since the beginning of human history, humor has evolved in every aspect of life, problems of everyday life, friendship, love, the relationship between men and women, all feelings and thoughts of humor are among the topics. In particular, the media at the centre of human life has a privileged position in terms of its economic, social and technological aspects and use of humor. Humor is often found in mass media through cartoons. From all these arguments, this study is based on how gender representation is involved for women in the cartoon in the context of the relationship between cartoon and humor. In this study, Otisabi cartoonists belonging to caricaturist Yılmaz Aslantürk were discussed in line with the sexist representations of women. The caricatures chosen from Otisabi cartoons through random sampling have been solved by semiotic method. At the end of the analysis, it was observed that the woman was drawn in caricatures in line with various stereotypes.

Keywords: *Caricature, Humor, Representation Of Women In Media, Social Gender, Otisabi Cartoons*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Pelin Erden'in "Karikatür Sanatında Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Örnek Çalışma: Otisabi Karikatürleri" başlıklı tezi.....tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Yasemin Kılınçarslan

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Didem Deniz

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bahar Soğukkuyu

Üye :

Üye :

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmada desteklerini esirgemeyen aynı zamanda lisansta da hocam olan bilgi birikimleri ile beni aydınlatan danışmanım sayın Doç. Dr. Yasemin Kılınçarslan'a teşekkür ederim. Her konuda yanımda olan annem ve babama, maddi manevi desteğini hiç eksik etmeyen, bana büyük emek harcayan ve hakkını hiçbir zaman ödemeyeceğim en kıymetlim canım abim Murat Erden'e, sevgili eşi Cennet Erden'e, çok sevgili Eda Özgün'e, İngilizce çevirilerinde bana yardımcı olan Ece Özgün'e, Begüm Tonyalı'ya, Bülent Çağrı Çalışkan'a, en bunaldığım anda bile bana destek olan Zeynep Gürgen Doğan'a, Abuzer Çetinkaya'ya, kitaplara ulaşmamda yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Tuğçe Nur Güner'e, bana çok katkısı olan Özgür Duru'ya , Rüştü Özkan'a, sevgili İsmail Akgül ve Derya Akgül çiftine, her moralim bozuk olduğunda bana destek veren su kabağı kursundaki abilerime, ablalarım, sayın hocam Filiz Çankaya Uzun'a, hayatımda iyi ki tanıdığım dediğim özel insanlardan biri olan ve yardımlarını hiçbir zaman eksik etmeyen, her zaman bana güç veren Dr.Öğr.Üyesi İkbal Bozkurt Avcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Pelin ERDEN

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Pelin Erden

Doğum Tarihi: 25.11.1989

Doğum Yeri: Kocaeli/Gebze

E-posta: pelinerden23@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise: Gebze Sarkuysan Lisesi (2003-2006)

Lisans: Elâzığ Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi – Radyo Sinema Televizyon
(2009-2013)

Eskişehir Anadolu üniversitesi – Açıköğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı
(2012-2017)

SERTİFİKA BİLGİLERİ

Bilgisayar işletmenliği (Operatörlüğü) Sertifikası (160 saat) Kocaeli/Gebze / Halk
Eğitim Merkezi 09/01/2009, 06/03/2009

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Pedagojik Formasyon Sertifikası 2015

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKT	: Aktaran
ATM	: Automatic Teller Machine
VB	: Ve Benzeri
VD	: Ve Diğerleri
VS	: Vesaire
NFS-NET	: National Science Foundation Network
TDK	: Türk Dil Kurumu
TV	: Televizyon
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
YY	: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	3
KARİKATÜR SANATINA GENEL BAKIŞ ve KARİKATÜRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	3
1.1. KAVRAMSAL OLARAK KARİKATÜR	3
1.2. KARİKATÜRÜN ÇEŞİTLERİ.....	5
I. İfade Tarzına Göre Karikatürler	6
a. Yazılı (Absürt günlük) Karikatürler.	6
b. Yazısız (Grafik Ciddi) Karikatürler.....	6
II. Tekniğine Göre Karikatürler	7
a. Renkli Karikatürler	7
b. Siyah Beyaz Karikatürler	8
III. Kurgu Yapı Özelliğine Göre Karikatürler	8
a. Tek Kare Karikatürler.....	9
b. Çok Kareli Karikatürler.....	9
c. Bant Karikatürler	9
1.3 KARİKATÜRÜN TARİHİ	10
1.3.1. Dünyada Karikatürün Tarihsel Gelişimi	11
1.3.2. Türk Karikatür Sanatının Tarihsel Gelişimi	16
1.3.2.1. Tanzimat Dönemi Türk Karikatürü (1867-1878).....	17
1.3.2.2. İstibdat Dönemi Türk Karikatürü (1878-1908).....	19

1.3.2.3. Meşrutiyet Dönemi Türk Karikatürü (1908-1918).....	21
1.3.2.4. Kurtuluş Savaşı Türk Karikatürü (1918-1923)	25
1.3.2.5. Cumhuriyet önemi Türk Karikatürü (1923-1945).....	26
1.3.2.6. 1950 sonrası ve Günümüz Türk Karikatürü	27
2.BÖLÜM.....	31
KARİKATÜR MİZAH İLİŞKİSİ	31
2.1 MİZAH NEDİR?	31
2.2. MİZAHIN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ	34
2.3. MİZAH TEORİLERİ	36
2.3.1. Üstünlük Teorisi	37
2.3.2. Uyumsuzluk Teorisi	38
2.3.3. Uyarılma Rahatlama Teorisi	40
2.4. MİZAH VE KARİKATÜR ARASINDAKİ BAĞLANTISALLIK	41
3. BÖLÜM.....	43
POPÜLER KÜLTÜR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÜÇGENİ.....	43
3.1. CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET FARKI NEYİ TANIMLAR?	43
3.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN KADIN VE ERKEK ..	48
3.3. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET TARTIŞMALARI.....	51
3.4. POPÜLER KÜLTÜR ÜRÜNÜ OLARAK KARİKATÜR VE KADIN	55
3.5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAKİ KARİKATÜRLERDE KADIN TEMSİLLERİ.....	57
3.5.1. Gazete Karikatürlerinde Kadın Temsilleri	60
3.5.2. Dergi Karikatürlerinde Kadın Temsilleri	63
3.5.3. İnternet Ortamındaki Karikatürlerde Kadın Temsilleri.....	65
4. BÖLÜM.....	78
METODOLOJİ	78
4.1.ARAŞTIRMANIN AMACI-ÖNEMİ.....	78
4.2 PROBLEM DURUMU	78
4.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	79
4.4 ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	81
4.5 ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	82
4.6 VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ	82
5. BÖLÜM.....	83

KADINA İLİŞKİN CİNSİYETÇİ TEMSİLLER BAĞLAMINDA OTİSABİ KARİKATÜRLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE ÇÖZÜMLENMESİ.....	83
5.1. BAŞIMDAN GEÇTİ BUNLAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	84
5.1.1. Alışveriş Bağımlısı Kadın	85
5.1.2. Evlenme Meraklısı Kadın.....	87
5.1.3. Biseksüel Kadın.....	89
5.1.4. Ev Hanımı Olarak Kadın	91
5.1.5. Hesap Ödeten Kadın.....	93
5.2. MÜNASEBETSİZ İLİŞKİLER ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	96
5.2.1. İlk Adımı Atan Kadın.....	96
5.2.2. Aldatan Kadın.....	98
5.2.3. Dırdırcı Kadın.....	100
5.2.4. Temizlikçi Kadın	101
5.2.5. Otostop Yapan Kadın	103
5.3. DOKUNAKLI TEMASLAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	106
5.3.1. Yalan Söyleyen Kadın.....	106
5.3.2. Titiz Kadın.....	109
5.3.3. Alışveriş Meraklısı Kadın	111
5.3.4. Ayrılıktan Sonra Hemen Evlenen Kadın	113
5.3.5. Aldatılan Kadın	115
5.4. KAYITDIŞI HATIRALAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	118
5.4.1. Hırsız Kadın	118
5.4.2. Kötü Kadın	120
5.4.3. Temizliğine Dikkat Etmeyen Kadın.....	122
5.4.4. Bakire Olmayan Kadın	124
5.4.5. Zengin Koca Avcısı Kadın	126
5.5. KADINLARA FISILDAYAN ADAM ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	129
5.5.1. Tek Gecelik Kadın.....	129
5.5.2. Eve Götürmek İsteyen Kadın	131

5.5.3. Hijyen Kadın	133
5.5.4. Para İsteyen Kadın.....	135
5.5.5. Şiddete Uğrayan Kadın.....	137
5.6. İNLEYEN NAĞMELER ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	140
5.6.1. Genelevde Çalışan Kadın	140
5.6.2. İnternet Bağımlısı Kadın	143
5.6.3. Basit Kadın	145
5.6.4. Dedikodu Yapan Kadın	147
5.6.5. Dolandırıcı Kadın	149
5.7. SEN DE BENİ ÖP ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	152
5.7.1. Kıskanç Kadın	152
5.7.2. Sekse Düşkün Kadın	153
5.7.3. İdeal Olması İstenen Kadın	155
5.7.4. Üniformalı Erkekleri Seven Kadın.....	157
5.7.5. Cinselliğini Araç İçin Kullanan Kadın	160
5. 8. AŞK BENİM ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	163
5.8.1. Cimri Kadın.....	163
5.8.2. Dolandırıcı Kadın	165
5.8.3. Pornografi Olarak Kadın	167
5.8.4. Cinselliğini Araç İçin Kullanan Kadın	169
5.8.5. Sahiplenilmek İstenen Kadın.....	170
SONUÇ.....	174
KAYNAKÇA	177
WEB KAYNAKLARI.....	184

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklılıklar	45
Tablo 2 : Kadınlardan ve Erkeklerden Beklenen Özellikler	47
Tablo 3: Başından Geçti Bunlar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	95
Tablo 4 : Münasebetsiz İlişkiler Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1055
Tablo 5: Dokunaklı Temaslar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1177
Tablo 6: Kayıtdışı Hatıralar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1288
Tablo 7: Kadınlara Fısıldayan Adam Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller ..	13939
Tablo 8: İnleyen Nağmeler Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1511
Tablo 9: Sende Beni Öp Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1622
Tablo 10: Aşk Benim Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller	1733

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: (Selçuk Erdem) Yazılı Karikatür Örneği.....	6
Şekil 2: (Atıla Özer) Yazısız Karikatür Örneği.....	7
Şekil 3: (Hakkı Uslu) Renkli Karikatür Örneği	8
Şekil 4: (Ali Ulvi Ersoy) Siyah Beyaz Karikatür Örneği.....	8
Şekil 5: (Erdil Yaşaroğlu) Tek Kare Karikatür Örneği.....	9
Şekil 6: (Atıla Özer) Çok Kareli Karikatür Örneği.....	9
Şekil 7: (Piyale Madra) Bant Karikatür Örneği	10
Şekil 8: Leonardo Da Vinci Grotesk Kafa	12
Şekil 9: Mısır Kralı IV. Amenofis	13
Şekil 10: (1830) La Caricature Gazetesi.....	15
Şekil 11: Diyojen Dergisinde Yayımlanan ‘İlk Türk Karikatürü’ Olarak Gösterilen Çizeri Belirsiz Karikatür.....	18
Şekil 12: II. Abdülhamit’in Burnu	20
Şekil 13: Karagöz Dergisinin Kapağı	22
Şekil 14: 5 Kasım 1908 Kalem Dergisi Kapağı.....	23
Şekil 15: Cem Dergisi İkinci Dönem 1927.....	23
Şekil 16: Cemil Cem’in Kendi Karikatürü	24
Şekil 17: Gülyüz Dergisi.....	26
Şekil 18: Aydede Dergisi.....	26
Şekil 19: Gırgır Dergisi.....	28
Şekil 20: Penguen Dergisi.....	29
Şekil 21: Leman Dergisi.....	29
Şekil 22: İş Hayatındaki Kadın-Erkek Farkı	53
Şekil 23: Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü	62
Şekil 24: Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü	63
Şekil 25: Cinsel Nesne Olarak Kadın	67
Şekil 26: Cinsel Nesne Olarak Kadın.....	68
Şekil 27: Cinsel Nesne Olarak Kadın.....	68
Şekil 28: Cinsel Nesne Olarak Kadın	68
Şekil 29: Azgın Kadın.....	69
Şekil 30: Azgın Kadın.....	69
Şekil 31: İdeal Kadın	70
Şekil 32: İdeal Kadın.....	70
Şekil 33: Dırdırcı Kadın.....	71
Şekil 34: Dırdırcı Kadın.....	71
Şekil 35: Dırdırcı Kadın.....	72
Şekil 36: Dırdırcı Kadın.....	72
Şekil 37: Ev Hanımı Olarak Kadın.....	73
Şekil 38: Ev Hanımı Olarak Kadın.....	73
Şekil 39: Kıskanç Kadın.....	74
Şekil 40: Kıskanç Kadın.....	74
Şekil 41: Kıskanç Kadın.....	74
Şekil 42: Kıskanç Kadın.....	74
Şekil 43: Evlenme Meraklısı Kadın.....	75
Şekil 44: Evlenme Meraklısı Kadın.....	75
Şekil 45: Aldatan Kadın.....	76
Şekil 46: Aldatan Kadın.....	76
Şekil 47: Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın.....	77
Şekil 48: Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın.....	77

GİRİŞ

İlk olarak mizah anlayışını mağara duvarlarına yaptığı çizimlerle ortaya koyan insanoğlu, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişle birlikte yani baskı tekniklerinin gelişmesiyle birlikte basılı materyaller üzerine mizah duygularını işlemeye başlamıştır. Böylece karikatür etkin bir mizah türü olarak iletişim tarihindeki yerini almıştır. Bir kitle iletişim biçimi olan karikatür, iletilmek istenen mesajları yazılı ve görsel yollarla vermektedir. Karikatürler, günümüzde en yaygın olarak yazılı ve görsel medyada gazete, dergi ve internet mecralarında yer almaktadır. Bir mizah türü olan karikatür, olay ve olguları çizgi diliyle anlatma sanatıdır. Karikatürler, oldukça küçük bir karede/çerçevede çok önemli mesajlar vermektedir. Hemen hemen her olayı kendine konu edinen karikatürler, insanları hem güldürmekte hem de düşündürmektedir. Karikatürler eğlendirme amacı olduğu gibi eleştiri amacıyla da kullanılmaktadır. Nitekim en ilkel dönemlerinden itibaren iletişim ihtiyacı içinde olan insan ihtiyaçlarını karşılayabilmek, duygu ve düşüncelerini aktarabilmek için başta karikatür olmak üzere değişik metotlara başvurmuştur.

Karikatürler; eğlendirme, düşündürme ve eleştirme fonksiyonlarıyla birlikte, toplumdaki birtakım kalıp yargıları da olduğu gibi sürdürdüğü görülmektedir. Karikatürlerde toplumsal cinsiyet normları, patriarkal ideoloji doğrultusunda kurgulanmaktadır. Toplumun iki cinse yönelik farklı beklentileri, toplumda kadın ve erkeğe biçilen roller, kadın ve erkeğe yönelik özel-kamusal alan ayrımı hegemonik erkeklığe göre şekillenmektedir. Türkiye'deki karikatürlerde de aynı durum söz konusudur. Çünkü ataerkil yapının hâkim olduğu bu toplumda karikatürlerde de söz konusu durumun yansıdığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma Türkiye'deki karikatürlerde kadının cinsiyetçi konumlanışı sorunundan hareket etmektedir.

Çalışmada Türkiye'nin önde gelen karikatüristlerinden olan Yılmaz Aslantürk'ün karikatürleri arasından tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen karikatürler, toplumsal cinsiyet açısından ele alınmıştır. Çalışmada göstergebilimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Temel olarak dört bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde karikatürün kavramsal çerçevesi çizildikten sonra dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişimine değinilmiştir. İkinci bölümde mizah kavramı genel hatlarıyla ortaya konulduktan sonra karikatür-mizah ilişkisine ve mizah teorilerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde popüler kültür, toplumsal cinsiyet ve kadın üçgeni genel

bir perspektiften ele alınmıştır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümü, kadına ilişkin cinsiyetçi temsillerin örneklem olarak belirlenen Otisabi Karikatürlerinde nasıl yer aldığını ortaya koymaktadır. Seçilen karikatürler göstergebilimsel yöntemle çözümlenmiştir.

1. BÖLÜM

KARİKATÜR SANATINA GENEL BAKIŞ ve KARİKATÜRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. KAVRAMSAL OLARAK KARİKATÜR

Bir toplumda hâkim olan mizah anlayışı; o toplumun kültürel, toplumsal ve düşünsel yapısı ile yakın bir ilişki içerisinde. Diğer bir ifadeyle insanın gülmesini sağlayan unsurları, içinde bulunduğu toplumun yapısı, düşünce dünyası ve kültürel kodları oluşturmaktadır. Sosyolojik ve kültürel faktörlerden beslenen mizah anlayışı şüphesiz, en belirgin biçimde kendine karikatürlerde yer bulmaktadır. Çünkü karikatür, herhangi bir düşünceyi en sade ve etkili biçimde ifade etme sanatıdır. Okuyucuya verilmek istenen mesajı doğrudan ve vurucu bir şekilde aktaran “karikatür” kavramının ilk olarak 17. Yüzyılda, İtalyan Barok Ressam Annibale Carracci’nin resim atölyesinde kullanıldığı ve buradan yayıldığı bilinmektedir. Çünkü Carracci’nin “Artidi Bologna” isimli metnine önsöz yazan Mosini, “Caricare” sözcüğünü ilk kez kullanmıştır (Arık, 1998: 4). Kökeni “Caricare” olan karikatür sözcüğünün İtalyanca’da “Carattere” (Karakter), İspanyolca’da ise “Cara” (Yüz) sözcüklerinden türediği düşünülmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 955). Etimolojik olarak İtalyanca’ya dayanan “Caricare” (Özer, 1994: 7) yükleminden türediği bilinen karikatür; İngiliz ve Amerikan kültüründe “Cartoon” sözcüğü ile karikatürist ise “Cartoonist” sözcüğü ile kavramsallaştırılmıştır (Bayram, 2009:109). Çizimlerle mesaj vermeyi ifade eden bütün bu sözcükler, dillere göre farklılaşsa da aslında anlatılmak istenen “insanların görünüşlerini ve yüzlerini bozmayı, abartmayı ve karakteristik niteliklerini öne çıkarmayı” (Fidan, 2007: 39) temel almaktadır.

Karikatür sözcüğü mecazi olarak “alay etmek, abartmak ve saldırmak” (Kayış, 2009:13) gibi anlamlara gelmektedir. “Hücum etmek” (Şenyapılı, 2003: 15) manasında da kullanılan karikatür kelimesi 1665 yılında Bernini tarafından Fransızca’ya bu anlamı ile aktarılmıştır (Topuz, 1997: 41). Türkçe’ye aktarılması ileri dönemlere tekabül eden karikatür kavramının birçok değişik tanımı bulunmaktadır. Hem yazarlar hem de karikatüristler tarafından farklı nitelikleri ön plana çıkarılarak yapılan birçok karikatür tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlamalardan öne çıkanları ele

almak karikatürü anlamlandırmak açısından önem arz etmektedir. Türk Dil Kurumu, karikatürü “insan ve toplumla ilgili her çeşit olayı konu olarak alıp abartılı bir biçimde belirten düşündürücü ve güldürücü resim” olarak tanımlamaktadır (www.tdk.gov.tr, 2019).¹ Büyük Larousse Ansiklopedisi’nde karikatürün “yüzün belirgin çizgilerini ya da bedenın oranlarını tamamen yergi amacıyla abartarak ya da biçimini bozarak desen, resim vb. yollarla gülünç ve acayip biçimde betimleme” olduğu dile getirilmektedir. Yine Dictionnaire Larousse de (1994: 1303) karikatürün amacının yermek olduğu için abartılı ve orantısız çizgiler ile yapılan olağandışı ve komik resim olduğuna dikkat çekmektedir. Karikatürün düşünce anlatma biçimi olduğuna dikkat çeken ünlü karikatürist Atila Özer’in (2007:1) tanımlamasına göre karikatür bir çeşit “düşünceleri, çizgi ile anlatma sanatıdır.” Başka bir karikatürist olan Üstün Alsaç (1994: 7) ise karikatürü “insanların, varlıkların, olayların hatta duygu ve düşüncelerin doğala ters düşen, olağanla çelişen, gülünç yanlarını yakalayıp bunların kimi zaman da yazıyla desteklenmiş abartılı çizimlerle bir gülmece anlatımına dönüştürme sanatı” olarak nitelendirirken aslında tanımlamasında karikatürün olağan yaşama nispeten abartılı doğasına vurgu yapmaktadır. Karikatürün çizgiler vasıtasıyla mizah yapmaya yarayan bir çeşit sanat olduğuna dikkat çeken İsmail Kar da tanımlamasında yine karikatürün abartılı boyutunun altını çizmektedir (Fidan, 2007: 39).

2007 yılının aralık ayında Amerika’da düzenlenen Dünya Politik Karikatür Yarışması’nda birinci olan Alaşehirli karikatürist Ahmet Aykanat (2007) karikatür sanatını “insana yücelik duygusu veren, önemli bir sanat dalı” şeklinde tanımlamıştır. Cemil Cem, karikatürün seçkin bir sanat olduğunu ortaya koymak için karikatürü “San’atın zübdesi (en seçkin parçası, özü)” (Coşar, 2010: 689-690) olarak nitelendirmektedir. Çetin Altan karikatürün “büyülü” bir sanat olduğuna dikkat çekerken; Türk edebiyatının önemli yazarlarından olan Orhan Veli Kanık karikatürün “anlatımı kendinde olan bir çizgi sanatı” (Akt. Özen, 2003: 1) olduğunu ifade etmektedir. Türk sanatına muazzam katkı sağlayan ünlü yazar, çevirmen, ressam ve karikatürist Abidin Dino, karikatürün gücüne dikkat çekerek bu sanatın yazıdan, şiirden ve resimden daha kudretli olduğunu vurgulamaktadır (Akt. Özocak, 2011: 264). Karikatürist Erdil Yaşaroğlu (2004: 6) ‘Popüler Kültür ve Gençlik Dergisi’nin özel sayısında karikatürün “popüler bir sanat” olduğunun altını sıklıkla çizmektedir. Turhan Selçuk karikatür sanatının bir çeşit “grafik mizah” (Akt. Çetin, 2012: 15)

¹ ‘Karikatür nedir?’ www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 04.05.2018)

olduğunu belirtirken; Hıfzı Topuz bu sanatın daha çok iletişimsel boyutuna dikkat çeken bir tanımlama yapmıştır. Topuz'un tanımına göre "Karikatür iletişim açısından ikonik yani bir desene dayalı gülmece (mizah) ağırlıklı bir mesaj yani görsel bir iletidir" (Çevik, 2010: 226). Önder Şenyapılı 2003 yılında kaleme aldığı 'Neyi, Neden Nasıl Anlatıyor Karikatür Kim, Niye Çiziyor' isimli kitabında karikatürü, insanların ve nesnelerin normalden abartılı bir çizilmesi olarak nitelendirerek şöyle bir tanımlamaya gitmiştir: "Karikatür her şeyden önce bir şakadır. Şaka kalıbına bürünmüş bir çizgi tekniğidir. Günümüz anlayışında ise karikatür, çizgide mizah yapma sanatıdır" (Şenyapılı, 2003: 133). Son olarak Cemal Nadir, karikatürün hem güldürmece hem de düşündürmeceyi harmanlayan bir sanat olduğunu vurgulayan bir tanımlama yapmıştır. Nadir'e göre (Akt. Coşkun, 2009: 28) karikatür "insan beyninin muhtaç olduğu tebessüm ve düşünmeyi temin eden bir güncel sanattır."

Nitekim, karikatürün birçok kişi tarafından sanatsal, iletişimsel, düşünsel ve mizahi boyutuna dikkat çeken pek çok tanımının bulunduğu görülmektedir. Bütün bu tanımlamalarda karikatürün özellikle 'mizah, abartı, çizgi, güldürme, düşündürme' gibi nitelikleri ön plana çıkarılmaktadır. Bu tanımlamalardan yola çıkıldığında karikatür; "her türlü meseleyi abartılı bir şekilde ele alan, geniş kitlelere ulaşarak insanların güldüren, güldürürken de bu mesele üzerine düşündüren küçük bir çerçeve içinde çizgi ile mizah yapma sanatıdır" şeklinde tanımlanabilir.

1.2. KARİKATÜRÜN ÇEŞİTLERİ

Birçok sanat dalında olduğu gibi karikatürde kendi içinde türlere ayrılmıştır. Özer'e göre (2007: 34) Karikatür içerik ve sanatsal anlayış bakımından üç grupta incelenebilir. Bunlar portre karikatür, karikatür, humoristik desendir.

Abdulkadir Uslu da karikatürü kendi içinde sınıflara ayırmıştır. Bunlar ifade tarzına göre, tekniğine göre ve kurgu yapısına göre karikatürlerdir. Görüldüğü üzere bazı yazar ve araştırmacılar karikatür türlerini farklı ele almışlardır. Bunların hepsine ayrıntılı bir şekilde değinilmeyecektir. Sadece Abdulkadir Uslu'nun karikatür sınıflaması ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çünkü kurgu türleri içinde yer alan bant karikatür bizim çalışacağımız karikatür türüne örnektir (Fidan, 2007: 43).

I. İfade Tarzına Göre Karikatürler

İfade tarzına göre karikatürler yazılı ve yazısız olmak üzere ikiye ayrılmaktadır

a. Yazılı (Absürt Günlük) Karikatürler: Çoğunun esprisi kalıcı olmayan, günlük gazetelerde çizilen karikatürlerdir. Geniş kitlelere ulaşmayı hedeflediği için görüntüyü yazıyla desteklemektedir (Fidan, 2007: 43). Alegori ve ironi söz oyunlarından yararlanır (Çeviker, 1986: 58).

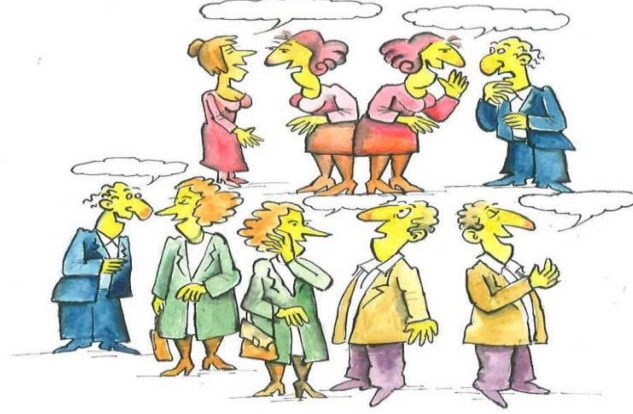

Şekil 1 : (Selçuk Erdem) Yazılı Karikatür Örneği²

b. Yazısız (Grafik Ciddi) Karikatürler: Dünyanın her yerinde anlaşılır olması evrensel bir dili olduğunu ve insanlığın ortak sıkıntılarını, sorunlarını dile getirdiğini göstermektedir. Çizerin dilini bilmeseniz bile, yazısız karikatürleriyle iletişim kurarak vermek istediği mesajı anlayabilirsiniz (Çakır, Öztekin, 2014: 78). Dünyada yazısız karikatür örneklerini Almanya’da Adolf Obenlander, Fransa’da Maurice Henry, İngiltere’de ise Leslie Starke vermiştir (Özer, 1994: 10). Türkiye’de ise ilk yazısız karikatür örneklerini veren Cemal Nadir Güler’dir (Özer, 1994: 70). Steinberg’ciler yazısız karikatür türünü uygulayanların çizerlerin sınıfıdır. Bunlar sadeliğe, açıklığa ve güzelliğe önem vermektedirler. Karikatürlere bazen kolaj denilen metotla bezler, renkli kağıtlar yapıştırırlar ya da karikatürlerde sadece renk kullanırlar

²“Yazılı karikatür” <http://sosyobaz.com/size-kahkaha-attiracak-turden-selcuk-erdem-karikaturleri> (Erişim Tarihi: 09.05.2018)

(Özer, 1988:18). Bu tip karikatürler sanat kaygısı taşımaktadır ve espri her zaman kalıcı olmaktadır (Fidan, 2007: 45).

Şekil 2 : (Atilla Özer) Yazısız Karikatür Örneği³

II. Tekniğine Göre Karikatürler

Tekniğine göre karikatürler renkli ve siyah beyaz karikatürler olarak ikiye ayrılmaktadır.

a. Renkli Karikatürler: Pastel boya, kuru boya, guaj boya kullanılarak renklendirilir (Fidan, 2007: 45). Renk ilettiği bir şeyi pekiştiriyorsa kullanılır yoksa gereksiz olursa dikkatleri dağıtmaktadır (Alsaç, 1994: 11). Baskı tekniklerinin gelişmesine bağlı olarak mizah dergileri renkli karikatürlere yer vermiştir. Ülkemizde renkli karikatüre Gırgır ve Mikrop dergilerini örnek gösterebiliriz. Gırgır dergisi siyah, sarı, beyaz olarak basılmıştır ve okuyucunun hafızasında öyle bir yer edinmiştir. Mikrop, sol politik tavrın sonucu olarak kırmızı renklidir. Cıngar ise İslami eğilimli olduğu için yeşildir (Cantek, Gönenç 2017: 23).

³ ‘‘Yazısız karikatür’’ <http://www.atilaozermuzeevi.com/> (Erişim Tarihi: 09.05.2018)

Şekil 3: (Hakkı Uslu) Renkli Karikatür Örneği ⁴

b. Siyah Beyaz Karikatürler: Beyaz zemine siyah çini mürekkeple çizilmektedir (Fidan, 2007:45). Bu karikatürlerde renk kullanılmaz. Anlatılmak istenen mesaj çizgi diliyle verilmeye çalışılır.

Şekil 4: (Ali Ulvi Ersoy) Siyah Beyaz Karikatür Örneği⁵

III. Kurgu Yapı Özelliğine Göre Karikatürler

Kurgu yapı özelliğine göre karikatürler tek kare karikatür, çok kareli karikatür ve bant karikatür olmak üzere üçe ayrılır.

⁴ “Renkli karikatür”,

https://www.facebook.com/pg/hakkiusluart/photos/?tab=album&album_id=10408816526219 (Erişim Tarihi: 09.05.2018)

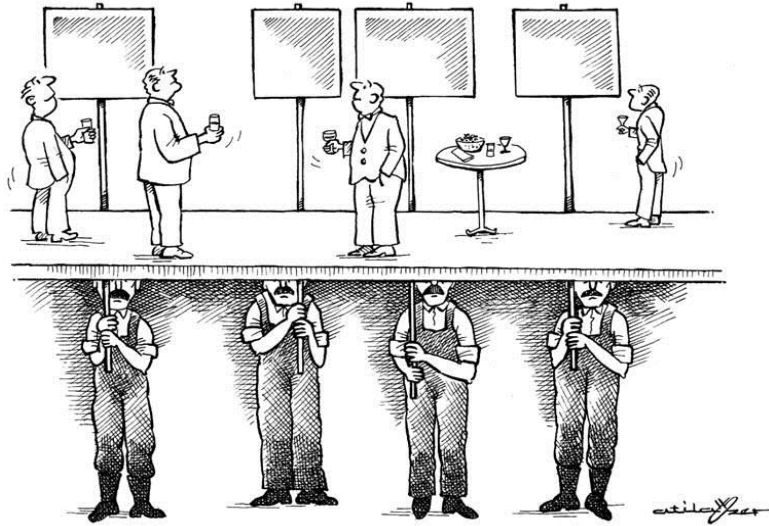
⁵“Siyah- Beyaz Karikatür”, <https://zozizo.com/ali-ulvi-ersoy-90li-yillarin-mizahi/>
<https://zozizo.com/ali-ulvi-ersoy-90li-yillarin-mizahi/> (Erişim Tarihi: 09.05.2018)

- a. **Tek Kare Karikatürler:** En çok kullanılan karikatür türüdür. Bu tip karikatürlerde espri tek karede anlatılmaktadır. Çerçevesiz ya da çerçevesiz olarak renkli veya siyah beyaz yayınlanmaktadır.

Şekil 5: (Erdil Yaşaroğlu) Tek Kare Karikatür Örneği⁶

- b. **Çok Kareli Karikatürler:** Genelde 2-3 karede anlatılan karikatürlerdir. (Fidan, 2007:45).

Şekil 6 : (Atila Özer) Çok Kareli Karikatür Örneği⁷

- c. **Bant Karikatürler:** İlk olarak Henry Mayo ve Faugasse tarafından 1887 yılında çizilmiştir. Türkiye'ye gelişi ise çeşitli ajanslar sayesinde olmuş ve

⁶ "Tek kare karikatür", <http://listetek.com/haber/1527> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

⁷ "Çok kareli karikatür" <http://www.atilaozermuzeevi.com/karikaturler> (Erişim Tarihi: 06.06.2018)

gazetelerde yerini bulmuştur (Özer, 2007: 32). Batılılar bant karikatüre “strip” adını vermişlerdir (Çakır, Öztekin 2014: 79). Bu tür karikatürler belirli bir mekânda geçer, belirli tipleri ele alır ve seri olarak çizilmektedir (Fidan, 2007: 45). Yani; olayların belli bir kahraman çevresinde geliştirilmesi prensibiyle tip kullanılmaktadır. Karikatürcü bir kahraman ve yan kahramanlar yaratıp her gün bu kahramanların başından geçen olayları anlatmaktadır (Özer, 2007: 32). Bu karikatürlerde birden fazla kare kullanılmaktadır. Anlatımı daha etkili kılabilmek için yazıdan da faydalanılabilir (Alsaç, 1994: 8). İlk kareler izleyiciyi hazırlamak için kullanılır verilmek istenen mesaj son karede olur (Özer, 2007: 30). Behiç Ak, Latif Demirci ve Piyale Madra bant karikatür çizenler arasındadır (Şenyapılı, 2003: 61). Bizim çalışmamızın konusu olan Yılmaz Aslantürk’ün çizdiği Otisabi karikatürleri de bant karikatür içine girmektedir. Bant karikatür örneğine Piyale Madra’nın piknik karikatürü örnek verilebilir.

Şekil 7 : (Piyale Madra) Bant Karikatür Örneği⁸

1.3 KARİKATÜRÜN TARİHİ

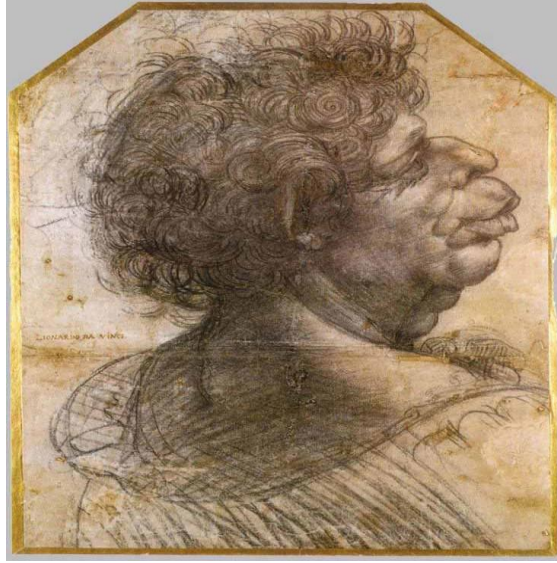
Karikatürün ne zaman bulunduğu bilinmemektedir. İnsanı güldüren güldürürken de düşündürülen bu sanat acaba ilk nerede çıkmıştır ve ne gibi süreçlerden geçmiştir? çalışmanın bu bölümünde bu sorulara cevap aranacaktır. Öncelikle karikatürün bir sanat dalı olarak değerlendirilmesi ve bugünkü konumuna gelmesinde bu süreçlerin etkisi olduğu düşünüldüğünden bu konulara aşağıda değinilecektir.

⁸“Bant Karikatür”, <http://Karikaturhaber.Blogspot.Com.Tr/2008/02/Karikatrc-İbrahim-Zdabakn-İnternet.Html> (Erişim Tarihi: 09.05.2018)

1.3.1. Dünyada Karikatürün Tarihsel Gelişimi

Çizgilerle abartma sanatı olan karikatürün tarihide aynı insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Karikatürün çok eski zamanlardan beri var olduğuna kanıt Torino müzesinde bulunan ‘‘muzıkacı hayvanlar’’dan, Yunan vazolarında görülen tanrı resimlerinden anlaşılmaktadır (Türk ansiklopedisi, 1974: 333). Paleolitik ve Neolitik çağa bakıldığında o dönemden kalma taş üstü gravürlerin bazıları karikatüre benzemektedir. Yine aynı şekilde dönemin eğlence anlayışını yansıtan, şölenlere canlılık katan soytarılarında kabartmaları olduğu görülmektedir. Batı sanatında bu tür örneklere Roma duvar resimlerinde ve orta çağ heykellerinde rastlanmaktadır. Bunlar ne amaçla yapılmış bilinmemektedir ama bu desenleri çizenleri karikatüristlerin ilk atası sayabiliriz. Rönesans’tan bu yana çizime dayalı anlatım önem kazanmıştır. Albert Dürer, matematik hesaplarla insan yüzünde ne tür biçimsel değişiklikler yapılabileceğini saptama uğraşındayken, Leonardo da Vinci ise çirkin yüzler üstüne deneysel çalışmalar yapmaktadır (Şenyapılı, 2003:13). Buna dayanarak Leonardo da Vinci ve Albert Dürer gibi dönemin bazı ünlü ressamların, insanların organlarını ya abartarak ya da çirkinliğini vurgulayarak çizdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır (Arık, 1998: 4).

Baskı makinesinin icadıyla karikatüre imkanlar tanınmış ve ilk baskı araçlarıyla karikatürün sadece birazı kopyalanabilmiştir. Bu karikatürcüler hakkında fazla bilgiye ulaşılamamıştır. 1466-1467 yılları arasında ulaşılan karikatürlerden bir kısmı Alman oyma baskıcı E.S Ustaya aittir. Onun arkasından Hollandalı ressam Bosch gelmektedir. Daha sonra ise Flaman ressam Bruegel isminden söz ettirir. Rembrandt’ın bazı portreleri de karikatür örnekleri arasına girmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 956).

Şekil 8 : Leonardo Da Vinci Grotesk Kafa⁹

Fransa'nın Ariège bölgesinde Grottes des Trois Frères denen Üç kardeşler mağarası'nda, İspanya'nın doğusu olan Gueva'da, Ramigia mağaralarında, Alplerde Mont Bego'da, aynı zamanda Merveilles de denilen Harikalar Vadisi'nde ve daha birçok yerde de insanlar duvarlara akla gelmedik desenler çizmişlerdir (Topuz, 1997:15).

Eski Mısır'da da karikatüre yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Mısır Kralı IV. Amenofis'e ait bir portre buna örnek olarak gösterilmektedir. Mısır sanatında kralların ve yakın çevresinin tanrısal güzellikte olacağı inancı yaygın olmuştur. Bu portre dikkati çeken deformasyonu ile diğer yapıtlardan ayrı bir niteliğe sahiptir (Yoltaş, 1984 Akt. Özer, 1988: 9). Eski mısırlı karikatüristler toplumun aksayan taraflarını kendilerine konu edinmişlerdir. Mısırlılarda Bes tanrısı vardır bu göbekli çirkin bir tanrı olup Mısırlılar için mizah kaynağı olmuştur. Mısırlılar bu tanrının gülünç heykellerini yapıp eğlenmişlerdir. Seks konusu da Mısırlıların karikatürlerinde yer almıştır. Bunların örnekleri ise ostrakon denilen alçı kalıplarında ya da papirüslerde görülmektedir. Cinsel organları çok abartarak vermişlerdir (Topuz, 1997:17-18). Eski mısırlı sanatçılar karikatürlerindeki cinsel simgeleri sembolik yollarla anlatmışlardır. Mısırlı sanatçılar insan yüzlerini hayvan şeklinde yapmışlardır. Mısırlılarda aslan figürü çoktur. Firavun Ramses III'ü eleştiren karikatürde oyun oynayan bir aslan ve antilop görülmektedir. Aslan figürü aktif rolde olup firavunu

⁹ ‘Leonardo Da Vinci Grotesk Kafa’, <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-d/da-vinci-leonardo/leonardo-da-vinci-grotesk-kafa-2059/> (Erişim Tarihi 07.05.2018)

temsil etmektedir. Antilop ise pasif rolededir. Aslan pençesinde bir şey tutmaktadır. Oyuncuların oturduğu sandalyeler tipiktir. Aslanın oturmuş olduğu sandalyenin bacakları ise sert ve uzun bir malzemedendir yapılmıştır. Bu oturuş pozisyonları bir ilişkiyi simgelemektedir. Eski mısırdaki sanatçılar bu şekilde sembolizme başvurmuşlardır (Kazanevski, t.y.).

Şekil 9: Mısır Kralı IV. Amenofis¹⁰

Çin, Roma, Grek sanatında da abartmalı türden karikatüre rastlanmıştır (Özer, 1994: 8). Eski Greklerde sayısız karikatür örneğinin var olmasına karşın bunlar her zaman hoş karşılanmamıştır. Karikatürler genelde kupalar, amforalar, testiler ve vazolar üzerindeki desenlerde görülmektedir. Testi ve çömleklerin üstünde harpie denen cadılar yer almaktadır. Kadınları korkutan satir denen yarısı at yarısı erkek olan yaratıklar görülmektedir. Grekler karikatürlerde erkeğin cinsel organına oldukça geniş yer vermişlerdir. Az da olsa hayvan desenlerine de bazı mozaiklerde yer vermişlerdir. Abartılmış fallus örneklerinin en büyüğü ise Selçuk Müzesi'nde bulunmaktadır (Topuz, 1997: 19-20). Karikatür 16. ve 17. Yüzyıllarda İtalya'da bir oyun olarak Anibale Carracci'nin atölyesinde ortaya çıkmıştır ve Anibale Carracci'nin çizimleri karikatüre yakın ilk resimler olarak bilinmektedir (Arık, 1998: 4). Hayvan başlı insan

¹⁰“Mısır Kralı IV. Amenofis”, <http://İsmailkar.Com/Karikaturyazilari1.Htm> (Erişim Tarihi: 07.05.2018)

vücutlu portrelere İtalyanlar “caricatura” adını vermişlerdir. Daha sonra 1690 yılından Venedik’ten İngiltere’ye giden T. Browne orada “caricatura” deyimini kullanmış ve bu sözcük ingilizleşmiştir (Özer, 1988: 11). İlk güldürü dergileri 1848’de İtalya’da ortaya çıkmıştır. Ayrıca dünyanın ilk karikatür müzesi de İtalya Tolentino’da açılmıştır (Topuz, Çeviker, Doğan, Oral, 1985:43).

18.yy. İngiltere’de demokratik rejimin olmasından dolayı basına özgürlük tanınmış bu yüzden karikatür sanatı önce İngiltere’de benimsenerek gelişmiştir (Özer, 1988:11). William Hogart İngiliz humour anlayışını yerleştiren, ilk büyük İngiliz karikatürcüsüdür. Özgün İngiliz karikatürlerini yaratan Hogart’tır. Bir diğer önemli isim ise James Gillray’dır. Siyasal karikatür çizmiştir. Thomas Rowlandson ise kadın modasının gülünç yanlarını, Hyde park toplantılarını çizmiştir. Georges ve Robert Cruikshank kardeşlere bakıldığında dönemin ünlü karikatürcüleri arasında yer aldığını görülmektedir. Daha sonra ise birbirlerinden ayrılmışlardır. George Cruikshank William Hone’un yergi yazılarını resimlemiştir (Topuz, 1997: 72). Genellikle bu sanatçıların çizimleri klasiktir ve insanların davranışları güldürüye konu olmaktadır Ortada güldürü olduğu için de bunlara da karikatür denilmektedir (Topuz, vd., 1985: 2).

Almanya karikatürünün kökleri ise 18. Yy. ikinci yarısına kadar dayanmaktadır. Bu dönemde üç büyük sanatçı adından söz ettirir. Bunlar: Chodowiecki, Schadow ve Voltz’dur. Chodowiecki Almanya’da yeni bir yol açmıştır. Napolyon’un Almanya’yı istila etmesi karikatürcülere esin kaynağı olur. Diğer önemli isim Voltz’dur. Voltz imparatorun sayısız karikatürünü çizmiştir (Topuz, vd., 1985:50). Almanya’nın 19. Yy. ortalarında geçirdiği bunalımlar sonucu siyasi karikatür yasaklanır ve karikatürcüler sadece gelenek ve görenekleri ele almaya başlamışlardır (Topuz, 1997: 86).

Fransa’da karikatüre bakıldığında Büyük Fransız Devrimi’nde karikatürcülerin çok iyi iş çıkardığını görülmektedir. Napolyon dönemi zengin karikatürlerle dolup taşmış ve her türlü karikatürler yapılmıştır. 1830’da ilk siyasi gülmece gazetesi olan “caricature” yayınlanmıştır (Topuz, 1997: 50). Bu gazeteyi Charles Philipon adlı bir gazeteci çıkarmıştır. La caricature dergisi çok tutulmuştur. Daha sonra Philipon arkasından Fransızca’da anlamı “gürültü patırtı” olan Charivari’yi çıkarmıştır. Caricature’ya çizenler bu dergiye de çizmeye başlamışlardır. Fakat hükümet bundan

hoşlanmaz ve İmparator Louis Philippe 1835'te çıkarttığı bir yasayla dergiyi kapattırır. Charivari ise 13 yıl politika dışı karikatür yaparak yayımını sürdürmeye devam etmiştir (Topuz, vd., 1985: 2-3-4). Her ne kadar ilk gülmece gazetesini Philipon yayınlansa da gazetenin adının tarihe geçmesinde etkili olan sanatçı Honore Daumier'dir (Topuz, 1997: 50). 19. yy'ın en önemli karikatürcüsü olan Daumier, 1832'nin maskeleri adlı karikatüründe dönemin siyasetçilerini alaya almış (Şenyapılı, 2003: 120) ve karikatürlerinde haksızlık, yalancılık, iki yüzlülük gibi konuları işlemiştir (Arık, 1998: 6). Daumier karikatüristliğin yanında taş kazılarıyla da ön plana çıkmıştır (Türk Ansiklopedisi, 1974: 334).

Şekil 10: (1830) La Caricature Gazetesi¹¹

19. Yy. da başka ülkeler de gazete çıkarmaya başladılar. İngilizler 1841'de Punch'ı, Almanlar 1844'te Fligende Blatter'i, İtalyanlar 1847'de Fischhietto'yu Avusturyalılar 1857'de Figaro'yu, Amerikalılar ise 1857'de Harper's Weekly'yi yayınladılar (Özer, 1994: 9). 19. Yüzyılın dönemin ünlü isimlerine bakıldığında Grandville, Gavarni, Henri Monnier'de gibi isimler görülmektedir (Topuz vd, 1985:2).

İkinci dünya savaşına kadar söze ağırlık veren karikatür, içerikte ve biçimde değişiklik göstermeye başlamıştır. Yazı ikinci plana düşürülmüş yazısız karikatür oluşturulmaya başlanmıştır. Karikatürcüler de yazının kaldırılması ve çizgilerin sadeleşmesiyle birlikte çirkin, şaşırtıcı, bir o kadar da iğrenç konular çizmeye başlamışlardır (Özer, 1988:13).

¹¹ "La Caricatura Gazetesi", <http://greatcaricatures.com/> (Erişim Tarihi: 11.05.2018)

İkinci Dünya savaşının sona ermesiyle Saul Steinber adlı bir mimar 1945'te "All in line" (Hepsi çizgide) isimli albüm yayınlar ve bu da modern grafik gülmecenin habercisi olmuştur (Arık, 1998: 7). 1946 yılında New York'ta açtığı sergiyle bu anlayışı tüm dünyaya kabul ettirmiştir. Nükte artık resmin altındaki kelimelerde aranmıyordu bizzat çizgilerde bulunmuştur (şenyapılı, 2003:136).

Dünyada karikatürün tarihsel değişimine bakıldığında Rönesans, Eski Mısır, in ve Greklerde karikatür sanatında abartılı anlatım ön plana çıkmaktadır. Karikatür olarak anılan desenlere her yerde rastlanılmaktadır. Vazolarda, taş üstü gravürlerde, duvar resimlerinde, heykellerde, papirüs adlı kağıtlarda, alçı kalıplarında ve çömleklerde örnekleri görülmektedir. Karikatür, 16 ve 17 yy. İtalya'da doğduktan sonra bütün Avrupa'ya yayılarak 18.yy'da bir sanat haline gelmeye başlamıştır. 19.yy. ıkan mizah dergileriyle toplumun bir parçası haline gelmiştir. İkinci Dünya savaşından sonra ise içeriksel ve biçimsel değişikliğe uğradığı görülmektedir.

1.3.2. Türk Karikatür Sanatının Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de karikatür batıdaki karikatürün gelişimine benzer bir gelişme izlemiştir. Basımevleri kurulmadan önce el yazması ve mektupla haberleşme gibi bilgi aktarma yöntemleri bizim toplumumuzda her zaman var olmuştur. Fakat mektubun yalnız alıcısını haberdar ettiği, her kişiye haber ulaştıramadığı, el yazması kitabın ise çok pahalı olması ve üretim aşamasının çok uzun zamana bağlı olması nedeniyle çok zenginlerin kitaplıklarında bulunduğu bilinmektedir. Oysa basımevi binlerce, on binlerce kopya üreterek ve herkesin ulaşabileceği ucuz bir fiyatla piyasaya sürerek, her bireyin aynı haber ve bilgiyi edinmesini sağlayabiliyordu (Koloğlu, 2006:11-12). Daha sonra basımevlerinin kurulmasından sonra yayınlanmaya başlayan gazete ve dergiler batıdaki dergiler ve gazeteler gibi resimler basmaya başlamışlardır. Bu anlatım aracının kullanılması ise çizgi ile mizaha yol açmıştır. Daha sonra ise siyasal eleştiri amacıyla kullanabilecek etkili bir araç olduğu grlmştir (Arık, 1998 :11).

Karikatür sanatı ülkemize geç girmiştir. Semih Balcıoğlu geç oluşmasının nedenini şu ifadelerle açıklamaktadır:

"ncelikle şunu belirtmeliyim ki, Osmanlı İmparatorluğunda dinsel etkilerle konulan resim yasağı, ilk ve en önemli nedendir. Yasak nedeniyle sanatçılar fiğirn dışındaki çizgi sanatlarına; yazı tezhip, ini, tahta oymacılık, maden süslemeleri,

mermer işçiliğine yönelmişlerdir. Batıya kapalı bir ulus oluşumuz, eğitimin tümüyle dinsel temellere bağlı oluşu, sanatçının doğrudan sarayın hizmetinde olmak zorunluluğu da karikatür sanatının gelişmesini engelleyen nedenler arasındadır'' (Balcıoğlu, Öngören 1976: 5).

Karikatürün Türkiye'deki tarihsel gelişimini anlamak için karikatür sanatı bölümlere ayrılarak incelenecektir.

1.3.2.1. Tanzimat Dönemi Türk Karikatürü (1867-1878)

Karikatür sanatı Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. Fransız ilk karikatür tarihçisi olan Champfleury, 19. Yy. yazdığı bir kitapta İstanbul'da karagöz oyununu izleyen bir Fransız'ın edindiği bilgilere ve getirdiği belgelere dayanarak Karagöz'ü bir karikatür türü olarak ele almıştır. Bunun haricinde karikatürümüzün kökleri halk resimlerinde de ortaya çıkmıştır. Orta çağda olduğu gibi bu halk resimlerinde de abartılmış davranışlar, hayvanlar ve gerçeküstü yaratıklar görülmektedir. Davetname bu tür resimleri içeren en önemli yapıt olma özelliği taşımaktadır (Topuz, 1997: 208). İlk basılı Türk karikatürünü Arif Arifaki 1867 tarihinde İstanbul'da çıkarmış olup, çıkardığı İstanbul adlı dergi biçiminde bir gazetede yayınlamış ve bu gazetede ise 20-25 karikatüre yer vermiştir (Topuz, 1997: 211). İlk Türk karikatürü olarak birçok kaynaklarda gösterilen Eşek kulaklı tasvirden önce İstanbul ve Terakki gazetesinde de karikatürler görülmektedir. Terakki haftada iki kez yayımladığı "Terakki eğlencesi" isimli ekiyle karikatüre ilk yer veren gazetedir. İlk mizah gazetesi ise 1870'te Teodor Kasap tarafından çıkarılan "Diyojen"dir. "Eşek Kulaklı Tasvir'de Diyojen'de yayımlanmıştır (Arık, 1998:12). Uzun kulaklı bir adam portresi olan bu karikatür o zamanda milletvekilliği yapan Garabet Panoysan adlı bir Ermeni vatandaştır (Özer: 2007:12). Diyojen'de yayımlanan bir makalede Namık Kemal uzun kulaklardan söz açar. Şöyle: "*Kamuoyunu hükümete bildirmek için gazeteler gibi bir sadık dil varken onu koparıp da yerine kamuoyunu dinlemek için casus denilen kulakları kullanmakta nasıl bir güzellik düşünülebilir?*" demiştir (Çeviker: 1986: 22). Uzun kulaklı çizilmesinin sebebinin muhtemelen ispiyonculuk yapan birisini eleştirmek adına uzun kulaklı çizildiği düşünülmektedir.

Diyojen'in çıkış amacı ise ilk sayısında şu ifadelerle yer bulmuştur:

“ Hükümetin ve halkın sorunlarına değinilecek, ÷lkemize yabancı olan şeylerle alay edilip, küçük gör÷lecektir ” (Arık, 1998:12).

Şekil 11: Diyojen Dergisinde Yayınlanan “İlk Türk Karikatürü” Olarak Gösterilen Çizeri Belirsiz Karikatür.¹²

Yayınlanan bir siyasi karikatür yüzünden Diyojen, 123. Sayısında 1 Haziran 1872 tarihinde iki aylığına kapatılmıştır (Kayış, 2009: 16). Daha sonra ise tamamen 12 Mart 1876’da kapatılmıştır. (Topuz, 1997: 212) Diyojen ’den sonra yayımlanan gazete ve dergiler şunlardır: *Letaif-i Asar* (1871), *Şarivari* (1872), *Çingiraklı Tatar* (1873), *Hayal* (1873), *Latife* (1874), *Şafak* (1874), *Tiyatro* (1875), *Kara Sinan* (1875), *Geveze* (1875), *Çaylak* (1876), *Hadika-i Ezhar yahut Mecmua-i Letaif* (1900) (Çeviker, 1986: 24)

Bu dönemin önemli karikatüristleri arasında K. Opcandassis, Nişan, G Berberyan ve Ali Fuat Bey’i, yayıncı olarak da Agop Baronyan, Mehmet Tefvik ve Teodor Kasap’ı sayabiliriz (Arık, 1998:12).

¹² “Diyojen dergisinde yayınlanan İlk Türk Karikatürü olarak gösterilen çizeri belirsiz karikatür”, <http://burakergin.blogspot.com/p/karikatur-tarihi-turkiye.html> (Erişim tarihi 05.07.2018)

Ali Fuat Bey Tanzimat Döneminin ilk Türk karikatürcüsüdür. Karikatürleri Hayal, Kahkaha, Çaylak, Letaif-İ Asar'da yayımlanmıştır. Karikatürcülüğünü yaptığı Çaylak Dergisi ise Osmanlı mizahının önemli bir başyapıtıdır. Tanzimat karikatürü Osmanlı-Rus savaşında önemli görevler üstlenmiştir ve bunun en seçkin örnekleri Çaylak'ta görülmüştür (Özer, 2007:12). Ali Fuat Bey'in esas çıkışı ise Karagöz Dergisiyle olmuştur. Bu dergi 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayımlanmaya başlamıştır. Ali Fuat Bey'in çizgilerinde bir tutarlılık olmadığı söylenebilir (Memiş, Yarış, 2010: 20).

Nişan G. Berberyan Tanzimat Döneminin en hareketli, en karmaşık yıllarına tanıklık etmiştir. Meclisi Mebusan tartışmaları ve belediye sorunları ilgi alanını oluşturmuştur (Çeviker, 1997:10). Türk mizahında portre karikatürleriyle çığır açmıştır. Karikatürlerinde hiciv önemli bir yere sahiptir. Bu hicivli karikatürleri onu hükümetle karşı karşıya getirmiş ve sonucunda üç yıl mahkûmiyete çarptırılmıştır (Memiş, Yarış, 2010: 44).

Tanzimat Dönemi karikatürüne bakıldığında ise Tanzimat karikatürünün resimsel olduğu söylenebilir. Karagöz estetiği, abartılabilir insan uzuvları ve savaşların doğurduğu yergi vardır. Sözlü mizahın ve seyirlik oyunların olması alt yazının oluşumuna önemli katkısı olmuştur. Çizgiler ilkel nitelik taşımaktadır (Arık, 1998:13). Tanzimat karikatürünün konusunu ise belediye sorunları; yani caddelerin tozu dumanı, yanmayan sokak lambaları, Batılılaşma hareketleriyle değişen toplumsal yaşam: Kadınların ve erkeklerin giyim kuşamları, Ekonomi; Ev ekonomisi ya da ülke ekonomisi. Kadın erkek ilişkileri Tanzimat Döneminin önemli konularından biri olmuştur. En çok bu konuda karikatür çizilmiştir. Direk kadını ele alan karikatür ve kadın erkek ilişkilerinin bir arada yer aldığı karikatürler olarak ayrılmıştır. Salt kadını ele alan karikatürlerde kocasını aldatan kadın, para düşkünü kadın, hayat kadını gibi kavramlar öne çıkar. Diğer konular ise Savaş ve Barış, Politika, Özgürlük, Eşitlik Adalettir (Çeviker, 1986: 39-40-43-44). Tanzimat döneminde karikatürün rahat bir gelişme ortamı bulduğu söylenebilir.

1.3.2.2. İstibdat Dönemi Türk Karikatürü (1878-1908)

Osmanlı topraklarında olumsuzluklar baş göstermeye başlamıştır. Abdülhamit'te baskıcı bir yönetime hazırlık yapmaya başlamaktadır. Meclis-i

Mebusan meclisini kapatıp Kanun-i Esasi'yi yerle bir ederek (1878-1908) tarihleri arasında olan istibdat dönemini başlatır (Çeviker, 1986: 28).

II. Abdülhamit'in kurduğu baskı yönetimi gazete ve dergilerin çıkmasını engellemiştir. Eleştiri amacıyla çıkanlarda gülmeceye izin vermemiştir (Alsaç, 2007: 25). Tam 30 yıl karikatür ve mizah yasaklanmıştır (Özer, 2007:12). İstanbul'da 1879-1887 yılları arasında ortalama 9-10 tane yeni yayının her sene piyasaya çıktığı görülmektedir. Bunların arasında en çok dergiler vardır. 1888'den 1908' kadarki ikinci kısımda ise yılda ortalama bir yayın görülmektedir (Koloğlu, 2006: 65). Abdülhamit aşırı kuşkucu bir padişah olarak hafızalarda yer edinmiştir. Bu yüzden gerek yetişme koşulları olsun gerekse içinde bulunduğu siyasal ortam yüzünden kuşkusuna kapıldığı her sözcüğü yasaklama eğilimde bulunmuştur. Abdülhamit'in burnu devasa büyüklüktedir ve bu yüzden yazılarında burun kelimesini yasaklamıştır (Saydut, 2008: 13).

Burun konusundaki bir olayı Cevdet Kudret şu şekilde aktarıyor; *'1901' de Türkiye'ye gelen bir Fransız kumpanyasının oynamak istediği Cyrano De Bergerac oyunu, Cyrano'nun büyük bir burnu olduğu, oyunda burun üzerine ünlü bir tirad bulunduğu için yasaklanmıştı'* (Çeviker, 1997: 20).

Şekil 12 : II. Abdülhamit'in Burnu¹³

Karikatürün altında şu açıklama yer alır: *'İstanbul'un muahharan gaib ettiği en büyük burun Tafsilat-ı lazime: Milyarderlerden biri bu burnu altı milyon liraya satın almak istemiş ise de maatteessüf elde edememiştir. Bu burun*

¹³ "II. Abdülhamit'in Burnu", <https://medium.com/@munzam/ii-abd%C3%BCIhamiti-nas%C4%B1-bilirdiniz-a616a69dd86b> (Erişim Tarihi: 10.09.2018)

mukaddema Beşiktaş'a doğru uzamış iken bir hadise-i fevkalade neticesi olarak bu kere tebdil-i mekân etmiştir.'' Bu ifadelerle bakarak Abdülhamit'in burnunun büyük ve uzun olduğu anlaşılabilir.

Türk karikatürüne ilk giren Osmanlı padişahı Abdülhamit olmuştur. Daha önceki padişahlar resim, minyatür gibi alanlarda görselleştirilmişlerdir (Çeviker, 1997:16).

İstibdat döneminde mizah dergileri yasaklanmış olduğundan karikatürcüler Avrupa ülkelerine Jön Türklerle beraber giderek Avrupa'da sürgün hayatı yaşamaya başlamışlardır. İttihat ve Terraki bu dönemde kurulmuştur. Bu dönemde 13 ayrı ülkede gazete çıkmıştır. *Dolap, Hayal, Beberuhi, Pinti, Tokmak* (Arık,1998:14) bunların en önemlilerindedir fakat yayınlanan bu karikatürlerde imza yoktur. II. Abdülhamit ve yönetimi en çok işlenen konular arasındadır. Bir diğeri ise Osmanlı devletini paylaşmak isteyen büyük devletlerdir (Özer, 2007: 12). Çizgi değeri açısından karikatürler oldukça ilginçtir. Karikatürler sade bir çizgiden, usta betimlemelere kadar uzanır. Jönler kimi yer de naif kimi yer de de Üstat Cem'in yetkinliğiyle karşımıza çıkmaktadır (Çeviker, 1986: 273).

Abdülhamit güldürü sanatına, karikatüre, sansüre izin vermemiştir demiştik. II.Meşrutiyet'in önde gelen karikatürcüsü Sedat Nuri İleri şu sözleriyle istibdat dönemini özetler. *'Abdülhamit devrinde karikatür çizmek mi, tanrım ne feci bir intihar. ' Yurt dışında yayınlanan mizah dergilerini o ülkenin yetkili makamları aracılığıyla kapattırmayı bile denemiştir. Çünkü okuma yazma bilmeyen halk onun bütün marifetlerini bu karikatürlerde görebiliyordu'* (Çeviker, 1986: 271). Görüldüğü üzere istibdat dönemi baskıcı yönetim altında olduğundan karikatürde bir ilerleme kaydedilememiştir denilebilir.

1.3.2.3. Meşrutiyet Dönemi Türk Karikatürü (1908-1918)

İstibdat döneminde her şeye yasak konulduğu için karikatürde gelişme yaşanmamıştır. 24 Temmuz 1908'de meşrutiyetin ilan edilmesi karikatüre sınırsız bir özgürlük getirmiştir (Topuz, 1997: 218). Bu tarih hala Basın Bayramı olarak kutlanmaktadır (Hünerli, 1993:31). Bu yeni dönemde her aklımdan geçen, her canı çeken dergi ya da gazete çıkarmıştır. Deyim yerindeyse bir yayın patlaması yaşanmıştır. Bu çıkan gazete ve dergilerin bir kısmı birkaç sayı basılsa da yine de

toplumun gerçekleri dinlemek açlığına yanıt vermiştir (Koloğlu, 2006: 87). 1908-1918 tarihleri arasında çıkan mizah yayınlarını 4 grup halinde değerlendirebiliriz:

Birinci grup ‘‘Geleneksel Mizah Dergileri’’ *Karagöz, Nekregü, Zuhuri, Tasvir-i Hayal, Hacivat, İbiş, Geveze, Pişekar, Eşref, Hayal-i Cedit, Cadaloz, Baba himmet, Köylü, Nasrettin Hoca* bu başlık içinde yer almaktadır (Çeviker, 1988:17). Bunlar arasından en önemlisi Karagöz’dür. Karagöz dergisini İlk Türk karikatürcüsü olarak bilinen Ali Fuat kurmuştur. İlginç bir mizah gazetesidir. Karikatür ve yazıda gölge oyunlarının söylemi egemendir (Çeviker, 1988:138).

Şekil 13: Karagöz Dergisinin Kapağı¹⁴

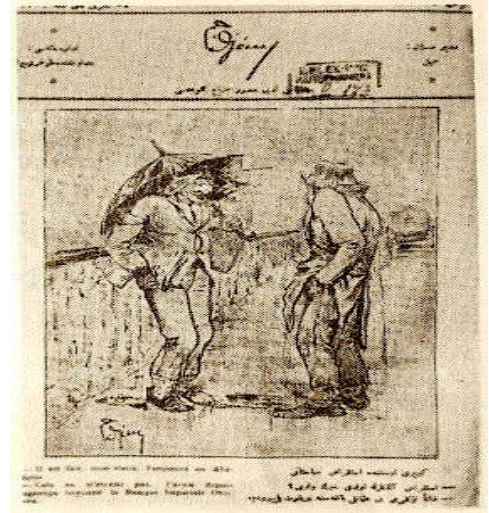
İkinci grup ‘‘Eşek Tipi Mizah Dergi ve Gazeteleri’’dir.’’ *Eşek, Kibar, Alafranga, El Malum, Eşek 2, Yuha* bu başlık altında toplanabilir.

‘‘Tek Sayılık Risaleler’’ üçüncü grupta yer alır. Bunlar: *El üfürük, Resimli Tonton Risalesi, Mahkûm, Çingirak*’tır. Dördüncü grupta ise ‘‘Batılı Modern Mizah Dergi ve Gazeteleridir.’’ *Cem, Kalem, Boşboğaz ile Güllabi, Dalkavuk, Davul, Laklak, Kara Sinan, Hande* bu grupta değerlendirilir (Davulcu, 2015:117).

¹⁴ ‘‘Karagöz Dergisi Kapağı’’,
[https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKfMg7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Karag%C3%B6z_\(dergi\).html](https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKfMg7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Karag%C3%B6z_(dergi).html) (Erişim Tarihi: 11.10.2018)

Şekil 14 :5 Kasım 1908 Kalem Dergisi Kapağı¹⁵

Şekil 15: Cem Dergisi İkinci Dönem 1927¹⁶

İkinci meşrutiyet döneminde Sedat Nuri İleri, Scarselli, A.Rigopulos gibi adlar görülür (Alsaç, 1994: 26). Sedat Nuri İleri; Jön Türk, Hayali Ceditte de karikatür çalışmalarını sürdürmüştür. Kadın erkek ilişkileri, toplumsal ve politik konuları ele almıştır (Memiş, Yarış, 2010: 56). Dönemin en önemli usta sanatçısı ise şüphesiz Cemil Cem'dir. İstanbul'da doğan Cem, hukuk mektebini bitirdikten sonra dışişlerinde görev alıp daha sonra Paris Büyükelçiliğine atanmıştır. Burada Fransız karikatürcülerini izleyerek çağdaş karikatürü yakından tanıma fırsatı yakalamıştır (Topuz, 1997: 219). 1910-1912 tarihleri arasında karikatürleri kalem dergisinde çıkmıştır. Daha sonra Cem dergisini kurmuştur (Davulcu, 2015:164). O zamanlar II. Balkan savaşının olması ve cepheden gelen kötü haberler üzerine dergiyi kapatmıştır. Kurtuluş savaşı başladığında yurda dönmüş ve dergiyi tekrar açmıştır (Çeviker, 1988: 102). Fakat dergi dönemin ünlü siyasetçisi Recep Peker'i eleştirdiği için 1928'de kapatılmıştır (Memiş, yarış 2010:52). Bu da bize o dönemde siyasal karikatürün olumlu karşılanmadığını göstermektedir. Hürriyet, eşitlik, hak kavramları, siyasetçilerin parti-halk ilişkileri, halkın güncel sorunları, idareci kadronun yolsuzlukları, 1789 Fransız Devrimi'nin en önemli konularından olup Cemil Cem'in çizgileriyle Türk karikatürüne girmiştir (Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi, 1997: 958). Cemil Cem, Portre karikatürün en başarılı isimlerinden biridir. Karikatürlerini tek tek

¹⁵ "5 Kasım 1908 Kalem Dergisi Kapağı", <https://www.modamuzayede.com/urun/44063/mizah-dergisi-kalem> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)

¹⁶ "Cem Dergisi İkinci Dönem 1927", <http://maksivizyon.blogspot.com/2016/07/mehmet-cemil-cem-karikaturist.html> (Erişim Tarihi: 15.07.2018)

ele almakla kalmaz aynı zamanda tanınmış kişilerle örer karikatürlerini. Çizgi olsun, biçem olsun, estetikte hiç iniş çıkış göstermez (Çeviker, 1997:43-44).

Bu yıllarda Sedat Nuri İleri'nin (1888-1942) karikatürleri de yayımlanmaya başlar. İstibdat dönemini o günün koşullarıyla korkusuzca eleştirmesi ve batı anlayışına uygun sanatıyla eserler vermesi bakımından bugünde saygıyla andığımız bir sanatçıdır (Balcıoğlu, 1987: 6).

Şekil 16: Cemil Cem'in Kendi Karikatürü¹⁷

Dönem karikatürleri tematik açıdan incelendiğinde iki kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Birincisi siyasal karikatürler ikincisi ise toplumsal karikatürlerdir (Saydut, 2008:14). Bu dönemde işlenen konular Tanzimat konularıyla hemen hemen aynıdır. Yine belediye sorunları vardır. Toplumsal yaşam, kadın-kadın, erkek ve aile konularına değinilmiştir. Kadın, moda kavramıyla ele alınmıştır. Kadın- erkek ilişkileri ise hep cinsel açıdan ele alınmıştır. Tanzimat karikatüründe çocuk yok denecek kadar azken Meşrutiyette önemli bir yere sahiptir. Diğer konulara bakıldığında bunların eğitim, istibdat ya da baskı, politik yaşam, ekonomi olduğu görülmektedir (Çeviker, 1988: 44-49). Tanzimat döneminde ortaya çıkan karikatür

¹⁷ Cemil Cem'in Kendi Karikatürü'', <http://www.biyografya.com/biyografi/1215> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)

istibdat döneminde bir bocalama yaşasa da meşrutiyet dönemiyle birlikte tekrar gün yüzüne çıkıp aydınlığa kavuşmuştur.

1.3.2.4. Kurtuluş Savaşı Türk Karikatürü (1918-1923)

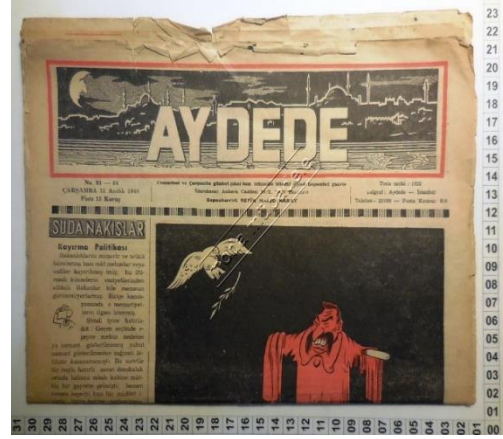
Çeviker'e (1991:16) göre bu dönem Türk karikatürü açısından önemlidir. Uzun ve kanlı savaş olarak nitelediği bu süreci diğer savaşlarda olduğu gibi (Osmanlı Rus, Trablusgarp, Balkan, I. Dünya Savaşı) Türk karikatürünün aynı hedefte birleştiğini ifade etmiştir. Mizah yayınlarının tümü birleştiğinde güçlü bir ses oluşturmakta ve toplumun ayakta kalmasına katkıda bulunabilmişlerdir. Bu dönemde İstanbul'da mizah dergileri yayımlanmıştır. Bunlar: *Diken* (1918-1920), *Deccal* (1919-), *Kaval* (1920-1922), *Ortaoyunu* (1919) *Alay*, (1920), *Ayine-Ayna* (1921-1923), *Aydede* (1922,10 sayı), *Güleryüz* (1921-1923,) *Kahkaha* (1922-24) *Akbaba* (1922-1977), *Zümrüdüanka* (1922 1925), *Kelebek* (1923-1924) (Topuz, 1997: 221). Bunlar arasında *Aydede* ve *Güleryüz* karşılıklı mücadele vermişlerdir. İşgal güçlerini, Yunanlıları ve İstanbul hükümetini *Aydede* tutarken, Ankara hükümetini ise *Güleryüz* desteklemektedir. Her iki derginin ortak yönü ise işgal altındaki İstanbul'da yayınlanıyor olmasıdır (Arık, 1998: 16). *Aydede*'nin kurucusu Ahmet Rıfki'dir. Çizer kadrosu ise oldukça geniştir. Ramiz Gökçe, İsmail Hakkı, Haydar Şevket bunlardan birkaçıdır. *Güleryüz*'ün çizeri ise Sedat Simavi'dir. Aynı zamanda derginin sahibidir (Çeviker, 1991: 28). Simavi, karikatürlerinde zengin-yoksul, kadın-erkek ilişkilerini ele almış ve kendine özgü bir çizgi dili yakalamıştır (Memiş, Yarış, 2010: 62).

ACIKLAMA:
Millet Mücadele'si sürekli destekleyen Güleriyüz'un ilk sayısının kapağı. Bu karikatür de aynı dönemdeki birçok karikatür gibi, 1 Nisan'da kazanan İ. İsmail Savarın etkisiyle çizilmiştir.

Nabzında bir iman vuran karandı,
Bu zıya görmeyen vifka yükseldin.
Bilmem ki semadan yükseliş olurdu
Güneğin doğduğu yerden mi geldin
Güleriyüz 5.5.1921 Sayı: 1 Kapak

Şekil 17 :Güleriyüz Dergisi¹⁸

Şekil 18: Aydede Dergisi¹⁹

Bu dönem karikatürlerine bakıldığında konu bakımından diğer dönemlerle aynıdır. Belediye sorunları, basın dünyası, ekonomi, kadın-erkek ilişkileri, eğitim çocuk, savaş ve barış konuları vardır (Çeviker, 1991: 36-39).

1.3.2.5. Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü (1923-1945)

1928' de yeni Türk alfabesinin benimsenmesiyle basın da bundan payını almıştır. Basının canlılık kazanması karikatürü olumlu yönde etkilemiştir. Karikatürün en önemli isimleri bu dönemde ortaya çıkmıştır. İlk çizgi romanın yapılması, karikatürün gazetelere yerleşmesi, karikatür albümlerinin yapılması, karikatür sergilerinin açılması hep bu dönemde gerçekleşmiştir (Arık, 2002 :242-243).

Dönemin en önemli ismi hiç şüphesiz Cemal Nadir Güler'dir. 1928'de akşam gazetesinde günlük karikatürler çizmiştir (Özer, 1994:12). Cemal Nadir, günlük gazete karikatürçülüğünü deneyen ve yerleştiren ilk Türk karikatüristtir. Ayrıca İlk karikatür albümü, ilk çizgi film denemesi, ilk yazısız karikatür örneklerini de ona aittir. Amcabey, Akla Kara, Dede ile Torun, Yeni Zengin, Salamon, Dalkavuk gibi tipleri sevdiiren ilk simge tip karikatüristimizdir (Arık, 1998:18). Bunlar arasında en sevileni Amcabey tiplemesi olmuştur. Karikatürlerinde yerli tiplere yer vermesi nedeniyle çağdaş Türk karikatürünün öncüsü kabul edilmiştir. Tiplemelerde Fransız etkisi hissedilmektedir. Öğrencisi Nehar Tüblek ayrıcalıklı konumunu şöyle ifade eder:

¹⁸'Güleriyüz dergisi'', <https://odatv.com/aturku-hic-boyle-gormediniz--0612101200.html> (Erişim Tarihi: 10.10.2018)

¹⁹'Aydede Dergisi'', <https://www.modamuzayede.com/urun/143069/dergi-1948-aydede-der> (Erişim Tarihi: 11.10.2018)

‘‘Eğer o olmasaydı, biz olmazdık. Türk halkına karikatür sanatını Cemal Nadir tanıttı, sevdirdi. Eğer ömrü vefa etseydi bizim kuşağın yaptığı yenilikleri muhakkak ki o yapacaktı’’ (Memiş, Yarış, 2010:70-71). Cemal Nadir’in yaptıkları bu kadarla da kalmamış, Amerika’da sergi açan ilk karikatürcü olma özelliği taşımıştır. Cemal Nadir hem kişiliği hem de sanatı bakımından oldukça önemli bir karikatüristimizdir (Arık,1998:70). Bu dönemin önemli isimleri arasında Ramiz Gökçe, Kozma Togo, Ratip Tahir Burak, Orhan Ural, Salih Erimez gibi sanatçılar vardır (Alsaç, 1994: 28). Ramiz Gökçe çizdiği karikatürlerde değişik üslubuyla, güçlü desenleri ve üretkenliği ile isminden söz ettiren biri olmuştur. Mizah adında bir dergi çıkarır, karikatür sergileri açar. Tombul teyze ve sıska dayı, çömez gibi ilginç tipler yaratmıştır (Alsaç, 1994: 29) Daha sonra Markopaşa adlı mizah dergisi adından söz ettirir. Bu dergi tek parti dönemine karşı tutumuyla halkın güvenini ve sevgisini kazanmıştır (Özer, 1988: 25). 1941- 1943 yılları arasında orta kuşak olarak adlandırılan ve Türk karikatürüne katkıda bulunan karikatüristler ortaya çıkmıştır. Mim uykusuz, Turhan Selçuk, Semih Balcıoğlu, Oğuz Aral, Selma Emiroğlu ve Nehar Tüblek gibi isimler mizah dergilerinde çizmeye başlamışlardır ayrıca Selma Emiroğlu ilk kadın karikatürcü olma özelliği taşımaktadır (Alsaç, 1994: 29).

1.3.2.6. 1950 Sonrası ve Günümüz Türk Karikatürü

1950-1960 arası DP döneminde yayımlanan Akbaba dışındaki önemli mizah dergileri: 41 Buçuk, Tef, Dolmuş, Taş ve Karikatürdür. Bu dergiler Türk mizah tarihi açısından oldukça önemlidir. Çünkü o güne kadar hâkim olan bol yazılı karikatür anlayışına karşı çıkarak Fransa’da Chaval ve Amerika’da Saul Steinberg gibi çizerlerin öncülüğünü yaptığı yazısız, grafik unsurları öne çıkaran bir karikatür anlayışını benimsemişlerdir. Fakat bunların hiçbiri, yenilikçi olmalarına rağmen uzun ömürlü olamamışlardır (Cantek, Gönenç 2017:15). 1960-1970 dönemine bakıldığında Türk Karikatüründe bir duraksama olduğu görülmektedir. O tarihlerde bazı karikatürcüler işsiz kalmıştır bu yüzden bir kısmı reklamcılığa, bir kısmı da çizgi film işlerine yönelmişlerdir. Ali Ulvi, Mıstık, Oğuz Aral, Yalçın Çetin, Bedri Koraman, Turhan Selçuk, Eflatun Nuri ve Tan Oral gibi isimler çizgi film konusunda oldukça başarı yapımlar gerçekleştirmişlerdir (Özer, 1988: 26). 1970-1980 dönemin de ise karikatür adına en önemli olay Oğuz Aral’ın kardeşinin de katkısıyla ‘Utanmaz Adam’ adında çizgi roman dergisini çıkarmasıdır. Günaydın’da bir gülmece sayfası olan ‘Gırgır’ sonrasında kendisinin yönettiği genç nesil için öncü olabilecek ve katkı

sağlayabilecekleri bir dergi haline gelmiştir (Alsaç, 1994: 36). Gırgır, 26 Ağustos 1972 senesinde ilk sayısını yayımlamıştır (Arık, 1998: 28). Yayın hayatına geçtiğinde büyük bir ilgi ile karşılanmış ve bir dönem dünya üzerindeki üçüncü büyük dergi konumuna bile gelmiştir (Memiş, Yarış, 2010: 124). Bu ilgi yeni karikatür anlayışının yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır. Dergi o dönemde Türk toplum yapısında görülen değişimi ele almıştır. Gırgır'ın en bilindik kahramanları ise ‘‘Avanak Avni, Utanmaz Adam, Gaddar Davut, Eşşek Herif, Zalim Şevki’’dir. Her hafta kahramanların ‘‘aşk yaralarını, can sıkıntısını, karı- koca ilişkilerini, çarpık kentleşmenin oluşturduğu arabesk hayatlarının güldüren maceralarını okuyucuya sunmuştur (Özer, 2007: 17). Gırgır dergisiyle birlikte birçok kelime üretilmiş, bunlar kullanılmaya başlanmış daha sonra halk diline yerleşmeye başlamıştır (Topuz,1997: 244).

Şekil 19: Gırgır Dergisi²⁰

1980 sonrasında Gırgır Dergisi, yayımlandığı dönemde dergide yer alan gençler istedikleri gibi bir mizah yapamadıklarını öne sürerek dergiden ayrılmış ‘Mikrop’ isimli bir dergi çıkarmışlardır. Daha sonra istedikleri gibi bir ilgiyle karşılaşmayınca derginin kapatılması kaçınılmaz olmuştur (Özer, 2007:17-18). Kadın bedeninin metalaştırılmasını eleştiren dergi aynı zamanda da erkek ideolojisini teşhir etmektedir. Mastürbasyonu ilk ele alan, onu bir mizah haline getiren hatta sperm ve dışkı çizen cinselliği ele alan ilk yayın olmuştur (Cantek, gönenc, 2017: 142).

²⁰ Şefik Memiş, İbrahim Yarış, **İstanbul’un 100 Karikatüristi, İstanbul’un Yüzleri Serisi-24**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi A.Ş Yayınları,2010)

Gırgır dergisi sayesinde keşfedilen ve yetişen gençler 30’lu yaşlara geldiğinde birçok dergi çıkarmıştır. “Avni, Hıbrır, Nankör, Limon, Pişmiş Kelle, Deli” bunlardan sadece bazılarıdır. En bilindik olanı ise “Leman’dır” (Özer, 2007:17-18).

Yeni dönemde ortaya çıkan az yazılı vermek istediği mesajı şeritler halinde değil de tek bir kareye sığdıran yeni bir karikatür türü ortaya çıkmıştır (Alsaç,1994:38). Bu durumun en bilindik örneği 1993 yılında Leman Dergisiyle birlikte Kaan Ertem’in yarattığı ‘Ender Abi’ tiplmesidir. Bu tipleme torun torba sahibi, emekli çok şey yaşayıp görmüş, istediği şey biraz huzur olan başkalarının değil kendi istediği gibi yaşam sürmek isteyen, parayla pulla alakadar olmayan, toplumdaki tiplerden, iki yüzlü insanlardan sıkılmış, mesafeli bir tiptir. Okuyucuya mesajını tek bir kareyle vermektedir. Okuyucular tarafından karizmatik ve cool bir kahraman olarak nitelendirmeye başlanmıştır (Özer, 2007: 39).

Son dönem de ise bir grup genç karikatürcü ‘Penguen’ isimli dergiyi çıkarmıştır. Okuyucudan epeyce ilgi gören bu derginin kitesini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Leman ve Penguen dergilerinin işledikleri konular biraz argo, küfür azda cinsellikle mizahı karıştırıp okuyucuya sunmuşlardır (Özer, 2007:18).

Şekil 20: Penguen Dergisi²¹

Şekil 21: Leman Dergisi²²

²¹ Şefik Memiş, İbrahim Yarış, **İstanbul’un 100 Karikatüristi, İstanbul’un Yüzleri Serisi-24**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi A.Ş Yayınları,2010)

²² Şefik Memiş, İbrahim Yarış, **İstanbul’un 100 Karikatüristi, İstanbul’un Yüzleri Serisi-24**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi A.Ş Yayınları,2010)

Yakın dönemde ortaya çıkan genç kuşak karikatürcülerden bazıları; Atilla Özer, Salih Memecan, Piyale Madra, Sait Munzur, Behiç Pek, Behiç Ak, Latif Demirci en bilinenleridir.

2.BÖLÜM

KARİKATÜR MİZAH İLİŞKİSİ

2.1 MİZAH NEDİR?

Mizahın olmadığı bir ülkede yaşamak kötüdür. Fakat çok daha kötü olan, mizahsız yaşayamayacağın bir ülkede yaşamaktır.

Bertolt Brecht

Etimolojik olarak mizah sözcüğü Arapça'ya dayanmaktadır (Fidan, 2007:19). Bazı eski kaynaklara baktığımız da aslında doğru söylenişinin ‘‘Mizah’’ değil ‘‘ Müzah’’ olduğu belirtilerek ‘‘mizah’’ söylenişinin yanlış olduğu ifade edilmiştir (Nesin, 2001 Akt. Çakır, Öztekin: 2014: 74). Satire ise mizahın Fransızca karşılığıdır. Grand Larousee Encyclopedique’e göre Fransızcada ‘‘humour’’ sözcüğü İngilizce ‘‘houmour’’den gelmiştir. Fakat İngilizlerde ‘‘humour’’u Fransızca ‘‘humeur’’dan almışlardır. Humeur Fransızca huy mizaç demektir. Bu kelime İngiltere’de Elizabeth çağında ruhsal bir neşe durumunu anlatmak için kullanılmış 17.yy’da latife anlamına gelmiştir (Şenyapılı, 2000: 24). Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan en eski Türkçe sözlüğümüz olan ‘Divanü Lügati’t Türk’de mizah ‘‘külüt’’ (Kar, 1999 Akt. Çakır, Öztekin, 2014: 74) kelimesiyle ifade edilirken, Türk Dil Kurumunda mizah ‘‘Gülmece’’ kavramıyla karşılanmıştır ve ‘‘Eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacı güden ince alay’’ olarak yer almıştır (<http://www.tdk.gov.tr/>, 2019)²³. Türk edebiyatının en önemli mizah yazarlarından biri olan Aziz Nesin’de mizaha gülmece adını vermiş ve mizahın kökeninde gülmece olduğunu vurgulamıştır. Ona göre sadece gülmenin oranı değişebilir. Kasıkları çatlayana kadar, bıyık altından gülmek, belli belirsiz ve hissettirmeden gülmek (Nesin, 2001 Akt. Davulcu, 2015:21). Tarihte en eski gülme tanımı 800 yılında Bazudh ve Michael adına sunulan ‘‘Tanımlar Hakkında’’ adlı Süryanice eserde ‘‘şeylerle sevinçli kılan kanın özelliği’’ şeklinde geçmektedir (Usta, 2009:18).

Aristo’dan bu zamana kadar gülmece kavramı her zaman gündeme gelmiş yüzyıllar boyunca birçok eleştirmen, yazar, psikolog tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlardan ilk önce Aristo’yla yola çıkarak gülmecenin ne olduğu kavranmaya çalışılacaktır. Aristo’ya göre gülmece bizim geçmişte yaşadığımız bir

²³ ‘‘Gülmece nedir?’’ <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 03.02.2019)

olaydan dolayı aşağılık durumumuzu hatırladığımız ya da başkalarının aşağılığını gördüğümüz zaman biz de birden uyanan bir zafer duygusunun etkisidir (Fidan, 2007:19).

Şenyapılı (2003: 88) mizahın İngilizce karşılığı olan ‘‘humor’’u şu şekilde tanımlamaktadır. *‘‘İnsanın gülünç bir durum ya da bir saçmalık karşısında ciddi bir görünüm takınarak neşesini saklaması ve duygularını soğukkanlılıkla anlatmasıdır.’’* Psikolog Willibald Ruch esprinin tanımının ana temasının onun komik olup olmadığıyla alakalı olduğunu söylemektedir. Fakat alimler ve meslek dışından olanlar bu tabiri başka anlamlara gelecek şekilde kullanmaktadırlar. Bunu da farklı araştırma sorularına verilen cevaplara göre değerlendirmişlerdir. Bunun sonucu olarak humor kelimesi bütün bu durumları karşılamak için kullanılmıştır diye ifade etmektedir (Ruch,1998-2001 Akt. Martin, Ford, 2008: 1-3).

Meydan Larousse Ansiklopedisinde mizah *‘‘gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan sanat türü’’* olarak tanımlanırken, Webster’in New World Dictionary of the American Language sözlüğünde ise *‘‘ bir kimsenin hali, onun karakteri, eğilimleri, yönelimi ya da ruhsal durumu, o kimsenin yerli veya yersiz istekleri, düş ve kuruntuları’’* olarak tanımlanmaktadır (Özünü, 1999: 19). Ali Bin Rabban Et- Taberi 19.yy. ele aldığı tıp ansiklopedisi Firdevs el Hikme’de gülme tanımını psikolojik boyutuyla ele almıştır. Gülmenin geleneksel kabullerdeki bazı kaymalar sonucu oluştuğunu, insanların alışmış olduğu gerçekler dışında herhangi bir olayla karşılaştıklarında o an içinde düşünme kabiliyetini kullanmazlarsa o olayla ilgili olarak gülmeye yakalanacaklarını belirtmektedir. Aynı devirde yaşamış olan Kindi ise gülmeyi *‘‘sevincin görünür hale geldiği bir noktaya kadar, ruhun genişlemesi ile bulunan kalbin kanının tam kıvamındaki saflığı diye ifade eder* (Rozenhal, 1997: 210-211). Başka bir yazarımız ise mizahı şöyle ifade eder; *‘‘toplumsal çarpıklığı, bozukluğu, özürü belirleyen, vurgulayan, onarımı için öneriler getiren bir anlatım biçimidir’’* derken gülme unsurundan hiç bahsetmemektedir (Özer, 1994: 6). Bir başka yazar ise *‘‘siyasal çarpıklıkların ve toplumsal çelişkilerin gün yüzüne çıkarılması eylemidir. Soyut gibi görülen bir eleştirinin, espri yoğunluğu içinde somutlaşmasıdır. Çaresiz kalan insanların yazılı, çizili ve sözlü silahıdır’’* diye tanımlamıştır (Özer, 1988: 5). 19.yy’da Baudelaire mizahtan bahsederken şu ifadeleri kullanmıştır; *‘‘Şeytanın soyundan gelen lanetli bir şey’’* (Özer, 2007: 42) derken karikatürün şeytani bir yanı olduğunu vurgulamaktadır. Stephen Leacock’un mizah tanımı ise *‘‘yaşamı*

yorumlamanın bir şeklidir'' şeklinde olmuştur. Mizah aynı zamanda sorgular, savunur ve saldırır (Memiş, Yarış, 2010).

Görüldüğü üzere mizahın birçok tanımı bulunmaktadır. Fakat tam bir tanım yapılamamıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak biz de mizahı; ''hayatın gülünç eğlenceli yanlarını gösteren, gösterirken de toplumsal düzensizlikleri ele alan ve bunları yazılı, sözlü, çizili olarak anlatma sanatı''dır diyebiliriz.

Sanders mizahın eskilere dayandığını insan yaşamında ne kadar önemli olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir. *''Gülme, o kadar temel, evrensel ve yararlı bir tepkidir ki, herhangi bir yerde ya da herhangi bir zamanda gülmeyen bir insan topluluğunu düşünebilmek güçtür. Günlük dilde bir insanın mizah duygusundan söz eder, gülmenin ne kadar temel bir edim olduğunu kabul ederek onu geleneksel beş duyunun yanına yerleştiririz''* (Sanders, 2001: 24). Gülmenin tarihinde Rönesans dönemini temsil eden Cervantes, Shakespeare ve Rabelais gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Rönesans döneminin gülme anlayışı şu şekilde ifade edilebilir: Gülmenin kökeninde derin felsefi anlamlar yatmaktadır. Gülme bir bütün olarak dünyaya ilişkin, tarih ve insana ilişkin temel hakikat biçimlerinden biridir ve evrensel olarak dünyaya özel bir bakış açısıdır (Bakhtin, 2001:87).

Alman gazeteci Lindemann gülmece olmazsa insan, insanlıktan yoksundur. İnsanı diğer canlılardan ayıran tek şeydir. Toplumda hoşgörünün beslendiği kaynaktır. Gülmece olmazsa dünya çekilmez bir dünya olurdu diyerek gülmecenin insan hayatında ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir (Topuz, 1986: 27). Gülme, güldürme gibi tepkiler komik durumun ortaya çıkmasında etkilidir. Peki nedir bu ''komik''?

''İnsan olmayan bir varlığın insana benzemeye çalışması ve insanın insan görünümü, duygusu, varlığı, kısacası insan durumundan uzaklaşması komiktir. Komik sadece görünümünden ibaret değildir. Beethoven'in dokuzuncu senfonisinin zurna ve darbuka ile çalınmış hali de komiktir'' (Aral, 1982 Akt. Özer, 1988: 6).

Bazı araştırmacılar gülme çeşitlerini mizahı olan ve mizahı olmayan şeklinde gruplara ayırmışlardır. Bunlardan biri de Morreal'dir. Morreal (1997: 3-4) gıdıklama, bebeği havaya atıp tutarken cee demeyi, yolda eski bir arkadaşla karşılaşmayı, utanç duymayı mizahı olmayan gülme durumuyla örneklendirmiştir. Ona göre mizahı gülme durumları ise fıkra dinleme, birisini garip kıyafetler içinde görmesi, yerli yersiz her

şeye gülen bir kişi, bir fikrayı anlamayan kişiye gülmesi ise mizahı gülme durumlarıyla ifade edilir. Morreal'in bu ifadelerine bakarak biz de bir fıkra dinlediğimizde fıkranın sonunda gülmekteyiz. Ya da birisine fıkra anlattığımızda anlamadığı zaman aaa anlamadı diye ona gülmekteyiz. Veya bir toplumda palyaço kıyafetiyle birisini gördüğümüzde şaşırmamıza neden olur ve gülme eyleminde bulunuruz. Turhan Selçuk mizahın sadece bir güldürü olmadığını ifade etmektedir. Ona göre mizahın eleştiren, düşündüren, acı duygusu veren, şaşırtan türleri vardır. Kara mizah ve pembe mizah deyimleri bu nedenle çıkmıştır diye dile getirmektedir (Selçuk, 1998 Akt. Özer 2004).

Mizah, "kara mizah" ve "pembe mizah" gibi dallara ayrılır. "Pembe mizah" isminden de anlaşılacağı gibi iyimser bir mizah türüdür. "Kara mizah" ise yıkıcı olmasıyla ön plana çıkmaktadır (Arık, 1998: 46). Kara mizah içinde trajik bir öge barındır. Aziz Nesin'de kara mizahtan bahsederken kara mizah güldürür ama kahkaha attırmaz hatta yüz mimiklerini bile kıpırdatmaz demektedir (Oral, 1982: 37 Akt. Ersümer, 2016: 433-434). Yücebaş'ta (1976: 31) Nesin'in bu görüşüne eş değer olarak kara mizahı acı acı güldüren ve hatta göz yaşartan bir alaydır diye tanımlamaktadır. Kara mizaha örnek verilecek olursa Fransız kraliçesi Mari Antuvanet'in sarayın önünde açız diye bağırانların gürültüsüne saray balkonuna çıkıp mabeyinciden bu kalabalığın ekmek istediğini öğrenince ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler demesidir. Gerçek mizahın yapısı karanlıktır. Mutlu mizah yoktur. Gülmece nefret beslemeden felaketi anlatmaktır (Topuz, 1986: 28).

Mizahı sözlü olarak adlandırabilirsek bunların içine; halk fıkraları, bilmeceler, tekerlemeler, orta oyunu yazılı olarak ise; latife, mâni, destan, taşlama, hiciv, fıkra roman öykü girmektedir (Özer, 1994: 7). Fakat bunların dışında kalan bir alan daha vardır. O da mizahı çizgi diliyle anlatma sanatı karikatürdür. Bizim de çalışmamızın konusu olan karikatür bir mizah türü olduğundan karikatür konusu ele alınmıştır. Mizahla karikatür arasındaki ilişki ise mizah teorilerinden sonra incelenmiştir.

2.2. MİZAHIN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ

Mizahın işlevi, hayatın çelişkilerini ortaya koyarak yerleşmiş zihinsel şemaları sarsmak, bireyi yeniden ve farklı düşünmeye yönlendirmektir (Eker 2009: 29-30 Akt. Köse, 2016: 118). Mizah toplumsal bir olgudur. Toplumla birlikte vücut bulur. İnsanların ahlak durumlarını, sosyo ekonomik yapısını, insanların zaaf ve eksik yönlerini yansıtmaktadır (Çiftçi, 1999: 139). Bergson'da (2014:7) Gülme adlı

kitabında şu ifadeleri kullanmıştır: “gülmenin toplumsal bir anlamı olmalı gülmeyi anlamak içinse onu toplum içine yerleştirmek gülmenin faydaya yönelik işlevini, yani toplumsal işlevini saptamak gerekir” demektedir. Gülme eylemi bulaşıcı olduğundan bir kişiden başka bir kişiye geçtiği için birlikte güldükleri için mizahın toplumdaki bireyleri birbirine kenetleme özelliği vardır (Morreal, 1997:161).

Mizahın ilk işlevi eğlendirmedir. Bunun yanı sıra güldürme, hoşgörü kazandırma, sosyalleştirme, fiziksel ve ruhsal iyileştirme, gerilimi ve çelişkileri azaltma, dikkat çekme, başkaldırı-itiraz ve protesto aracı olma, sorunlarla başa çıkmayı kolaylaştırma, savunma ve saldırı becerisi kazandırma, toplumsal tarihin kod ve mesajlarını taşıma gibi işlevleri vardır (Eker 2009: 29-30 Akt. Kamiloğlu, 2013:166). Aynı zamanda eğitici, yıkıcı, motivasyon sağlama gibi yararları da vardır (Usta, 2009: 45). Mizahın kökenine bakıldığında eğlence ve hoşgörünün yer aldığı görülmektedir. Mizah temel gelişimini bu iki unsur ile sürdürmüştür. Eski Yunan’da Diyanizos şenlikleri ve Hititlerde Purulli ayinleri en eski eğlence kaynaklarına örnektir. Mizah kavramıyla olan açıklamalar gülme üzerine olsa da her gülme mizah olmadığı gibi her mizah ürünü de eğlence, gülme amaçlı değildir (Öngören, 1983:11-12). Mizahın toplumsal gerçekliğe gülünç, eğlenceli, olağan dışı ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmak, ancak sadece güldürmek değil sorunları mizah yoluyla teşhir etmek, görünür hale getirmek ve gerçekleri anlatmak, yani güldürürken sorgulatmak ve düşündürmek yönündeki toplumsal işlevleri öne çıkarılmaktadır (Gönenç ve Cantek 2010: 26 Akt. Köse, 2016: 117). Mizahın fiziksel ve ruhsal iyileştirici gücü vardır. Mizah, 13.yy’da ameliyatlarda anestezi olarak kullanılırken 16.yy.da depresyon hastalarını tedavi etmede kullanılmıştır. Mizahın fiziksel sağlık açısından faydalı olduğu düşüncesi yeni bir kavram değildir. “Şaka, kalbe ilaç kadar faydalıdır” benzeri atasözleri, Yunanlıların hastaları tedavi etmek için komedyenleri hasta evlerine göndermeleri, Klein’nin 1999 tarihli Mizahın İyileştirici Gücü adlı yazısına göre; Amerikan yerlilerindeki kabile doktorunun hastaları iyileştirmek için maskaralık yapması bilinen eski örneklerdendir (Yardımcı, 2010: 5). Ayrıca mizah dolaşım hızını artırmakta, kalp kaslarını daha iyi çalıştırmakta, stresi azaltmakta, akciğer bronşlarını daha iyi temizlemektedir (Özünü, 1999: 45). Bu yorumlara bakılırsa mizah bizim hayatımızda olmazsa olmazımızdır diyebiliriz.

2.3. MİZAH TEORİLERİ

Mizahın kökeninde gülme olduğundan insanlar neye güler, kime güler, neden güler, ne zaman güler ya da insanları ne güldürür, niçin gülme gereksiniminde bulunuruz? gibi sorular ön plana çıkmaktadır. Biz toplum olarak düşene güleriz, deliye güleriz, birinin yaptığı şakaya güleriz. Şakayı ne kadar komik bulmamıza bağlı olarak gülümser, kıkırdar hatta kahkaha atarız. Ya da bazı şeylere mutluluktan güleriz. Bunlara tepkimiz genelde olumlu hislerle olur ve bu tarz şeylerle gün içinde birçok kez karşılaşmaktayız. Çünkü mizah yaşamın bir parçasıdır. Gülmeye hem psikolojik hem fizyolojik bir olgudur diyebiliriz. İlk mizah örneklerinden birine Eski Yunan'da suda yaşadıkları halde yüzmeyi öğrenemeyen çağanozlar verilebilir (Memiş, Yarış: 2010). Gülmece evrensel bir davranış olup her toplumda görülmektedir. Fakat bu gülme farklılık gösterebilir. Mesela Almanlar; acemi aşık ve delilere gülerken, Arnavutlar; çabuk sinirlenen, inatçı, çabuk küsen ve cimri insanlara gülerlermiş. Hintliler; çok terbiyeli ve kibar insanlara Fransızlar ise; hemen hemen her şeye gülerlermiş. Biz millet olarak ise en fazla gösterişe, yalaka yönetici ve siyasetçilere, akıllı geçinen cahillere ve açık göz aptallara gülmekteyiz (Özünü, 1999:43-44).

Arthur Koestler (1997:6) Mizah Yaratma Eylemi kitabında gülmenin tepki niteliğinde bir davranış olduğunu ve gülünç olan bir şeye özel bir tepki olarak doğduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden gülme her zaman çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Gülmek eylemi de ağlamak kadar doğal bir ihtiyaçtır. Bu yüzden mizah tek başına açıklanamaz gülme olgusuyla açıklanır. "Mizahın Sırrı" başlıklı makalesinde Leonard Feinberg (2004:105) son üç bin yıldan itibaren, yüzden fazla mizah teorisi ortaya atıldığını söylemektedir.

Birçok düşünür, kuramcı, psikolog, mizahın toplumsal ilişkilerdeki değerini anlamak için teoriler geliştirmişlerdir. Bu isimler arasında Aristoteles, Platon, Hobbes, Kant, Freud, Bergson, Schopenhauer gibi isimler vardır. Bu isimler insanları "ne güldürür" sorusunu ele almışlardır. Ortaya attıkları teoriler mizah ve birey arasındaki ilişkiyi incelemek için oldukça önemlidir. Mizah teorilerini 3 başlık altında toplayabiliriz. Bunlar: üstünlük teorisi, uyumsuzluk teorisi ve rahatlama teorisidir. (Davulcu, 2015: 23).

2.3.1. Üstünlük Teorisi

Üstünlük teorisi mizah, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi açıklamak için geliştirilen teorilerin ilkidir. Bu teoriye göre gülme kişinin başkası ile kendini kıyaslaması sonucu kendini üstün görmesiyle birlikte ortaya çıkan bir eylemdir. Bu sebeple kaçınılması gereken bir davranıştır (Davulcu, 2015: 23). Georgia Üniversitesinden Charles R. Gruner bu teorinin çağdaş savunucusudur. Gruner mizahın bir oyun türü olduğunu vurgulamaktadır ve bu oyun türünün kazananların ve kaybedenlerin olduğu bir yarışma olduğunu ifade etmektedir. Gruner mizah zevkinin uzun ve zorlu bir mücadelenin ardından oyunda nasıl kazanınca mutlu oluyorsan o duygulara benzediğini ifade etmektedir. Gruner'e göre iyi bir mizahın ani bir kazanma duygusu içerdiğinin bilinmesini öne sürer (Martin, Ford, 2008: 47). Bu teoriye göre komik başkalarının başına gelen ve onların küçük düşmesine sebep olan her türlü malzemedir. Selahattin Hilav'e göre birey karşısındaki güldüğü kişiyi kendinden daha da aşağıda görmektedir (Arık, 2006: 159). Hilav'inin görüşünü şu şekilde açıklayabiliriz: karlı bir yolda biri giderken birden ayağı kayıp düşse o kişiye güleriz. Bu durumda kişi karşısındaki kişiden kendini üstün görüp istemsiz şekilde gülme eylemini gerçekleştirir. Aaa düştü ben onun gibi değilim diye düşünmektedir. Bu durumda sağlıklı olmayan, toplumca hoş karşılanmayan bir gülme ortaya çıkmaktadır. İşte bu durum üstünlük teorisiyle açıklanmaktadır. Hatta düşme ne kadar sert kuvvetli olursa gülmenin derecesi de o denli büyük olmaktadır.

Bu teori 1651 senesinde Thomas Hobbes tarafından Leviathan adlı kitapta geliştirilmiştir. Hobbes üstünlüğü, *"Ani mutluluk gülüş denilen bu yüz ekşitici şeyleri yapan tutkudur ve buna ya hoşlarına giden bir hareketleri ya da başkasında bozuk olan bir şeyi öğrenerek kendilerini beğenmeleri neden olur"* şeklinde ifade etmiştir (Uğureli, 2016: 6). Başkalarının hatalarını bularak onlara gülmek pısrıklık işaretidir. İnsanlar için en iyi davranışın başkalarını alaydan korumak ve kendilerini sadece yetenekliler ile kıyaslamak olduğunu ifade etmiştir (Hobbes, 1993: 52). Ayrıca Hobbes, akraba ve arkadaş çevresinin yaptıkları hataları yabancı olmadıkları için gülmeyi gerektirmemektir diye ifade etmektedir. Gülmenin aniden oluşabilmesi için bu hatanın yabancılar tarafından yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Şentürk, 2016: 51). 18.yy. yazarlarından Charles Baudelaire, 19.yy. filozoflarından Albert Rapp ve Anthony Ludovici üstünlük teorisinin Hobbes'ten sonraki temsilcileri olur (Usta, 2009: 83).

Üstünlük Teorisinin bir diğer önemli ismi Platon gülmenin insani şeytanlık ve budalalıktan kaynakladığını dile getirmektedir. İnsanı gülünç kılan şey, kişinin kendini bilmemesidir. Platon gülerken insani yanımızı yitiririz ve bu yüzden güldüğümüz kusurlar bize de bulaşabilir demektedir (Morreal,1997:2). Yine Platon ‘Devlet’ adlı kitabında kişinin bir başkasında gördüğü kusuru kendisinde göremeyince kişinin bu durumdan zevk aldığını ifade etmektedir (Şentürk, 2016: 47). Baudelaire (1997:9) de bu görüşü destekler niteliktedir. Ona göre gülme üstünlük duygusundan gelmektedir ve son derece şeytansı, hınzırca bir düşüncedir. Burada gülme eylemini insana değil de şeytana yakıştırmıştır. Çünkü hasetlik, kötü düşünce şeytana özgü niteliklerdir.

Aristoteles de Platon gibi aynı düşüncelere sahiptir. Ona göre de gülme toplumda kaçınılması gereken davranışlardan biridir. İnsanların gülerken aşağılık şeylere ilgi gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu davranışın iyi bir yaşamla uyuşmadığını ifade etmektedir (Davulcu, 2015: 24). Aristo komediden faydalanır ve sahnede tiyatro oyuncularına gülmeyi bireylerin günlük hayattaki rakibiyle alay etme gereksinimden kurtaracağını ve haset duygusundan arındıracağını düşünmektedir (Sanders, 2001:129). Nükte, ona göre gerçekte adam edilmiş küstahlıktır. Aristoteles Nicomachean Ethics’de aşırı gülen kişilerin ahlaksal olarak arzulanabilir yoldan nasıl saptıklarını tartışır (Morreal, 1997:9-10).

Genel olarak bu kurama bakıldığında sadece gülme eyleminin olmadığı görülmektedir. Küçümseme, alay, bayağılık gibi kavramlar bu kuramla özdeşleşmiştir. Bu durumda gülme davranışı topluma zarar vermektedir ve toplumsal ilişkileri zedelemektedir. Gülme üstünlük teorisine göre kaçınılması gereken davranıştır ve toplum olarak bu davranıştan kaçınılmalıyız.

2.3.2. Uyumsuzluk Teorisi

Mizahın toplumsal yaşamdaki yerini açıklamak için geliştirilen teorilerden bir diğeri uyumsuzluk teorisidir. 1960’lardaki psikologlar tamamen bilişsel olayların lehine azalmaya başlanan davranışlar için motivasyonsal açıklamalarla ilgili bilişsel devrimleri artarak kucakladı. Bu nedenle mizah teoristleri eğlenceli algılanmak için gerekli uyarıcıları ya da olayın yapısal özelliklerini algılayarak, insanların bir uyarıcı ya da olayın bilişsel sürecinin nasıl olduğuna odaklanmaya başladı (Martin, Ford, 2008:55).

Morreal (1997:3) Gülmeyi Ciddiye Almak kitabında bu teorinin bilişsel ve düşünsel tarafına değinmektedir. Üstünlük teorisinde eğlence birincil derece etkili iken uyumsuzluk teorisinde söz konusu olan kazanma, yeni duygusudur şeklinde ifade etmiştir. Yani bu kurama göre gülme, tutarsız uygunsuz bir davranışa verilen zihinsel bir tepkidir.

Bu teori ilk defa Aristoteles tarafından irdelenmiştir. ‘Rhetoric’ adlı kitabında dinleyicilerin etkilenmesi için söz oyunlarından bahsetmektedir. Konuşmacının sözleri ile dinleyicinin beklentisinin birbirine uymaması şaşırma neden olur. Hatta anlatılardan daha fazla etkilenilmesine neden olmaktadır (Aristoteles, 1995:189) diye ifade eder. Yani insanlar tuhaf, onları şaşırtan içeriklere gülmektedirler. Yine aynı düşünceyi destekleyen Blaise Pascal’da *“kişiyi, umduğıuyla bulduğı arasındaki şaşırtıcı orantısızlıktan başka hiçbir şey daha fazla güldüremez”* demiştir. Aristo ise insanı *“gülen hayvan”* olarak nitelendirirken bireylerin ancak gülme yoluyla özgürleşebileceklerini ileri sürmüştür (Arık, 2006:167).

Andrew uyumsuzluk teorisini, *“mizahı anlam belirsizliğine, mantıksal imkansızlığa, yersizliğe ya da uygunsuzluğa bir yanıt ya da tepki”* olarak görmektedir (Arıkan, Öztürk 2016: 226).

Bu teorinin en önemli isimleri ise Kant ve Schopenhauer’dır. Kant uyumsuzluk teorisine göre gülmeye ilişkin açıklamasını: *“Gülme, yıkılan bir umudun hiçliğe doğru ani değişiminden doğan bir duygudur”* Schopenhauer ise *“gülme bir kavramla o kavram ilişkisi içinde düşünülen gerçek nesnelere arasındaki uyumsuzluğun aniden algılanmasıdır ve gülmenin kendisi bu uyumsuzluktan başka bir şey değildir”* diye ifade etmiştir (Morreal,1997:25-26-27).

Schopenhauer (2005:15), daha çok gülmeye değil de gülmenin kaynaklarıyla ilgilenmektedir. Zengin olmanın, neşeli olmanın, sağlıklı olmanın mutluluğa ulaşmada önemli bir etken olduğunu söylemiştir.

Uyumsuzluk teorisinin bir diğer ismi James Beattie’dır. Beattie gülmeye neden olan etkeni ilişki içinde olan birden fazla unsurun birbiriyle uyumsuz olmasına bağlamaktadır. Ona göre gülme iki türdür. Duygusal ve hayvansal gülme. Hayvansal gülme tamamen anlık bir tepkidir. Gıdıklama ile gülmek hayvansal gülmeye örnektir. Uyumsuzluğun akıl aracılığı ile fark edilmesinden doğmuştur. Gülmenin uyumsuzluklardan doğmadığını, gıdıklamanın, aniden sevinmenin gülme tepkisini

doyurabileceğini ifade etmiştir (Beattie,1809 129-136 Akt. Davulcu, 2015: 26). Bu teori aslında sürpriz unsuru üzerinde durmaktadır. Yani insanlar bir beklenti içine girerler. Bu beklentiler dışında olaylar gelişirse, insanlar o olay karşısında şaşırırlar ve bu durumda gülme ortaya çıkmaktadır.

2.3.3. Uyarılma Rahatlama Teorisi

Gülme ve mizah üzerine geliştirilen teorilerden üçüncüsü de rahatlama teorisidir. Rahatlama teorisi mizahın ve gülmenin biyolojik işlevi üzerinde durmaktadır. Bu teori gülmenin bireydeki sinirsel enerjiyi ortaya çıkarması ile ilgilidir (Davulcu, 2015: 28). Morreal (1997:4) sinirsel enerjinin ortaya çıkışını fizyolojik bakış açısına yormaktadır. Bu teoriye ilk olarak 1711 yılında Shaftesbury'nin yayımlamış olduğu ‘The Freedom of witand humor ‘ (Nükte ve mizahın özgürlüğü) başlıklı makalesinde rastlanmaktadır.

Immanuel Kant (1724-1804) kahkahayı gergin bir bekleyişin hiçbir şeye aniden dönüşümünden çıkan sevgidir şeklinde belirtmiştir. Bu gerginlik kavramı üzerine 19.yy. sonunda ve 20.yy. başlarında yazarlar, buhar borusu tahliye vanasının fonksiyonuna benzer sinir sistemi fonksiyonunu tutan sinir sistemindeki hidrolik metafora dayanarak kahkaha teorileri geliştirmiştir. Bir basınç emniyet vanası, sıvılar ve gazlar boru içinde basınç oluşturduğunda, serbest bırakılması için yardımcı bir rota sağlayarak açmak için ayarlanır. Benzer şekilde kahkaha fonksiyonları bastırılmış sinir enerjisini serbest bırakmaktadır (Martin, Ford, 2008: 36).

Bu teorinin en önemli ismi Sigmund Freud'dur. Gülmenin üç türü olduğunu ifade etmektedir. Bunlar şakalar, komik haller ve mizahtır. İnsanların değişik ruhsal durumlar için enerji ayırdıklarını, bu enerjiyi kullanmadıklarında boşaltmak için gülme davranışını gerçekleştirdiklerini belirtmektedir. Gülmenin espri yapmakla ilişkisi olduğunu, toplumca bastırılan duygu ve düşünceleri açığa çıkarmanın bir yolu olduğunu belirtmiştir (Davulcu, 2015: 28). Hemen hemen bütün kültürler cinsellikle ilgili bazı eylemleri yasaklarlar. Cinsellikle ilgili konuşmalar sınırlandırılmış ve hatta evlilik dışı cinsel ilişki yasaklanmıştır. Bu rahatlama teorisine göre bu sınırlandırmalar bilinçaltına atılır ve insanların cinsel arzuları baskı altında tutulur (Morreal, 1997: 34). Freud seks ve saldırganlığın bu yasaklanan dürtüler yüzünden ortaya çıktığını ifade etmiştir. Freud'un bu iddiası baya bir eleştirilmiştir (Kuipers, 2016: 49). Yani bu kuramı benimseyenler belirli bir mekânda, belli bir zamanda fiziksel kısıtlamaların

aniden ortadan kalkmasıyla komiğin ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Bu sınırlamalar her toplumda farklı farklıdır. O yüzden mizah toplumdaki topluma değişiklik gösterebilir denilebilir (Rozenhal, 1997: 4).

Üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama teorilerine bakıldığında hiçbir düşünür gülme nedir, neden olur, nasıl meydana gelir gibi sorulara tatmin edici cevaplar verememiştir. Bu da teorilerin biraz karmakarışık olmasından kaynaklanmaktadır. Rahatlama teorisine aslında karikatüre en yakın teori diyebiliriz. İnsanların gülmesine neden olan şeylerin insanda bıraktığı etki üzerinde durmaktadır. Sayısız gülme sebebi bizim ruh halimizi değiştirip sinirsel bir rahatlama ve enerji boşalmasına vesile olur. Bu durumda gülme hem psikolojik hem de fizyolojik bir mizahi davranış oluşturmaktadır.

2.4. MİZAH VE KARİKATÜR ARASINDAKİ BAĞLANTISALLIK

Karikatür mizaha en yakın sanat dalı olup birbirini tamamlayan iki terimdir. Karikatürün tanımını yaptığımızda mizahla çizgi yapma sanatıdır demiştik. Çizgilerin içinde kesinlikle mizah ögesi bulunmalıdır. Sadece desenden oluşmamalıdır (Sait Munzurdan Akt. Şenyapılı, 2003:130). Arık'ta (1998: 42) karikatürü anlamının gülme ve mizah olgusunu anlamaktan geçtiğini söylemektedir. Ona göre karikatürün birisi çizgi diğeri de mizah olmak üzere iki tane alt yapısı vardır. Karikatür bu iki önemli alt yapının sentezinden oluşmuş özgün bir sanat dalıdır. Baudelaire'e göre karikatür komiğin resimsel sunumudur. Ona göre de karikatür değişik çizim ve iğneleyici fikir olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır (Şentürk, 2016: 66). Bu yorumlara bakıldığında karikatürün iki ortak noktasının çizgi ve mizah olduğu görülmektedir.

(Danyal, t.y.) karikatür ve mizah arasındaki bağlantıyı şu şekilde ifade etmektedir. *‘‘Sorunun var olduğu yerde mizah da vardır. Çelişkiler sonucu ortaya çıkan soruna el koyar, bu çelişkilerden yararlanarak, kendi yöntemleriyle sorgular. Yukarıda söz ettiğimiz gibi soruna ilişkin olayları, kişileri, kurumları şakayla, alay ederek, hicvederek sorunun gerçek nedenlerini irdeler. Mizah gibi, nerede sorun varsa orada karikatür de vardır. O da çizgisel anlatımıyla mizah yaparak sorunların üstüne gider. Karikatür, sorunların gerçek nedenlerini ortaya koyarken kendi yöntemlerini kullanır. Sorunlara, insanlığın daha güzel bir dünya ortamında, daha iyi koşullarda yaşamasını amaçlayan bir görüşle bakar ve sorunları bu bakışla*

eleştirir. Çarpıtılarak kendisine yansıtılan sorunlarına insanın yabancılaşmamasını, kendi sorunlarına sahip çıkmasını önerir.”

Sipahioğlu'na göre ise karikatür ve mizah gibi terimler birbirinden ayrı şeylerdir. Karikatür, “belirli bir kişinin abartılı tarzda yapılmış gülünç portresine verilen addır. Karikatüre göre daha geç bir zamanda ortaya çıkan ‘Karton’ ise, belirli bir kişinin gülünç yorumunu yansıtmaktan çok, içinde isimsiz insanların yer aldığı gülünç toplumsal durumları satirize eden çizimleri anlatmak için kullanılan bir tanımdır. ‘Grafik Mizah’ ise, özünde siyah beyaz olan karikatür ve kartonu da içine almakla birlikte, modern sanat akımlarının komik çizimlere getirdiği değişik teknikleri ve daha evrensel bir bakış açısını ifade etmek için kullanılmaktadır.” (Sipahioğlu 1999: 14 Akt. Çevik, 2010: 226)

3. BÖLÜM

POPÜLER KÜLTÜR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÜÇGENİ

3.1. CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET FARKI NEYİ TANIMLAR?

Bu bölümde cinsiyet nedir ve cinsiyet farkı neyi tanımlar? ona değinilecektir. Cinsiyet kelimesinin İngilizce karşılığı "sex" toplumsal cinsiyetin ise "gender" dir. 1968 yılında ilk kez Robert Stoller "Sex and gender" adlı kitabında toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı olabileceğini göstermek için bu kavramı ortaya atmıştır (İmançer, 2006: 1). Türkçe'de ise bu kavramlar cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak ifade edilmektedir (Dökmen, 2004:18-19). Bu kelimeler gündelik hayatta birbirlerinin yerine kullanılsalar da aslında birbirinden farklı kavramlardır. Feminist kuramda toplumsal ve kültürel olarak belirlendiği, toplumdan topluma ve tarihsel olarak değiştiği savunulan 'gender' ile daha biyolojik addedilen 'sex' arasındaki farkın vurgulanması sonucu iki terimin arası giderek açılmıştır (Butler, 2008: Önsöz). Cinsiyetin tanımına bakılacak olursa Türk Dil Kurumu sözlüğünde "*Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks*" olarak verilmiştir (<http://www.tdk.gov.tr/>, 2019)²⁴. Her canlı türünde iki tane dişi, iki cins ve iki erkek bulunmaktadır. Cinsiyet genel anlamda dişiye ve erkeği temsil etmektedir (Türköne, 1995: 7). İnsanda biyolojik olarak 46 kromozom bulunmaktadır. Biz bu 46 kromozomun yarısını annemizden diğer bir yarısını da babamızdan almaktayız. Bu kromozomlardan 44 tanesi ikişerli eşleşmektedir. Geriye kalan son kromozom ise cinsiyeti belirlemektedir. Annede x kromozomu vardır. Bu yumurtalar döllenirken eğer babanın spermi x kromozomu taşıyorsa çocuk kız olur. Y kromozomu taşıyorsa çocuk erkek olur. Cinsiyet, biyolojik olarak böyle belirlenmektedir (Moir, jessel, 2002: 33).

Dişi ya da eril cinsiyetli olarak doğuyor olabiliriz, ama dişi ya da eril olduğumuz halde kültürel olanla çeşitli kişisel karşılaşmalar ve deneyimler içinden kurduğumuz ilişki, kadın ve erkek olmanın çeşitli tarzlarını üstlenmemize ve icat etmemize yol açacaktır. O halde cinsiyetin ikiyle sınırlı olduğunu, toplumsal cinsiyetin ise sonlu bir sayıyla sınırlandırılabilir olmadığı söylenilebilir (Direk, 2009: 71).

²⁴"Cinsiyet Nedir?", <http://www.tdk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 03.04.2019)

Althusser ‘Devletin İdeolojik Aygıtları’ kitabında, bir bebeğin doğmadan önce babasının soy ismini taşıyacağını belirterek kimliğin önceden belirlendiğini vurgulamıştır (Althusser, 2003:105-106). Toplumsal cinsiyet kavramı bugünkü anlamıyla ilk defa 1970’lerdeki feminist hareketler tarafından kullanılmıştır. Bu kavramın ortaya atılmasındaki sebep, biyolojik özelliklerin toplumsal eşitsizliklerin nedeni olamayacağını göstermek ve biyolojik belirlenimcilik anlayışın yanlışlığını ortaya koymak olmuştur (Sayer,2011:9-10). Bu tarihten itibaren toplumsal cinsiyetle ilgili yapılan çalışmalarda üç önemli aşama kaydedilmiştir. Bunlardan ilki cinsiyet farklılıklarına yapılan aşamadır. Cinsiyet farklılığı bireylerin biyolojik özelliklerinden kaynaklanır görüşünü benimsemişlerdir. İkinci önemli aşama ise öğrenilen cinsiyet rollerine ve toplumsallaşmaya vurgu yapılmıştır. Son aşamada ise toplumsal cinsiyetin ataerkil sistemde merkezi konumda bir rolü olduğu ifade edilmiştir. Hukuk, ekonomi, ücretli çalışma gibi alanlarda toplumsal cinsiyet birçok analizlere katılmıştır (Göğüş Tan, 2011: 4). Simone de Beauvoir “Kadın olarak doğulmaz, kadın olunur” ifadesiyle (Navaro, 1999: 28) kadın olmanın toplumsallaşma sürecinde ortaya çıktığını ifade etmiştir. Beauvoir’in ele aldığı konular arasında beden, cinsellik, annelik gibi konular feminist harekette ve kuramda tartışılmıştır. Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunların bir duruma has olmadığını, bunların ataerkil sistemin getirdiği ürünlerdi diyerek toplumsal cinsiyet farkının sonradan kazanılacağını ifade etmiştir (Çakır, 2007: 436). Cinsellik kavramı da toplumsallaşma sürecinde öğrenilen bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet farklılaşmasının merkezinde cinsellik bulunmaktadır. Erkeklerin hâkim oldukları anlayış kadınların cinselliğini bastırırken, erkeklerinkini ise kışkırtmaktadır. Toplumumuzda da kızların adet görmesi utanç olarak saklanırken, erkeklerin sünnet olması coşkuyla kutlanmaktadır. Genç kızların bekareti aile, mahallenin erkekleri ve polisler tarafından sıkı denetim altında tutulurken, erkekler için bekaret bir eksiklik olarak kabul edilmektedir. Bu liste uzadıkça uzamaktadır. Cinsellik kavramı günlük pratiklerden, çocukluktan yaşlılığa, devlet ile ilişkilerine ve yaşamımızın her alanında belirleyici olmaya devam etmektedir (Altınay, 2002: 324).

R.W. Connell ve Judith Butler toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla öne çıkan önemli iki isimdir. Connell’in (1998:190) toplumsal cinsiyet tanımı “*insanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik*” şeklindedir. Connell (1998:167) toplumsal cinsiyet ilişkilerinin okullar, piyasalar gibi yayılmış kurumlar, sokak köşesindeki arkadaş

grupları, gayri resmi toplumsal çevrelerde yapılandığını ifade etmektedir. Butler (2008:50) toplumsal cinsiyet kavramının “biyoloji, kaderdir” ifadesine bir itiraz olduğunu söylemektedir.

Bu kavramı ilk kullananlar arasında yer alan Ann Oakley de toplumsal cinsiyetin bir kültür meselesi olduğunu erkek ve kadınların ise eril ve dişil olarak sınıflandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Biyolojik göstergelere göre insanların kadın ya da erkek olduğu anlaşılabilir ama eril ve dişil olduğu anlaşılabilir çünkü ölçütler kültürel olduğundan yere ve zamana göre değişiklik göstermektedirler. Oakley buradan şu sonucu çıkarmaktadır: “Toplumsal cinsiyet rolünün biyolojik kökeni yoktur, cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki bağlantılar gerçekte hiç de doğal değildir.” Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farklılıklar tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
Cinsiyet doğaldır.	Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürelidir.
Cinsiyet biyolojiktir. Cinsel organlardaki görünür farklılıklara ve buna bağlı olarak üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder.	Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürelidir, eril ve dişi niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vs. işaret eder.
Cinsiyet değişmez, her yerde aynıdır.	Toplumsal cinsiyet değişkendir. Zamana, kültüre hatta aileye göre değişir.

Tablo 1: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklılıklar (Bhasin, 2003: 9)

Bu tabloya bakıldığında cinsiyetin doğal olduğu görülmektedir. Cinsiyetimizi seçmek bizim elimizde değildir. Toplumsal cinsiyet ise sosyo kültürelidir bulunduğu kültüre göre şekillenebilir. Cinsiyet biyolojiktir ise kadın ve erkeğin cinsel organlarının farklılığını vurgulamaktadır. Eril ve dişi nitelikler derken kadının ve erkeğin rollerinin farklı olduğunu ifade etmektedir. Cinsiyet değiştirilemez (Belli başlı operasyonlar hariç) her yerde aynıdır ama toplumsal cinsiyet değişkendir. Günümüzde

ataerkil sistem olan yerlerde erkek çocuklarının doğumu sevinçle kutlanır ama kız çocuklarının doğumu o kadar sevinçle kutlanmaz.

Toplumsal cinsiyet toplumun bireye verdiği rolleri, görev ve sorumlulukları, toplumun bireyi nasıl gördüğünü, nasıl algıladığını, beklentilerini nasıl karşıladığıyla ilgilenen bir kavramdır (Üner, 2008: 6). Kadın ve erkek arasındaki farklar biyolojik ve fizyolojik özelliklere dayanmaktadır. Çünkü bunlar doğuştan kazanılır. Birey doğduktan sonra topluma girer o toplum içinde sosyalleşir ve farklılar kazanır. Bu farklılıklar toplumdaki topluma kültürden kültüre değişebilir. A. Sclegel de yazınsal ürünler, ritüeller, mitler ve tüm simgesel anlatımların toplumsal cinsiyetle ilgili olduğunu ve toplumsal cinsiyetin toplumun kültürünü yansıttığını ifade etmektedir (Yüksel, 1999: 71). Connell'de (1998:109) Toplum cinsiyetler arasındaki farkı kültürel olarak ayrıntılandırır. Mesela giysi buna bir örnektir. Ortalama biçim ve görüntü olarak kadın ve erkek arasında çok az fark vardır. Pantolon erkek giysisi, etek ise kadın giysisi olarak kategorileştirilir. Günümüzde bir erkek bebeğin doğacağını öğrenen insanlar baştan aşağıya her şeyini mavi renkte alırlar. Kız çocuğuna ise pembe renkte. Yine toplumsal değerlere bağlı olarak erkek çocuğuna araba, silah gibi oyuncaklar alınırken kız çocuğa bebek, oyuncak mutfak gereçleri alınmaktadır. Yine buradan çıkarılan sonuç cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farkı bireylerin cinsiyetçi davranmasıyla ortaya çıkmıştır.

17.yy. ünlü filozof Nicolas Malebranche kadınların soyut kavramları anlama konusunda zorluk çektiğini iddia ederek, onları keşfetmesi zor olan gerçekleri kavramaktan aciz bir varlık olarak görmekte ve bunu da nörobilimsel açıklamasının beyin dokularının hassaslığında yattığını öne sürmektedir (Fine, 2011: 20). Rousseau ise, kadınların herhangi bir sanata ilgisi olmadığını, bir şey hakkında bilgisi olmayan ve dehadan yoksun bir varlık olarak görmekte (Schopenhauer, 2006: 17). Schopenhauer de kadınların vicdan, adalet ve dürüstlük gibi konularda erkeklerden daha da aşağıda olduğunu ifade etmektedir. Ne şiir ne de güzel sanatlarla alakası olmayan, düşünme yetisi bulunmayan, bir duygu ve duyarlığa sahip olmayan, erkeklerden daha da aşağıda olan ikinci cins olarak tanımlamaktadır (Schopenhauer, 2006:12-16). Dişi olan her şeyin ikincil olduğu efsanesinin ciddi bir sonucu, kavramların tuhaf bir şekilde ikiye bölünmesidir. Erkek, üstün, kuvvetli ve değerli kavramlarıyla özdeşleştirirken; kadın ise bağımlı, boyun eğen, aciz kavramlarıyla özdeşleştirilir. Bu düşünce şekli geçmişten bu yana öyle derinlere kök salmış ki

kusursuz olan her şey erkeğe atfedilir. Kadına ise eleştirilecek, daha değersiz şeyler atfedilir (Adler, 1999:13). Navaro (1999:34)'da bu sonuca eş değer olarak çocukluktan itibaren kadın ve erkeklerin toplumsallaşmasında onlardan beklenen davranış ve tutum biçimlerini şöyle aktarmaktadır:

Kadın		Erkek	
Şöyle ol	Böyle olma	Şöyle ol	Böyle olma
Edilgen	Etkin	Etkin	Edilgen
Yumuşak	Sert	Sert	Yumuşak
Güçsüz	Güçlü	Güçlü	Güçsüz
Uyum gösteren	Hükmeden	Hükmeden	Uyum gösteren
Kabullenici	Yargılayıcı	Yargılayıcı	Kabullenici
Bağımlı	Bağımsız	Bağımsız	Bağımlı
Çaresiz	Çözüm getiren	Çözüm getiren	Çaresiz
Başarı peşinde	Başarılı	Başarılı	Başarısız
Koşmayan			
Kararsız	Kararlı	Kararlı	Kararsız

Tablo 2 : Kadınlardan ve Erkeklerden Beklenen Özellikler

Toplumsal cinsiyetli davranış şekilleri ödüllendirme ve cezalandırma yöntemlerine bağlıdır. Kızlar kız gibi davrandığı zaman, erkeklerde erkek gibi davrandığı zaman toplum tarafından ödüllendirilir. Bir kızın erkek gibi davranması, bir erkeğin de kız gibi davranması toplum tarafından çeşitli tepkilere neden olmakta ve hoş görülmemektedir (Özdemir, 1997: Akt. İmançer, 2006:10).

Yukarıdaki tabloya bakıldığında cinsiyet farklılığının sonucu olarak kadın ve erkek bu gibi kavramlar üzerinden sosyalleşme sürecine girmektedirler. Navaro'nun tablosuna göre toplumun kadından beklediği roller, şöyle ol başlığı altında verilmiştir. Kadının edilgen, güçsüz, kabullenici, yumuşak ve çaresiz olmasını isterken erkeğin ise etkin, güçlü, kararlı, başarılı olması istenmektedir. Günlük hayatımıza baktığımızda erkek gibi kadın, karı gibi ağlama gibi ifadeleri kullanmak son derece aşağılayıcı olarak nitelendirilmektedir. Çünkü kadınların daha yumuşak olması duygusal olması istendiğinden bu gibi ifadeler erkeğe yakışmaz. Eğer cinsiyet farkını ortadan

kaldırmak istiyorsak erkeği yumuşak ve kabullenici, kızları da güçlü ve etkin olarak bu karakterlerde yetiştirirsek bu fark ortadan kalkar. Bu yorumlara bakıldığında cinsiyet değiştirilemez ama toplumun erkeğe ve kadına yüklediği rol kalıpları bireylerin toplumda kadın nasıl olunur erkek nasıl olunur olarak konumlandırılmasını sağlamaktadır.

3.2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN KADIN VE ERKEK

Toplumsallaşma süreci bireyin cinsiyet rollerini de etkilemektedir. Cinsiyet rolleri açısından kadın ve erkeğe değinmeden ilk önce rol kavramını tanımlamak yerinde olacaktır.

Tiyatrodan ödünç alınmış bir kavramdır ‘rol’. Bu kavram bireyin bulunduğu konumu, bu konumla ilgili sorumluluklarını, diğer konumlardaki insanlarla olan etkileşimini yönlendiren kuralları gösterir (Spence,1985 Akt. Dökmen 2004: 28-29). (Rice, 1996 Akt. Dökmen 2004:31) cinsiyet rolünü erkeğe ve kadına uygun bulunan ilişki özellikleri ile tanımlarken, toplumsal cinsiyet rollerini ise erkekliğin ve kadınlığın sosyal ortamlarda ifade edilme şeklidir demiştir. Erkek için uygun olduğu düşünülen davranışlar erkeksi (maskülen) kadın için uygun görülen davranışlar kadınsı (feminen) olarak adlandırılır. Cornell (1998:78) cinsiyetle belirlenen iki rolden söz eder. Bunlar: kadın ve erkek rolü.

Bu roller günlük yaşamda kadın ve erkeğin nasıl davranması gerektiğini belirleyen davranışlardır. Kadın ve erkeğin biyolojik yapısından dolayı ya da toplumca belirlenen davranış kalıplarından dolayı farklılıkta gösterebilir. Bazı kültürlerde tarlayı süren, hayvanlara bakan kadın olurken, bazı kültürlerde ise bu işler için kadınlar hassas görülmektedir. Her toplumda kadına ve erkeğe farklı davranışlar verilse de toplumlarda ortak fikir olarak çocuk doğurma ve emzirme kadına aitken, savaşmak ve avlanmak erkeğe aittir (Bekar, 2010:100). Bilim ve teknoloji ansiklopedisinde (1991:25) geçen bilgilere göre de kadınlar toprak işleriyle uğraşmaktadır. Hayvanlara bakan ise erkeklerdir. Hayvan sayısı az olduğundan kadın için ön plana çıkan iş çiftçiliktir. Tarihte İsveç’te kaya üzerine çizilmiş eski bir resim bulunmuştur. Bu resimde bir çiftçi tasvir edilmektedir. Resimde erkek çiftçi saban arkasında gider ve saban da öküzleri çeker. Bu eski resim erkeğin hayvancılık ve çiftçiliği bir arada yaptığının kanıtıdır. Erkek biyolojik yapısından yani daha güçlü

olduğundan bu işler ona kalmıştır. Bu da erkeğin evdeki gücünü artırmıştır. Yine kadının biyolojik açıdan üreme özelliğine sahip olması kadını eve hapsedmiştir. Camille Paglia (2004:20) da bu durumu tarih öncesinde kadın doğayla özdeşleştirilmiştir diyerek açıklamıştır. Doğaya bağımlı avcı ya da tarım toplumlarında kadınlık, bereketin için ilkesi olarak onurlandırılırdı. Zamanla kültür, ticaret ve ekonominin gelişmesi doğayı bir kenara itmiştir. Böylece kadınlık da önemini kaybetmiştir. John Berger'de kadını erkek egemen ve erkeğin sınırlarını belirlediği bir topluma doğduğunu ifade etmektedir. Kadınların toplumsal kişilikleri, böylesine sınırlı, böylesine koşullandırılmış bir yerde yaşayabilme ustalıklarından gelişmiştir. Ancak bu sınırlı dar kalıpta iyi bir de gözlemcidir. Bu durumda kadın gözleyen ve gözlenen kişilikleri, kadın olarak onun kimliğini oluşturan ama birbirinden ayrı iki öge olarak görmeye başlar (Berger, 1986: 46).

Ataerkil sistem kadınları bir kalıba sokmaktadır. Ataerkil sistem annelik rolünü gereğinden fazla yücelttiği için kadınların annelik ve ev kadınlığı haricinde doğal yeteneklerini de kısıtlamaktadır. Bir kadının akşama kadar bütün zamanını anneliğe adanması, yaratıcı kapasitesinin git gide körelmesine ve kendini dış dünyadan soyutlamasına böylelikle de özgüvenini kaybetmesine neden olmaktadır. Kadının iş bölümü yavaş yavaş böyle şekillenmiştir (Navaro, 1999: 101).

Geçmişten bugüne kadar toplumsal cinsiyet rollerine uygun gerçekleştirilen iş bölümü, erkeğin kadınlar üzerindeki zorbalığını beraberinde getirmiş, iş bölümünde erkeğin karar verici olmasını, bu süreçte "akıllı ilgili ve düşünsel" işlerde erkeğin; düşünmeyi gerektirmeyen basit işlerde ise kadınların tercih edilmesi sonucunu doğurmuştur (Bülbül, 2014: 5). Cornell (1998:142) de bu görüşü şu sözlerle doğrulamıştır: "Kadınlar bilgisayarların okuyabilmesi için veri girişi kartlarına delik açmak için işe alınıyorlar; erkekler ise satış sorumlusu, operatör, yönetici konumlarında asıl güce sahip oluyorlar." Matematik gibi derslerde erkek çocuklarının, kız çocuklarının ise dil gibi alanlarda başarılı oldukları testlerle kanıtlanmıştır. Erkek meslekleri ile ilgili konularda erkeklerin, kızlara göre daha kabiliyetli oldukları görülmüştür (Adler, 1999: 13). Bugün günümüzde de mühendislik gibi alanlarda erkekler ön plandadır. Yine buna bağlı olarak mesleki açıdan bir erkek kamyon şoförü olmak ister ama kız çocukları estetik ve sanat konuları üzerinde kendini geliştirmek isterler. Ataerkil sistemin kadınlara dayattığı belirli roller vardır. Bunlar: Ev kadınlığı ilkesi: Yani bir kadının en önemli işi evi,

çocukları ve kocasıdır. Diğer işler onun için ikinci plana düşmektedir. Vericilik bencil olmama ilkesi: Yani bir kadının kendisi için bir şey istemesi bencilliktir. Genelde özverili olması istenir. Asıl önemli olan başkalarının mutluluğudur. Toplumsal konum ilkesi: Toplumsal hayattaki yeri kocasının yanında ya da onun ismiyle olmalıdır. Konuşmama ilkesi: Kadınlar şikâyet ve dırdır etmemelidir. Maddi güç ilkesi: Maddi durumu erkek tarafından karşılanmalı. Otorite ve iktidar ilkesi: Bir kadın otoritesini ve gücünü fazla kullanmamalıdır. Güzellik ilkesi: Kadın özellikle güzel ve bakımlı olmalı, her zaman fiziğini korumaya özen göstermelidir. Duygu ve davranış ilkesi: Kadınlar kıskançlık, kızgınlık gibi olumsuz duygularını karşı tarafa yansıtmamalıdır. Cinsellik ilkesi: Kadın her zaman cinselliğe cevap vermelidir. Hizmetmatik ilkesi: Kadın her daim hizmet etmelidir (Navaro: 1999: 52). Buradan da anlaşılacağı gibi erkek yani koca, ekmek parasını kazanmakla yükümlüdür. Kadın ise hem ev yükünü karşılamalı hem de duygusal yönden herkesi mutlu etmeyi bilmelidir.

Kadın ve erkek rolleri açısından iş bölümü evde de varlığını sürdürmektedir. Günümüzde ev işlerinde kadın ön plana çıkmaktadır. TÜİK'in 2016 araştırma sonuçlarına göre hanedeki işler ve sorumluluklarda kadın ve erkeğe düşen işler şunlar olmuştur: yemek pişirmek, çamaşır ve bulaşık yıkamak, ev temizliği gibi işleri kadınların yaptığı, boya badana, tamir ve fatura yatırma gibi işleri de erkeklerin yaptığı gözlenmiştir.

Bu araştırma sonuçlarına göre Türkiye genelinde %91,2 oranıyla yemek yapma işi kadınlara aittir. Erkeklerin yemek yapma oranı ise %8,8 olmuştur. Erkekler %80,4 oranıyla evin boya badana işi erkeğe ait olurken, kadınlarda bu oran %19,6 olmuştur.²⁵

Yine aynı şekilde mekanların bile cinsiyeti vardır. Bar, kahve, stadyum erkeklere ait mekanlar olarak anılmaktadır. Kadınlar buralara gitmemekte gitse bile yanlarına bir erkek eşliğinde gitmektedirler. Mutfak kadına ait bir mekân olarak görülmektedir. Evde eşyalar bile toplumsal cinsiyet esaslı olabileceğini gösterir niteliktedir. Mesela babanın bardağının büyük olması, ya da oturacağı koltuk evin reisine ayrılmaktadır. Dile baktığımızda dilde ataerkil bir yapıya sahiptir. Erkekler

²⁵ “İstatistiklerle kadın”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643> (Erişim Tarihi: 04.02.2019)

genellikle cinsiyetçi, cinsellik içeren küfürler etmektedir (Bhasin, 2003:19). Bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz. Evdeki kumanda erkek yani baba rolünde olan kişi de olur. Babanın sözü geçer. Anne her zaman hizmet edici konumdadır.

Ataerkil sistemden dolayı kadın ve erkek rollerinde çifte standartlar yaşanmaktadır. Mesela, kızgınlık duygusu: bir erkek kızdığında bağırıp çağırdığında, yüksek sesle konuştuğunda, şiddete başvurduğunda ‘’erkektir, yapar!’’ söylemleriyle karşılaşırken, kadının kızması, bağırıp çağırması, yüksek sesle konuşması ‘’şirret, çirkef, cadı’’ ifadeler kullanılarak kadınlar küçük düşürülmektedir. Kıskançlık duygusu da çifte standart olarak uygulanmaktadır. Erkek kıskandığında toplumda ‘’erkeksi’’ olarak ifade edilir. Yani kadını kollayan, sahiplenen kişidir. Kadın kıskançlık yaptığında toplumda itici, hoş görülmeleyen bir kadın olarak görülmektedir (Navaro, 1999: 35-36).

3.3. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET TARTIŞMALARI

Bu bölümde Türkiye’de toplumsal cinsiyet tartışmalarına değinilecektir. Toplumsal cinsiyet ekonomi, eğitim, din, siyaset ve medya gibi kurumlarda tekrar üretilmektedir. Kadın ve erkeğin bu gibi kurumlarda eşit şartlarda olmaması toplumsal cinsiyetle ilgili olan tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Toplumsal cinsiyette kadın ve erkeğin çalışma hayatına, kadın ve erkeğin eğitimdeki yerine, medyadaki yerine ve kadınla erkeğin siyasette olan konumu toplumsal cinsiyet tartışması çerçevesinde ele alınacaktır.

Kadınlar geçmişten bu yana üretimin her aşamasında ön plana çıkmıştır. Türk kadını 1843’te aldığı ebelik eğitimiyle ilk kez çalışma hayatına atılmıştır. Daha sonra 1897’de ücretli işçiliği, 1913 yılında da devlet memuru olma imkânını elde etmiştir. İlerleyen zamanlarda ise kadınlar esnaf ve tüccar olarak iş hayatında yer edinmişlerdir. Cumhuriyet’in ilanıyla yapılan reformlar sayesinde kadınlar eğitim, çalışma yaşamı ve siyaset gibi kamu alanlarında kendilerine yer bulmuşlardır (Gül, Yalçınoğlu, Atlı 2014:170). 1950’li yıllara gelene kadar iş hayatında bulunan kadınlar genelde bekarlardır. Giyim kuşamlarında sadelik ve cinsiyetsizlik ön plana çıkmıştır (İmançer, 2006: 42). Kadınların çalışma hayatında ve istihdamda kendilerine yer bulması kadınları ekonomik olarak bağımlılıktan kurtarmakta kendisine ait bir geliri olmasını sağlamakta, kadının kendine güveninin gelmesinde ve evde kapalı kalmayarak toplum içinde eşit birey olarak yer almasında önemli yere

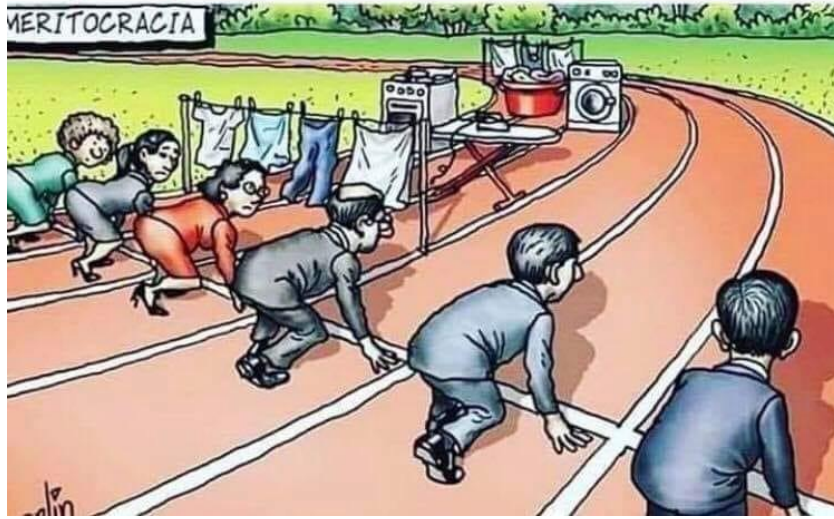
sahiptir (Tmmob, 2018: 42). Bugün günümüze bakıldığında bunun böyle olmadığı görülmektedir. TÜİK 2017 verilerine göre işgücü araştırması sonuçları şu oranları göstermektedir: 2016 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %46,3 olup bu oran erkeklerde %65,1, kadınlarda ise %28 olmuştur.²⁶

Erkek ve kadınlarda eşitsizlik vardır. Bu ücret konusuna da yansımaktadır. Ekonomide en ufak bir durgunluk olduğu zaman işten çıkarılan kadınlar olmaktadır (Bhasin, 2003: 32). Kadınlarla erkekler aynı işi yapsalar bile kadınlar erkeklerden daha az bir ücret almaktadırlar. Kadınlar birçok yer de çalışmaktadır. Tarım sektörü, sosyal güvenliğin olmadığı yerlerde düşük ücrete, uzun çalışma saatlerine tabi tutularak emeği sömürülerek çalıştırılmaktadır. Kısacası kadın çalışma hayatında, üretim aşamasında, kadın her yerdedir (Tmmob, 2018: 43). Kadının çalışma koşulları ve kadının evdeki sorumlulukları kadınların iş yükünü daha da artırarak tartışmalı bir konu hale gelmesini sağlamaktadır (Yücel, 2016: 92). Kadınların ekonomik bağımlılığı cinsel rol ve yerleşik düzen sınırlamaları içindedir. Eve giren para erkeğe ait olarak değerlendirilmektedir. Mal ve paranın erkeğin kontrolünde olması anlayışı bugün günümüzde bile devam etmekte olup, okumuş eğitimli kadınlar bile, ekonomik kararlar alırken eşlerine danışırlar. Bugün kadın kazandığı parayı bile kocasına vermeye mecbur tutulmaktadır. Böylece aileye giren para ve onun yönetimi konusunda bile eşitsizlik vardır (Navaro, 1999: 77-78).

TÜİK’ in 2014 yılı araştırmasına göre aşağıdaki karikatür kadın ve erkeğin iş hayatındaki eşitsizliğini apaçık şekilde ortaya koymaktadır. Erkeğin önünde hiçbir engel olmaması, kadının ise evdeki rolleri (Çamaşır yıkamak, ütü yapmak, yemek pişirmek) kadının önüne engel olarak konulmuştur.

²⁶ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594> (Erişim Tarihi: 04.02.2019)

İş hayatındaki kadın-erkek farkı

Şekil 22: İş Hayatındaki Kadın-Erkek Farkı²⁷

Kadın ve erkeğin eğitim hayatındaki konumuna bakıldığında ise eğitim sisteminde de cinsiyet eşitsizliği olduğunu görmekteyiz. Kadınlar ve erkekler için biçilmiş roller kız ve erkek çocuklarının mesleklerinde de etkili olmaktadır. Kadınlarda okullaşma oranı erkeklere göre geri durumdadır. İlkokuldan ortaöğretime geçişte kız öğrencilerin sayısında azalma yaşanırken erkeklerde bu durum fazladır. Yine kadınların yükseköğretime geçmesi erkeklere göre daha az olmuştur.²⁸

Tuik verilerine göre en az 25 yaş ve daha yukarıda olup da bir eğitim düzeyine sahip olan kişilerin toplam nüfus içindeki oranı %88,9 olurken bu oran erkeklerde %95,1 kadınlarda ise %82,8 olmuştur. Yükseköğretimde kadın profesörler erkek profesörlere oranla daha azdır.²⁹ Kızların eğitime ve erkeğin eğitim durumuna bakıldığında Türkiye’de cinsiyet eşitsizliği yüzünden tartışmaya açıktır. Doğum kaydı yapılmayan kız çocukları erken yaşlarda evlendirilip ev işlerinde çalıştırılmaktadır. Yine maddi sıkıntılar yüzünden aileler ilk önce erkek çocuklarını okutmaktadırlar (Tmmob, 2018:35). Bugün ülkemizin Doğu Anadolu bölgesine baktığımızda bu gibi olaylarla karşılaşmaktayız.

²⁷ “Kadın Erkek Arasındaki Fark”

<https://www.facebook.com/SiradisiBilgilerSayfa/photos/a.381962578534345/2245447462185838/?type=3&theater> (Erişim Tarihi: 02.02.2019)

²⁸ “Cinsiyetçilik Raporu”, <http://egitimsen.org.tr/2018-yil-sonu-egitimde-cinsiyetcilik-raporu/> (Erişim Tarihi: 05.02.2019)

²⁹ “İstatistiklerle Kadın”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594> (Erişim Tarihi: 04.02.2019)

Kadın ve erkeğin siyasetteki konumuna bakıldığında siyasetin kadın erkek arasındaki eşitsiz bir alan olduğu görülmektedir. Bu da geçmişten gelen bir ataerkil sisteme dayandığındandır. Siyaset tamamen erkeklere ait bir alan olarak görülmüştür. Kadınların siyaset dışında kalması erkek ve kadının doğal bir farklılık olduğu varsayımına dayandırılmaktadır. Çünkü kadınların doğaları gereği ev ve aile içinde olması gerektiğine inanılıyordu. Ama kadınlar için siyaset bir mücadele alanı, eşitlik imkânı ve özgürleşme aracı olduğu ölçüde toplumsal cinsiyet ile yakından ilgili olmuştur. Siyasetten dışlanan kadınlar bu nedenlerden dolayı siyasete katılmayı istemiş ve siyasal hakları için mücadele etmişlerdir. Siyasete katılımında en çok kullanılan yöntem oy vermedir. Türkiye bu hakka çoğu Arap ülkelerinden önce sahip olmuştur (Adak, 2016:18). Kadınların siyasetten dışlanmasının bir diğer sebebi ise eğitimsizliktir. Kadınların eğitim seviyeleri düşük olduğundan siyasi olaylar hakkında bilgi edinemez, edindiği bilgileri değerlendiremez ve çözüm üretmez. Kadınların eğitim seviyeleri ne kadar yükseldikçe siyasete katılma oranları da o kadar yükselmektedir. Yine günümüze bakıldığında kadınların maalesef siyasal açıdan eşit bir konumda olmadığı görülmektedir. Tük 2016 verilerine bakıldığında Türkiye Büyük Millet Meclisindeki kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5 iken, 81 yıl sonra bu oran %14,7'ye yükseldi. Türkiye'de bakan sayısı 2016 yılında 27 olup bunların sadece biri kadın oldu. Ülkemizde 2009 yılı yerel seçimlerinde kadın belediye başkanı oranı %0,9 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2,9 oldu. Kadın muhtar oranı 2009 yılı yerel seçimlerinde %2,3 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2 oldu.³⁰

Cinsiyet eşitsizliği kendini medya sektöründe de göstermektedir. Birçok medya kuruluşunda kadınların erkeklere nazaran daha alt basamakta çalıştığı görülmektedir. Çiçek Tahaoğlu, gazetecilik künyelerinin %19'nun kadın %81'inin ise erkeklerden oluştuğunu ifade etmektedir. Yazılı basına bakıldığında editörlerin %26'sı kadın %74'ü erkektir.³¹

Görüldüğü üzere kadın eğitimde olsun, siyasette olsun mesleki hayatında hep erkeğin gerisinde kalmıştır. Günümüzde parlamenter sistemin daha fazla sosyal sermaye, maddi kaynak, iletişim ağı ve donanım gerektirdiği düşünüldüğünde

³⁰ "İstatistiklerle Kadın", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594> (Erişim Tarihi: 04.02.2019)

³¹ "Medyanın Künyesi Kaç Erkek Kaç Kadın", <http://bianet.org/kurdi/medya/154466-medyanin-kunyesi-kac-kadin-kac-erkek> (Erişim Tarihi: 06.03.2019)

kadınların neden siyasete az sayıda katılabildikleri daha net ortaya çıkmaktadır. Kadınların her zaman birinci rolleri olan annelik ön plana çıktığından ev ve bakım işlerinden de kadın sorumlu tutulmuştur. Kadınlar bu düşünce sebebiyle zamanlarının hemen hemen çoğu kısmını evde geçirmektedir. Çalışma hayatına giren kadınlar ise hem evde hem de işte çalışarak çift mesai yapmaktadırlar. Durum böyle olunca aktif siyasete katılan kadınlar ev işlerini sorumluluklarını azaltabilen kadınlardan oluşmaktadır. Fakat buna rağmen siyasetçilerin bir kısmı siyasi rol ve görevleri ile kendine dayatılan eş ve ev düzeni sorumluluklarının siyasette kendi aleyhine kullanıldığını ifade etmektedir (Çakır, 2014 Akt. Adak, 2016:26).

3.4. POPÜLER KÜLTÜR ÜRÜNÜ OLARAK KARİKATÜR VE KADIN

İnsanlar doğduğu andan itibaren kendini bir toplum içerisinde bulmaktadır. Bu toplum içinde ekonomik, teknolojik değişimler sonucunda gruplara ayrılırlar. Toplum içinde farklı grupları anlayabilmek için ilk önce kültür kavramına değinilecektir.

Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin olarak tanımlanırken; popüler kültür ise belli bir zaman dilimi için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü olarak ifade edilmiştir. Popüler kelimesi ise literatürde; halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr, 2019)³². Bir bakıma popüler kelimesinden yola çıkarak halka ait olan nitelikleri nedeniyle popüler kültüre, halka ait olan kültür gözüyle bakmanın mümkün olduğu değerlendirilmektedir. Popüler kültür, daimî varlığını devam ettiren olgularla ilgilenmeyerek, sürekli değişimi temel alarak sermayenin ve sermaye sisteminin sürdürülebilirliği üzerine yoğunlaşmaktadır. Örneğin, müzik alanında, popülerlik haftalık ‘‘top 40’’ içinde olma ve bunlar ile alakadar olmaktır. Giyimde popüler olan şey mevsimlerle değişen modayla baş gösteren kültürel aktivitedir. Yeme ve içmede ise; Pepsi ve Coca Cola; Winston ve Marlboro, Pizza Hut ve Pizza King; McDonalds ve Burger King arasındaki seçim, zevk ve tercih olarak kendini göstermektedir (Erdoğan, 2004: 57). Çalışmamızın ana

³² ‘‘Popüler nedir’’, www.tdk.gov.tr (Erişim tarihi: 28.03.2019)

konusunu oluşturan karikatür alanında ise popüler kültür ürünü olarak dünyanın her yerinde popüler çizimlerine rastlanmaktadır. Popüler karikatürler; okuyucunun/izleyicinin üzerinde düşünmeyerek tüketebileceği, kolaylıkla anlaşılabilir ve akılda kalmayarak hemencecik unutulmuş türden karikatürlerdir. Bu kategoride asıl amaç bireyin içinde bulunduğu gerçeklikle bağlantısını kopararak o anın eğlenceli bir şekilde geçirtilmesini sağlamaktır (Özer, 2007: 49). Toplumların çeşitli etkenlerle yeniden şekillenmeye başlamasının karikatür alanında da etki oluşturmaya başladığı düşünülmektedir. Toplumsal yapının durağanlıktan ziyade dinamik bir yapı içerisinde olması nedeniyle toplum içerisindeki sosyal ilişkiler ve değerler de zamanla etkilenerek değişime uğramıştır. Bu açıdan bakıldığında, toplumsal davranışların önemli bir belirleyicisi olan cinsiyetle alakalı roller ve değerler de süreç içerisinde değişebilmektedir. Özellikle toplumsal ve kültürel yapıları köklü ve önemli değişimlere zorlayan modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin getirdiği etkiler bu tür değişimlere ivme kazandırmıştır (Ersoy, 2009: 209). Küreselleşmeyle birlikte kadınların hayatlarında ve sosyal ilişkilerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Küreselleşmenin etkilerinin yol açtığı dürtü ile biçim alan popüler kültür özellikle kadınların toplumsal rollerine büyük darbeler vurmakta; kâr amacı taşıyan ya da taşımayan tüm stratejilerde onu metalaşmış bir figüre dönüştürmektedir. Burada dikkat çeken unsur cinsiyet rollerinden ve değerlerinden ziyade kadının cinsel tarafı ve ölçütleri öne çıkarılmaktadır. Kadın figürü, popüler kültür içerisinde, cinsel arzular ve istekler temelinde neredeyse köle misali kullanılmak istenmektedir (Wark, 1997: 41-45). Kadının fiziki olarak erkekten ayrılması, doğum, çocuk büyütme gibi olgular kısmen kadın faktörünü edilgenleştirir. Bu nedenlerden dolayı özellikle erkek egemen toplumlarda kadın, geri plana itilir. Karikatür sanatına bakıldığında da kadın/erkek oransızlığı dikkat çekmektedir. Karikatürde var olan erkek egemenliği tüm dünyada da kendini göstermektedir. Karikatürde toplumların kadın temsilini kendi istekleri doğrultusunda istedikleri gibi şekillendirmesi cinsiyetler açısından kamuoyunda eşitsizlik yaratmıştır.³³

Popüler kültürün etkisinde gelişen karikatürlerinde bu tür cinsiyetçi yaklaşımlarla yakından alakadar olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim

³³ “Karikatürlerde Kadın Temsili”, (<http://eflatundusunceler.blogspot.com/2013/06/karikaturde-kadin-temsili.html>) (Erişim Tarihi: 29.03.2019)

çalışmamızda zaman zaman yer verilen karikatürlerin hemen hemen hepsi bu hususta örnek teşkil etmektedir. Sonuç olarak denilebilir ki; popüler kültür gündelik yaşamın kültürüdür. En basit tabirle, anı hoş geçirerek gerçeklerden uzaklaşmayı sağlayan, yapay mutluluk üreten bir kültürdür. Gazeteler, kadın ve erkek dergileri, reklamlar, moda, müzik kasetleri, sinema filmleri, TV dizileri, pop star yarışmaları, eğlence programları, para ödüllü yarışmalar, radyo programları, reality showlar bu amaç doğrultusunda şekillenmiştir. Popüler karikatürün ise; sulu mizahı, kadın ve cinselliği ele alışı, argo ve küfürlü konuşmaları karikatür kavramına olumsuz yönde etkileri olduğu kimi zaman görülmektedir (Özer, 2004: 249).

3. 5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAKİ KARİKATÜRLERDE KADIN TEMSİLLERİ

İnsanlar varoluşundan itibaren kendilerini ifade etmek için belli başlı araçlar kullanmışlardır. Bunu ya mağara duvarlarına resimler çizerek göstermişler ya el kol hareketleriyle ya da konuşarak iletişim eylemini gerçekleştirmişlerdir. İlk zamanlar bu eylemler yazı, sese dayanırken, daha sonra 21.yy. girdiğimizde teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim araçlarının günümüzde hayatımızın bir parçası haline gelmesiyle görüntüye dayanmış ve insanlar mesajlarını kitle iletişim araçlarıyla iletmeye başlamışlardır.

Kitle iletişim araçlarına değinmeden önce ilk önce iletişim kelimesinin tanımını yapmak yerinde olacaktır. İletişim sözcüğü Latince kökenli olup Communication sözcüğüne karşılık gelmektedir (Oskay, 2011: 9). Türk Dil kurumunda iletişimin tanımı “ *düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon*” olarak açıklanmıştır (<http://www.tdk.gov.tr/>, 2019)³⁴. İletişim için karşılıklı etkileşim diyebiliriz. İletişim üç türle yapılır bunlar: yazılı, sözlü ve sözsüz şekildedir. İletişim süreci ise kaynak, mesaj, kanal ve hedef olmak üzere dört ana öğeden oluşmaktadır (Fidan, 2006: 87). Karikatür sanatçısı burada kaynak durumundadır. Mesaj ise karikatürdür. Alıcı, karikatürün gönderdiği iletiyi alan ve bunu kodlayarak çözümleyen, bu iletiden etkilenen karikatür izleyicisidir. Kanal ise, karikatürün alıcıya ulaşması için çizgiyi, simgeleri yazıyı taşıyan, sergi salonu, kitap, televizyon, dergi, gazete ve bilgisayar gibi araçlardır (Özer, 2007: 120). Medyaya ise bu araçların

³⁴ “İletişim nedir?”, <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 13.03.2019)

hepsini kapsayan bir terim ya da iletişim ortamı diyebiliriz. İngilizce olarak media kelimesi, günümüzde “ortam, araç ve mecra” manasında kullanılan “medium” un çoğuludur. Medius ise Latince kökenlidir (Taş, 2017: 16).

Her karikatür bir mesaj taşımaktadır. Karikatürler dolaylı ve dolaysız iletiler içermektedir. Abidin Dino bunu sözleri ile şöyle açıklamaktadır: ‘ilk önce karikatür, karikatüristin kafasında ve elinde oluşmaktadır. Daha sonra karikatürü yayınlayan grubun düşüncesi ve parasal yönü ön plana çıkar. Üçüncü aşamada ise karikatürün seyirciye ulaşması söz konusudur. Daha sonra seyircinin tepkisi nedir hepsi tek tek ayrı alınır. Bütün bunlar basın aracına yansımaktadır. Yani basın aracı, okuyucunun tepkisini hesaba katmak zorunda kalmaktadır’ (Şenyapılı, 2000: 55). Ünlü Makedon sanatçı Tode Blazeovski karikatürün görsel bir sanat ürünü olduğunu ve kitle iletişim araçlarında yaygın olarak kullanıldığına dikkati çekerek, mesajın yazarın düşüncesini hızla aktaracak kadar net ve açık olması gerektiğini vurgular (Şenyapılı, 2003: 30). Bu yüzden karikatürün iletişim süreci de kitle iletişimi içinde değerlendirilmelidir. Bu kitle iletişim sürecinde ise geniş halk kesiminin etkilenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç küçük ya da büyük oranda olabilir. Çünkü karikatür bu iletişim sürecinde vermek istediği mesajı geniş kitlelere ulaştırabilir.³⁵

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim araçları da günlük yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Kişilerin toplumsallaşmasında oldukça önemli bir yer edinmiştir. Kitle iletişim araçları toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında da etkilidir. Toplumsal cinsiyet kavramı ilk olarak ailede öğrenilmektedir. Daha sonra kitle iletişim araçları olan televizyon, dergi, gazete, internet gibi araçların hayatımıza girmesiyle bu rollerin öğrenilmesinde önemli yere sahip olurlar (Renkmen, 2015: 257 Akt. Şener, Çavuşoğlu, Irklı 2016: 163). Kitle iletişim araçları toplumsal cinsiyet rollerini aktarmakla kalmaz aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de ortaya çıkarmaktadır. Medya cinsiyet ayrımcılığını desteklemektedir. Televizyonlarda, reklamlarda erkeği desteklemektedir. Erkek bu gibi yerlerde üstün gösterilmekte kadın ise her zaman ki geleneksel rollerini yerine getirmektedir.

³⁵ <http://www.atilaozermuzevi.com/1996/05/karikatur-ve-iletisim.html> (Erişim Tarihi: 01.02.2019)

Kadınların kitle iletişim araçları içerisinde temsil edilmesi medya çalışmalarının temel alanını oluşturmaktadır (Kabadayı, 2006: 103). Günümüzde kadınlar cinsiyetçi söylemlerle medyada yer alırlar. Bu söylemler de kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşmektedir. Kadınların medyada temsil edilmesi yazılı, sözlü, işitsel görsel olarak gerçekleşir bu yüzden söz, yazı ve görüntü oldukça önem taşımaktadır (Kuruoğlu, 2006: 239). Medyada kadınların temsili erkek egemen dünyanın biçimlendirmesiyle oluşur. Bu konuda Butler ve Paisley bir ölçek geliştirmişlerdir bu ölçeğe göre kadınlar; aptal, sessiz, seksi kurban konumundaki nesne-kadın. Rollerini yerine getiren onun için yuvası en başta gelen anne, hemşire vb. kadın. Mesleğiyle, geleneksel rollerini bir arada yürüten kadın. Erkek eşit kadın ve belirli kalıplara sokulmamış kadın şeklinde resmedilmişlerdir (Akt. Uğur Tanrıöver 2012: 157 Akt. Şener vd. 2016:170). A. Saktanber (1993)'göre ise Akt. İmançer, 2006: 67) Türk medyasında kadınlar iki farklı temsil düzeyinde yer almaktadırlar. Bunlar cinselliklerinden tamamen arınmış olanlar ve cinselliklerinin dışında bir kimliğe sahip olmayanlardır. Saktanber, yayın organlarında kadınların fedakâr anne, iyi sadık bir eş dışında cinsellikleriyle ön plana çıktıklarını ifade etmektedir. Yine Schmerl'e göre gazete, televizyon, sinema gibi bütün kitle iletişim araçlarında idealleştirilen kadın modelleri sunulur (İmançer, D. İmançer, A 2006: 122). Günümüzde kitle iletişim araçlarında kadın, bedene indirgenmiştir. Yani kadın bedeninin sömürgeleştirilmesi söz konusudur.

Kitle iletişim araçları kimi zaman gerçekliğin kimi zaman ise ön yargı ve kalıpların birlikte yaratıldığı araçlardır. Medyada toplumsal bir iletişim biçimidir. Toplumsal iletişim alanı içinde yer alan ulusal, kültürel ve dini yapılar, cinsel tabular ve yasaklar bu alanlarda inşa edilir. Kitle iletişim araçları da bu ön yargıları harekete geçirir (Tutal, Cheviron, 2010: 178) ve kitle iletişim sürecinde bireyler medyanın sunduğu görsellerden, bilgilerden etkilenebilir ve onları benimseyebilirler. Çünkü medyanın kadınları ve erkekleri nasıl gördüğümüz konusunda oldukça etkili bir gücü vardır. Günlük hayatımızda her gün televizyon, internet, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarında birçok kadın ve erkek görüntüsüyle karşılaşırız. Karikatür bireye ulaşmak için bu mecraları kullanır. Karikatürün ilettiği mesaj medya bunu toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda oluşturmakta ve o şekilde betimlemektedir. Bu betimlemeler kalıplaşmış halde ve gerçek dışıdır. Kadınlar anne ve eş rolünde, hemen hemen güzel, uzlaşmacı tarzda karşımıza çıkmaktadır. Erkekler ise daha güçlü,

rekabetçi rollerle karşımıza çıkmaktadırlar (Tmmob, 2018: 23-24). Kitle iletişim araçları dediğimizde gazete, dergi, gibi kitle iletişim araçlarının ardından 21.yy. da bilişim teknolojisinin öne çıktığını görüyoruz. Bu teknolojiden romancısı, bestecisi faydalanacağı gibi karikatürcüsü de kendisine düşen payı alacaktır. Karikatür vermek istediği mesajı gazetelerle, dergilerle hedef kitlesine ulaştırmaya çalışırken internetin gelişmesiyle de kendine yeni bir mecra bulmuştur (Özer, 2007: 139). Bu mecralarda kadının temsili medya çalışmalarında oldukça önemlidir. Çalışmamızda bu mecralarda yayınlanan karikatürlerde kadının ne şekilde temsil edildiği incelenecektir.

3.5.1. Gazete Karikatürlerinde Kadın Temsilleri

Johannes Gutenberg 1430'lu yıllarda bir kuyumcu yanında oyma işçiliği yaparken insanlığa çok büyük katkı sağlayacak baskı makinesini hayal ederken: ‘‘değişik birçok harf kalıbı hazırlarım. Bir sayfa da bu harf kalıplarını oluşturur onun baskısını yaptıktan sonra bu harf kalıplarını dağıtır diğer ikinci sayfayı da bu harf kalıplarına göre tekrar oluştururum’’ diye düşünüyordu. Oysa icadını yapacağı makine ile yalnız yazılar değil de şekiller, çizgiler, fotoğraflar ve hatta karikatürlerin yayınlanacağını nerden bilebilirdi ki? (Özer, 1994: 51). İşte bu icatla birlikte karikatürde kendine yeni bir mecra bulmuştur. Karikatürcü eserlerini geniş ölçüde sergileme imkânı yakalamıştır. 19.yy'dan itibaren karikatürün günlük basına girmesiyle karikatür yeni bir dönem başlamıştır. Karikatürün gazetelerde haber verme, eğitme, karşı çıkma, estetik kaygı ve eğlendirme gibi işlevleri vardır. Karikatürcüler günlük bir gazetede, gülmece deseni, karikatür, bant karikatür ve çizgi olmak üzere sanatlarını dört türde uygulamaktadırlar. Gazeteler, bilgi ihtiyacını gidermek için siyasal ve ticari amaçla ortaya çıkmışlardır. Hızlı ilerlemesi ise Avrupa'da olmuştur. Biz de ise ilk gazetelerin ortaya çıkması ve gelişmesi 16.yy. başlarına dayanmaktadır. Amsterdam'da ortaya çıkan ‘‘The Courant’’ ilk İngilizce gazete olma özelliği taşımaktadır. Türkiye'de ise basın ancak 1840'lardan sonra gelişme göstermiştir (Erdoğan, 2013:152).

Bugünü anlayabilmemiz için, Osmanlı devletinin üst sınıf, devlet yöneticilerinin ailelerinden gelen kadınlarının 19.yy. ortalarında kadınlığı savunmak için kurdukları derneklerden ve yayınladıkları gazetelerden bahsetmek gerekmektedir. 1868'de yayınlanan Terakki gazetesi, Osmanlı İmparatorluğunun

kadınların sorunlarını ele alan kadınlar lehine olan ilk gazete olma özelliği taşımaktadır (Zihnioğlu, 2003: 20).

En önemli kitle iletişim araçlarından biri olan gazetelerin çoğu zaman kadını nesneleştiren ifade ve görsellere yer vermesi kadının toplumda birey olarak özne sıfatıyla ön plana çıkmasını engeller nitelikte olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Gazetelerde ele alınan karikatürler içerisinde kadının özne olarak kullanıp kullanılmadığı hususuna dikkat edilmelidir (Deniz, 2007: 498).

Örneğin gazete karikatürlerin de yer alan siyasi karikatürlere değinildiğinde idealize edilmiş kadınlar dikkat çekmektedir. Bunun aksine idealize edilmeyen kadınlara bakıldığında kısmen daha yaşlı, bakımsız, kilolu ve şefkatli olmayan kadın figürleri görülmektedir. Adeta her daim bakımlı ve güzel olmak zorunda olan, zayıf, fedakâr ve şefkatli kadınlar gazetelere göre toplumun da arzuladığı kadınlar olarak kamuoyuna sunulmaktadır. Dikkat çeken başka bir unsur ise; kadınların insan hakları temelli siyasal haklarının gazetelerdeki karikatürlerde gündeme getirilmeyerek yurttaş olma halinin erkeklerle özdeşleştirilmiş olmasıdır. Durumun bu noktaya gelmesinde dönemin siyasal hayatı içinde arka planda kalan apolitik kadın imajı ve bu algının neden olduğu bilinçaltında yer eden politik öznelerin erkekler olduğu düşüncesi vardır. Bu durumun gazete karikatürlerinde resmedildiği açık bir gerçektir (Deniz, 2007: 508-509). Çalışmanın bu kısmında dış basın örneği olarak New York Times ve yerel basın olarak ise Evrensel gazetelerinde yayımlanan siyasi karikatür örneklerine kadın temsilleri yönünden bakılacaktır.

Şekil 23: Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü ³⁶

Yukarıda yer alan karikatürde ABD Başkanı Donald John Trump'ı ve karşısında adaletin simgesi olan teraziyi sol elinde tutan kırmızı bikini ile seksapeli çekicilik kazandırılmaya çalışılan bir kadının çizildiği görülmektedir. Trump'ın konuşmasında ise eleştirmenlerin kadınları sevmediğini söylemeleri üzerine bir de Adalet Ladysi'nin yeni haline bakmalarını söyleyerek onu sevdiğini belirtmiştir. Bu karikatürde görüldüğü üzere adalet olgusuna cinsiyetçi temeller üzerinden yaklaşılarak kadın temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Kadının arzulan, cinsiyetçi ve idealize modeli üzerinden vurgu yapıldığı hususu değerlendirilmektedir. Aşağıda yer alan karikatür yerel bir gazete olan Evrensel Gazetesi'ne aittir. Karikatürist Sefer Selvi'nin Danıştay Başkanı'nın yargıya ilişkin açıklamasını konu alan 'hamile themis' karikatürünü yayınlarken Danıştay Başkanı Zerrin Güngör'ün Danıştay'ın 149. kuruluş yılı dönümü dolayısıyla düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmasında referandum sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunarak "16 Nisan 2017 tarihinde halk oylamasına sunulan ve kabul edilen değişiklikle Anayasamızda var olan kuvvetler ayrılığı ilkesi daha da belirgin hale getirilmiştir" ifadelerini kullanması üzerine kadın temelli cinsiyetçilik üzerinden eleştiri getirmiştir. Karikatürün cinsiyetçi erkek aklıyla bir kez daha kadın

³⁶ "Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü"

<https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=new%20york%20times%20newspaper%20women%20political%20cartoon> (Erişim Tarihi: 30.03. 2019)

bedeninden ve cinsel şiddet olan tecavüzdən mizah içerdığı kamuoyu tarafından belirtilerek cinsiyetçi bir temelde ‘ironi’ maksadıyla dahi kadının mizaha konu edilemeyeceği hususları temel alınarak büyük tepkiler oluşmasına neden olmuş ve karikatürist gazetede yayınlanan bu karikatürü kaldırmak zorunda kalmıştır.³⁷

Şekil 24: Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü³⁸

Her iki gazete karikatürüne bakıldığında adalet kavramının çeşitli politikalar sonucunda var olan değerini kaybettiği ve yeni getirilen politikaların adalete verdiği zararların kadın üzerinden aşağılanarak cinsiyetçi yaklaşımlarla vurgulandığı değerlendirilmektedir.

3.5.2. Dergi Karikatürlerinde Kadın Temsilleri

1800’lü yılların sonuna doğru İngiltere ve ABD’de ilk kadın dergileri yaygınlaşmaya başlamıştır (Şener vd. 2016:165).1842’de Rumca yayınlanan ‘Kipseli’ yani ‘Arı Kovanı’ adlı dergi ilk kadın yayınıdır. 1869’da Terakki-i Muhadderat’la başlayan kadın dergi ve gazetelerin sayısı Cumhuriyet’e kadar kırka ulaşmıştır. Mizah ve karikatür dergiciliği hem siyasi mizahın hem de çizgi kalitesindeki mükemmellik bakımından Abdülhamid döneminde çok büyük bir ilerleme kaydetmiştir (Koloğlu, 2006: 92). Şukufezar, Demet, Mehasin, Kadın, Kadınlar Dünyası gibi kadın dergileri çıkmıştır. Bu dergiler sayesinde kadınlar

³⁷“Cinsiyet Eleştirisi Karikatürü” <http://gazetekarinca.com/2017/05/kadinlardan-evrenselin-karikaturune-cinsiyetcilik-elestirisi/> (Erişim Tarihi: 29.03.2019)

³⁸“Cinsiyetçilik Eleştirisi Karikatürü” <http://gazetekarinca.com/2017/05/kadinlardan-evrenselin-karikaturune-cinsiyetcilik-elestirisi/> (Erişim Tarihi: 29.03.2019)

kendilerini bir birey olarak ifade edebilmişler, sorunlarını dillendirme ortamı bulmuşlar ve seslerini duyurabilmişlerdir (Çakır, 2007: 431).

Gündelik hayata yönelik teferruatlar, dergi ve gazetelerde devrin entelektüelleri arasında, rejimin gayeleriyle eşgüdömlü olarak tartışılmaktadır. Bu durum iç sayfalardaki tefrika ve fotoğraflarda, özellikle karikatürlerde yansıtılmaktadır. Çeşitli karikatüristlerin karikatürize ettiği gibi kadın reklamların, melodramların ve magazin hem nesnesi hem de öznesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dergilerde kadın moda, erotizm, güzellik hususunda tüketici ve o tüketimin de ana simgesidir. Gündelik hayatı tanzim etme-örgütlenme çabası karşısında kadının tüketimin ikamesi rolüne bürünmesi rahatsız edici bir durum teşkil etmektedir. Moda, magazin dergi ve gazetelerinde sıkça rastlanan durum budur³⁹

Karikatür dergilerinin ve karikatüristlerin ana görevlerinden biri mizah aracılığıyla haber yapmaktır. Bu haberler karikatürün kendi kurgusu, anlayışı ve kendi üslubu ile oluşturulur. Siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, sanatsal, felsefi, edebi ve psikolojik temalarla ilgilenen karikatür bu alanda haberler yaparak okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Oysaki karikatürdeki egemen toplumun karikatürde kadın temsilini kendi istekleri doğrultusunda istediği gibi kullandığı ve erkeklere kıyasla daha fazla konuda temsil edilmesi yönünden eşitsizliğe uğradığı görülmektedir. Mizah dergilerinde yer alan kadın temsillerine bakıldığında konuların ve imgelerin çeşitlilik gösterdiği gözlemlenmektedir. Örneğin her bir okuyucunun kendisinden bir şeyler bulduğu mizah dergilerinde, egemen toplumun kadına ait şehvet duygularını göstermek için sansürlenmiş şekliyle ortaya koyarak, kadının bir aşk öznesi olarak betimlemesinin yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, mizah dergilerinde yapılan karikatürlerde temsil edilen kadını daha baskın göstermek amacıyla, kadını alaya alarak çizilen çizimlerde daha baskın (dominant) göstererek erkek toplumun üzerinde baskı kurduğu vurgulanmak istenmiştir. Diğer bir konu ise; mizah dergilerinde karikatürde temsil edilen kadın betimlemelerinde ikoncan olgusudur. Yani kadınların modayı yakından takip etmesinin sonucu olarak kadının moda olan tutkusunun eleştirilmesidir. Kadın temsillerinde diğer bir rol ise; mağduriyettir. Kadına şiddetin alaycı tutumla mizah dergilerinde yer alması eleştirilere yol açmaktadır. Mizah dergilerinde kadının mesleki figürlerine

³⁹ "Kadınlar, Gençler, Bobstil", http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/6259/kadinlar-gencler-ve-bobstil#.XMVxq_ZuLIU. (Erişim Tarihi: 29.03.2019)

bakıldığında ise; kadın olgusunun bir anne, bir eş dışında herhangi bir iş yapmayan kişi karakterine sokulabildiği görülmektedir. Bu durum egemen toplumun kadına uyarlamak istediği rolden kaynaklanır. Bir diğer konu ise; mizah dergilerinde kadın karakterlerinin toplumsal sınıflanması kategorisinde modern, geleneksel ve muhafazakâr olarak kodlanmış olmasıdır. Yine burada da egemen erkek toplumunun varlığı kendini hissettirmiştir.⁴⁰

Ayrıca bugün günümüzde de kadın dergileri vardır. En yaygın olarak bilinen Bayan Yanı dergisi, 8 Mart Dünya Kadınlar gününde ‘‘ Dünyanın ilk kadın mizah dergisi’’ sloganıyla yayın hayatına başlamıştır (Çatalcalı, 2016:181)

Sonuç olarak mizah dergilerinde yer alan kadın temsillerinin farklı kategorilerde yer almasına rağmen cinsiyetçi temeller üzerinde şekillendiği gözlemlenmektedir.

3. 5. 3. İnternet Ortamındaki Karikatürlerde Kadın Temsilleri

Karikatür, gazete ve dergilerden sonra bilişim teknolojisinin gelişmesiyle kendine bilgisayarlarda yer bulmuştur. Karikatüristler, internet gelişmeden önce kâğıt, kalem, boya gibi malzemeler kullanırken bilgisayarların ortaya çıkmasıyla birlikte mouse, klavye gibi eşyaları kullanmaya başlamışlardır. Karikatürcüler çizdiklerini bilgisayarların belleklerine arşivlemişler ve bu belgeleri geniş kitlelere ulaştırmak için de bir internet bağlantısına gereksinim duymuşlardır (Özer, 2007:140). Bu şekilde karikatüristlerin izleyiciye ulaşması daha rahat ve ucuz bir şekilde gerçekleşmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde internetin tanımı ‘‘genel ağ’’ olarak yer almaktadır.⁴¹ Erdoğan ise; ‘‘dünya çapında birbirine bağlı bilgisayar şebekeleridir’’ diye tanımlamıştır (Erdoğan, 2013: 212). İnternet ilk olarak 1965 yılında ortaya çıkmıştır (Yolcu, 2009: 138). Türkiye ise bu teknolojiye 1987 yılında Ege Üniversitesi’nin öncülük etmesiyle Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile tanışmıştır. Daha sonra internetle asıl tanışması 12 Nisan 1993 tarihinde olmuştur. Ankara-Washington arasında kiralanan 64 Kbps kapasiteli bir hatla kurulan bağlantı sayesinde Türkiye ARPA-NET’in yerini alan NFS-NET (National Science Foundation Network) ağına dahil olmuştur. Bu tarih internetin doğum günü

⁴⁰ <http://eflatundusunceler.blogspot.com/2013/06/karikaturde-kadin-temsili.html> (Erişim Tarihi: 29.03.2019)

⁴¹ ‘‘ İnternet nedir’’, <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

olarak kabul edilmiştir. Bu tarihten sonra internet her nisan ayının 12'sinde internet haftası olarak kutlanmaya başlanmıştır (Bayzan, Özbilen, 2012: 523). İlk başlarda internet edilgen bir yapıda olup tek yönlü bir iletişim şeklindedir. Daha sonra web 2.0'nin gelişmesiyle karşılıklı etkileşime dayanan bir ortam olarak doğmuştur. Kullanıcının diğer kullanıcılar ile daha çok entegre, ağ ve daha iyi bir iletişim kullanmasını sağlamıştır. Zamanla kendi içeriğini oluşturmaya başlayan kullanıcılar birçok şeyi dijital ortama taşımışlardır. Sanal dünyalar, akıllı aramalar, platformlar, çevrimiçi oyunlar ve sosyal ağlar olmak üzere birçok site ve uygulamalar hayatımıza girmiştir (Göka, Tıkır, 2012: 35). Bu uygulamalar yoluyla 20.yy'da yazılı sözün kaybettiği gücün bir kısmı diğer yandan internetin haberleşmenin yeni görsel formlarının, senaryo temelli formların yerini aldığı görsellere en çok haber veren sıra içi en yeni platform olduğu iddia edilmektedir. Etkileşim, internetin sosyal etkilerini anlamak için önemli bir anahtar olarak algılanmaktadır (Shifman, 2007: 191). Yeni iletişim teknolojileri bu şekilde giderek günden güne artmaktadır.

İnternet, karikatürcülere birçok olanak sağlar bunlar; diğer insanlara ileti yollama, karikatürün kuramsal boyutunu öğrenmek ve içeriğini oluşturmak için ansiklopedilerden ve makalelerden yararlanma, internet ortamıyla eğitim veren kurum ve kişilerden ders alma, müzeleri ve sanal sergi ortamlarını izleme imkânı gibi (Özer, 2003: 58). İnternet, karikatürcülere bu imkanları sağlarken iletişim hizmetleri ve bilgiye erişim hizmetlerini kullanır. Bilgiye erişim hizmetlerinin en önemlisi WWW (World Wide Web) dir. Bu sistem sayesinde karikatürcüler kendi sayfalarını, gazetelerini ve dergilerini izleyiciye ulaştırabilmektedirler (Özer, 2007: 141). İnternet tüm dünyada aktif olarak kullanılmaktadır. Günümüzde internet bağlantısı olmayan neredeyse hiçbir ülke kalmamıştır. We are social ve Hootsuite'in 2018'de yayınladığı rapora göre 7,593 milyarlık dünya nüfusunun 4,021 milyar aktif internet kullanıcısı vardır. İnternetin gelişmesiyle birlikte sosyal medya kullanım oranı da artmıştır. Yine bu rapora bakıldığında 7,593 milyarlık nüfusun 3,196 milyarı ise her ay sosyal medya kullanmaktadır. Bu rapora göre Türkiye'deki sosyal medya kullanım oranlarına bakıldığında Türkiye'de toplam 51 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye nüfusunun %63'üne tekabül etmektedir. En aktif sosyal medya hesabı Youtube'dır (%55). Youtube'dan sonra bunu Facebook (%53) oranla takip etmektedir. Daha sonra WhatsApp (%50), Instagram (%46), Facebook Messenger (%37), Twitter (%36), Google (%31), Skype

(%25), Snapchat (%21), LinkedIn (%20), Pinterest (%16) ve Tumblr (%14) takip etmektedir. Türkiye’de 51 milyon kişi Facebook kullanmaktadır. Facebook’u kullananlar en çok erkeklerdir. Bu oran %63’tür. Bu oranın %37’sini ise kadınlar oluşturmaktadır (Wearesocial.com, 2018).

İnternetin geniş bir iletişim ağına sahip olması ve sosyal medyanın da günümüzde iletişimin en etkin araçlarından biri olması karikatürlerin bu mecrada hızla yayılmasına olanak sağlamıştır. İnternet ortamı denilince ilk olarak yukarıda belirtilen sosyal medya hesapları ön plana çıkar. Bu sosyal medya mecralarından Youtube bir video sitesidir. WhatsApp ise bir mesajlaşma ve arama uygulamasıdır. Facebook Messenger de sesli arama özelliği, konuşma ve görsel paylaşım yeri olan bir uygulamadır. Google, çevrimiçi bilgi dağıtım yeridir. Son zamanlarda çokça görselin paylaşım yapıldığı yer ise Pinterest’tir. Burada en çok bilgi alışverişi sağlayan geniş kitleye seslenen sosyal medya Facebook’tur. İnternet ortamında paylaşılan videolar, sayfalar, yorumlar, resimler toplumsal yaşamın şekillenmesinde ön plana çıkmaktadır. Bu noktada internetteki kültürel ortam, kadınlık bu paylaşılan resimler arasında karikatürler de yer almaktadır.

Cinsel Nesne Olarak Kadın

Şekil 25: Cinsel Nesne Olarak Kadın ⁴²

Facebook’ta bir grupta paylaşılan bu karikatürde bir kadın ve erkek verilmiştir. Erkek, kadınla yüz yüze geldiğinde kadının direk göğüslerine bakmıştır. Giderken ise

⁴² “Cinsel nesne olarak kadın”

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=250899619132623&set=gm.1015082645354269&type=3&theater&ifg=1> (Erişim Tarihi: 12.03.2019)

geriye dönüp kalçalarına bakmıştır. Kadın, bu durumdan rahatsız olmuştur ve erkekler mutluluğu hep başka yerde arıyor diye düşünmüştür.

Şekil 26: Cinsel Nesne Olarak Kadın⁴³

Şekil 27: Cinsel Nesne Olarak Kadın⁴⁴

Komikoloji blogspotda yayınlanan karikatürlerde de kadın cinsel arzu nesnesi olarak verilmektedir. İlk karikatürde ideal bir kadının nasıl olması gerektiği ifade edilmiştir. Kadının giyimi açık olup bir cinsel meta olarak verilmiştir. Diğer karikatürde de yine aynı şekilde kadın arzu nesnesi olarak verilmiştir.

Şekil 28: Cinsel Nesne Olarak Kadın⁴⁵

İnstagramda bir grupta paylaşılan karikatürde kadını cinsel açıdan göstermiştir. Giyimi oldukça açık bir kadın yolda yürümektedir. Diğer kadın yanındaki adamın gözlerini kapatmaktadır. Ne kadar gözleri kapalı olsa da adamın

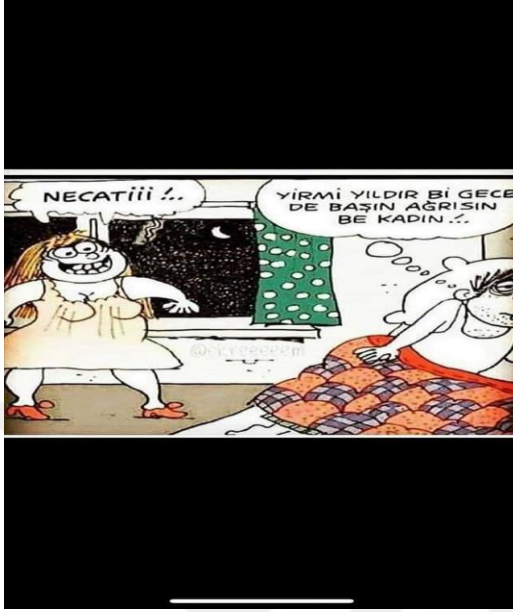
⁴³ "Cinsel nesne olarak kadın", <http://komikoloji.blogspot.com> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

⁴⁴ "Cinsel nesne olarak kadın", <http://komikoloji.blogspot.com> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

⁴⁵ "Cinsel nesne olarak kadın", <https://www.instagram.com/kamikarikaturize/?hl=tr> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

cinsel organının göz şeklinde çizilmesi kadını arzu nesnesi olarak gördüğünü resmetmektedir.

Azgın Kadın

Şekil 29 : Azgın Kadın⁴⁶

Şekil 30: Azgın Kadın⁴⁷

Sosyal medya platformunda yayınlanan bu karikatürlerde kadın sekse düşkün biri olarak verilmiştir. İlk karikatürde kadın geceliğini giymiş adam ise yatakta yatıyor haldedir. Adamın 20 yıldır bir kere de başın ağrısın ifadeleri kadının bu kadar zamandır her gün ilişkiye girmek istediğini göstermektedir. Diğer karikatürde ise adamın nelerden hoşlanırsın ifadesine karşılık kadının seks demesi ve dilini çıkarması karikatürlerde kadının nasıl sekse düşkün biri olarak verildiğini göstermektedir.

⁴⁶ ‘Azgın Kadın Karikatür Örneği’

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=302555080408135&set=gm.1470056613131528&type=3&theater> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

⁴⁷ ‘Azgın Kadın Karikatür Örneği’, <https://www.facebook.com/groups/574183649444173/> (Erişim Tarihi: 17.03.2019)

Dırdırcı Kadın

Şekil 33: Dırdırcı Kadın ⁵⁰

Şekil 34: Dırdırcı Kadın ⁵¹

Mynet haber sitesinin içeriğinde yer alan karikatürlerde kadının çok konuşması yani dırdır etmesi ön plana çıkmaktadır. İlk karikatürde yeni evli bir çift görülür kadın daha ilk geceden dırdır yapan biri olarak nitelendirilmektedir. İkinci karikatürde ise yaşlı bir çift vardır. Adam yıllardır kadının dırdırından bıktığından dert yanmaktadır. Kadın adamla evlendiği ilk günden yaşlılığına kadar her zaman konuşan biri olarak gösterilmiştir.

⁵⁰ “Dırdırcı Kadın Karikatür Örneği” <https://www.mynet.com/evlenenlerin-ayyy-ayni-bizim-gibi-diyecegi-22-komik-karikatur-190101034505> (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

⁵¹ “Dırdırcı Kadın Karikatür Örneği” <https://www.mynet.com/evlenenlerin-ayyy-ayni-bizim-gibi-diyecegi-22-komik-karikatur-190101034505> (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

Şekil 35: Dırdırcı Kadın⁵²Şekil 36: Dırdırcı Kadın⁵³

Yukarıdaki karikatürler ise bir internet sitesinde yayınlanan karikatürlerdir. Yine aynı şekilde ilk karikatürde kadının yüz ifadesi ve yakasını silmesi kadının çok konuşmasını anlatmaktadır. Diğer karikatürde ise kadın yaşlı, elinde baston vardır. Oysa adam ölmüştür ama kadın hala çok konuşan biri olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca bu karikatürlerde kadın karakterler çok çirkin olarak resmedilmiştir. Bu gibi karikatürlerde verilen mesajlarda kadın her zaman boş konuşan dırdır yapan biri olarak verilmiştir.

⁵² "Dırdırcı Kadın Karikatür Örneği" <http://sosyobaz.com/en-komik-kadin-dirdiri-karikaturleri> (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

⁵³ "Dırdırcı Kadın Karikatür Örneği" <http://sosyobaz.com/en-komik-kadin-dirdiri-karikaturleri> (Erişim Tarihi 19.03.2019)

Ev Hanımı Olarak Kadın

Şekil 37: Ev Hanımı Olarak Kadın⁵⁴

Şekil 38 : Ev Hanımı Olarak Kadın⁵⁵

İlk karikatürde kadının elinde çamaşır sepeti olması ikinci karikatürde uyuyan birinin üzerini örtmesi üçüncü karikatürde ise oğlu ya da eşini koruması kadının annelik figürünü ön plana çıkarmaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri kadına annelik rolünü yüklemiştir. Ataerkil sistem kadın doğduğu andan beri bu rolü aşılamağa başlamıştır.

⁵⁴ “ Ev Hanımı Olarak Kadın” https://twitter.com/pembe_gezegen/status/663653185345712128 (Erişim Tarihi: 20.03.2019)

⁵⁵ “Ev Hanımı Olarak Kadın” <https://tr.pinterest.com/pin/314126142741720116/> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

Kıskanç Kadın

Şekil 39: Kıskanç Kadın⁵⁶

Şekil 40: Kıskanç Kadın⁵⁷

Bir internet sitesinde yer alan bu karikatürlerde erkek doktorluk mesleğiyle karşımıza çıkmaktadır. Görevleri gereği karşı cinsle yan yana olması kadınları kıskançlık krizine sokmuştur.

Şekil 41: Kıskanç Kadın⁵⁸

Şekil 42: Kıskanç Kadın⁵⁹

Sosyal medya platformlarında paylaşılan karikatürlerde ise kadın yine karşımıza kıskanç kadın temsilleriyle çıkmaktadır. İlk karikatürde yaşlı bir çift görülmektedir. Adam bir ömür kadının yanından ayrılmamasından bahsetmektedir. En

⁵⁶ “Kıskanç Kadın Karikatür Örneği” <http://sosyobaz.com/en-komik-kiskanc-sevgili-karikaturleri> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

⁵⁷ “Kıskanç Kadın Karikatür Örneği” <http://sosyobaz.com/en-komik-kiskanc-sevgili-karikaturleri> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

⁵⁸ “Kıskanç Kadın Karikatür Örneği” <https://tr.pinterest.com/pin/314126142741720116/> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

⁵⁹ “Kıskanç Kadın Karikatür Örneği” <https://www.instagram.com/karikaturyeni/> (Erişim Tarihi: 21.03.2019))

azından bazı şeyleri arkadaşlarımla yapayım demektir. Kadın ise hangi arkadaşlar, ben tanıyor muyum? ifadesi kullanmıştır. Buradan kadının adamın yanından bir saniye bile ayrılmadığını her şey de kıskançlık yaptığını anlamaktayız. Diğer karikatürde ise sevgilisi adamın evine gelip temizlik yapmaya başlamıştır. Eve başkasını mı getiriyor diye düşünmektedir ve evde delil aramaya başlamaktadır. Kadının yaptığı bu hareketten dolayı da kadını kıskanç olarak nitelendirebiliriz.

Evlenme Meraklısı Kadın

Şekil 43: Evlenme Meraklısı Kadın⁶⁰

Şekil 44: Evlenme Meraklısı Kadın⁶¹

Bir haber sitesinde yer alan ilk karikatürde kadın elinde yüzükle diz çökmüş olarak görülmektedir. İlişkilerinin çok uzun sürdüğünü evlenmek istediğini ifade etmektedir. Bir sosyal platformda paylaşılan diğer karikatürde ise iki kadın sohbet ederken görülmektedir. Kadının bir tanesi kendi ayakları üzerinde durmaktan şikayetçi olup artık evlenmek ve bacaklarını kırıp kışımın üzerinde oturmak istediğini ifade etmektedir. Bu her iki karikatürde de görüldüğü gibi kadın evlenmek isteyen cinsiyetçi temsille karşımıza çıkmaktadır.

⁶⁰ "Evlenme meraklısı Kadın", <https://www.topukluhaber.com/karikaturler-ile-en-eglenceli-15-evlenme-teklifi/> (Erişim Tarihi: 23.03.2019)

⁶¹ "Evlenme Meraklısı Kadın" <https://tr.pinterest.com/beycon/beycondan-karikat%C3%BCrler/> (Erişim Tarihi: 24.03.2019)

Aldatan Kadın

Şekil 45: Aldatan Kadın⁶²

Şekil 46: Aldatan Kadın⁶³

Bir internet sitesinde yayınlanan karikatürlerde ise kadın aldatan biri olarak verilmiştir. İlk karikatürde kadın, eski kocasından bu yana yaşayamadığı hisleri karşısındaki adama söylemiştir. Adam da aldatma olayını mı diyorsun diyerek kadının aldatan biri olduğunu vurgulamıştır. Diğer karikatürde ise kadın aldattığını kendi ağzıyla itiraf eden biri olarak resmedilmiştir.

⁶² "Aldatan Kadın" <http://sosyobaz.com/siz-sakin-aldatmayin-sadece-bu-karikaturlere-gulun> (Erişim Tarihi: 25.03.2019)

⁶³ "Aldatan Kadın" <http://sosyobaz.com/siz-sakin-aldatmayin-sadece-bu-karikaturlere-gulun> (Erişim Tarihi: 25.03.2019)

Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın

Şekil 47: Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın⁶⁴

Şekil 48: Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın⁶⁵

Bu karikatürlerde ise kadın alışveriş bağımlısı olarak gösterilmiştir. Kadınlar sıkıldığında depresyona girdiğinde hemen alışveriş yapma eğiliminde bulunurlar. İlk karikatürde bunu yansıtmaktadır. Bu iki karikatürde kadın giyinmekten ve süslenmekten başka bir şey düşünmeyen bir unsur olarak gösterilmiştir. Kadın her iki karikatürde tüketici konumdadır.

Görüldüğü üzere internet ortamındaki karikatürlerde kadın arzu nesnesi olarak, ev hanımı, alışveriş bağımlısı, dırdırcı kadın, aldatan kadın, kıskanç kadın, evlenme meraklısı kadın olarak resmedilmiştir.

⁶⁴ ‘‘Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın’’, <https://tr.pinterest.com/pin/438115869980358234/?lp=true> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

⁶⁵ ‘‘Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın’’ <http://sosyobaz.com/gulmekten-karniniza-agrilar-girecek-komik-karikaturler> (Erişim Tarihi: 02.04.2019)

4. BÖLÜM

METODOLOJİ

4.1.ARAŞTIRMANIN AMACI-ÖNEMİ

Karikatür bir iletişim biçimidir. Bu iletişim biçimini en iyi yansıtan organlardan biri de medyadır. Otisabi karikatürlerine baktığımızda başkarakter erkekleri temsil etmektedir. Erkekleri daima üstün zeki, başarılı, güçlü ve hırslı bireyler olarak göstermektedir. Kadın karakterler ise daima zayıf, kıskanç, sorunlu, başarısız, güçsüz ve pasif bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı kadına ilişkin cinsiyetçi temsilleri Otisabi Karikatürlerinde ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmanın önemini ise kitle iletişim araçlarının mizahın kullanımı açısından ayrıcalıklı bir konuma sahip olması ve bunu da karikatürler aracılığıyla vermesi oluşturmuştur. Bütün bu argümanlardan hareket eden bu çalışma, karikatürlerde kadına yönelik cinsiyetçi temsillerin neler olduğunu göstermektedir. Bu yüzden öncelikle incelenmesi açısından önemli ve bu araştırmanın konusu olmuştur. Bununla beraber, ülkemizde karikatürlerde kadının cinsiyetçi temsilleri ilişkisi üzerine yapılan akademik çalışmalar çok az olduğundan, bu çalışma literatüre katkıda bulunması açısından oldukça önemlidir.

4.2 PROBLEM DURUMU

Görsel sanatların toplumları etkileme boyutu oldukça açıktır. Mizah türlerinden biri olan karikatürün etki gücünde toplumsal ve siyasi konularla birçok araştırmaya konu olmuştur. Karikatürün güldürü boyutu yanında gittikçe güçlenen eleştiri özelliği, karikatürle toplumsal konuları daha da yakınlaştırmış ve sonunda karşılaştırmalı bir hal alarak toplumsal gündemi inceleme durumuna ulaşmıştır. Medyada toplumda cinsiyete atfedilen kalıplar vardır. Erkekler erkeksi, güçlü, zekidir. Kadınlar ise güçsüz, pasif, itaatkârdır. Buna dayanarak kitle iletişim araçlarının etkisiyle karikatür toplumsal süreçleri analiz etme de önemli ve güçlü bir kaynak haline gelmiştir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında cinselliği, kadına ilişkin cinsiyetçi söylemlerin nasıl temsil edildiğini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada şu sorulara da yanıt aranacaktır.

- Kitle iletişim araçları tarafından cinselliğin mizah ürünü olarak algılanmasının nedeni nedir?
- Karikatür kitle iletişim araçları açısından nasıl bir göreve sahiptir?
- Cinsellik karikatürlerde üstü açık mı yoksa kapalı mı işlenmektedir?
- Otisabi karikatürlerinde kadının çizgideki betimsel özellikleri nelerdir?
- Otisabi karikatürlerinde kadının mesleki görünümü nedir?
- Otisabi karikatürlerinde kadının toplumsal sınıflamadaki rolü nedir?
- Otisabi karikatürlerinde kadının giyimi nasıl verilmiştir?
- Otisabi karikatürlerinde kadının bulunduğu mekanlar nerelerdir?
- Otisabi karikatürlerinde kadın karakterinin kullanımı nasıldır?

4.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Karikatür ve mizah, dijital ortama geçmesiyle bambaşka bir boyut kazanmıştır. Nitel araştırma metodlarından biri olan göstergebilimsel metod bu çalışmanın yöntemini oluşturmaktadır. Bu yöntemin seçilme sebebi ise karikatürün bir çizgi sanatı olması, bu çizgilerin altında ayrı bir anlam yatması ve verilmek istenen kodları mesajları anlamak, apaçık olanın altında görünmeyen sebepleri bulabilmektir. Ayrıca karikatürün görsel bir sanata dayanması da bu yöntemin seçilmesinde etkili olmuştur. Eski çağlardan günümüze kadar birçok filozof, hekim, bilim adamı birçok düşünce üretmiş başta dilsel göstergeler olmak üzere değişik alanlardaki belirtileri ve göstergeleri incelemişlerdir (Rıfat, 2009: 27) Stoacı filozoflarla ortaya çıkan göstergeler öğretisi özellikle mantık ve dil alanındaki araştırmalarıyla adından söz ettirmiştir. Gösteren ve gösterilen arasındaki zıtlıklardan da bahsetmişlerdir. Diğer yandan Yunanlı hekim Galenos da hastalık belirtilerin incelenmesi anlamında semeiotike terimini kullanmıştır (Rıfat, 2018:126). Semiyoloji her türlü simge ve sembolleri yorumlayan ve Türkçeye de göstergebilim olarak geçen “her türlü göstergeler dizgesinin bilimi” olarak tanımlanabilir (Barthes,1993:23). Göstergebilimin amacı da bu göstergeleri anlamlandırma hem de çözümleyecek bir model sunmaktır diyebiliriz. Göstergebilim kelimesini ilk defa akıl çağının gerçek düşünürü olan John Locke kullanmıştır. 1960 yılında yayınlanan “Essay Concerning Human Understanding” yani “İnsan Algılaması Üzerine Deneme” adlı eserinde gösterge sorununa yer vermiş “semyotike” kelimesine “göstergeler öğretisi” olarak değinmiş ve gösterge öğretisinin “zihnin nesnelere anlamak olduğu ya da bu bilgiyi

başkalarına aktarmada zihnin kullandığı göstergelerin doğasını inceleyen bilim şeklinde bir tanım getirmiştir (Stam, Burgoyne, Flitterman 2019: 22). Fakat gösterge ve bilim kelimelerinden oluşan göstergebilim bu anlamlarından daha değişik bir boyut kazanmıştır. ‘‘Göstergeleri inceleyen bilim dalı olan göstergebilimin ne anlama geldiğini belirtmeden ilk önce gösterge kavramıyla ne anlatılmak ne vurgulanmak isteniliyor ona değinilecektir. Kendi dışında bir şeyi temsil eden ve temsil ettiği şeyin yerini alabilecek her türlü nesne, biçim, olgu vb. örnek verecek olursak kelimeler, simgeler, işaretler gibi kavramlar gösterge olarak geçmektedir (Rıfat, 2018: 124). Günümüzde bunlara işaret dilini, alfabeyi, trafik levhalarını örnek gösterebiliriz. Göstergebilimin en önemli temsilcilerinden başlıca iki düşünür vardır. Bunlardan biri (1839-1914) yılları arasında yaşayan Amerikalı edimbilimci Charles Sanders Peirce’dir. Bir diğer önemli ismi ise Ferdinand de Saussure (1857-1913) olmuştur (Stam vd, 2019:23). Bu iki bilim adamı gösterge ve bilgi arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek için birbirinden habersiz çalışmaya başlamışlardır. Ferdinand de Saussure bir dil bilim profesörüydü. Charles Sanders Peirce de Chicago Üniversitesi’nde bir felsefeciydi. Ferdinand de Saussure göre bir gösterge; gösteren ve gösterilen bir de bunlardan oluşan anlam olmak üzere 3 kavramdan oluşmaktadır (Gottdiener, 2005:16).

Felsefeci olan Peirce ise göstergebilimin bir başka ismi mantık diyerek üstüne düştüğü her konuyu göstergebilim olgu olarak görmüştür. Peirce göstergeyi ‘‘*herhangi bir kimse için herhangi bir ölçüde ve herhangi bir amaçla herhangi bir şeyin yerini tutan herhangi bir şeydir*’’ (Barthes, 1979:12) diye tanımlamaktadır. Peirce’e göre göstergeler üç ayrı üçlükte sınıflandırılır.

Bunlardan Birinci üçlük:

-nitel gösterge: Bir göstergenin niteliğini ifade etmektedir. Örneğin; bir kimsenin kullandığı koku ya da bir kişinin ses tonu gibi.

-tekil gösterge: Tek bir gösterge ya da gerçek bir olay.

-kural gösterge: Her saymaca gösterge bir kural göstergedir.

İkinci üçlük: Göstergelerin gönderme yaptıkları nesnelere göre sınıflama yapılır.

-görüntüsel gösterge: Belirttiği nesneyi doğrudan temsil eden gösterge. Örneğin; fotoğraf, resim, desen gibi.

-belirti: Herhangi bir nesneye bir yakınlık ilişkisi kurar. Örneğin; ateşin belirleyicisi dumandır.

-Simge: İnsanlar arasında bir mutabakat sağlayan gösterge: Örneğin; adaletin simgesi terazidir (Rıfat, 2018:125).

Göstergebilim denilince akla gelen isimlerden bir tanesi de Barthes'tır. Barthes'e (1993:153) göre dünya göstergelerle doludur. Bu göstergelerin ise ideolojik, ahlaksal ve toplumsal olarak değerler içerdiğini ifade eder ve bu içerikleri çözümlmeyi amaç edinen sistematik düşünceyi ise göstergebilim olarak adlandırır. Bir otomobil, bir giysi, bir müzik, bir gazete başlığı, bir yemek ya da bir el kol hareketleri görünüşte birbirinden değişik nesnelere. Bunların ortak yanlarına değinen Barthes bunların birer gösterge olduğunu ifade etmiştir. Caddede dolaşırken veya hayatımızı sürdürürken hiç farkında olmadan bu gibi nesnelere rastladığımızı belirtmiştir. Barthes göstergebilimi yapısal dilbilimden kaynaklanan "dil ve söz", "gösterilen ve gösteren", "dizim ve dizge" ve son olarak "düz anlam ve yan anlam" olarak göstergebilimin dört ilkesi etrafında çözümlenmektedir.

4.4 ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu çalışmanın kapsamını Yılmaz Aslantürk'ün karikatürleri oluşturmaktadır. Bu kapsam birtakım konuları kapsarken; bazı konularda sınırlılıklar söz konusudur. Dolayısıyla araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Çalışma, konuya yararlı olacağı düşünülen başlıklar ve alt başlıklar ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma, Yılmaz Aslantürk'ün bant karikatür tiplemesi olan Otisabi karakteri ile sınırlandırılmıştır. Sınırlamanın nedenini Yılmaz Aslantürk'ün karikatürlerinden oluşmak üzere 8 kitabının var olması oluşturur. Bunlar sırasıyla; Otisabi- Başımından Geçti Bunlar (2004- Epsilon Yayınları) Otisabi- Münasebetsiz İlişkiler (2007- Parantez Yayınları) Otisabi- Dokunaklı Temaslar (2009- Mürekkep Yayınları) Otisabi – Kayıtdışı Hatıralar (2010- Mürekkep Yayınları) Otisabi- Kadınlara Fısıldayan Adam (2012- Mürekkep Yayınları) Otisabi- İnleyen Nağmeler (2013- Mürekkep Yayınları) Otisabi – Sen de Beni Öp (2015-Mürekkep Yayınları) ve Aşk Benim (2016- Mürekkep

Yayınları) Bu kitaplardan rastgele örneklem yoluyla beşer karikatür seçilmiş olup toplamda 40 karikatür incelenmiştir.

4.5 ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1- Karikatür iletmek istediği mesajları geniş kitlelere ulaştırır ve onların düşüncelerini değiştirebilir.

2- Günümüz kitle iletişim araçları karikatürler yoluyla düşünce ve temsil üretmeye başlamışlardır.

3- Kadının ikincil konumda görüldüğü ülkede kadın her zaman pasif kalmış, erkek her zaman üstün gösterilmiştir ve bu da medya sayesinde gerçekleşmiştir.

4- Cinsellik, kadının sömürgeleştirilmesi resmedilmiş ve bunların söylem biçimleri değiştirilmiştir.

5- Toplumsal cinsiyet, kadın erkek kavramı karikatürlere konu olabilir insanları güldürürken düşündürmeyi amaçlar.

6- Kadının temsili hem ataerkil aile yapısına uygun imajlarla hem de erkeği kıskanan, aldatan, ilgi çekici, modern giyimli kadınlar olarak resmedilmiştir.

4.6 VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Veri toplarken belgesel tarama kullanılmıştır. İlk önce konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra birinci derece kaynaklar tespit edilmiştir. Bu kaynaklara ulaşmak için farklı kütüphanelerde de literatür taraması yapılmış olup kaynakların bir kısmına ulaşılmıştır. Yine YÖK'ün sitesinden yapılmış tezlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda Niyazi Karasar' a (2014:183) göre belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynaklara ulaşma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar. Daha sonra ise kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller tablo haline getirilerek sayısal verilerle verilmiştir.

5. BÖLÜM

KADINA İLİŞKİN CİNSİYETÇİ TEMSİLLER BAĞLAMINDA OTİSABİ KARİKATÜRLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE ÇÖZÜMLENMESİ

Kimdir Yılmaz Aslantürk?

Karikatürist, Grafiker, Çizgi romancı.1964 yılında Artvin’de dünyaya gelen Yılmaz Aslantürk, Üniversite eğitimini Mimar Sinan Üniversitesi seramik bölümünde tamamlamıştır. Çizgi roman olan Otisabi karakterinin yaratıcısıdır. Karikatürleri Gırgır, Fırt, Avni gibi dergilerde yayınlanmıştır.1992 yılında Pişmiş Kelle dergisinde Otisabi başlıklı mizah yazıları yazarken derginin editörünün desteğiyle Otisabi’yi çizgi roman karakteri haline getirerek öyküler çizmeye başlamıştır.

Penguen ve L-Manyak dergilerinde de Otisabi’ye yer vermiştir. Sabah, Milliyet ve Yeni Yüzyıl gibi gazetelerde illüstratör ve grafiker olarak çalışmıştır. Reklam ajansları için Flash animasyonlar ve illüstrasyonlar çizmektedir. İki kere evlenip boşanan Yılmaz Aslantürk’ün Yiğit adında bir oğlu vardır. 2013 senesinde Otisabi çizgi romanı, uyarlanmış dizi film olarak yayına başlamıştır. Başrolünü ilk başlarda Uğur Bilgin oynarken daha sonra kadro değiştirilmiş Tim Seyfi’nin başrolde olduğu bir kadro ile film çekilmiştir. Bu dizi filmin kadrosunda ise Atilla Pekdemir, Ali Erkazan, Özgür Emre Yıldırım gibi oyuncular yer almaktadır. 13 dakikalık 13 bölüm olarak oynanan dizi “Sinema Tv” ekranlarında yayınlanmıştır.

Kitapları:

- 2004 – Otisabi – Başımdan Geçti Bunlar
- 2007 – Otisabi – Münasebetsiz İlişkiler
- 2009 – Otisabi – Dokunaklı Temaslar
- 2010 – Otisabi – Kayıtdışı Hatıralar
- 2012 – Otisabi – Kadınlara Fısıldayan Adam
- 2013 – Otisabi – İnleyen Nağmeler
- 2015 – Otisabi – Sen De Beni Öp
- 2016 – Otisabi – Aşk Benim

Filmleri ve Dizileri:

Senaryo:

2013 – Otisabi (TV Dizisi)⁶⁶

“Yılmaz Aslantürk 1990’lı yıllarda Pişmiş Kelle adlı mizah dergisinde Otisabi karakterini çizmeye başlamıştır. Pardösüsü ve uzun favorileri 1950’li yılların atmosferini yansıtmaktadır. İlk hikayelerinde bir üniversite öğrencisinin bekâr evinde yaşananlar anlatılırken, arka planda İstanbul’da yaşamının zorlukları görülmektedir. Otisabi küçük oyunlara başvurur; çünkü büyük şehirde ayakta kalmanın tek yolu budur ve başvurduğu bu oyunlarda her seferinde karlı çıkar. Daha sonraki hikayelerinde kadın-erkek arasındaki ilişkiler ağır basar. Her gün yeni bir kadınla tanışması ve amacına ulaşmak için çevirdiği numaraları anlatır bu hikayelerinde. Bunu bazen kadınların hak ettiklerini göstererek okuyucuların yanında olmasını sağlar. Ya da bir kadından ayrılmanın zorluğunu gösterir ve Otisabi’nin yine başarılı olmaması için bir neden yoktur. Çünkü kadınların ne istediğini ya da istemediğini bilir ve planlarını ona göre yapar, uygular. Otisabi her ne kadar bir kadınla birlikte olmak istese de onun da kuralları vardır. Asla genelevde çalışan biriyle birlikte olmak istemez. Evli kadınlardan uzak durmaktadır. Kimseyle tartışmaya girmek istemez ve kavga ortamlarından kaçmaktadır. Hesap ödemekten nefret etmektedir. Otisabi 2017 yılından itibaren Bavul adlı mizah dergisinde çizmektedir”⁶⁷

5.1. BAŞIMDAN GEÇTİ BUNLAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Başımdan geçti bunlar kitabı Yılmaz Aslantürk’ün ilk kitabıdır. Kitap toplam 54 sayfadan oluşmaktadır. Bunların 49 tanesi karikatürdür. Bu kitaptaki karikatürlerde kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller plan plan göstergebilimsel yöntemle çözümlenecektir. Her hikâye bir sayfadan oluşmaktadır.

⁶⁶ “Yılmaz Aslantürk kimdir?”, <https://www.biyografi.net.tr/yilmaz-aslanturk-kimdir/> (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

⁶⁷ “Yılmaz Aslantürk biyografisi” <https://tr.wikipedia.org/wiki/Otisabi> (Erişim Tarihi: 23.01.2016)

5.1.1. Alışveriş Bağımlısı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Caddede yürüyen insan kalabalığı, Otisabi ve kız arkadaşı, binalar, tramvay, sözel ifadeler. İkinci karede giyinme kabini, manken, sözel ifadeler. Üçüncü karede arkada katlı olan giysiler ve sözel ifadeler. Dördüncü karede koltuk, gazetelik, abajur sözel ifadeler, sigara, duman, kül tablası

Gösterilen: Kadınların alışveriş tutkusu

Analiz: Karikatürde başkarakterimiz Otisabi ve kız arkadaşı görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otisabi ve kız arkadaşı caddede yürümektedir. Tramvayın üstündeki sözel

ifade görüntüsel gösterge olup Taksim Caddesi'nde yürüdüklerine işaret etmektedir. Kadının mudo kolekşin koleksiyona bakalım demesi Otis'in ise sinemaya gecikmeyelim ifadesi kızla birlikte alışveriş yapmak istememesini sözel ifadelerle ve belirtisel göstergeyle desteklemektedir. Kızın giyimi gayet hoş olup şehirli kız giyimini yansıtmaktadır. Diğer karede cansız manken ve perdenin bulunması bir mağazada olduğunun görüntüsel göstergesidir. Otis'in elini havaya kaldırması ve yüz ifadesi ise bir tepki niteliğinde olup itiraz ettiğinin belirtisel göstergesidir. Üçüncü karede hala mağazada görülmektedirler. Otis'in alışveriş yapmaktan rahatsız olması devam etmektedir. Tek kaşını kaldırması demek kafasında bir şey düşündüğüne işaretler. Kız için sinema ikinci planda kalmıştır. Çünkü elbise dikkatini çekmiştir. Otis ise buna daha fazla dayanamamıştır. Son karede koltuk, abajur ve gazetelik olması evde olduğunun görüntüsel göstergesidir. Kadın çok beğendiği elbiseyi almış ve giymiştir. Otis'in elinin oradaki çizgi temsili, dumanı anlatmaktadır bu da elinde sigara olduğunun belirtisel göstergesidir. Yakıştı yakışmadı ifadesi ise karşıtlıktır. Kızın ayakkabılarla evin içinde oturması batı ülkelerinin yaşantısını temsil etmektedir. Eve ayakkabı ile girmek zengin ve elit kesime hitabet etmektedir çünkü; Anadolu insanı eve ayakkabıyla girmez. Batılılar yemeği masada yerken yerin temiz olup olmaması onlar için bir şey ifade etmez ama bizim kültürümüzde yerde bağdaş kurup yemek yemek vardır ve bu yüzden yemek yenilen yere ayakkabı ile girilmemektedir. Bu nedenle Otis 'de bu durumdan rahatsız olmuş içinden bu durumu eleştirmiştir. Bu da yüz ifadelerine belirtisel gösterge olarak yansımıştır. Karikatür düz anlamda Otis ile kızın arasındaki diyaloglardır. Yan anlamda ise erkeklerin kadınlarla birlikte alışveriş yapmayı sevmemesi ve alışverişten kaçınmasıdır.

Yorum: Kadınlar nerede olursa olsun alışverişten her zaman haz almaktadırlar. Bir mağaza gördüğü zaman ilk fırsatta hemen mağazaya girmek isterler. Gündemi yani modayı takip etmektedirler. Kimi insanlar alışverişte fiyata, kaliteye bakarken kimisi de ürünün görselliğine bakmaktadır. Kadının gördüğü elbiseyi beğenmesi ve bunu alması alışverişten haz almasını sağlamış ve kadını mutlu etmiştir. Kadın burada tüketici konumundadır. Sayfa 11' de çizilen bu karikatürde kadın alışveriş meraklısı olarak verilmiştir.

5.1.2. Evlenme Meraklısı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Yatak odası, Otisabi ve kız arkadaşı, sigara, kül tablası, tuvalet kâğıdı, doğalgaz peteği, masa lambası, masa, sandalye ve sözel ifadeler. İkinci karede de sözel ifadeler devam eder. Üçüncü karede perde, koltuk, yemek masası, yemekler, abajur, dördüncü karede Otis'in yüzünden akan su damlacıkları, sözel ifadeler. Son karede ise sözel ifadeler, apartman.

Gösterilen: Kadının evlenme meraklısı olduğu erkeğin ise her zaman evlilikten kaçması.

Analiz: Otis'in yatakta uzanması ve kadının da yanında oturması görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otis'in elinde sigara olması ve kadının ise gömlek giymesi cinselliğin yaşanıp ve bittiğini ifade etmektedir. İlişkilerde her sevişme sonrası erkek sigara yakar, kadın ise erkeğin gömleğini giyip dolaşmaktadır ayrıca Otis'in suratındaki ifade rahatlamanın verdiği keyifli bir ifadedir. Otis gidip gitmeyeceğini sorar. Kadın artık onunla kalacağını söyler. Arka masada duran masa lambasının perdeye yuvarlak şekilde yansması lambanın açık olduğunun belirtisidir. Evde doğalgaz peteğinin bulunması evin doğalgazlı ısındığının belirtisidir. İkinci karede Otis'in şaşkın ifadesi belirtisel göstergedir. Üçüncü karede perde, abajur, yemek masası ve yiyecekler görülmektedir. Yine bu objelere bakarak mekân olarak evde olduğunu söyleyebiliriz. Yemeğin üstünden duman çıkması yemeğin sıcak olduğunun belirtisel göstergesidir. Dördüncü karede kadın ne oldu sevinmedin mi sözel ifadelerine karşılık Otis'in yüzünün damla damla gösterilmesi endişelendiğinin, terlediğinin belirtisel göstergesidir. Son karede apartman dairesi gösterilmektedir. Sözel ifadeler yer almaktadır. Otis'in kıza ama okulun var demesi kızın da aman okuyacağım ne olacak demesi ise kadınların evlilik uğruna okulu bırakmasını anlatmaktadır. Karikatür düz anlamda Otis ile kızın diyaloglarıdır. Yan anlamda ise bir kadınla seviştikten sonra kadının gitmesi gerektiği mesajı verilmiştir.

Yorum: Kadın her zaman korunmak ve sevilme ister. Kadın daha yumuşak huylu, sevecen olduğundan eşine saygı duymak ve onu yüceltmek ister. Kadının hem sen de bıkmışsındır bu hayattan demesi erkeğin tek başına yaşam sürdürmesinin zorluğunu ifade etmektedir. Yani erkeğin düzenli bir seks hayatı olmaması, düzenli yemek yememesi, temizliğini yapamaması gibi. Kadının bir erkek uğruna işini bırakması demek erkeğe bağımlı olması demektir. Sayfa 39'da çizilen bu karikatürde kadın burada evliliği bir başarı sayarak, evlenme meraklısı biri olarak verilmiştir.

5.1.3. Biseksüel Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Merdiven korkulukları, iki adam, Otisabi ve kız, kül tablası, sigara, kadehler, içkiler, bardak, sözel ifadeler, diğer karede Otisabi ve kız arkadaşı, sözel ifadeler, bir diğer karede binalar, ağaçlar, bank, diğerinde Otisabi ve kız arkadaşı, sözel ifadeler, üçüncü karede aynalı gardırop, komodin, abajur, kilim, yatak, yastık, örtü, sözel ifadeler, Otis ve kız arkadaşı, dördüncü karede sözel ifadeler, soru işareti, Otis ve kız arkadaşı. Son karede ise bir kadın, Otis'in kız arkadaşı, duvarda asılı çiçek resmi.

Gösterilen: Kadının Biseksüel olması.

Analiz: Kadın ve Otisabi bir mekânda görülmektedir. Alt tarafta içki şişelerinin ve kadehlerinin olması bu mekânın alkollü olduğunun görüntüsel göstergesidir. Biri

arkada diğeri yanında iki adam vardır. Bunların yalnız olduğu görülmektedir. Kadının takıları kolye, küpe, yüzük diziminden oluşmaktadır. Ayrıca kadın burada oldukça alımlı biri olarak verilmiştir. Otis ilk adımı başlatandır. Kadın ise sıkıldığından bahseder dışarı çıkmak istemektedir. İkinci karede sözel ifadelerle kadının eve gidelim demesi ilk adımın kadından geldiğini gösterir. Daha sonra bir bankta görünürler. İlk öpenin kadın olduğunu Otis'in kafasının üzerindeki soru işareti göstergesinden anlamaktayız. Bu gösterge ne oluyor ya anlamına gelmektedir. Ağaçların yan yatması ve üzerinde yaprak olmaması kış mevsimini ve havanın soğuk olduğunun görüntüsel göstergesidir. Otis'le kadının üzerinde pardösü olması da bunun belirtisel göstergesidir. Dördüncü karede aynalı gardırop, komodin ve abajur olması buranın bize yatak odasına ait olduğunu görüntüsel gösterge olarak göstermektedir. Duvardaki yansımada ışığın açık olduğunu görüntüsel ve belirtisel gösterge olarak görmekteyiz. Beşinci kareye bakıldığında da Otis ve kadın görüntüsel gösterge olarak verilmiştir yine. Sözel ifadelerle tıkırtı yazılması göstergedir. Kadının kafasının yanındaki çizgiler ise korktuğunun belirtisel göstergesidir. Otis'in kafasının üstünde soru işareti belirmesi kim geldi? acaba düşüncesini yansıtmaktadır. Beşinci karede ise iki kadın görülmektedir. Duvardaki çiçek tablosu göstergedir. Kadınların çiçekleri çok sevmesi ve kadınların çiçek kadar zarif, naif biri olarak anılması bunu destekler niteliktedir. Kadının sözel ifadelerle desteklediği bunu bana nasıl yaparsın hem de yatağımızda demesi kadınların Biseksüel olduğunu vurgulamaktadır. Karikatüre düz anlamda bakıldığında Otis'in bir kadınla tanışması yan anlamda ise kadının cinsel tercihinin normalmiş gibi gözüküp aslında hemcinsine de ilgi duyabileceği olarak okunabilir.

Yorum: Toplumumuzda genelde ilk adımı atan her zaman erkek olmuştur. Bu karikatürde ise ilk adımı atan evine davet eden kadındır. Toplumumuzda hem cinsleriyle ilişki hoş karşılanmamaktadır. 34'üncü sayfada çizilen bu karikatürde kadının cinsel tercihi üzerinde durulmuş ve kadın Biseksüel biri olarak verilmiştir.

5.1.4. Ev Hanımı Olarak Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otisabi ve elindeki poşet, yatakta yatan arkadaşı, yastık, yorgan, kitaplık, sözel ifadeler. İkinci karede ise kapı, Otis ve yanındaki yaşlı kadın, gözlük, şemsiye, poşetler, sözel ifadeler. Üçüncü karede bir kadın, duvarda asılı resim portresi, çiçek

tablosu, yaşlı kadın, sözel ifadeler. Dördüncü karede Otis ve yaşlı kadın, sözel ifadeler, Beşinci karede Otis ve sözel ifadeler. Altıncı karede apartman içi, kadın, yaşlı kadın, Otis ve sözel ifadeler.

Gösterilen: Erkeğin kendi çamaşırını bile yıkayamaması.

Analiz: Otisabi ve arkadaşı görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Kitaplığın olması kitap okunduğuna işarettir. Otis'in elinde poşet göstergesi vardır. Sözel ifadelerle bir akrabasına gideceğini çamaşırları yıkatacağını söylemektedir. Arkadaşı yataktadır tek elini yanağına koymuştur bu da dışının ağrıdığı göstermekte ve sözel ifadelerle de desteklemektedir. Yatak, yorgan, yastık dizimi vardır. İkinci planda sözel ifadeler vardır. Otis'in akrabası yaşlı, gözlüklü, hırkacı biridir. Kadının giyimi hırka, bluz, etek diziminden oluşmaktadır. Bu tarzı ile ev hanımı olarak kadın rolünü pekiştirmektedir. Yine sözel ifadelerle bu kadar çamaşırı kendin mi yıkayacaktın ben yıkarım mesajı verilmesi kadının kendisine biçilen rolleri uyguladığını göstermektedir. Saçını topuz yapması ve gözlük kullanması ise yaşlılığı temsil etmektedir. Poşetlerin üstünde ki sözel ifadelerle desteklenen ykm yazısı o mağazadan alışveriş yapıldığının belirtisidir. İnsanlar dışarı çıkarken genelde markalı poşetleri kullanmak isterler. Üçüncü karede kadının akrabası görülmektedir. Oldukça kilolu, göğüsleri sarkmış ve gösterişli olmaması dikkat çekmektedir. Kurabiye yapmışım diyerek aslında hamarat ev kadını olduğu yan anlamla anlatılmak istenmiştir. Dördüncü karede duvarda asılı çiçek tablosu yine buranın kadın evi olduğunun belirtisidir. Yaşlı kadın, akrabasını Otis'e övmektedir. Çok hamarat olduğunu, biçki dikişten anladığını, çiçek yapma kurslarına gittiğini ve çok temiz olduğundan bahsetmektedir. Bunlarda yine bir kadına biçilen rollerdir. Beşinci karede yaşlı kadın niyetini açıkça belli eder çok kısmetinin çıktığından ama kadının temiz olduğundan dolayı bu kısmetleri geri çevirdiğinden bahsetmektedir. Burada yine titizlik kavramı kadınla özdeşleştirilmiştir. Son karede yaşlı kadın, akrabası ve Otis görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Yaşlı kadının akrabasının etek boyunun uzun olması ve kapalı olması namuslu ev kızını temsil etmektedir. Karikatür düz anlamda Otis'in çamaşırlarını akrabasına getirip yıkatması, yan anlamda ise bu gibi işlerin kadın işi olduğunu, erkeğin görevi olmadığı anlatılmak istenmiştir.

Yorum: Toplumun kadına biçtiği roller vardır. Ataerkil sistem diğer toplumsal cinsiyet rolleri gibi annelik, ev hanımlığını da kendi sınırları içinde çizmiştir. Sayfa

14'te çizilen bu karikatürde kadın hamarat, bütün ev işlerinden anlayan biri olarak verilmiştir.

5.1.5. Hesap Ödeter Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Binalar, asma tavan, lamba, sandalye, masa, Otis ve kız arkadaşı, şarap kadehleri, içki şişesi, tabaklar, bıçak, çatal, sandal, güneş, yakamoz, dağ, gaz lambası, sözel ifadeler. İkinci planda Otis ve kız arkadaşı, içki şişesi, bardak, adam, fırın tezgahı, lamba, doğalgaz peteği, duvarda asılı çerçeve, sözel ifadeler. Son planda ise Otis ve garson, sözel ifadeler

Gösterilen: Hesap ödeter kadın profili

Analiz: Otis ve arkadaşı görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Yemek yedikleri yer deniz kenarında bir yerdir. Batan güneş göstergesi vardır. Bunu denize vuran yakamozdan anlamaktayız. Batan güneş kimi insanlar için sıradan bir günün bitimidir, kimi insanlar içinse hüznün, romantizm, tutku ve aşktır. Deniz kenarında yemek yemek her zaman romantik bir ortam yaratmaktadır. Bu kadının sözel ifadelerine yansımaktadır. Ayrıca bir de dağ göstergesi vardır. Dağ, güneş, deniz göstergelerinin olması bizlere huzuru aktarmaktadır. Ayrıca yine şehir gürültüsünden uzak olmak, başbaşa kalmak demektir. Tahtalardan yapılmış asma tavan ve gaz lambası ortama daha da otantik bir hava katmaktadır. Lambaların kenarındaki yuvarlak beyaz gösterge onların açık olduğunun belirtisidir. İçki şişesinin şekli şarap şişesine benzemektedir. Kadın şarap içmektedir, Otis ise rakı içer çünkü; rakı bardağı ince uzun olur. Aynı zaman da erkeğin rakı içmesi bir güç belirtisidir. Kadın sıfır kollu giymiştir bu da bize mevsimin sıcak olduğunun belirtisel göstergesidir. Son karede ise Otis ve garson görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Kadın hesabı Otis'e ödetmiştir. Karikatüre düz anlamda bakıldığında Otis'le kadının yemek yemesidir. Yan anlamda ise kadının erkeğe hesap ödetmesi diyebiliriz.

Yorum: Kadın ve erkek her konuda eşittirler. Fakat duygu paylaşımlarında kadın daha hassastır. Erkek her zaman sahiplenmek ister kadın da sahiplenilmek. Karikatürde de görüldüğü gibi kadın seninle olmak çok güzel bir şey diyerek mutlu olduğunu ifade etmektedir ama hesaba gelince ödemez. Hesabı erkeğin ödemesi ise ekonomik gücün erkekte olduğunun belirtisidir. Bu da kadın için son derece haz verici bir davranıştır. Sayfa 26'da çizilen bu karikatürde kadın hesap ödeten biri olarak verilmiştir.

Tablo 3: Başından Geçti Bunlar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

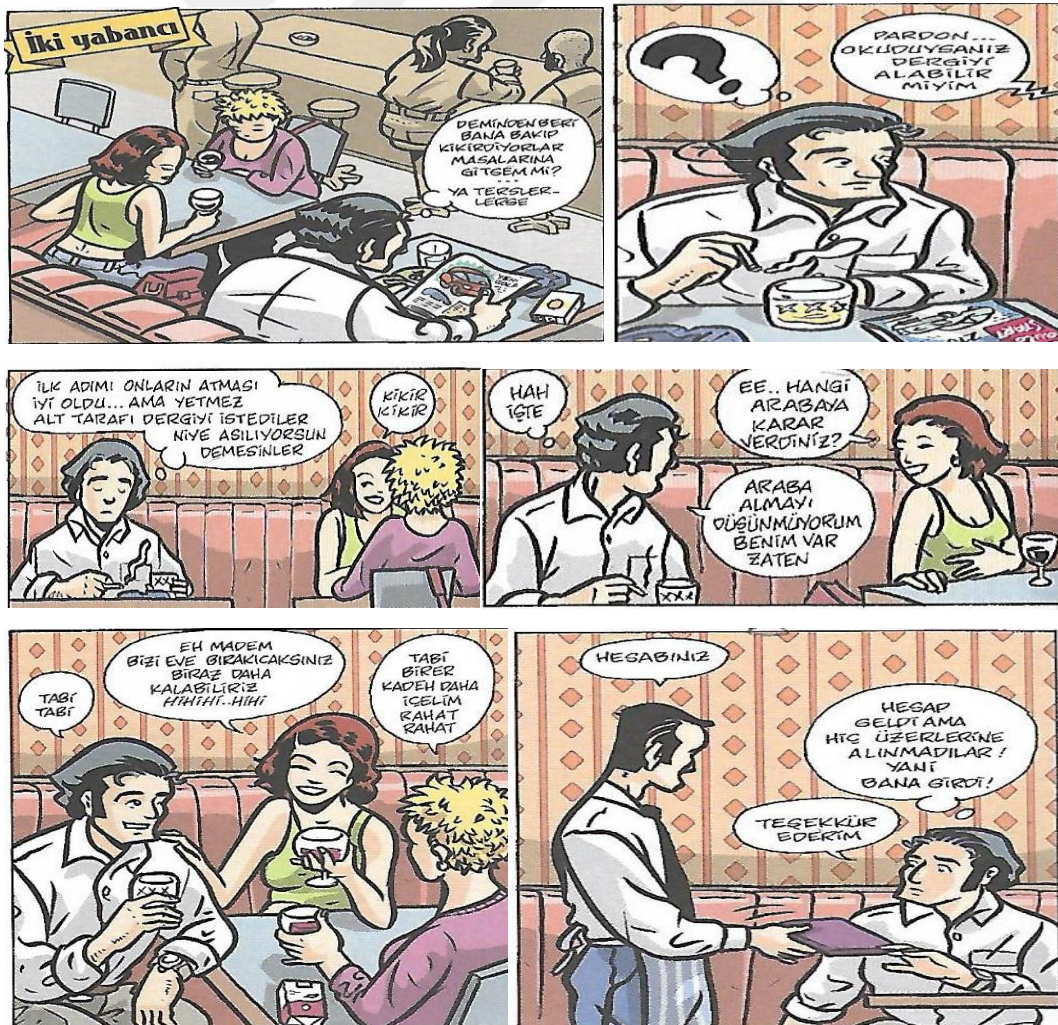
İlk Adımı Atan Kadın	5
Aldatan Kadın	2
Alışveriş Bağımlısı Kadın	1
Dul Kadın	1
Basit Kadın	1
Cinsel Obje Olarak Kadın	12
Yalancı Kadın	1
Hamarat Ev Kadını Olarak Kadın	1
Olgun Erkeklerden Hoşlanan Kadın	1
Genelevde Çalışan Kadın	1
Kıskanç Kadın	3
Otostop Yapan Kadın	1
Hesap Ödeten Kadın	1
Merhametli Kadın	1
Aldatılan Kadın	2
Paraya Önem Veren Kadın	7
İşini Hallettiren Kadın	1
Biseksüel Kadın	1
Evlenme Meraklısı Kadın	1
Madde Kullanan Kadın	1
Evli Erkeklere Asılan Kadın	2
Dırdırcı Kadın	2

Başımdan geçti bunlar adlı kitabının içindeki kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Tabloda çok detaya inilmemiştir. Rakamlara bakıldığında kadın en çok cinsel bir obje olarak yer almıştır karikatürlerde. Yer yer pornografi olarak sunulmuştur. Kadınlar paraya düşkün biri olarak verilmiştir. Bunların arasında babasının parasına güvenen kadın temsili bile yer almaktadır. Kadın kıskanç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında kendi hemcinslerini kıskanan kadın temsili vardır. Yine kadın karikatürlerde boşboğaz biri olarak verilmiştir.

5.2. MÜNASEBETSİZ İLİŞKİLER ADLI KİTAPIN İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yılmaz Aslantürk'ün ikinci kitabı olan Münasebetsiz İlişkiler 79 sayfadan oluşmaktadır. Bunlardan 74 tanesi karikatürdür.

5.2.1. İlk Adımı Atan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İki kadın, iki erkek, Otis, bardak, dergi, sandalyeler, masa, çanta. İkinci karede Otis sigara, bardak, sözel ifadeler, dergi, soru işareti. Üçüncü karede Otis sözel ifadeler, kadınlar, sigara. Dördüncü karede sözel ifadeler, bardak, Otis ve kadın. Beşinci karede kadınlar, Otis, bardaklar, sigara sözel ifadeler. Son karede garson, hesap, sözel ifadeler, Otis.

Gösterilen: İlk iletişimin kadından gelmesi.

Analiz: İki kadın ve Otis görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otis farklı masada oturmaktadır. Kadınlar bir şeyler içmektedirler. Kadınlar oldukça alımlıdır. Birinin göğüs çatalı görünmektedir, diğerinin ise beli açık olarak gösterilmiştir. Kadınlardan biri yandan Otis'e bakmaktadır. Otis ise kendi masasında dergi okumaktadır. Derginin üzerindeki görsel arabadır. Bu bize ataerkil sistemin ürettiği cinsiyetçi temsile örnektir. Erkek çocuklarına küçük yaşta araba verilmesi ilerleyen yaşlarda da bunu benimsemesine yol açmıştır. Diğer karede Otis'in elinde duman çıkması sigara içtiğinin belirtisidir. Kadınların dergiyi istemesi Otis'te soru işareti göstergesi oluşturmuştur. Diğer karede Otis, ilk adımı onların atması iyi oldu diyerek sözel ifadeler kullanmıştır. Diğer karede kadın yine laf atmakta hangi arabayı alacağını sormaktadır. Arabası olduğunu öğrenen kadınlar eve gitmek için Otis'i kullanır. Diğer karede ise kadınlar gitmiş görülmektedir. Otis ve garson görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Hesap yine Otis'e kalmıştır. Otis'in yüz ifadesi şaşırıldığının belirtisidir. Karikatür düz anlamda cafe'de oturan Otis ve kadınlar. Yan anlamda ise kadın iletişime geçti diye erkeğin bir beklenti içine girmesi.

Yorum: Sayfa 44'te çizilen karikatüristin iki yabancı adımı verdiği karikatürde ilk adım kadından gelmiştir. Ataerkil sistemde ilk adımı kadının atması kadının iletişime geçmesi kadına basit, hafif yollu gibi sıfatlar yakıştırır. Bu karelerde de gördüğümüz gibi dergiyi istemesi Otis'in yanlış anlamasına olanak sağlamıştır. Ayrıca kadın yine burada hesap ödeten birisi olarak karşımıza çıkmıştır.

5.2.2. Aldatan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, sözel ifadeler, perde. İkinci karede Otis ve kadın, kapı, sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis, sözel ifadeler, pencere. Dördüncü karede balkon, ağaç, sözel ifadeler, pencere ve Otis. Beşinci karede kız kulesi, araba, sözel ifadeler, soru işareti, telefon, şehir silüeti.

Gösterilen: Evli kadının erkeği aldatması.

Analiz: Otis ve kadın çıplak olarak görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Kadının yüz ifadesi ve ellerini yüzüne götürmesi korktuğunun belirtisel göstergesidir. Otis'in parmak işareti ve yüz ifadesi ise kızgınlığının belirtisel göstergesidir. İkinci karede Otis'in üstünü giymesi ve kadının korktuğu belirtisel gösterge ile yüzlerine yansımaktadır. Üçüncü karede Otis'in arkasında bir pencere olması onun balkona çıktığının görüntüsel göstergesidir. Dördüncü karede Otis balkondan aşağıya doğru sallanmaktadır. Alt katta demir parmaklı pencere olması bu evin bize birinci kat

olduğunun belirtisidir. Ev alçaktadır. Ayrıca ağaca basması ve ağacın kuru, yapraksız olması bize mevsimin kış olduğunu görüntüsel gösterge ile vermiştir. Son karede ise araba kız kulesinin orada görülmektedir. Üsküdar'da olduğunu görüntüsel gösterge ile anlamaktayız. Hava tam karanlık değildir çünkü gökyüzü ve deniz görülmektedir. Karanlık olsa deniz siyah görülür. Otis evli bir kadının kocasını aldatmasını onaylamamış onu da sözel ifadelerle ne manyak kadın evli olduğu halde yatağına birini al diyerek belirtmiştir. O sırada gösterge olarak telefonun gösterilmesi sözel ifadelerle zır yazması telefonun çaldığının işitsel göstergesidir. Soru işareti göstergesi ise kim arıyor acaba simgesini temsil etmektedir. Karikatüre düz anlamda bakıldığında kadının ve Otis'in cinsel birliktelik geçirmesi. Yan anlamda ise evli bir kadının kocasını aldatmasıdır diyebiliriz.

Yorum: Sayfa 13'te çizilen bu karikatürde kadın eşini aldatan biri olarak verilmiştir. Bizim ataerkil toplumumuzda evli bir erkeğin kadını aldatması hoş karşılanırken kadının ki hoş karşılanmamaktadır. Erkek yapınca elinin kiri olur kadın yapınca ahlaksız olarak nitelendirilir.

5.2.3. Dırdırcı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Sözel ifadeler, dükkân, ağaç, gazetelik, Otis, bisikletli kız, deniz, dağ, bulut, market, dolap, şemsiye. İkinci karede Otis ve kız arkadaşı, sözel ifadeler, içecek. Üçüncü karede deniz, şemsiye, Otis, kız arkadaşı, sözel ifadeler, iki adam. Dördüncü karede deniz, Otis ve kız arkadaşı, ayakta duran adam, sözel ifadeler ve içecek. Son karede ise kulaç atan bir adam, martılar, dağ, Otis, sözel ifadeler ve bir kadın.

Gösterilen: Kadınların her şeye yorum yapması yani dırdır etmesi

Analiz: Otis ilk karede görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Gazetelik ve dükkân olması buranın bize market olduğunu göstermektedir. Dolabın üstündeki dondurma görseli onun bize dondurma dolabı olduğunu göstermektedir. Dağ, deniz, sahil olması bize huzuru temsil etmektedir. Otis'in elinde bir poşet olması alışveriş yaptığını

göstermektedir. Otis, kadına limonlu çay almıştır. Arkada şemsiye ve denizin bulunması sahil olduğunun görüntüsel göstergesidir. İkinci karede kadını görmekteyiz kadın nerede kaldığını sormaktadır. Otis ise limonlusunu bulabilmek için köydeki bir markete gittiğini söyler. Kadının kutu içeceğe ısınmış bu demesi dokunmaya yönelik göstergedir. Üçüncü karede Otis hava sıcak ondan ısınmıştır diye ifade eder. Kadın ise buz getirmekte mi aklına gelmedi der. Buz ve sıcak kelimesi karşıtlık oluşturmaktadır. Kadın kısa saçlı ve kızıldır. Diğer karede Otis sinirlenmiştir. Kadın ise hala söylenmektedir. Arkada gazete okuyan adam göstergesi vardır. Son karede Otis denizin içinde kendi kendine söylenmektedir. Karikatür düz anlamda Otis ve kızın sahildeki diyalogları, yan anlamda ise erkek ne yaparsa yapsın kadın hep konuşur yorum yapar anlamı çıkarılmaktadır.

Yorum: Kadınlar toplumumuzda hep çok konuşan dırdır eden biri olarak resmedilmektedir. Kadınların dırdır etmesindeki neden istediği şeyi elde etme çabasıdır aslında. Sayfa 33'te beş faktör ismi verilen çizilen bu karikatürde kadın istediği olmayınca söylenmeye başlamıştır. Çenesinden Otis'i bıktırıp onu yanından uzaklaştırmayı başarmıştır. Ayrıca kadınların dırdır ederken yüz ifadeleri, tipleri oldukça çirkin verilmektedir karikatürlerde.

5.2.4. Temizlikçi Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Merdiven korkulukları, sözel ifadeler, Otis ve bir kadın, lamba, kapı, pencere ve poşet. İkinci karede kitaplık, kadın ve Otis. Son karede ise çekyat, çerçeve, sözel ifadeler, Otis ve kadın, şişe, kâğıt.

Gösterilen: Ev hanımı figürü olarak temizliği kadının yapması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Merdiven korkuluklarının olması burasının bir apartman olduğunun görüntüsel göstergesidir. Otis kapıyı şaşkın bir ifade ile açmıştır. Diğer karede kadın evde birilerinin olup olmadığını sormaktadır. Otis ise sözel ifadelerle hayır yok der. Kadında aslan gibi adamsın neden evlenmedin diye sorar. Diğer karede ise salonun ortasında görünmektedirler. Yerde içki şişesi olması o evde içildiğinin görüntüsel göstergesidir. Kadının giyimi elbise, yelek, patik ve başörtüsü diziminden oluşmaktadır. Bu giyimler ilerleyen yaş temsil etmektedir. Kadının başörtüsü orta sınıfı temsil etmektedir. Yani örtü sosyo-ekonomik bakımdan dar gruplar üzerinde etkili olduğu için burada da temizlikçi rolüyle pekiştirilmiştir. Karikatür düz anlamda kadının eve temizliğe gitmesi, yan anlamda ise geleneksel kodlar üzerinden temizlik kadının işidir mesajı verilmiştir.

Yorum: Ataerkil sistemden gelen kadına biçilen roller karikatür üzerinden de verilmeye başlanmıştır. Karikatüristin temizlikçi adını verdiği karikatürde genç bir adam olan Otis gündelikçi kadını temizliğe çağırmıştır. Gündelikçi kadın genelde kentsel alanlarda bir hizmet karşılığında belirli bir ücret alan kişidir. Kadının görünmeyen emeği belli bir ücret aldığında onu toplumsal sınıflamada bir niteliğe büründüğüne işaretler. Sayfa 26'da çizilen bu karikatürde kadın temizlikçi olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2.5. Otostop Yapan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis, Emniyet kemeri, müzik terimleri, direksiyon, sözel ifadeler. İkinci karede araba, far, bina, sözel ifadeler, kadın. Üçüncü karede Otis, kadın, araba, sözel

ifadeler, peçete. Dördüncü karede kadın, sözel ifadeler. Beşinci karede Otis, kadın, sözel ifadeler. Altıncı karede araba, sözel ifadeler. Yedinci karede araba, Otis, sözel ifadeler, müzik işareti (nota), sekizinci karede kadın, sözel ifadeler, müzik işareti (nota)

Gösterilen: Kadının otostop yapması.

Analiz: Otis ilk karede görüntüsel gösterge olarak arabanın içinde verilmiştir. Direksiyon, emniyet kemeri bunun belirtisidir. Emniyet kemerini kullanan Otis kurallara uyduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ‘‘emniyet kemeri’’ kurtarıcı anlamına gelen bir metaforudur. Nota işareti olması kulağa yönelik göstergedir müzik dinlendiğine işarettir. Oldukça keyifli olduğu yüz ifadelerine yansımıştır. İkinci karede kız eliyle işaret yapmaktadır. Akşam vaktidir. Arabanın farları yanıyordu. Gökyüzü siyahtır. Üçüncü karede kadın arabaya binmiş gözükmektedir. Otis iyi akşamlar der. Dördüncü karede kız akşamın iyi olmadığını söyler. Yüz ifadesi ise gergindir. Beşinci karede kız birden ağlamaya başlar. Diğer karede araba tek görülmektedir. Otis ben eve gidiyordum der kız da hadi gidelim der. Yedinci karede müzik göstergesi vardır. Telefonun çaldığına dair belirtidir. Otis sevgilisinin aradığını anlamıştır. Diğer karede ise çalmaya devam etmektedir. Kız ise artık sevgilim değil der. Karikatür düz anlamda bir kızın otostop yapıp arabaya binmesi, yan anlamda ise ne olursa olsun bir kadının gece vakti otostop yapması hoş karşılanmaz.

Yorum: Toplumumuzda kadınların otostop yapması hoş karşılanmaz. Kadın burada sevgilisiyle kavga edip tanımadığı adamın arabasına binen basit biri olarak ifade edilmiştir. Sayfa 72 de karikatüristin otostop adını verdiği bu karikatürde kadın gece yarısı otostop yaparken görülmektedir.

Tablo 4 : Münasebetsiz İlişkiler Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

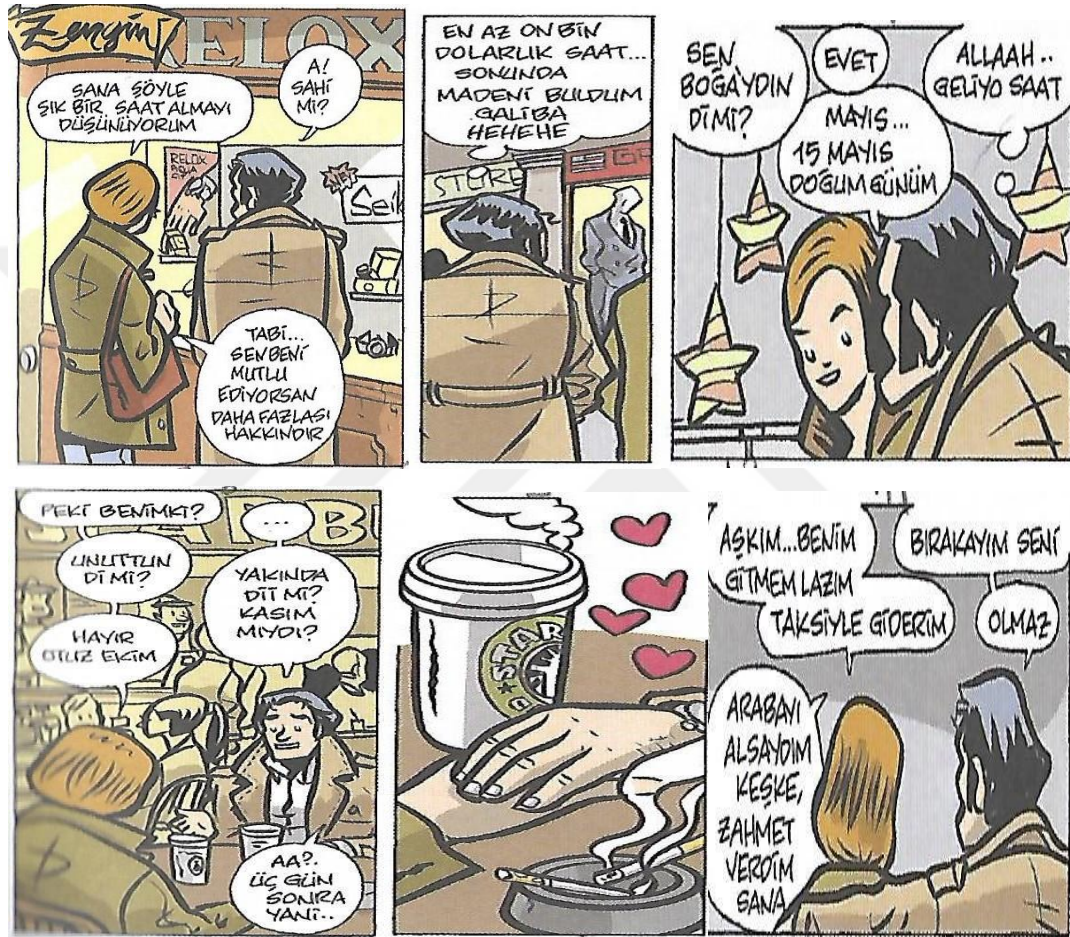
İlk Adımı Atan Kadın	5
Aldatan Kadın	1
Para Avcısı Kadın	3
Pornografi	42
Dul Kadın	1
Yalan Söyleyen Kadın	4
İdeal Olması İstenen Kadın	1
Hırsız Kadın	2
Temizlikçi Kadın	1
Dolandırıcı Kadın	1
Kıskanç Kadın	2
Otostop Yapan Kadın	2
Ev Hanımı Olarak Kadın	1
Korunmaya Muhtaç Kadın	2
Duygusal, İçli Kadın	1
Evlenme Meraklısı Kadın	1
Madde Kullanan Kadın	1
Dırdırcı Kadın	1
Kadın Konusu İşlenmemiş	2

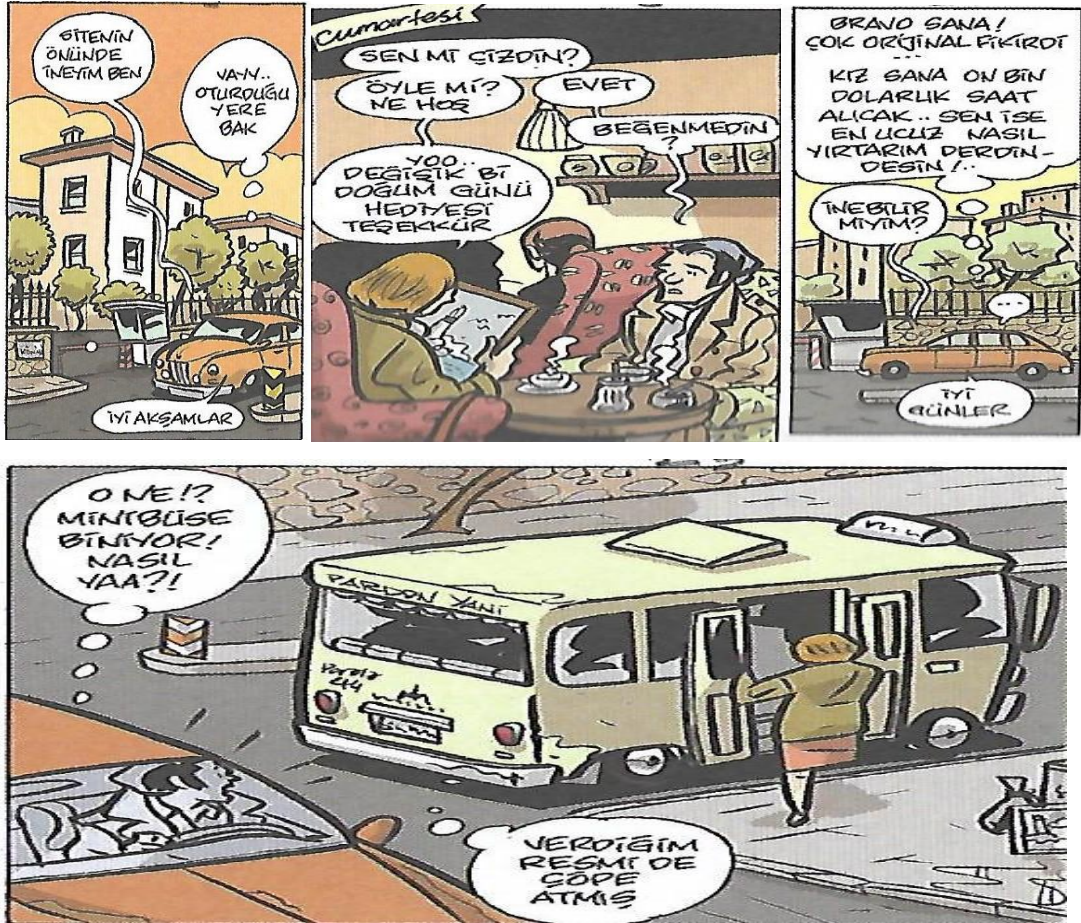
Münasebetsiz ilişkiler kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Rakamlara bakıldığında kadın en çok pornografi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında kadının cinsel bir meta olarak çizildiği karikatürlerde vardır. Yalan söyleyen kadın arasında çocuğunu başkasına yamamaya çalışan kadın profiline denk gelinmiştir.

5.3. DOKUNAKLI TEMASLAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yılmaz Aslantürk'ün üçüncü kitabı olan Dokunaklı Temaslar 85 sayfadan oluşmakta olup bunlardan 80 tanesi karikatürdür.

5.3.1. Yalan Söyleyen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Vitrin, Otis ve kadın, saatler, sözel ifadeler. İkinci karede Otis. Üçüncü karede Otis'le kadın, süsler. Dördüncü karede insanlar, sözel ifadeler, bardak ve Otis'le kadın. Beşinci karede bardak, iki tane el, sigara, kül tablası, kalpler. Altıncı karede sözel ifadeler, Otis'le kadın. Yedinci karede ev, araba, ağaçlar, kulübe, sözel ifadeler, bulutlar. Sekizinci karede koltuklar, şeker, fincanlar, Otis ve kadın, resim çerçevesi, lamba, sözel ifadeler. Dokuzuncu karede araba, sözel ifadeler, binalar, ağaçlar. Son karede ise minibüs, araba, çöp poşeti, çöp, kaldırım.

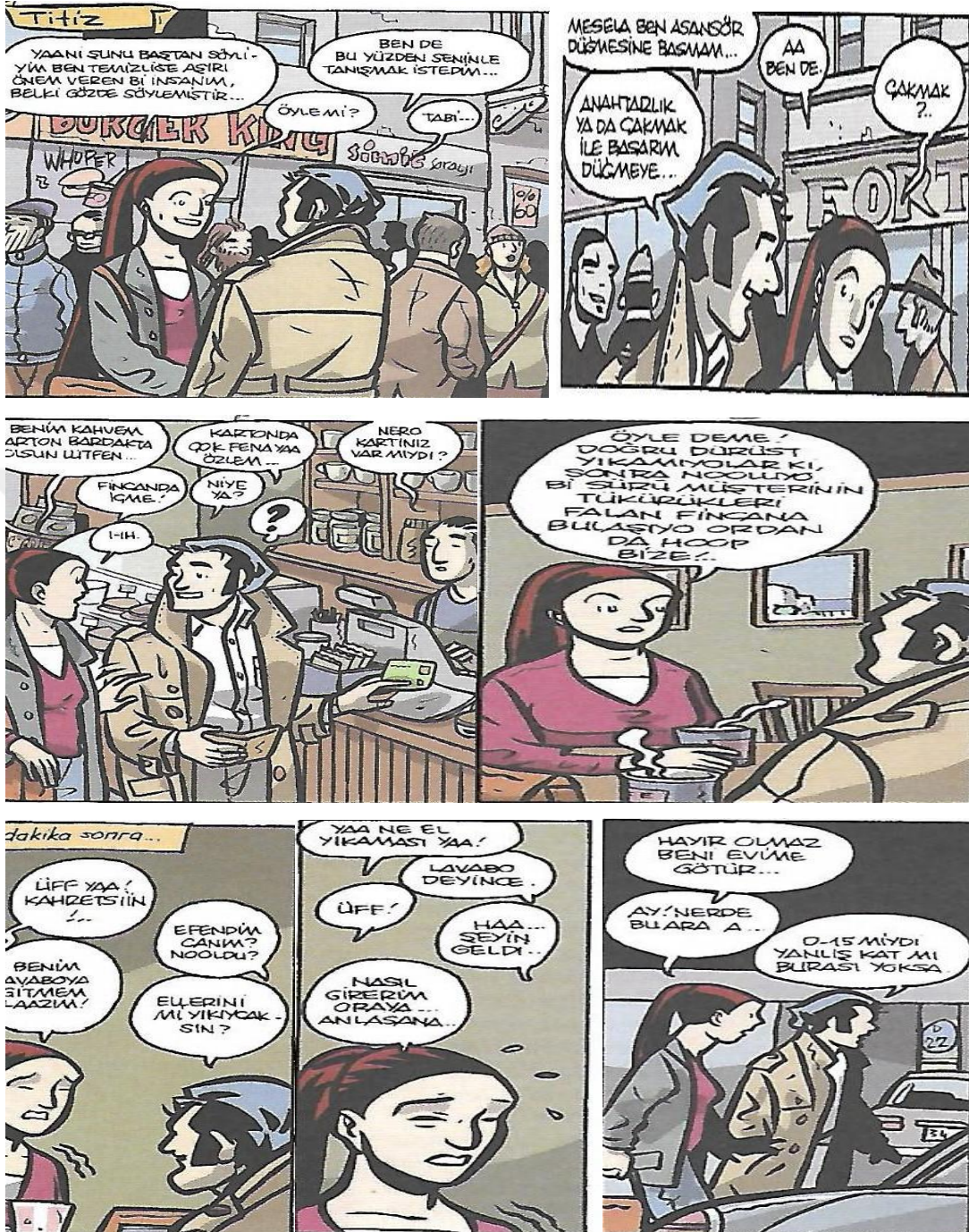
Gösterilen: Kadının erkeği lüks eşyayla kandırmaya çalışması ve erkeğe yalan söylemesi.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. İkisi de vitrine bakmaktadır. Kadın, Otis'e sana şöyle bir saat alacağım demektedir. Diğer karede Otis saate bakarak içinden saatin çok pahalı olduğunu düşünmektedir. Kadını bir maden olarak görerek ad aktarması yapmıştır. Yani kadını zengin düşünmektedir. Sonra burcunu sorar. Boğa burcu der Otis'te evet 25 Mayıs der. Diğer karede bir cafe'de

görünürler. Kadın kendi doğum gününü hatırlatır. Otis'te üç gün sonra der. Diğer karede iki el göstergesi vardır. Bu iki elin üst üste olması sevgili olduklarının belirtisel göstergesidir. Ayrıca kalp emojileri ise sevginin belirtisidir. Sigaranın olması ise görüntüsel gösterge olup dumanın çıkması ise sigaranın yandığının belirtisel göstergesidir. Starbucks bardağının olması bize mekân olarak Starbucks kahve dükkanında oturduğunun belirtisidir. Bu marka dünyaca ünlü bir marka olup burada oturanların ise zengin olduğu düşünülmektedir. Altıncı karede kadın benim gitmem lazım arabayı alsaydım keşke der. Burada almak ve vermek karşıtlık olarak kullanılmıştır. Otis ise bırakacağını ifade etmektedir. Diğer karede bir sitenin önünde araba görüntüsel gösterge olarak verilmektedir. Binaya bakıldığında buranın lüks bir site olduğunu küçük güvenlik kulübesinden anlamaktayız. Lüks binalarda her zaman güvenliği sağlamak için güvenlik bulunmaktadır. Etrafındaki ağaçların yaprakları vardır. Buradan mevsimin yaz olduğunu anlamaktayız. Cumartesi günü kadınla gene buluşur ona doğum günü için bir manzara resmi çizmiştir. Oturdukları mekân bir cafe gibi yerdir. Otis ve kadın kahve içmektedirler. Bunu fincan göstergesinden anlamaktayız. Otis'in içeceği soğuktur. Kadının içtiği kahvenin üzerinden duman çıkması sıcak olduğunun belirtisel göstergesidir. Sigaranın dumanı olması ise ateşin belirtisidir. Kadına resmi hediye etmiştir. Diğer karede ise araba görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otis kendi içinden söylenmektedir. Kadın sana pahalı hediye alacak ama sen ise ucuz nasıl yırtarım derdindesin diye kendi kendine kızmaktadır. Son karede ise kadın minibüse binerken görülmektedir. Otis'te kızını görür. Oldukça şaşırması yüz ifadelerine yansımıştır. Kadın, Otis'in verdiği resimde çöpe atmıştır. Karikatür düz anlamda Otis ve kadının diyalogları yan anlamda ise pahalı hediyeyle erkeği kandırmaya çalışan kadın.

Yorum: Sayfa 11'de karikatüristin zengin adı verdiği karikatürde kadın pahalı hediye ile erkeğin gözünü boyayıp kendini zengin gibi göstermiştir. Daha sonra ise fakir olduğu ortaya çıkmıştır. Karikatüristin yorumuna bakıldığında ‘gerçek gözlerimin önünde minibüse biniyordu. Ne o sitede oturuyor ne de üst düzey yöneticiymiş. Zengin değilmiş yani. Minibüsü indiği gecekondu mahallesine kadar takip edip izledim. Beni görmesini sağladım. Gururu incinmiş gibi uzun uzun baktım gözlerine. Sonra gittim yoluma’’ (Aslantürk, 2014:11). Kadın burada yalan söyleyen biri olarak resmedilmiştir.

5.3.2. Titiz Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Dükkanlar, Otis ve kadın, yürüyen insanlar, sözel ifadeler. İkinci karede bina, Otis'le kadın ve sözel ifadeler. Üçüncü karede sözel ifadeler, çalışan personel, kavanozlar, kredi kartı, cüzdan, kasa ve Otis'le kadın. Dördüncü karede resim çerçeveleri, içecekler, sandalye, sözel ifadeler, Otis ve kadın. Beşinci karede bardak,

sözel ifadeler Otis ve kadın. Altıncı karede su damlacıkları, kadın, sözel ifadeler. Son karede ise arabalar, Otis ve kadın, sözel ifadeler, çanta.

Gösterilen: Kadının gereğinden fazla titiz olması.

Analiz: Baş karakterimiz Otisabi bir caddede kadınla görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Arkada insan kalabalığı vardır. Burger king ve simit sarayı yazan dükkân göstergeleri vardır. Burger king göstergesi dünyaca ünlü bir markayı temsil etmekte olup kitle iletişim araçlarından biri olan dergide, karikatürde bile karşımıza çıkmaktadır. Kadın, direk Otis'e temiz olduğunu vurgulamıştır. Diğer karede ikisi verilmiştir. Otis'te asansör düğmesine basmam diyerek kıza uyum sağlamaya başlamıştır. Üçüncü planda ikisi genel planda verilmiştir. Bir dükkândan kahve alıyorlardır. Kadın kahvesini karton bardakta istemektedir. Otis'e fincanda içmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Burada hesabı ödeyen yine erkektir. İlk buluşmada hesabı erkek öder mesajı verilmiştir. Diğer karede mekânda otururken görünürler. Bardakların üzerinden duman çıkması kahvelerinin sıcak olduğunun belirtisel göstergesidir. Kızın sözel ifadelerine yansıyan bardakları düzgün yıkamıyorlar insanların tükürükleri kalıyor demesi ise aşırı saplantılı olduğunu göstermektedir. Diğer karede 10 dk. sonra gözlerini kapatıp ağzını sıkması huzursuz olduğunun görüntüsel göstergesidir. Tuvalete gitmek istediğini söylemektedir. Diğer karede alnından terler çıkması ise strese girdiğinin belirtisidir. Nasıl gireceğim diye sözel ifadelerle dile getirmektedir. Son karede ise Otis'e beni eve götür der. Yani tuvalete orada girmek ister. Karikatür düz anlamda Otis ve kızın bir yerde buluşup görüşmesi yan anlamda ise kadın titiz gösterilip ilk adımı atan biri olarak lanse edilmiştir.

Yorum: Sayfa 68'de çizilen karikatüristin titiz adını verdiği bu karikatürde kadın gereğinden fazla titiz biri olarak gösterilmiştir.

5.3.3. Alışveriş Meraklısı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede Otis ve kız arkadaşı, sözel ifadeler, iki kadın ve mağaza çalışanı, ayakkabılar, tabure, poşet. Diğer karede Otis'le kız arkadaşı ve sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis'le kız arkadaşı, bir kadın, sözel ifadeler ve ayakkabı. Son karede ise Otis'le kız arkadaşı, bir kadın ve sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının alışverişe düşkünlüğü

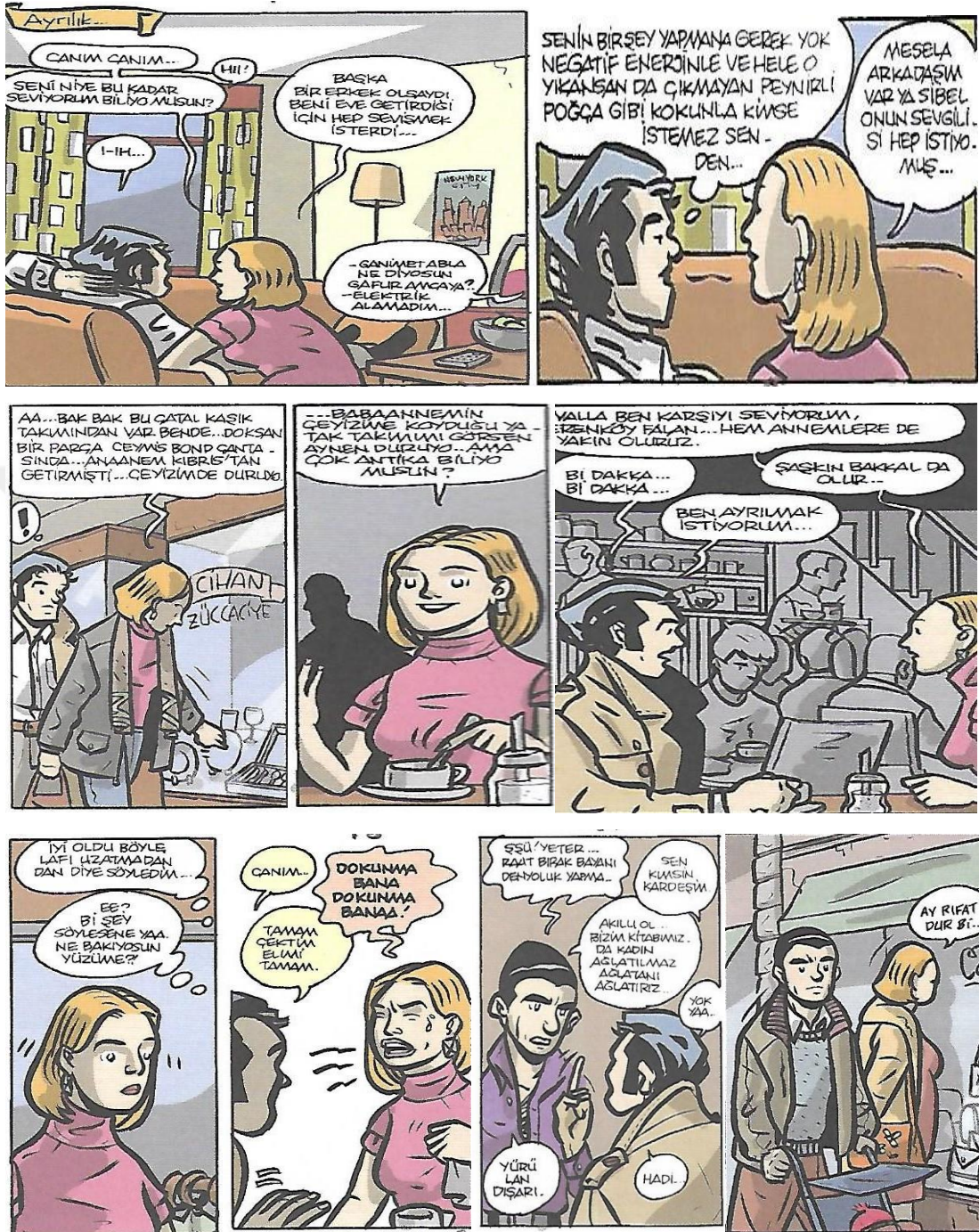
Analiz: İlk karede Otis ve kız arkadaşı mağazada görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Etrafta ayakkabı olması buranın ayakkabı dükkânı olduğunun görüntüsel göstergesidir. Otis tabure üzerinde oturmaktadır. Kız ise ayakta ayakkabı denemektedir. Otis'in yanında poşet göstergesi daha önce kadının bir şey aldığının görüntüsel göstergesidir. Otis sözel ifadelerle kızın aynı ayakkabıyı geçen ay aldığını ifade etmektedir. Kız güzel mi diye sormaktadır. Otis ise evet der ama kız cevaptan tatmin olmayarak Otis'e sen de hepsine güzel dersin der. Diğer karede başka mağazaya girmek ister. Bir yandan da Otis'e sıkılıp sıkılmadığını sorar. Otis'in aklı ise sekstedir

bu da sözel ifadelerine yansımıştır. Üçüncü karede ise kız, bir arkadaşını görmüştür. Son karede ise Otis ve kızlar görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Sözel ifadelerle Otis'in kız arkadaşı arkadaşına sen alışverişe çıkar mıydın? der. O da sorma gergindim sakinleşmek için kendimi dışarı attım bir şeyler aldım sakinleşmek için der. Karikatür düz anlamda Otis'in kızla alışveriş yapması. Yan anlamda ise kadın stres atmak için alışveriş yapmayı tercih etmektedir.

Yorum: Sayfa 52'de çizilen karikatüristin ise olağan şüpheli adını verdiği bu karikatür kadının bir tüketici olarak alışveriş meraklısı olduğunu göstermektedir.

5.3.4. Ayrılıktan Sonra Hemen Evlenen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Perde, koltuk, abajur, resim çerçevesi, Otis ve kadın, sözel ifadeler, televizyon, kumanda. İkinci karede sözel ifadeler, Otis'le kadın. Üçüncü karede züccaciye, Otis ve kadın, çatal bıçak seti, sözel ifadeler. Dördüncü karede kadın, fincan, sözel ifadeler. Beşinci karede insanlar, Otis'le kadın, merdiven. Altıncı karede kadın ve sözel ifadeler. Yedinci karede göz yaşları, mendil, sözel ifadeler ve Otis'le

kadın. Sekizinci karede bir adam, Otis sözel ifadeler. Son karede Otis, kadın, bebek arabası ve adam, mağaza vitrini.

Gösterilen: Kadının bir erkekten ayrıldıktan sonra hiç vakit kaybetmeden biriyle evlenmesi.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Perde, abajur, televizyon ve koltuk olması buranın bize ev olduğunun görüntüsel göstergesidir. Kadın, başka bir erkeğin bir kadını eve götürdüğünde hep sevişmek istemesinden bahseder ama Otis'i öyle görmediği için onu sözel ifadelerle sevdiğini ifade etmektedir. Televizyon açıktır. Sözel ifadelerden de anlaşılacağı gibi evlenme programını izlemektedirler. Kitle iletişim araçlarından bir olan televizyon, toplumları etkilemede oldukça önemli paya sahiptir. Diğer karede ise Otis'in yüz ifadesi memnuniyetsiz bir ifadedir. Sözel ifadelerle kadının koktuğunu içinden geçirmektedir. Üçüncü karede ise dışarı çıkmışlardır. Kadının giyimine bakıldığında kazak, palto vardır. Bu havanın soğuk olduğunun belirtisidir. Otis'le bir vitrinin önündedir. Cihan züccaciye yazmaktadır sözel ifadelerle. Kadın, çatal bıçak setine bakmaktadır ama kendisinde bulunduğunu ifade eder. Otis'in de yüz ifadesinden anlaşılacağı gibi bu durumdan rahatsız olmuştur. Diğer karede bir yerde otururken görülmektedirler. Kadın tek planda verilmiştir. Fincanı karıştırmaktadır. Sözel ifadelerle ise hala çeyizindeki çatal bıçak setinin antika olduğundan bahsetmektedir. Beşinci karede ikili planda görünmektedirler. Arkada oturan insan kalabalığı vardır. Kadın evlilik üzerine planlar yapmaya başlar. Otis bu durumdan rahatsız olup ben ayrılmak istiyorum der. Diğer karede kızın bakışları yüz ifadesine yansımış olup şaşırdığını gösterir. Bir sonra ki karede ise kadının ağlamaklı görüntüsü görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Havadaki üç çizgi bağırarak ağladığının belirtisidir. Diğer karede adamın biri Otis'le görüntüsel gösterge ile gösterilmiştir. Adam bizim kitabımızda kadın ağlatılmaz ağlatanı da ağlatırız diye Otis'e çıkışmaktadır. Son karede ise kadın ve adam görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Adamın elinde bebek arabası vardır. Kadın ise vitrin camında çantalara bakmaktadır. Karikatür düz anlamda Otis ve kızın diyalogları yan anlamda ise kadının bir ilişki bittikten sonra hiç vakit kaybetmeden önüne çıkan biriyle evlenmesi.

Yorum: Sayfa 67'de çizilen karikatüristin ayrılık adı verdiği karikatürde kadın bir ilişki bittikten sonra hemen evlenen biri olarak resmedilmiştir.

5.3.5. Aldatılan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede Otis ve kız arkadaşı, Atatürk havalimanı yazan tabela, sözel ifadeler, insanlar, uçak. İkinci karede kız, valiz, sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis, sözel ifadeler, yatak. Dördüncü karede nota. Beşinci karede soru işareti, Otis ve sözel

ifadeler. Altıncı karede bilgisayar, telefon, termos. Yedinci karede bina, yemek masası, yemekler, içki, Otis'le başka bir kadın, sözel ifadeler. Sekizinci karede kadın ve sözel ifadeler. Dokuzuncu planda pencere, Otis ve kadın, sözel ifadeler. 10'uncu karede yatak, sözel ifadeler, kadın ve Otis. Son karede ise Otis, kadın, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının iş için seyahate çıkması ve erkeğin onu anında aldatması.

Analiz: İlk karede başkarakterimiz Otis ve kız arkadaşı havalimanında görüntüsel gösterge ile görünmektedir. Havalimanı olduğunu sözel olarak yazılan tabela göstergesinden anlamaktayız. Uçak göstergesi vardır. Binanın hemen üzerinden uçuşu ve gözle görülür derece seçilmesi, uçağın yeni kalktığına görüntüsel göstergesidir. Kız arkadaşı bir şey ister misin diye sormuştur Otis'e. Otis'te puro istemiştir. Buradan purolarıyla ünlü Küba'ya uçacağını anlamaktayız. Diğer karede kız hostes kıyafetiyle görünmektedir. Oldukça güzel bir kızdır. Üçüncü karede Otis evde görülür. Uyumaya niyetlenmiştir. Diğer karede nota ve drrrr göstergesi telefonun çaldığına dair işitsel göstergedir. Beşinci karede arayan eski kız arkadaşıdır. Otis'in mimikleri şaşırdığının belirtisel göstergesidir. Kızın sesin kötü geliyor iyi misin demesi karşıtlıktır. Daha sonra Otis iş yerinde görülmektedir. Eski kız arkadaşı Esra ile konuşuyordu. Kız görüşmek istemektedir. Yedinci karede birlikte yemek yerken görüntüsel göstergesi verilmiştir. Masanın üzerindeki şişe rakı şişesidir. Üzerinde yarım ye ve altında ra yazması yeni rakı içtiklerinin belirtisidir. Ayrıca ellerindeki bardaklar uzun ve ince bardak olup rakı içtiğini kız sözel ifadelerle de dile getirmektedir. Diğer karede kadın tek planda görülmektedir. Yeni sevgilisini sorar. Bir sonraki karede ise kız sevişmek istemektedir. Diğer karede kız senin hostes kaç bin kilometre uzakta ruhu duymaz der. En son karede ise yatakta çıplak olarak gözükmeakteler. Karikatür düz anlamda Otis'in sevgilisi gittikten sonra başka kızla görüşmesi yan anlamda ise mesleği de olsa güzel de olsa her kadın aldatılmaya mahkumdur.

Yorum: Karikatüristin piyes adı verdiği bu karikatürde baş karakter Otis, sevgilisi iş için seyahate çıktığında hemen onu aldatmıştır.

Tablo 5: Dokunaklı Temaslar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

İlk Adımı Atan Kadın	7
Aldatan Kadın	3
Dolandırıcı Kadın	5
Pornografi	26
Basit Kadın	2
Yalancı Kadın	1
Hayvan Seven Kadın	2
Sahiplenilen Kadın	1
Cinselliği Araç İçin Kullanan Kadın	1
Kıskanç Kadın	6
Olgun Kadın	1
Temizliğine Dikkat Etmeyen Kadın	1
Aldatılan Kadın	1
Ayrılıktan Sonra Hemen Evlenen Kadın	1
Titiz Kadın	1
İdeal Olması İstenen Kadın	1
Evlenme Meraklısı Kadın	2
Alışveriş Meraklısı Kadın	3
Kadın Konusu İşlenmemiş	13

Dokunaklı Temaslar kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Yine en çok kadın pornografi olarak verilmiştir. Bu başlık altında kadın yine değişik fantezileri olan, sekse düşkün biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda kadın yaşadığı yere göre taşralı olarak ve giyimine göre türbanlı olarak cinsiyetçi temsiller üzerinden ayrılmıştır.

5.4. KAYITDIŞI HATIRALAR ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yılmaz Aslantürk'ün dördüncü kitabı olan Kayıtdışı Hatıralar 79 sayfadan oluşmaktadır. Bunlardan 75 tanesi karikatürdür.

5.4.1. Hırsız Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Bina, sözel ifadeler. Otis ve kadın, sözel ifadeler. Gökyüzü, yıldız, Dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci karede Otis ve sözel ifadeler. Sekizinci karede Otis, sözel ifadeler, abajur. Dokuzuncu karede cüzdan, el, sözel ifadeler. 10'uncu karede kurukafa, şimşek, Otis. 11'inci karede ATM, Otis, sözel ifadeler. 12'nci ve 13'üncü karede kadın, sözel ifadeler, Otis. Son karede Otis, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının hırsızlık yapması.

Analiz: İlk karede bina görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Sözel ifadelere baktığımızda seks yaptıklarını anlamaktayız. Diğer karede Otis ve kız arkadaşı ikili planda görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Üçüncü karede yıldız göstergesi vardır. Buradan gece olduğunu havanın açık olduğunu anlamaktayız. Gel-git kelimeleri karşıtlık oluşturmuştur. Dördüncü karede kafasının üstünde soru işareti göstergesi nereye gitti acaba onu çağrıştırmaktadır. Diğer karede Otis balkondan bakar. Gitmesini cinselliğe bağlamaktadır. Bir sonraki karede telefonla aramak ister. Telefon yoktur. Diğer karede cüzdan göstergesi vardır. Kredi kartlarının olduğu görülmektedir ama sözel ifadelerle nakit 20 TL'nin gittiğini anlamaktayız. Şimşek, kuru kafa göstergesi ölümü simgelemektedir. Otis'in kadını yakalarsam öldüreceğim düşüncesini yansıtmaktadır. Diğer karelerde kadına rastlamıştır. Kadın ve Otis görüntüsel gösterge olarak gösterilmiştir. Kadın pişman olduğunu söylemektedir. Daha sonra Otis'ten bir miktar para ister gaspçılardan telefonu geri almak için. Son karede Otis görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Sözel ifadelerden de anlaşılacağı gibi kadın Otis'i bir kez daha dolandırmıştır.

Yorum: Sayfa 36'da karikatüristin kızıl saçlı adını verdiği karikatürde kadın dolandırıcı biri olarak resmedilmiştir. Karikatüristimiz Yılmaz Aslantürk'ün yorumuna bakıldığında kadınlar hakkında düşüncelerini şu şekilde paylaşmıştır: ‘salaklığıma doyamadığım bir geceydi. Uzun uzun bekledim hiçbir şey yapmadan durdum sadece. Yapacağım her hamle ile biraz daha batabilirdim. O yüzden durdum ve yukarı çıkmayı bekledim. Bu olay kadınlara güvenimi sarmıştı. Birkaç küçük önlem almadan gitmiyordum. Yatağa tabi ki.’

5.4.2. Kötü Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede sözel ifadeler, ağaçlar, bank, çiçek, Otis ve kadın. İkinci karede kadın, çiçek, sözel ifadeler. Üçüncü karede vapur, dağ, martı, deniz. Dördüncü karede

Otis ve kadın, sözel ifadeler. Beşinci karede sözel ifadeler ve Otis. Altıncı ve yedinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler, soru işareti. Son karede ise Otis, sözel ifadeler, tekne, dağ.

Gösterilen: Kadının parkta kendini pazarlaması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otis kadına çiçek uzatmaktadır. İkinci karede ise kadının elinde çiçek olması çiçeği kabul ettiğinin görüntüsel göstergesidir. Kadın, sözel ifadelerle kız arkadaşın tarafından ekildin mi diye sormaktadır. Üçüncü karede dağ, deniz göstergesi vardır. Bu ikilinin kullanılması bize huzuru çağrıştırmaktadır. Kadın birden Otis'i öper bu da bize ilk adımın kadın tarafından geldiğini görüntüsel olarak göstermektedir. Diğer karelerde ise Otis ve kadının ikili planları görülmektedir. Kadın müşterisi olduğunu söylemektedir. Ben çalışıyorum evin var mı müsait mi der. Oral sekse para istemektedir. Otis bundan hoşlanmaz bu da belirtisel olarak yüz ifadesine yansımaktadır. Son olarak Otis gitmek için ayağa kalkmıştır. Son karede ise kızgın ifadesi belirtisel gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yorum: Başkarakterimiz her ne kadar kadınlarla birlikte olmak isteyen biri olsa da onun da kuralları vardır. Asla para karşılığında ilişkiye girmemektedir. Sayfa 52'te çizilen bu karikatürde kadın parkta kendini pazarlayan biri olarak verilmiştir.

5.4.3. Temizliğine Dikkat Etmeyen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, yürüyen insanlar, bina, baca, otobüs, sözel ifadeler. İkinci karede kedi, kadın, sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis ve kadın, kapı, sözel ifadeler. Dördüncü karede Otis ve sözel ifadeler. Beşinci karede kadın, köpek, sözel ifadeler. Altıncı karede Otis ve kadın, sözel ifadeler, kâse, perde, koltuk, abajur. Diğer karede kâse ve el. Diğer karede Otis ve sözel ifadeler. Bir diğerinde ise Otis, klozet, çöp kovası, sözel ifadeler. Kutu, Otis, Sözel ifadeler. Diğer karede ise kadın, bira kutusu, abajur, sözel ifadeler. Son karede ise Otis ve kadın, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının gerektiğinden pis olması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın, ikili olarak geniş planda görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Arkada binanın bacasından duman çıkması ateşin belirtisidir. Havanın soğuk olduğunu anlamaktayız. Kızın giyimi de bunu desteklemektedir. İkinci karede kız kediyi sevmektedir. Üçüncü karede Otis'le kapıda görünmektedirler. Dördüncü karede Otis tekli planda verilmiştir yüz ifadelerinden şaşkınlık içinde olduğunu anlamaktayız. Beşinci karede kız bu sefer de köpek sevmektedir. Altıncı karede Otis'le birlikte evde görüntüsel gösterge olarak görünmektedirler. Diğer karede el göstergesi vardır. Sözel ifadelerden de anlaşıldığı gibi Otis kızın ellerini yıkamamasından rahatsız olmuştur. Otis ise tuvalete gitmek ister. Tuvalete gittiğinde kadının su kullanmadığını peçete kullanarak temizlendiğini görmüştür. Diğer karede ise bira kutusu vardır. Bir sonra ki karede birayı kızın üzerine dökmüştür. Kızın yüzüne yansıyan ifade oldukça neşeli bir ifadedir. Son karede ise ikisi yatakta görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Odada ışık yoktur. Kadının ağzının oradan çıkan gösterge uyduğunu göstermektedir. Karikatür düz anlamda Otis ve kızın sohbetleri yan anlamda ise kadının her zaman temiz olması gerektiği verilmiştir.

Yorum: Sayfa 54'te çizilen karikatüristin de kirli adını verdiği karikatürde kadın aşırı şekilde pis biri olarak nitelendirilmiştir. Toplumumuzda kadının her zaman temiz, bakımlı olması istenmektedir.

5.4.4 Bakire Olmayan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede sözel ifadeler, Otis ve kadın, ikinci karede şarap, bardaklar, abajur, perde, sözel ifadeler, Otis ve kadın. Üçüncü, dördüncü ve beşinci karede Otis'le kadın, sözel ifadeler. Altıncı karede bardak, kadın, sözel ifadeler. Yedi, sekiz ve dokuzuncu karede sözel ifadeler, soru işareti, Otis ve kadın. Son karede ise kadın, sözel ifadeler.

Gösterilen: Bekaretini kaybeden kızın yalana başvurması

Analiz: İlk karede Otis ve kadın, ikili planda görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Kadın, Otis'in evine gelmiştir. Diğer karede ikili genel planda verilmiştir. Şarap

içmektedirler. Diğer karede öpüşmektedirler. Bir sonraki karede kadın sözel ifadelerle sana bir şey itiraf edeceğim demektir. Otis'in yüz ifadesine yansıyan şaşkınlık belirtisel gösterge olarak verilmiştir. Diğer karede kadın pişman şekilde bakire olmadığını ifade etmektedir. Sonraki karede saf birini bulup ailesine götüreceğini söylemektedir. Diğer karelerde ise yine yakınlaşmak isteyen kadındır. Otis ve kadın bu karelerde ikili verilmiştir. Son karede ise seks yaparken görüntüsel göstergesi verilmektedir. Ah ah sesleri işitsel gösterge olup sözel ifadelere de yansımıştır.

Yorum: Bekaret kavramı geçmişten bu yana günümüze kadar tabulaştırılmıştır. Sayfa 51'de çizilen bu karikatürde kadın bekaretini evlenmeden önce kaybetmiştir. Günümüzde bu kavram önemli olduğu için evlenmeden diktirmeyi bile düşünmüştür.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. İkinci ve üçüncü karelerde Otis ve kadın ikili planda verilmiştir. Kadın bir şey söylemek istemektedir. Dördüncü karede boğaz köprüsü olması İstanbul'un simgesel görüntüsüdür. Gökyüzünde bulut olması ve havanın açık olması güneşli olduğunu göstermektedir. Kadın sözel ifadelerle zengin birini bulduğundan bahsetmektedir. Otis'e de bunu güzel bir dille anlatmak ister. Adamın evli olduğundan bahseder. Diğer karede ise arabadan inerken görünmektedir. Bir yandan da ucuz barlardan bıktığını akbil kullanmak istemediğinden bahsetmektedir. Bu karikatürde geçen genç-yaşlı, fakir-zengin kelimeleri karşıtlık oluşturmaktadır. Karikatür düz anlamda Otis'in ve kızın konuşmaları yan anlamda ise kadınların her zaman alternatif peşinde koşmalarıdır. Daha iyisi karşılına çıktı mı diğerini anında terk eder anlamı verilmek istenmiştir.

Yorum: Sayfa 67'de çizilen karikatürde kadın zengin koca avcısı birisi olarak resmedilmiştir. Günümüzde kadınlar daha rahat yaşam şartlarına sahip olmak için genelde parası olan erkekleri tercih etmektedirler. Bu durumda onlar için aşk, sevgi gibi kavramlar ikinci planda gelmektedir.

Tablo 6: Kayıtdışı Hatıralar Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

İlk Adımı Atan Kadın	12
Aldatan Kadın	3
Seks Objesi Olarak Kadın	6
Para Avcısı Kadın	1
Kiskandıran Kadın	1
Yalancı Kadın	4
Kendini Beğenmiş Kadın	1
Dolandırıcı Kadın	1
Otostop Yapan Kadın	1
Hesap Ödeten Kadın	3
Evlilik Dışı Hamile Kalan Kadın	3
Aldatılan Kadın	1
Para Yediren Kadın	1
Hırsız Kadın	1
İşini Hallettiren Kadın	1
Bakire Olmayan Kadın	1
Zengin Koca Avcısı Kadın	1
Temizliğine Dikkat Etmeyen Kadın	2
Kötü Kadın	3
Terkedilen Kadın	1
Temiz Aile Kızı Olarak Kadın	1
Kadın Konusu İşlenmemiş	24

Kayıtdışı Hatıralar adlı kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Kadın konusu işlenmemiş başlığı kadın karikatürlerde var ama herhangi bir olayın içinde değildir. Günlük yaşamda sıradan konuşmalar içinde yer almıştır. Bu yüzden herhangi bir cinsiyetçi temsil bulunamamıştır. Daha sonra kadın seks objesi olarak yer almıştır. Bunların içinde değişik fantezileri olan kadın, eskort kadın vardır. Yine tabloya bakıldığında ilk adımı atanın kadın olduğu görülmektedir. Daha sonra yalancı kadın karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında iftira atıp yalan söyleyen, erkeği kandıran, yalan söyleyip evlilik dışı çocuk sahibi olmak ve bunu kabul ettirmek isteyen kadın vardır. Kötü kadın başlığında ise kadın alkol kullanan biri olarak gösterilmiş bu da kötü olarak lanse edilmiştir.

5.5. KADINLARA FISILDAYAN ADAM ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yılmaz Aslantürk'ün beşinci kitabı olan kadınlara fısıldayan adam 79 sayfadan oluşmaktadır. Bunlardan 74 tanesi karikatürdür.

5.5.1. Tek Gecelik Kadın

Gösterge: Otisabi karikatürü

Gösteren: İlk karede Otis ve kadın, sözel ifadeler, yatak, örtü, abajur, komodin, sütyen. İkinci karede örtü, sözel ifadeler ve Otis, üçüncü karede sözel ifadeler, örtü, yatak, Otis ve kadın.

Gösterilen: Kadının tek gecelik bir ilişki olarak görülmesi

Analiz: İlk karede Otis ve kadın yatakta görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Yerde sütyen ve pantolon vardır. Bunların yerde olması bize cinselliğin yaşandığını göstermektedir. Otis'in cinsellik yaşandıktan sonra pişman olmuş şekli yüz ifadelerine yansımış bu da bize belirtisel gösterge olarak sunulmuştur. Diğer karede Otis tek planda verilmiştir. Otis, kadının fiziki kusurlarını eleştirmektedir. Son karede ise Otis ve kadın genel plan olarak verilmiştir. Otis'in ise kusura bakma seni öpmek isterdim ama bir gecelik arşivde yerini aldın sözel ifadeleri bu gösterileni destek niteliktedir. Karikatürde birinci karede geçen sabah ve gece kelimeleriyle karşıtlık yapılmıştır. Karikatür düz anlamda Otis'le kadının yatması, yan anlamda ise erkeğin işi bittikten sonra kadını bir değersiz eşya gibi görmesi olarak okunabilir.

Yorum: Sayfa 24'te çizilen karikatüristin bir gecelik ismi verdiği karikatürde kadın gerçekten de tek gecelik bir kadın gibi resmedilmiştir. Erkekler tek bir kadına bağlı kalıp âşık olmak istemezler. Onların seks hayatları tek bir kişiyle sınırlandırılmayacak kadar fazladır. Kadınları bir seks objesi olarak gören baş karakterimiz Otisabi erkekleri temsil ettiğinden o da kadını tek gecelik ilişki olarak görmektedir.

teyze. Yedinci karede Otis ve sözel ifadeler. Sekizinci karede Otis, kadın, sözel ifadeler, resim çerçevesi, perde. Dokuzuncu karede Otis, sokak, sözel ifadeler. Onuncu karede Otis, sakallı takkeli bir adam, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının sevgilisini ailesiyle tanıştırma isteği.

Analiz: İlk karede genel planda arabalar ve otobüs görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Diğer karede Otis ve kadın ikili planda görülmektedirler. Kadının sözel ifadeyle şoföre sağ ol Metin Amca demesi o kişiyi tanıdığını belirtmektedir. Kadının giyimi kapalıdır. Üzerinde kaban ve atkı olması havanın soğuk olduğunun hem görüntüsel hem de belirtisel göstergesidir. Üçüncü karede karşıdan türbanlı birinin gelmesi ve gösterge olarak cami olması mahallenin bize muhafazakâr olduğunun belirtisidir. Kadın sözel ifadelerle otobüste birinin asıldığından bahsetmektedir. Dördüncü karede bunun sonucunu söyler. Şoförün asılan kişiyi pataklamasından bahseder. Buradan da tutucu bir yer olduğuna gönderme yapılmaktadır. Beşinci karede Otis'in kadın arkadaşı bir dükkân önünde yaşlı bir teyzeyi görür. Teyzenin giyimi başörtü, uzun pardösü ve patik diziminden oluşmaktadır. Dükkânın tabelasında yarım yamalak yazan göstergede buranın pastane olduğunu anlamaktayız ve vitrinde pasta göstergeleri vardır. Kadın nereye gittiğini sorar yaşlı teyze ise su faturasını yatıracağını sözel ifadelerle dile getirir. Diğer karede ise yaşlı teyze tek planda verilmiştir. Kim bu der sonra ha annen anlatmıştı diyerek Otis'in hatırını sorar. Bir sonra ki karede Otis evde birinin olup olmadığını sorar kadın ise annesinin olduğunu sözel ifadelerle dile getirir. Kenar mahallede oturuyoruz diye bağınaz mı sandın der. Diğer karede Otis ve kadının annesi evde görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Annenin giyimi kapalıdır. Giyimi başörtü, bluz, etek diziminden oluşmaktadır. Son karede ise Otis'in karşısında sakallı, takkeli bir adam görmekteyiz. Adamın takke ve sakalından sağcı, muhafazakâr biri olduğunu anlamaktayız. Otis'e gitme daha babası gelecek demektedir. Karikatür düz anlamda Otis ve kızın diyalogları, yan anlamda ise muhafazakâr aile de olsa kadının ailesiyle tanıştırma isteği.

Yorum: Sayfa 29'ta karikatüristimizin mahalle adını verdiği karikatürde kadın bir oyuna getirip baş karakter olan Otis'i evine götürüp ailesiyle tanıştırmak istemektedir. Oysa Otis eve sevişmek için gideceğini sanmıştır. Bu muhafazakâr mahalleden ve aileden rahatsız olup bir an önce kaçmak istemiştir.

5.5.3. Hijyen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede masa, ağaçlar, Otis ve kadın. İkinci karede kadın, içecek, ağaçlar, sözel ifadeler. Üçüncü karede el, Otis ve sözel ifadeler. Dördüncü karede Otis, peçete, sözel ifadeler. Beşinci karede ağaçlar, sözel ifadeler. Altıncı karede anahtar, araba. Yedinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. Sekizinci karede duş başlığı, sözel ifadeler. Dokuzuncu ve onuncu karede Otis ve kadın, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının aşırı derece hijyen olması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Ağaçların ve masanın olması bize piknik alanı gibi yerde olduğunu göstermektedir. Diğer karede kadının, kadınbudu sever misin? lafına Otis'in g-string giymişse tadından yenmez demesi cinsel olarak kadına gönderme yapmaktadır. Diğer karede el göstergesi vardır. Kadının elini öperken görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Kadın yağlı öpme der. Bir sonraki karede ise Otis ağzını peçeteye silerken görülmektedir. Otis sözel ifadelerle gel oturalım der kadın ise böceklerin olduğunu söyleyip oturmayı kabul etmez. Diğer karede anahtar göstergesi vardır. Otis bırakayım o zaman seni der. Bir sonraki karede kadın evine gitmek istemektedir. Diğer karede ise ikisi banyoda görüntüsel gösterge olarak görünmektedirler. Kadın Otis'i baştan aşağıya yıkamıştır. Son karede ise Otis'in sözel ifadelerle araba yıkar gibi yıkadın demesi benzetmedir. Ayrıca suratındaki yorgun ifade belirtisel olarak verilmiştir. Karikatür düz anlamda kadınla Otis'in piknikte yemek yemeleri yan anlamda ise kadının ilişkiye girmeden önce erkeğin temiz olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yorum: Sayfa 41'de karikatüristin hijyen adını verdiği karikatürde kadın aşırı temizlik düşkünü biri olarak verilmiştir. Karikatürist Yılmaz Aslantürk (2015:41) ise şu ifadeleri kullanmıştır. "Erkeklerden mi yoksa seksten mi tiksiniyorlar ki hep suya tutma ihtiyacı hissediyorlar çözemedim. Suyu, sabunu, keseyi bu kadar kullanarak tadını alamıyorlar farkında değiller. Düşünsenize, hafızasında kokunuz yok, lavanta var. Elmalı şampuanlı adam olarak anılıyorsunuz."

5.5.4. Para İsteyen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk iki karede Otis'le kadın, sözel ifadeler. İkinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. Üçüncü karede bilgisayar, Otis'le kadın, sözel ifadeler. Dördüncü karede

Otis, sözel ifadeler. Beşinci karede Otis’le kadın, sözel ifadeler, masa, bilgisayar. Altıncı karede el, sözel ifadeler, klavye. Yedinci ve sekizinci karede Otis’le kadın ve sözel ifadeler. Dokuzuncu ve 10’uncu karede Otis ve sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının yalan söyleyerek Otis’ten para tırtıklaması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın geniş planda görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Diğer karede yakın planda verilmiştir kadın sözel ifadelerle bekle geleceğim demektedir. Üçüncü karede Otis ve kadın yine ikili planda görünmektedirler. Kadın sözel ifadelerle elektrik faturası geldiğini elektriği keseceklerini dile getirmiştir. Diğer karede Otis’ten para istemektedir. Bir sonraki karede el göstergesi vardır. Trakkk sözel ifadesi işlemin yapıldığını ifade etmektedir. Diğer karede ise Otis ve kız genel planda verilmiştir. Otis bir ses duyduğunu söyler. Bir sonraki karede Otis çıplak olarak görüntüsel olarak verilmiştir. Geleni sevgilisi ya da kocası olduğunu sanmaktadır. Bir sonraki karede ise sözel ifadelerle konuşmalara şahit olur. Kızla bir adam konuşmaktadır. Adamın kaç para tokatladın demesine kız 1000 TL der. Aralarında bir şey olup olmadığını sorar. Bir sonraki karede ise Otis’in pişman olması yüzüne belirtisel olarak yansımıştır.

Yorum: Sayfa 74’te çizilen karikatüristin eft adını verdiği karikatürde kadın erkekten para koparmak isteyen biri olarak çizilmiştir. Karikatüristin yorumuna bakıldığında ‘‘bindiğim otobüste uyuyakalmış gibiydim. Üstelik cüzdanımda boşaltılmıştı. İlişkiler de otobüs gibidir, ineceğimiz durağa kadar gözümüz açık olmalıdır’’.

5.5.5. Şiddete Uğrayan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede yürüyen insanlar, sözel ifadeler, tramvay. İkinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. Üçüncü karede bir adam, kadın, sözel ifadeler, Otis ve kadın arkadaşı. Dördüncü karede sözel ifadeler, adam ve kadın. Beşinci karede çanta, adam, sözel ifadeler. Son karede ise Otis ve kadın arkadaşı, sözel ifadeler, kadın.

Gösterilen: Kadının sokak ortasında şiddete uğraması

Analiz: İlk karede kalabalık insan topluluğu ve tramvay göstergesi görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Tramvayın olması ve sözel ifadelerle yansıyan nevizade' den bahsetmeleri taksimde olduklarının belirtisidir. Diğer karede Otis ve kadın arkadaşı ikili planda görüntüsel olarak karşımıza çıkmaktadırlar. İkisinin de yüz ifadeleri şaşırıldığını gösterir bu da belirtisel gösterge olarak verilmektedir. Üçüncü karede adamın kızın çenesini tutması şiddeti göstermektedir. İnsanların arka planda

bakması ise vurdumduymaz olduklarının görüntüsel göstergesidir. Kadının Otis'e bir şey yapsana demesi Otis'in ise sözel ifadelerine yansıyan aralarında halleder lafı bana dokunmayan bin yaşasın atasözünü hatırlatmaktadır. Dördüncü karede ikisinin sinirli ve tehdit eder konuşmaları belirtisel gösterge olarak verilmiştir. Beşinci karede çanta göstergesi bir savunma aracı olarak karşımıza çıkmıştır. Son karede ise Otis'le kadın arkadaşı ve şiddete uğrayan kadın genel planda görüntüsel gösterge olarak karşımıza çıkmıştır.

Yorum: Sayfa 78'de çizilen karikatüristin kavga adını verdiği karikatürde kadın sokak ortasında şiddete uğrayan biri olarak işlenmiştir.

Tablo 7: Kadınlara Fısıldayan Adam Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

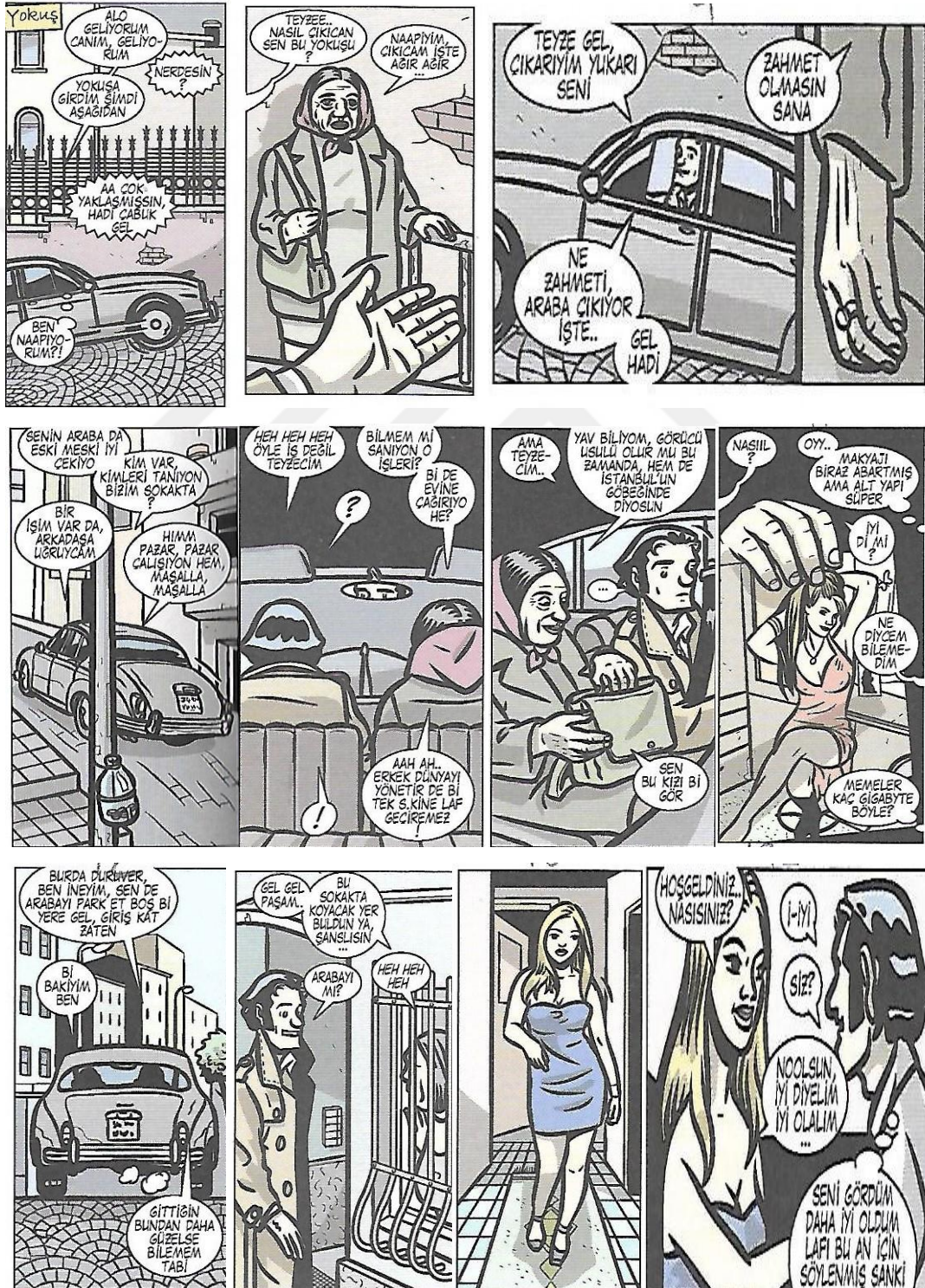
İdeal Olması İstenen Kadın	1
Kompleksli Kadın	1
Hesap Ödeten Kadın	1
Tek Gecelik Kadın	1
Hijyen Kadın	1
Terk eden Kadın	1
Basit Kadın	1
Pornografi	17
Hediye Seven Kadın	1
Olgun Kadın	1
Çocuğunu Başkasına Yamamaya Çalışan Kadın	1
İlk Adımı Atan Kadın	16
Dolandırıcı Kadın	2
Terkedilen Kadın	1
Kıskanç Kadın	3
Pozitif Enerjiye Sahip Olan Kadın	1
Aldatan Kadın	3
Aldatılan Kadın	1
Hayvan Seven Kadın	1
Bakire Olmayan Kadın	2
Eve Götürüp Ailesiyle Tanıştırmak İsteyen Kadın	1
Şiddete Uğrayan Kadın	1
Para İsteyen Kadın	1
Kadın Konusu İşlenmemiş	14

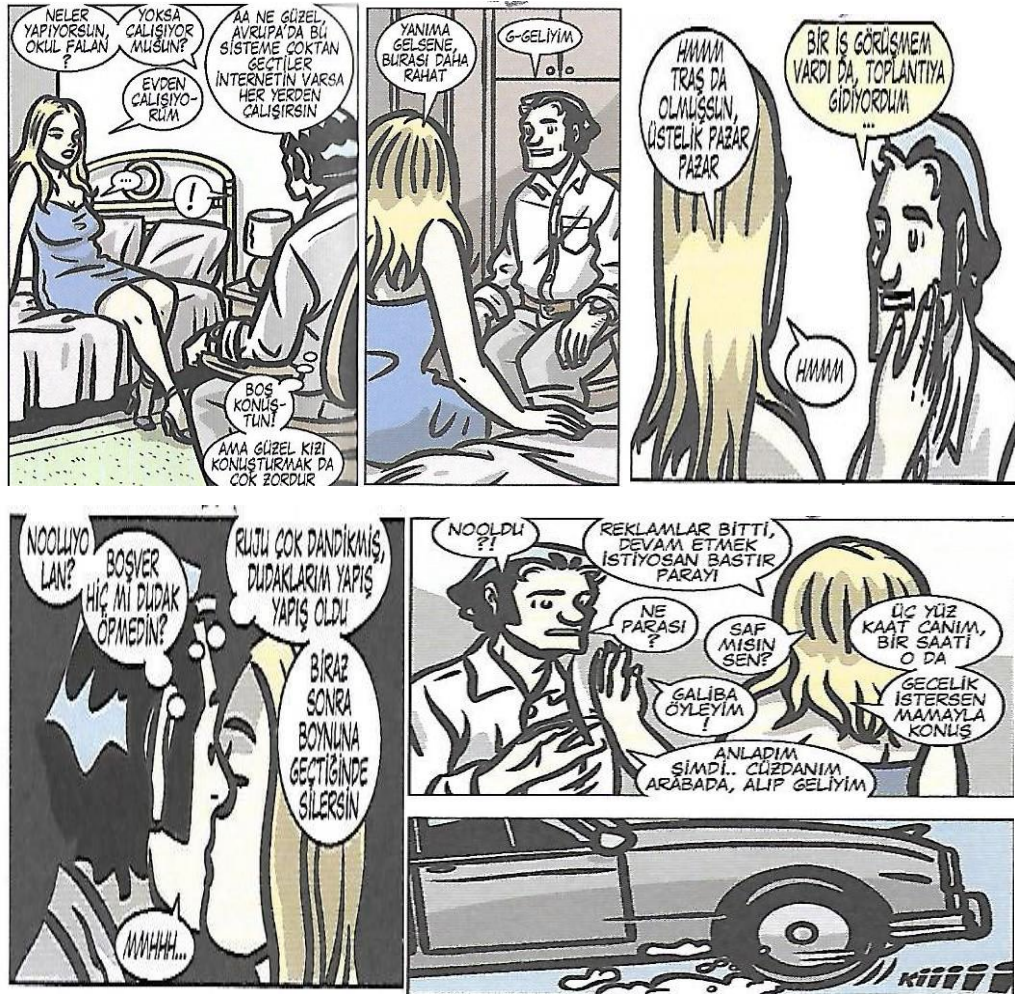
Kadınlara Fısıldayan Adam kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Kadın yine en çok karikatürlerde pornografi olarak yer almıştır.

5.6. İNLEYEN NAĞMELER ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

İnleyen nağmeler adlı kitap Yılmaz Aslantürk'ün beşinci kitabıdır. Kitap 79 sayfadan oluşmaktadır. Bunların 74 tanesi karikatürdür.

5.6.1. Genelevde Çalışan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede araba, sözel ifadeler. İkinci karede el, teyze, sözel ifadeler. Üçüncü karede araba, el, sözel ifadeler. Dördüncü karede araba, direk, sözel ifadeler. Beşinci karede dikiz aynası, sözel ifadeler, teyze ve Otis. Altıncı karede çanta, Otis ve teyze, sözel ifadeler. Diğer karede el, resim, sözel ifadeler. Sekizinci karede araba, binalar, sözel ifadeler. Dokuzuncu karede demir parmaklıklı cam, Otis, sözel ifadeler. 10'uncu karede kadın, 11'inci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. 12'nci karede yatak, abajur, sözel ifadeler, Otis ve kadın. 13- 14-15-16'ncı karede sözel ifadeler, Otis ve kadın. 17'nci karede araba.

Gösterilen: Bilmeden yapılan iyiliğin altında başka bir şey çıkması.

Analiz: İlk karede araba göstergesi görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. İkinci karede yaşlı bir teyze görülmektedir. Teyzenin giyimi başörtü, pardösü ve elbise diziminden oluşmaktadır. Oldukça yaşlı olduğu yüz kırışıklıklarına yansımıştır. Üçüncü karede Otis gel ben seni götüreyim deyip teyzenin o haline acımıştır. Dört ve

beşinci karede konuşmaya başlamışlardır. Altıncı karede kadın Otis'e bir kadının fotoğrafını göstermektedir. Yedinci karede kadının oldukça erotik pozunu görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Sekizinci ve dokuzuncu karede kadın eve gelir. Daha sonra fotoğraftaki kadın ve Otis yatak odasında görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. 15'inci karede kadın ve Otis genel olarak verilmiştir. Kadın, Otis'den para istemektedir. Sözel ifadelerine bakıldığında kadının genelevde çalışan birinin yaşlı kadının ise genelev patroniçesi olduğunu anlamaktayız. Karikatür düz anlamda Otis'in kadına yardım etmesi yan anlamda ise yaşlı görünen insanların görünüşünün altından farklı şeyler çıkması.

Yorum: Sayfa 34'te çizilen karikatüristin yokuş adı verdiği karikatürde iki tane kadın temsili vardır. Biri genelevde çalışan kadın diğeri ise genelev patronu olan ve onları pazarlayan kadın. Biz toplumda yaşlı birini gördüğümüzde ona merhamet ederiz gerekirse yardım da bulunuruz ama bazen bu gibi insanların niyetini anlamayız.

5.6.2. İnternet Bağımlısı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Sandalye, masa, yemekler, bardak. Otis ve kadın arkadaşı, sözel ifadeler. İkinci karede masa, Otis ve kadın arkadaşı, sandalye, telefon, yemekler. Üçüncü karede arkada oturan insanlar, bardak, yemekler, Otis ve sözel ifadeler. Dördüncü

karede Otis ve kadın, bina, sözel ifadeler. Beşinci karede el, telefon, kedi, sözel ifadeler. Altıncı karede siluet, sözel ifadeler. Yedinci karede insan kalabalığı, Otis ve kadın, sözel ifadeler. Son karede ise duman, Türk Bayrağı, türbanlı kadın, altı tane açık kadın, yedi tane erkek, pankart.

Gösterilen: Her yaptığını sosyal medyaya atan kadın.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın arkadaşı yemek yerken görüntüsel gösterge ile verilmiştir. İkili genel planda verilmiştir. Kadın bir dakika diyerek telefonu çıkarıp fotoğraf çekmek ister. Bardakların şeklinden şarap içtikleri anlaşılmaktadır. Diğer karede telefonu çıkarıp yemeklerin fotoğraflarını çeker. Çıkırt sesi ve bunu sözel ifadeyle desteklemek hem kulağa yönelik işitsel göstergedir hem de göze yönelik göstergedir. Yemeklerin üstünden duman çıkması yemeğin sıcak olduğunun belirtisidir. Üçüncü karede Otis'in sözel ifadelerine yansıyan her yemekten önce fotoğraf çeker misin? sorusu kadının da hayır twitter'da facebook'ta paylaşıyorum yanıtı insanların yaşam biçimlerinin değiştiğini göstermektedir. Diğer karede ise Otis'in de paylaşmasını istemektedir. Bir diğer karede ise kedi görmüştür onu da çekmiştir. Çıkırt sesi yine karşımıza çıkmış hem sözel ifadeyle gösterilmiş hem de işitsel gösterge olarak çıkmıştır. Sonraki karede ise Otis ve kadının silüetleri görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Altıncı karede Otis slogan atarken kadın da onu çekerken görünmektedirler. Son karede ise kadınlı erkekli bir grup görülmektedir. Ay yıldızlı bayrak olması Türk Bayrağını simgelemektedir. Aynı zamanda ise Türk devletini ve kutsallığı simgelemektedir. Kadın erkek olması, sağcı-solcu, işçi- memur, korkmak- korkmamak, elini havaya kaldırmak ve yumruk işareti ise karşıtlıktır. Bunların hepsi herhangi bir ayırım yapmadan her türlü fikirlerin ortak bir çatı altında bulunduğu yan anlamla anlatılmaktadır. Toz bulutu ise biber gazını temsil etmektedir. Gezi ve istifa pankartları ise metafordur. Hükümete gönderme yapmaktadır. Karikatür düz anlamda Otis'le kadının diyalogları ve kadının her şeyi sosyal medyaya atması, yan anlamda ise kadının hem toplumsal olaylara hem de sosyal olaylara kayıtsız kalmayarak kendine bir pay çıkarması.

Yorum: Sayfa 77'de çizilen karikatüristin gezi adı verdiği karikatürde kadın her yediği içtiği, her gördüğü şeyi sosyal medyada paylaşan biri olarak verilmiştir. Ayrıca gezi parkı olayları 2013 senesinde başlamıştır. Karikatüristimizin inleyen nağmeler

kitabı 2015 tarihinde çıkmıştır. Bu da bize toplumsal olayları da karikatürlere yansıttığını göstermektedir.

5.6.3. Basit Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede bilgisayar, masa, lamba, bardak, ofis, sözel ifadeler. İkinci karede bardak, Otis, sözel ifadeler, nota, bilgisayar. Üçüncü karede Otis, kapı, kadın, sözel ifadeler. Dördüncü karede perde, abajur, Otis ve kadın arkadaşı, sözel ifadeler. Beşinci karede binanın çatı katı, sözel ifadeler. Son karede küvet, kadın.

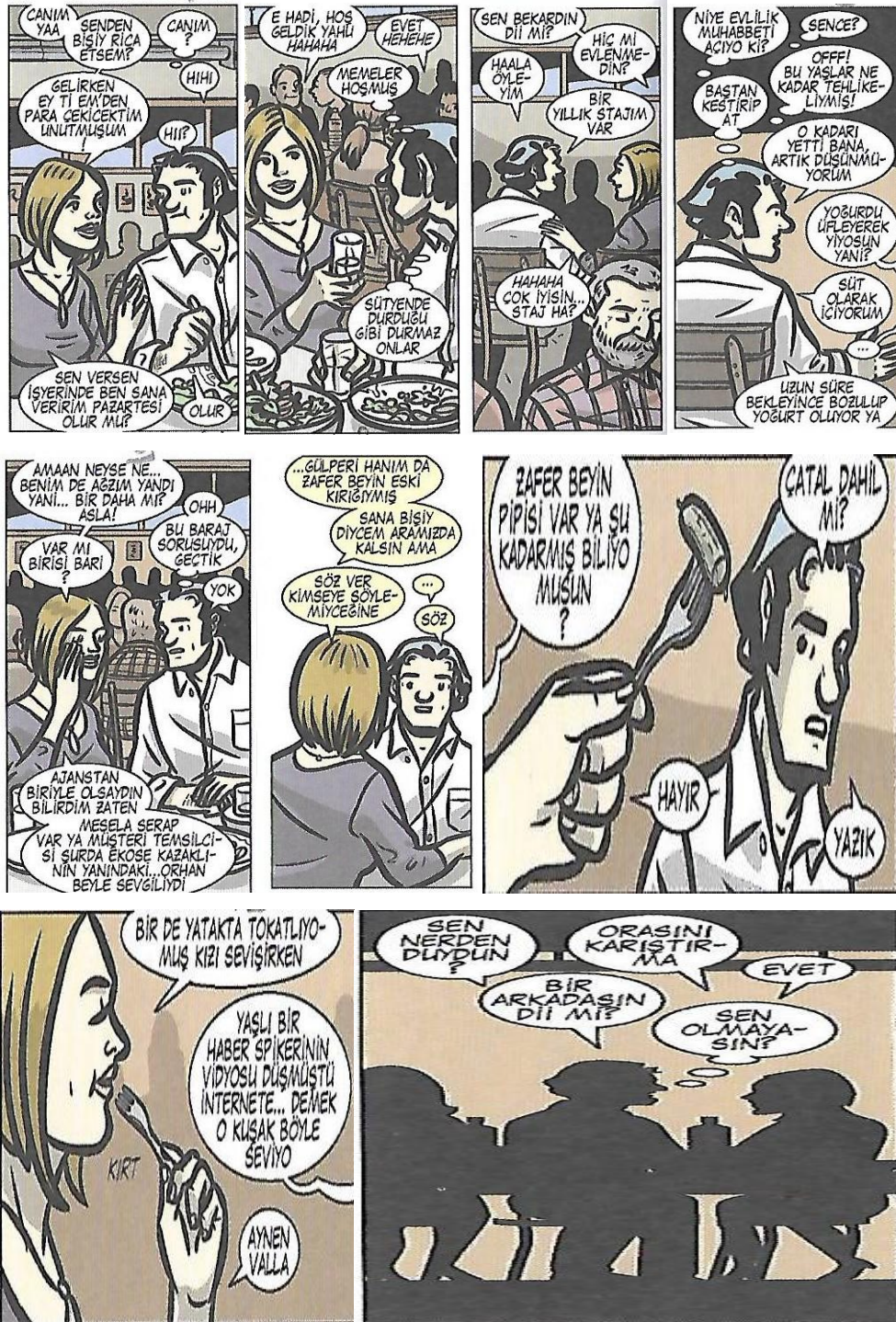
Gösterilen: Kadının internette biriyle tanışıp evine gitmesi.

Analiz: İlk karede Otis görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Önünde bilgisayar, masa olması buranın bize iş yeri olduğunu görüntüsel gösterge ile göstermektedir. Otis sosyal medyada bir kadınla konuşmaktadır. İkinci karede nota göstergesi bildirim geldiğini göstermektedir. Kadınlara seks üzerine konuşmaktadır. Üçüncü karede kadın, Otis'in kapısında görüntüsel gösterge ile görülmektedir. Akşam yazılı sözel ifade göstergesi vardır. İçeriden ses geliyor diyerek birinin olup olmadığını sormaktadır. Otis'te küveti dolduruyorum diye yanıt verir. Dördüncü karede Otis ve

kadın genel plan olarak verilmiştir. İkisi de öpüşmektedir. Diğer karede bina görüntüsel gösterge ile gösterilmiştir. Kadın sözel ifadelerle bak beni yanlış anlamıyorsun değil mi internette tanıştığım birinin hemen evine geldim ama öyle biri değilim demektedir. Son karede ise su dolu küvetin içinde görüntüsel gösterge ile görülmektedir. Karikatür düz anlamda Otis ve kadının sosyal medyada sohbet edip tanışmaları. Yan anlamda ise ilk buluşmaya giden kadındır.

Yorum: Günümüzde kitle iletişim araçları günlük yaşantımızda yerini almıştır. Bu araçlar arkadaşlık kurmada, ilişkilerde büyük bir paya sahiptir. Baş karakterimiz Otis bir kadınla yazışmaktadır fakat ilk buluşmaya kadın gitmektedir. Sayfa 53'te çizilen karikatüristin yabancılaşma adı verdiği bu karikatürde kadın, internette tanıştığı birinin hemen evine giden basit kadın olarak nitelendirilmiştir.

5.6.4. Dedikodu Yapan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve arkadaşı, sözel ifadeler. İkinci karede bardak, yemekler, sözel ifadeler, Otis'le kadın. Üçüncü karede bir adam, sözel ifadeler ve Otis'le kadın. Dördüncü karede Otis, sözel ifadeler. Beşinci ve altıncı karede Otis ve kadın, sözel

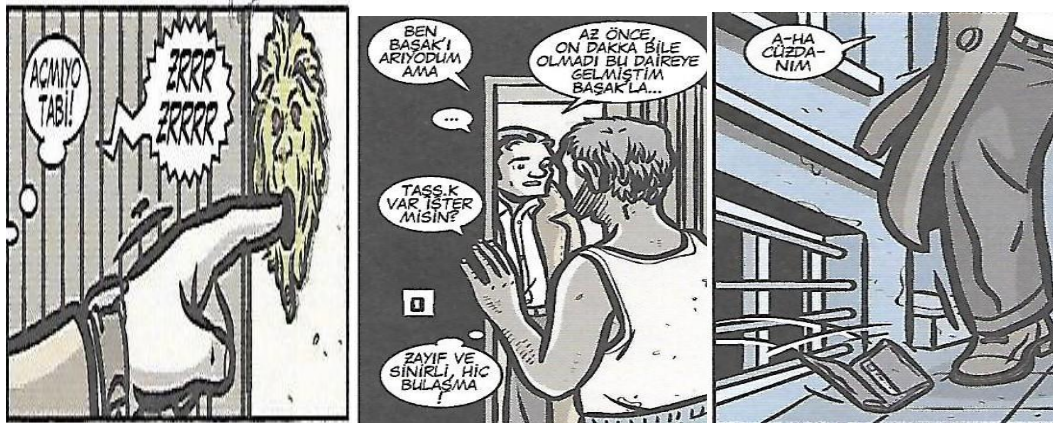
ifadeler. Yedinci karede çatal, Otis, el ve sözel ifadeler. Sekizinci karede kadın, çatal, sözel ifadeler. Dokuzuncu karede Otis ve kadının silueti, sözel ifadeler.

Gösterilen: Bir toplumda kadının ağzının sıkı olmaması.

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Kadın Otis'ten para istemektedir. İkinci karede ikisi genel planda verilmiştir. Üçüncü kare ve dördüncü karede evlilik muhabbeti yapılmaktadır. Beşinci karede kadın iş yerindeki kişilerin dedikodusunu yapmaya başlar. Elini yanağına kapatarak konuşması ise bunun göstergesidir. Diğer karede bu konuşmalara devam etmektedir. Sözel ifadelerle sana bir şey söyleyeceğim söz ver demesi de bunu destekler niteliktedir. Burada aslında iki kişinin bildiği sır değildir lafına da gönderme yapılmaktadır. Diğer karede ise patronun cinsel organının boyutunu söylemektedir. Bu da bize daha önce onunla birlikte olan birinin kadına anlatmasını ifade etmektedir. Yine aynı şekilde aralarında dedikodu yaptığına işaretler. Yine kadınlarda cinsel organın boyutunun önemli olduğunu burada yan anlamda anlatmıştır. Çünkü kadının bunu anlatması dalga konusu olmuştur. Diğer karede kırt yazılı sözel ifade görüntüsel gösterge olup aynı zamanda tat almaya yönelik de göstergedir. O sesle bir şey yediğini anlamaktayız. Son karede ise sözel ifadelerle Otis ve kadının silueti görüntüsel gösterge ile gösterilmektedir. Kadın hala dedikodu yapmaya devam etmektedir. Karikatür düz anlamda kadının ve Otis'in muhabbetleri. Yan anlamda ise ortam neresi olursa olsun kadın her zaman her yerde dedikodu yapmaktadır.

Yorum: Sayfa 56'da çizilen bu karikatürde kadın dedikodu yapan biri olarak resmedilmiştir. Dedikodu yapmak olumsuz bir özelliktir. Kişi haset beslediği, kıskandığı insanların dedikodusunu yapar. Dedikodu yapan kişi kendini yetersiz ve eksik hissetmektedir. Genelde dedikodu yapmak kadınlara ithaf edilen bir şeydir. Bugün günümüzde de karı gibi dedikodu yapıyorlar diye söylem biçimi bile vardır.

5.6.5. Dolandırıcı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, kitaplık, sözel ifadeler. İkinci karede Otis ve kadın. Üçüncü dördüncü ve beşinci karede sözel ifadeler, Otis ve kadın. Altıncı ve yedinci karede Otis ve sözel ifadeler. Diğer karede zil, el ve sözel ifadeler. Sonraki karede adam, Otis, sözel ifadeler

Gösterilen: Kadının dolandırıcı olması

Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Arkada kitaplık ve çiçek göstergesi vardır. Kadının sözel ifadelerle ne ikram edeyim sana demesi kadının evinin olduğunun işaretidir. Diğer karelerde Otis ve kadın ikili planlarda verilmiştir. Otis kadına yaklaşmak ister ama kadın buna izin vermemektedir. Otis de evden çıkmak ister. Altıncı ve yedinci karede telefon ve cüzdanını ararken görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Diğer karede el ve zil göstergesi vardır. Zilin yanındaki ‘‘zrrrrr’’ yazılı sözel ifade zilin çaldığının işitsel göstergesidir. Diğer karede ise kapıyı açan bir erkektir. Sözel ifadelerden de anlaşılacağı gibi Otis’i kovmuştur. Diğer karede bir ayak ve cüzdan göstergesi vardır. Diğer karede cep telefonunu isterken görülmektedir. Bir sonraki karede ise silah göstergesi vardır. Bu gösterge otorite ve gücü temsil etmektedir. Gösteren silah olunca gösterilen elbette korkudur. Diğer karelerde ise Otis tek planda verilmiştir. Sözel ifadelere yansıyan cümlelerde nasıl bir çetenin içinde düştüm diyerek soyulduğunu ifade etmektedir.

Yorum: Sayfa dokuz da çizilen bu karikatürde kadın ilk önce evine başkarakter Otis’i çağırmıştır. Daha sonra yakınlaşmayı Otis’in evden çıkmasını sağlamıştır. Tabi bunu yaparken cüzdan ve telefonunu çalmıştır. Kadın burada erkeği kandırıp onu dolandıran biri olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 8: İnleyen Nağmeler Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

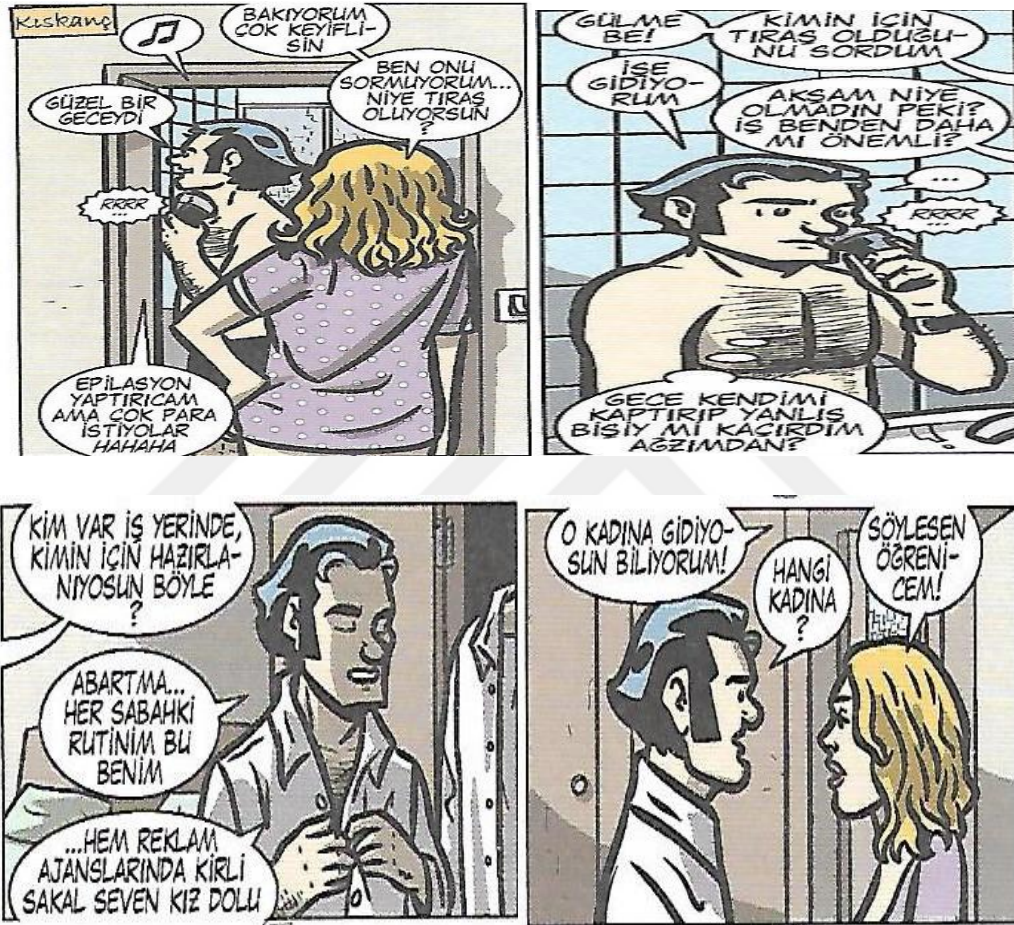
Kompleksli Kadın	1
İlk Adımı Atan Kadın	20
Dolandırıcı Kadın	2
Seks Objesi Olarak Kadın	19
Genelevde Çalışan Kadın	1
Evlenme Meraklısı Kadın	2
Başkasından Hamile Kalan Kadın	1
Taciz Edilen Kadın	1
Aldatılan Kadın	2
Aldatan Kadın	4
Olgun Kadın	1
Terk Eden Kadın	1
Kıskanç Kadın	2
Alışveriş Meraklısı Kadın	1
Dedikodu Yapan Kadın	1
Para İsteyen Kadın	1
İşini Hallettiren Kadın	1
Hesap Ödeten Kadın	1
Yalan Söyleyen Kadın	1
İnternet Bağımlısı Kadın	1
Basit Kadın	2
Fal Meraklısı Kadın	1
Kadın Konusu İşlenmemiş	7

İnleyen Nağmeler adlı kitabına ait cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. En çok ilk adımı atan kadın verilmiştir. Daha sonra ise kadın seks objesi olarak yer almıştır.

5.7. SEN DE BENİ ÖP ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yılmaz Aslantürk'ün 7. kitabı olan Sen De Beni Öp 79 sayfadan oluşmaktadır. 74 tane karikatür çizilmiştir.

5.7.1. Kıskanç Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, sözel ifadeler, nota, tıraş makinesi, İkinci karede Otis sözel ifadeler, tıraş makinesi, yatak, dolap, son karede ise Otis ve kadın , sözel ifadeler.

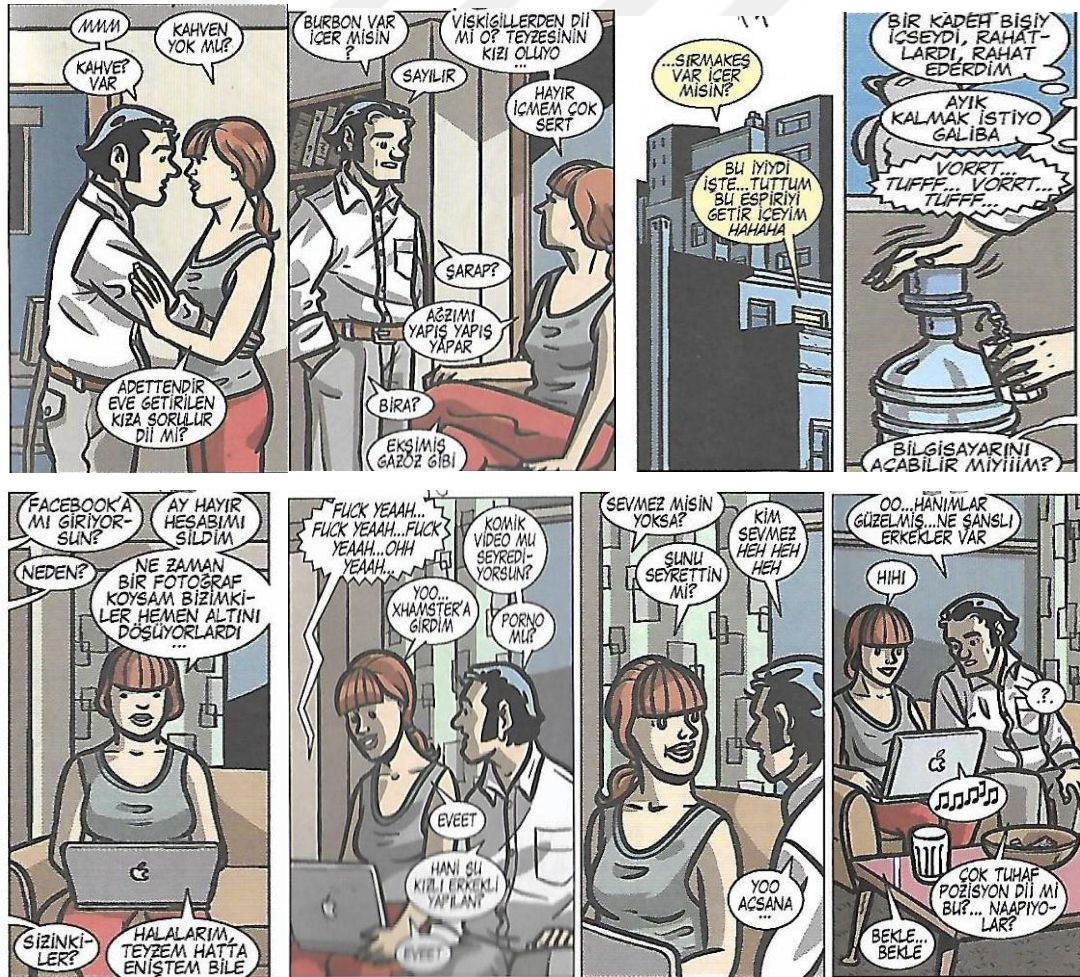
Gösterilen: Kadının kıskançlık yapması.

Analiz: Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Otis'in üzerindeki nota kulağa yönelik gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu Otis'in şarkı söylediği anlamına gelmektedir. Ayrıca tıraş makinesinin "rrrr" sesi makinenin çalıştığını hem sözel ifadelerle hem de işitsel göstergeyle göstermektedir. Sözel ifadelerle kadın neden

tıraş olduğunu sormaktadır. İkinci karede Otis çıplak görülmektedir. Kadın yine sözel ifadelerle neden akşam tıraş olmadığını sorar. Üçüncü karede Otis üstünü giyinirken görülmektedir. Kadın ise Otis'in böyle hazırlanmasından rahatsız olmuştur. Son karede ise Otis'in ve kadının yüz ifadeleri gergin bir ortamı belirtmektedir. Karikatür düz anlamda Otis'in tıraş olması yan anlamda ise kendine bakan erkek başka kadına gidiyordu.

Yorum: Erkekler kendilerine baktığı zaman kadınlar anında kıskançlık krizine girerler. Bir erkeğin banyo yapması, tıraş olması ya da şık giyinmesi kadınların gözüne batmaktadır. Kadın hemen aldattığını düşünmektedir. Sayfa 16'da karikatüristin kıskanç adını verdiği karikatürde kadın kıskanç biri olarak gösterilmiştir.

5.7.2. Sekse Düşkün Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

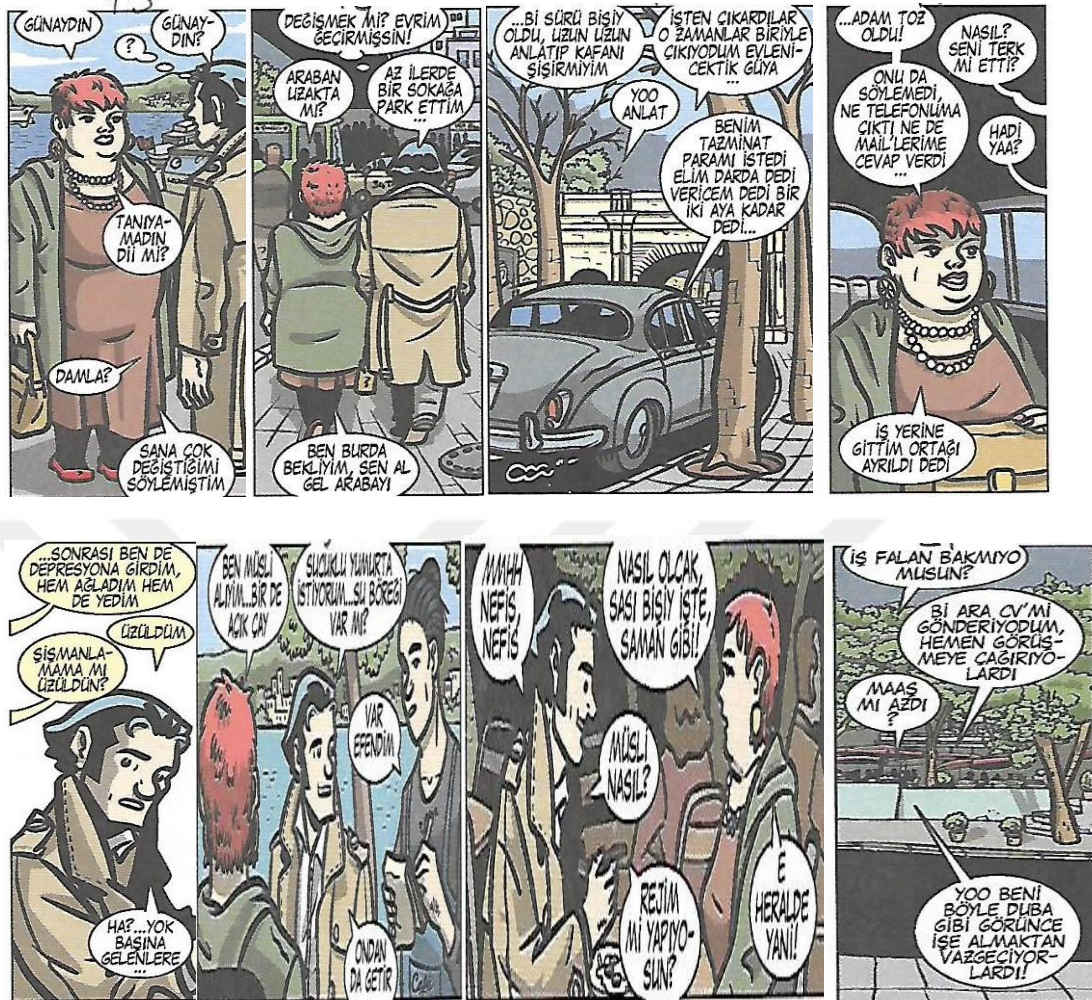
Gösteren: İlk karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. İkinci karede Otisabi ve kadın, kitaplık, sözel ifadeler. Üçüncü karede sözel ifadeler, binalar. Dördüncü karede su damacanası, bardak, el, beşinci karede kadın, bilgisayar, sözel ifadeler. Altıncı karede Otis ve kadın, sözel ifadeler, bina, bilgisayar. Yedinci karede ise Otis ve kadın, sözel ifadeler, bina. Son karede Otisabi ve kadın, sözel ifadeler, bilgisayar, bardak, kâse, bilgisayar, masa, nota

Gösterilen: Kadının sekse düşkünlüğü

Analiz: Karikatüristin ekşi adını verdiği karikatürde Otis ve kadın görüntüsel gösterge ile verilmiştir. İkinci karede ise arkada kitaplık bulunması o evde kitap okunduğunu belirtmiştir. Üçüncü karede yüksek binalar vardır bu da bize apartman ya da site gibi evde oturduğunun görüntüsel göstergesidir. Beşinci karede kadının kucağında bilgisayarla görülmesi ve ellerinin klavyede olması aktif internet kullanıcısı olarak tanımlanabilir. Bilgisayarın arkasındaki elma işareti dünyaca ünlü dev marka Apple'ın logosu olup görüntüsel gösterge ile verilmiştir ve bu da bize Otis'in oldukça pahalı bir bilgisayar kullandığına işaret etmektedir. Kadın bilgisayarda video açar. Ahh ohh, fuck gibi ifadelerden porno izlediğini işitsel gösterge ile anlamaktayız. Diğer karede ise Otis'e porno sevip sevmediğini sormaktadır. Son karede ise nota işareti vardır bu da kulağa hitap eden gösterge olup bilgisayardan müzik açıldığına dair işitsel göstergedir. Karikatür düz anlamda kadın ve Otis'in konuşmaları, yan anlamda ise kadının cinsel isteklerinin açığa çıkmasıdır.

Yorum: Toplumumuzda genelde porno izleyen erkek çoktur. Erkek ihtiyaçlarını karşılamak için buna yönelmektedir. Cinsel açıdan erkekler daha doyumsuz olup duygularını açığa çıkarmaktadır. Kadın ise bastırılmış duygu ve düşüncelerini erkek gibi açığa çıkaramamaktadır. Toplumda porno izleyen erkek ihtiyaç karşılayan biri olarak algılanırken kadın ise sapkın olarak anılmaktadır. Sayfa 11'de çizilen bu karikatürde kadının açıp porno izlemesi bastırılmış duygu ve düşüncelerin açığa çıkması olarak ifade edilmiştir.

5.7.3. İdeal Olması İstenen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın , deniz, dağ, gökyüzü, sözel ifadeler, ikinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler. Üçüncü karede köprü, ağaçlar, sözel ifadeler. Dördüncü karede kadın ve sözel ifadeler. Beşinci karede sözel ifadeler ve Otis. Altıncı karede dağ, ağaç, sözel ifadeler, garson kadın. Yedinci karede Otis ve kadın, sözel ifadeler, arkada oturan insanlar. Sekizinci karede ağaçlar, sözel ifadeler, kaldırım.

Gösterilen: Kadının kandırılması ve şişman oluşu.

Analiz: Otis ve kadın arkadaşı görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Dağ ve deniz olması sahilde bulunduğu görüntüsel göstergesidir. Kadın oldukça şişmandır. Sözel ifadelerle yansıyan konuşmalarda Otis oldukça şaşırmıştır şişman olmasına. Konuşmalardan daha önce tanıştıklarını anlamaktayız. Kadının giyimi kapalı ve gösterişsizdir. Hava aydınlık ve bulutludur ama Otis ve arkadaşına bakıldığında

ikisinin de uzun kollu giysi giydiğini görmekteyiz. Diğer karede Otis'le birlikte yürürken görülmektedir. Otis kadının değişmesine oldukça şaşırmıştır ve bunu da sözel ifadelerle dile getirmiştir. Üçüncü karede arabanın içinde görünürler ağaçlarda yaprak olmaması mevsimin soğuk olduğunun belirtisidir. Kadın iş yerinde görüştüğü adamın parasını yemesinden bahsetmektedir. Dördüncü karede adama ulaşamadığını sözel ifadelerle aktarmaktadır. Kadının kolye ve yüzük takması dizimden oluşmaktadır. Diğer karede de üzüntüden kendini yemeğe verdiğini söylemektedir. Altıncı karede bir deniz kenarında yemekte görünmeleri görüntüsel göstergeyle verilmiştir. Otis kilo yapacak şeyleri söylerken kadın ise diyet ürünleri söylemektedir. Diğer karede ise Otis kadına rejim mi yapıyorsun sen der. Son karede ise görüntü genelden verilmiştir. Sözel ifadelerle yansıyan konuşmalarda Otis iş bakmıyor musun? demektedir. Kadın ise her yere başvuru yaptığını çağrıldığında ise işe alınmadığını söylemektedir. Otis de maaş mı azdı diye sorar kadında hayır beni böyle duba gibi görünce işe almaktan vazgeçiyorlardı diye ifade eder. Karikatüre düz anlamda baktığımızda Otis'le kadının diyaloglarıdır. Yan anlamda ise kadın ne olursa olsun her zaman fiziğine bakmalı formunu korumalıdır.

Yorum: Şişman kadınlar birçok iş görüşmesine gitseler bile daha sonra reddedilmektedir. Erkek egemen bir toplumda kadın her zaman kendine bakmalı genç, güzel, zayıf ve alımlı olmalıdır. Dış görünümü kilolu olan kadınlar toplumda her zaman diğer kadınlara göre işe girmede geri planda kalmaktadırlar. Sayfa 17'de çizilen bu karikatürde kadının ideal bir kadın olması beklenmektedir.

5.7.4. Üniformalı Erkekleri Seven Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Sözel ifadeler, bulut, binalar, gemi, deniz, ağaçlar, deniz dalgası, gökyüzü, İkinci karede gökyüzü, ağaç, bina, araba, sözel ifadeler, elektrik direği, trafo. Üçüncü karede kadın, bina, üniformalı silahlı erkek. Dördüncü karede Otis, sözel ifadeler. Beşinci karede Otis, kadın, üniformalı erkek, soru işareti, sözel ifadeler ve sale yazısı. Altıncı karede Otis ve iki kadın, sözel ifadeler. Yedinci karede Otis, yürüyen insanlar,

yürüyen merdiven, sözel ifadeler, Sekizinci karede Otis, mağazalar, üniformalı erkek şahıs, sokak, bina. Dokuzuncu karede gardırop, üniforma, askılık, kadın, sözel ifadeler. Onuncu karede üniformalı Otis, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadınların üniformalı erkeklere bakması

Analiz: İlk karede vapur, ağaçlar, binalar ve bulutlar görüntüsel göstergeyle verilmiştir. Parçalı bulutlar olması ve havanın aydınlık olması havanın açık olduğuna işaretler. Kadın arabanın nerede olduğunu sorar Otis ise otoparkta der. Diğer karede arabanın içinde görünmektedirler. Kadın daha var mı diye sorar Otis ise üç dört kilometre kaldı der. Kadın ise ben kilometreden anlamam demektedir. Burada yan anlam olarak erkeklerin araba ve onunla ilgili konularda daha iyi olduklarını kadınların ise bu konular hakkında bilgi sahibi olmadığını ima etmek istemiştir. Diğer karede ise kadın üniformalı adamı görür ve ona dikkatlice bakmaktadır. Bu şahsın ya asker ya da polis olduğunu söyleyebiliriz. Otis diğer karede sözel ifadelerle onlara öyle bakmaması gerektiğini söylemektedir. Bu durum yüz ifadesine yansımış gerginlik yaratmış bu da belirtisel gösterge ile verilmiştir. Diğer karede ise Otis ve arkadaşı görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Arkadaki sale yazısı göze yönelik bir gösterge olup Türkçe indirim anlamına gelmektedir. Buradan da bir mağaza, dükkân önünde olduğunu bulduğunu, tavana bakarsak da mekânın kapalı olduğunu görüntüsel gösterge ile anlamaktayız. Kadın üniformalı adama hayran hayran bakmaktadır. Diğer karede ise kadının arkadaşı yanına gelmiştir Otis'e birlikte takılacaklarını söyleyip onu göndermek istemektedirler. Otis'in diğer karede yürüyen merdivenden inerken görüntüsel göstergesi verilmiştir. Alışveriş merkezi olduğunu yürüyen merdiven göstergesinden anlamaktayız. Tek tük insan olması bize kalabalık olmadığını göstermektedir. Otis'in oldukça sinirlendiği sözel ifadelerine yansımıştır. Yolda yürürken yine üniformalı bir erkek görür. Üniformalı erkeğin yüz ifadesi oldukça serttir bu da belirtisel göstergeyle verilmiştir. Diğer karede ise kadın Otis'in evinde görülmektedir. Otis'in dolabını açtığında üniforma ile karşılaşır. Üniformanın ne olduğunu sorar sen pilot musun? der. Otis ise bir ara yapmışım der. Son karede ise Otis'in üstünde üniforma vardır. Sözel ifadelerle yansıyan ohh evet demeleri seks yapmalarını göstermektedir. Kadın ise bu durumdan memnundur. Karikatür düz anlamda Otis ve kadının konuşmaları yan anlamda ise kadın yanında başka erkek de olsa üniformalı biri çıkınca ona bakmaktadır.

Yorum: Nedendir bilinmez ama kadınlar genelde üniformalı erkekleri çok severler. Kadınlar her zaman birileri tarafından korunmak ister. Silah ve üniforma gücü ve otoriteyi temsil etmektedir. Kadında buna dayanarak üniformalı erkeklerin koruyacağını düşünmektedir. Son karede ise yatakta olmaları ve Otis'in üzerinde üniforma olması yatakta hakimiyetin de erkekte olduğunu göstermektedir. Ne kadar yatakta sert ve otoriter oldukça kadın da o kadar zevk alır ilişkiden. Tıpkı sayfa 12'de karikatüristin üniforma adını verdiği karikatürde gösterildiği gibi.

5.7.5. Cinselliğini Araç İçin Kullanan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, sözel ifadeler, vitrin, mankenler. İkinci karede sözel ifadeler, Otis ve kadın arkadaşı. Üçüncü karede ayakkabılar, sözel ifadeler. Dördüncü karede ayakkabı, sözel ifadeler, ayak. Beşinci karede yürüyen merdiven, sözel ifadeler, Otis'le kadın. Altıncı karede sözel ifadeler, Otis'le kadın. Yedinci karede türbanlı bir kadın, adam, Otis ve kadın, sözel ifadeler. Sekizinci karede Otis'le kadın ve sözel

ifadeler. Dokuzuncu karede kadın, abajur, sözel ifadeler. Onuncu karede ise Otis, yatak ve sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının cinselliğini kullanarak istediğini aldırması.

Analiz: Kaydırak adlı hikâyede Otis ve kadın bir mağaza önünde görüntüsel gösterge ile gösterilmiştir. Kadın topuklu ayakkabısı, dar kotu ve kısa saçlarıyla oldukça çekicidir. Bu sırada vitrindeki elbiselere bakmaktadır. Aralarından bir tanesini beğenmiştir. Diğer karede kadın gel sana göstermek istediğim başka bir şey var demektedir. Üçüncü karede rengarenk sandaletler görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Bu sandaletlerin renklerinden biri mavi diğeri kırmızıdır. Bu renklerden kırmızı olanı tahrik etme özelliği taşımaktadır çünkü; kırmızı renk her zaman dikkat çekicidir. Mavi ise huzurdur. Görsel olarak bu renkler kadını cezbetmiştir. Dördüncü karede kadın ayakkabıyı denerken görülmektedir. Tırnakları kırmızı ojelidir. Oldukça güzel bakımlı bir ayağı vardır. Beşinci karede elinde hiçbir poşet olmaması o beğendiği ayakkabıyı almadığını görüntüsel gösterge ile göstermiş ve Otis'te bunu sözel ifadelerle insan almayacağı bir şeyi neden giyip çıkarır ki diye dile getirmiştir. Bir aşağıda bir de yukarıda merdiven bulunması bir alışveriş merkezinde olduğunun görüntüsel göstergesidir. Altıncı karede kadın Otis'e sen sıkıldın değil mi diye sormaktadır. Yedinci karede ise yine sözel ifadeler devam etmektedir. Yine vitrin gezmesini sevmiyor musun? demektedir. Arkada dünyaca ünlü Levis markası olması ise yine bize alışveriş merkezinin içinde olduğunun görüntüsel göstergesidir. Daha sonra sekizinci karede Otis ve kadın yatakta çıplak görüntüsel gösterge olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Kadın sözel ifadelerle senden bir şey istesem der. Otis'in ise beş on dakika dinlenmem lazım demektedir. Kadında öyle bir şey değil hani sana gösterdiğim pabuçlar var ya onu bana hediye etmek ister misin der. Diğer karede ise kadının ayakta görülmesi ve yüz ifadesi olumsuzluğun belirtisi olup sözel ifadelere de yansımış gidiyorum ben demiştir. Son karede ise Otis ayakta görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Kadının arkasından gitme sana o ayakkabıyı alacağım demesi sözel ifadelerine yansımıştır. Gidiyorum ve gitme sözcükleri karşıtlık olarak verilmiştir. Kadın da sahi mi derken kendi görülmez. Otis ise evet demektedir. Karikatür düz anlamda Otis'le kadının alışveriş merkezinde gezmesi. Yan anlamda ise kadının bir eşyayı elde etmek için cinselliğini araç için kullanması olarak okunabilir.

Yorum: Kadınlar her zaman mağaza vitrinlerine bakmayı severler. Almayacağı bir ürünü bile denerler. Kadınlar yatakta hiçbir erkeğin hayır diyemeyeceğini iyi bilmektedirler. Bu yüzden birçok kadın istediği bir şeyi elde etmek için cinselliğini bir silah olarak kullanır. Sayfa 62’de çizilen bu karikatürde kadın cinselliğini bir araç olarak kullanmış ve istediğini elde etmiştir. Ayrıca kadın yine burada alışveriş meraklısı biri olarak resmedilmiştir.

Tablo 9: Sen de Beni Öp Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

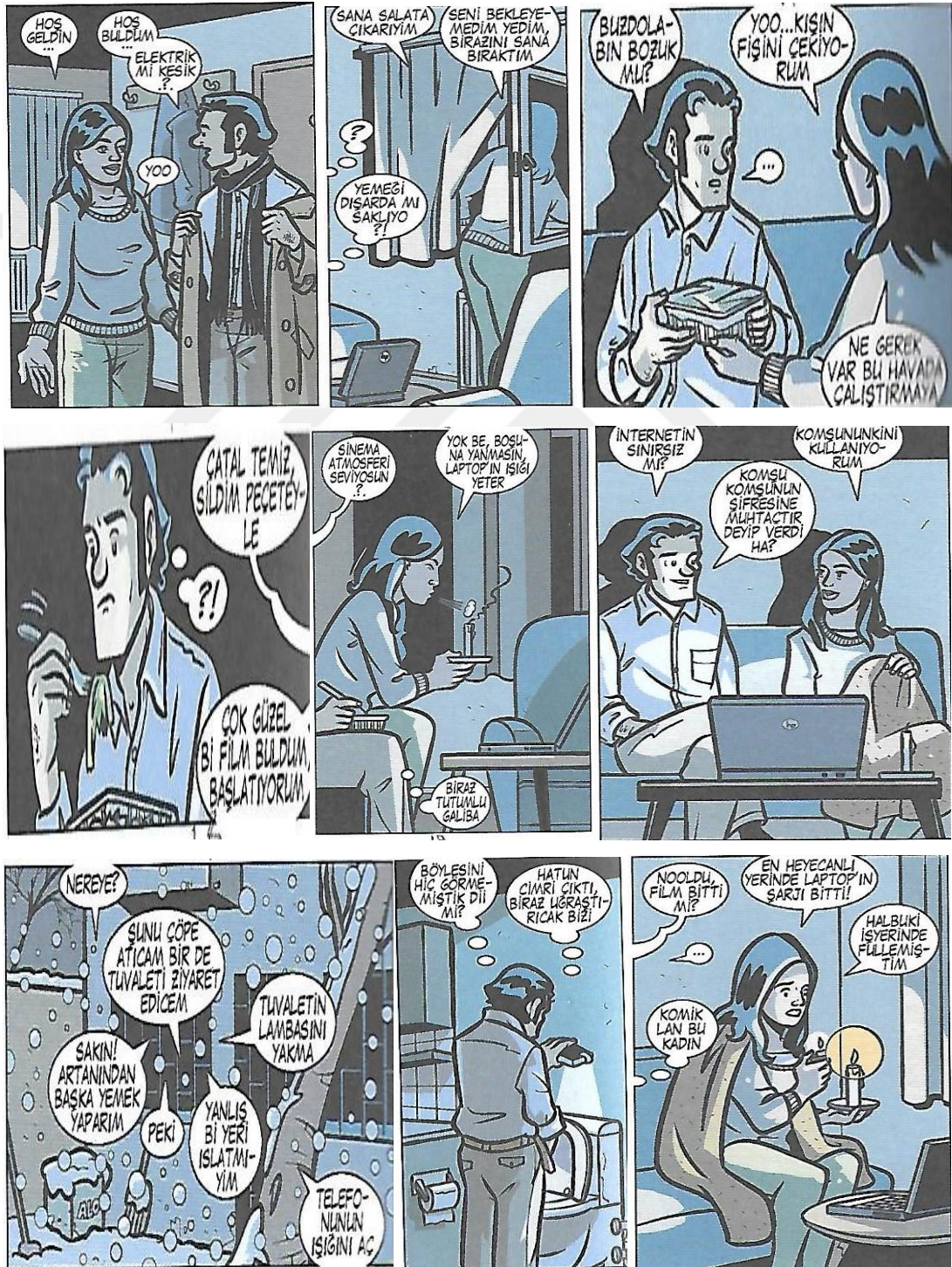
Para Avcısı Kadın	2
Tehdit Edilen Kadın	1
Aldatan Kadın	2
İlk Adımı Atan Kadın	33
Fala Büyüye Düşkün Kadın	2
Sekse Düşkün Kadın	14
Kıskanç Kadın	3
Üniformalı Erkeklerden Hoşlanan Kadın	1
Aldatılan Kadın	4
İdeal Olması İstenen Kadın	1
Kendini Pazarlayan Kadın	1
Eğitimli Kadın	1
Hesap Ödeten Kadın	3
Kendini Beğenmiş Kadın	1
Cinselliği Araç İçin Kullanan Kadın	1
Otostop Yapan Kadın	1
Evlenme Meraklısı Kadın	2
Kadın Konusu İşlenmemiş	2

Sen de Beni Öp kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Sayısal verilere bakıldığında en çok ilk adımı atan kadın temsiline rastlanılmaktadır. Daha sonra kadın yine sekse düşkün temsille karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında kadın yer yer pornografi olarak verilmiştir.

5.8. AŞK BENİM ADLI KİTABININ İÇİNDEKİ KARİKATÜRLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Aşk Benim adlı kitap Yılmaz Aslantürk'ün son kitabıdır. Kitap 79 sayfadan oluşmaktadır. Bunların 74 tanesi karikatürdür.

5.8.1. Cimri Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Perde, askılık, Otisabi ve kadın, sözel ifadeler, kapı. İkinci karede lap top, kadın, sözel ifadeler, pencere, perde. Üçüncü karede Otis'le kadın, paket, sözel ifadeler. Dördüncü karede çatal, Otis ve sözel ifadeler. Beşinci karede mum, lap top, sözel ifadeler, masa, pencere. Altıncı karede battaniye, Otis'le kadın, sözel ifadeler, bilgisayar, masa. Yedinci karede duvar, ağaç, bina, pencere, süpürge, sözel ifadeler. Sekizinci karede klozet, Otis, tuvalet kâğıdı, sözel ifadeler. Son karede ise mum, lap top, kadın, battaniye, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının aşırı cimri olması

Analiz: İlk karede Otis ve arkadaşı bir evde görüntüsel göstergeyle verilmiştir. Sözel ifadelerden kadının evi olduğunu anlamaktayız. Ev karanlıktır. Otis ışıklar mı gitti der kadın da hayır der. Kadının giyiminden havanın soğuk olduğunu belirtisel gösterge olarak anlamaktayız. Diğer karede kadının sana salata çıkarayım diyerek camı açar. Otis ise yemekleri dışarda mı saklıyorsun diye sorar kadın da hayır der. Bu havada çalıştırmaya gerek yok diye ifade eder. Diğer karede kadının çatal temiz peçeteyle sildim demesi Otis'in yüz ifadelerini değiştirmiştir. Diğer planda elinde mum göstergesi vardır. Duman çıkması ateşin belirtisidir. Lap topun ışığıyla oturmak istemektedir. Otis internetin şifresini sorar kadın ise komşudan aldığını söyler. Yedinci karede pencerenin alt katta parmaklık olması bize bodrum katı gibi bir yerde olduğunu göstermektedir. Kar yağması kış mevsiminde olduğunun görüntüsel göstergesidir. Sözel ifadelerle Otis ve kadın konuşurlar kadın ışığı açmamasını söylemektedir. Telefonun ışığıyla idare et der. Diğer karede Otis tuvalette işerken görülür ve telefon ışığı kullanmaktadır. Otis bu hareketlerle kadının cimri olduğunu anlar. Son karede ise kadın kucağında battaniye ile oturmaktadır. Evde bir şey yakmadığını anlamaktayız. Mum bir göstergedir. Karanlık odayı aydınlatır. Kadın lap topun şarjı bitmiştir oysa iş yerinde fullemiştim der. Burada fullemek ve bitmek karşıtlık oluşturmaktadır. Karikatür düz anlamda Otis ve kadının evde sohbetleri yan anlamda ise evine çağırdığı adamı cimriliğiyle sıkması yaşantısını ona yansıtması olarak okunabilir.

Yorum: Sayfa 64'te çizilen bu karikatürde kadın aşırı cimri olarak verilmiştir. Cimriliği yaşam kalitesini düşürmektedir.

5.8.2. Dolandırıcı Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Otis ve kadın, sözel ifadeler. İkinci karede çanta, meyveler, marketçi adam, Otis'le kadın, sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis ve sözel ifadeler. Dördüncü karede Otis'le kadın, sözel ifadeler, bina. Beşinci karede sözel ifadeler, Otis'le kadın. Altıncı karede perde, abajur, koltuk. Otis, sözel ifadeler. Yedinci karede cüzdan, sözel ifadeler, Otis. Sekizinci karede şişeler, barmen, sözel ifadeler, Otis.

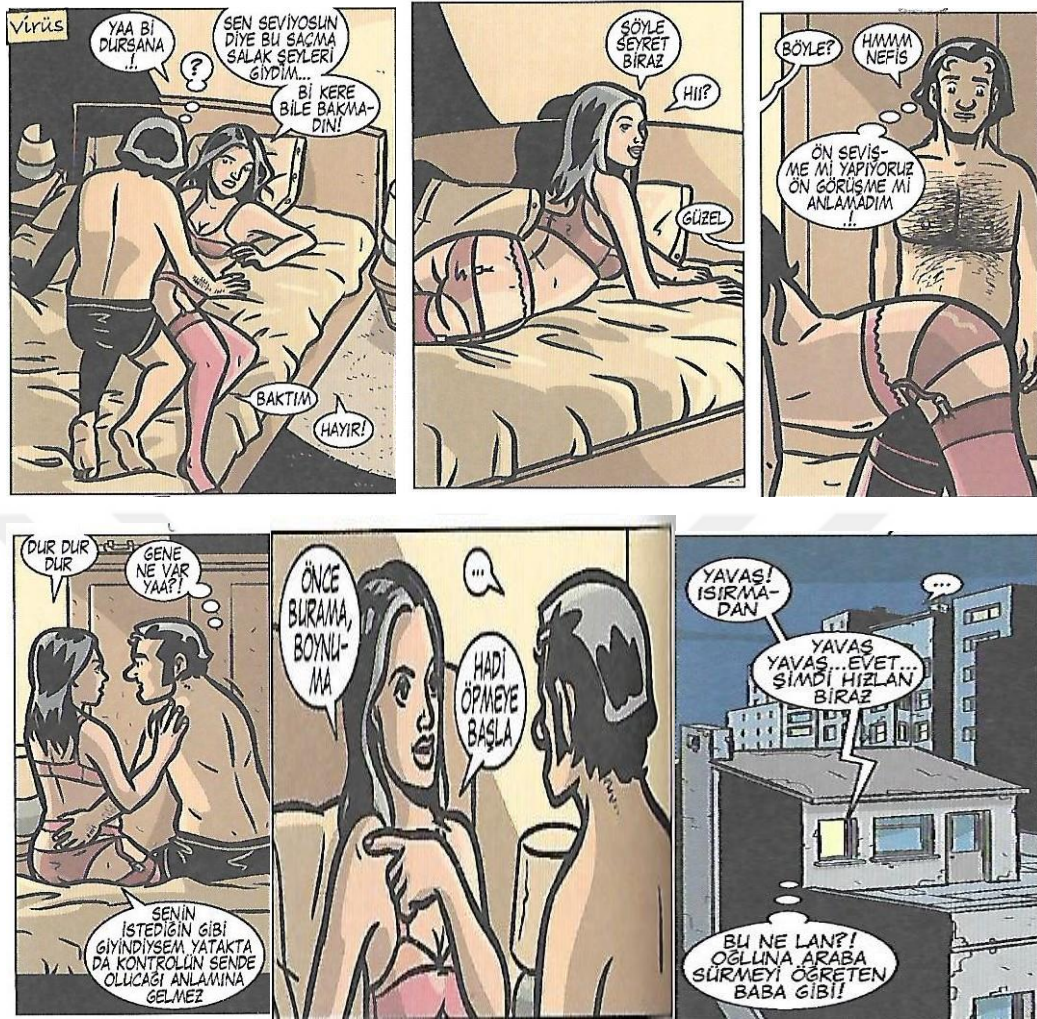
Gösterilen: Kadının dolandırıcılık yapması

Analiz: İlk karede Otis ve arkadaşı görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Kadının giyimine bakıldığında havanın çok da sıcak olmadığını anlamaktayız. Kadın kahvaltı

yapmadım demektir. Otis'te sanki ben yaptım diyerek karşıtlık oluşturmuştur. Diğer karede markette görüntüsel gösterge ile görünmektedirler. Bir şeyler almışlardır fakat kadın cüzdanı bulamaz. Otis ise hesabı öderim der. Üçüncü karede Otis tek planda verilmiştir hadi eve gidip bakalım demektir. Dördüncü karede kadın kesin evdedir akşam bulursun der fakat ev kirasını yatırmam lazım sen bana ver demektir. Otis ise bu teklifi kabul eder. Diğer karede bankamatikten çek sen evde cüzdanı bulunca para senin olur der. Altıncı karede çekyat, perde ve abajur vardır burası bize bir ev olduğunun görüntüsel göstergesidir. Otis'in arkası dönük eğilmesi bize cüzdan aradığının görüntüsel göstergesidir. Diğer karede ise cüzdanı bulmuştur ve gerçekten içinde para vardır. Son karede ise Otis bir bar gibi mekânda görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Adam parayı havaya doğru tutmaktadır. Paranın sahte olduğunu sözel ifadelerle dile getirmektedir.

Yorum: Bu karikatürde kadın erkeği kandıran dolandırıcı niteliğinde ortaya çıkmıştır.

5.8.3. Pornografi Olarak Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede Otis ve arkadaşı, yatak, sözel ifadeler, abajur. İkinci karede sözel ifadeler, kadın, yatak. Üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı karelerde Otis'le kadın, yatak, sözel ifadeler. Son karede binalar, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının pornografik olarak sunulması

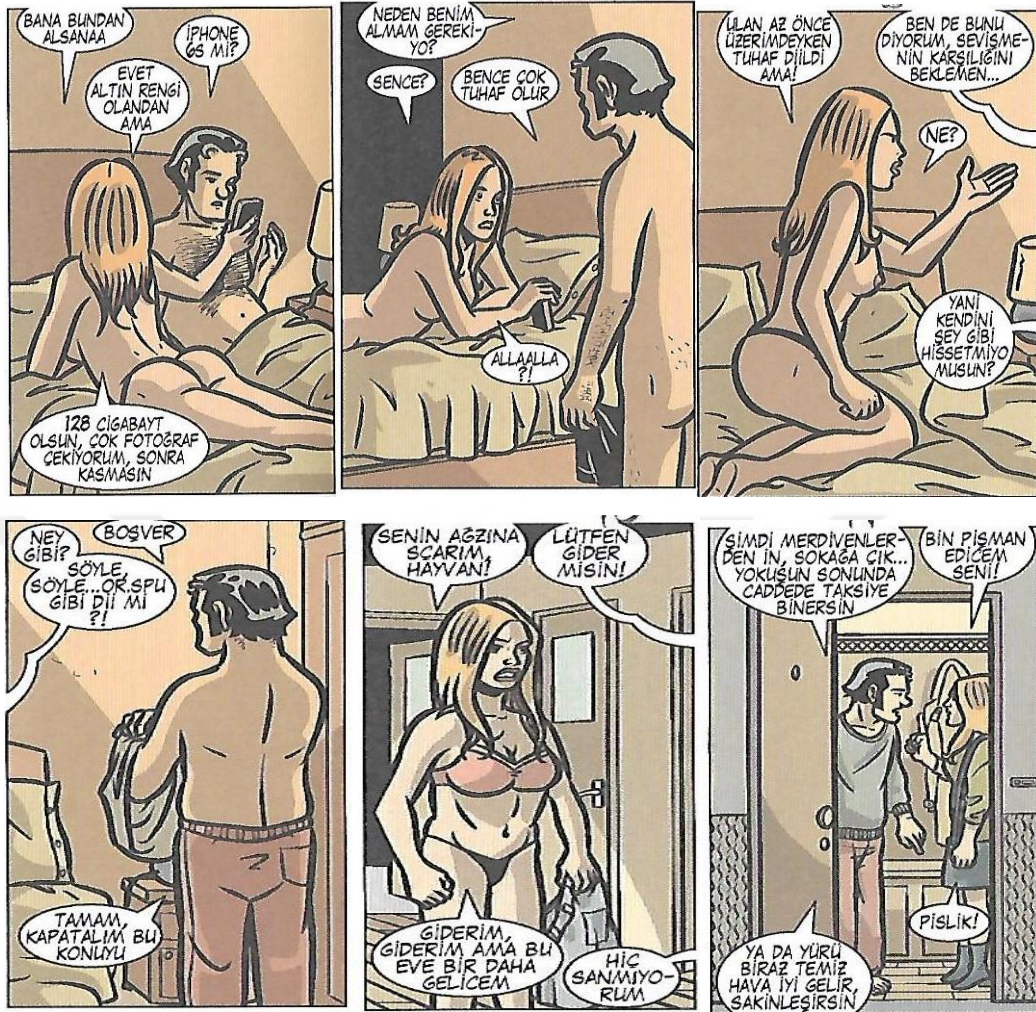
Analiz: İlk karede Otis ve kadın görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Odada abajur ve yatak olması bize yatak odasında bulduklarının görüntüsel göstergesidir. Kadının jartiyer giymesi ve sözel ifadelerine yansıyan senin için giydim bunları bir kere bakmadın Otis'in hayır baktım demesi karışıklık oluşturmuştur. Diğer karelerde ise Otis'i etkilemek için pozisyondan pozisyona girmektedir. İkisi de ikili planda verilmiştir. Bir sonraki karelerde ise sözel ifadelerine yansıyan senin istediğin gibi giyinmem yatakta da kontrolün sen de olmasını sağlamıyor ifadesi kadının kontrolü

ele geçirmesini ifade etmektedir. Son karede ise yavaş şimdi biraz hızlı ifadeleri karşıtlık oluşturmuştur. Otis'in ise oğluna araba sürmeyi öğreten baba gibi ifadesi ile benzetme yapılmıştır. Karikatür düz anlamda Otis ve kadının yataktaki halleri yan anlamda ise kadının kusursuz fiziğe sahip olması yeterli değildir daha seksi görünmek için birtakım kıyafetler giyinmelidir.

Yorum: Sayfa 30'da çizilen karikatürde kadın pornografi olarak verilmiştir. Burada cinsel ilişkiye girmeden önce bir kadının bedeni gösterilmiştir. Kadın bedeni sözel ifadelerle ve değişik giysi ile metalaştırılmıştır.

5.8.4. Cinselliğini Araç İçin Kullanan Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: Birinci ve ikinci karede yatak, telefon, Otis ve arkadaşı, sözel ifadeler. Üçüncü karede kadın ve sözel ifadeler. Dördüncü karede Otis ve sözel ifadeler. Beşinci karede kadın ve sözel ifadeler. Altıncı karede kapı, Otis ve kadın, sözel ifadeler.

Gösterilen: Kadının bedenini kullanarak karşılığında bir şey istemesi.

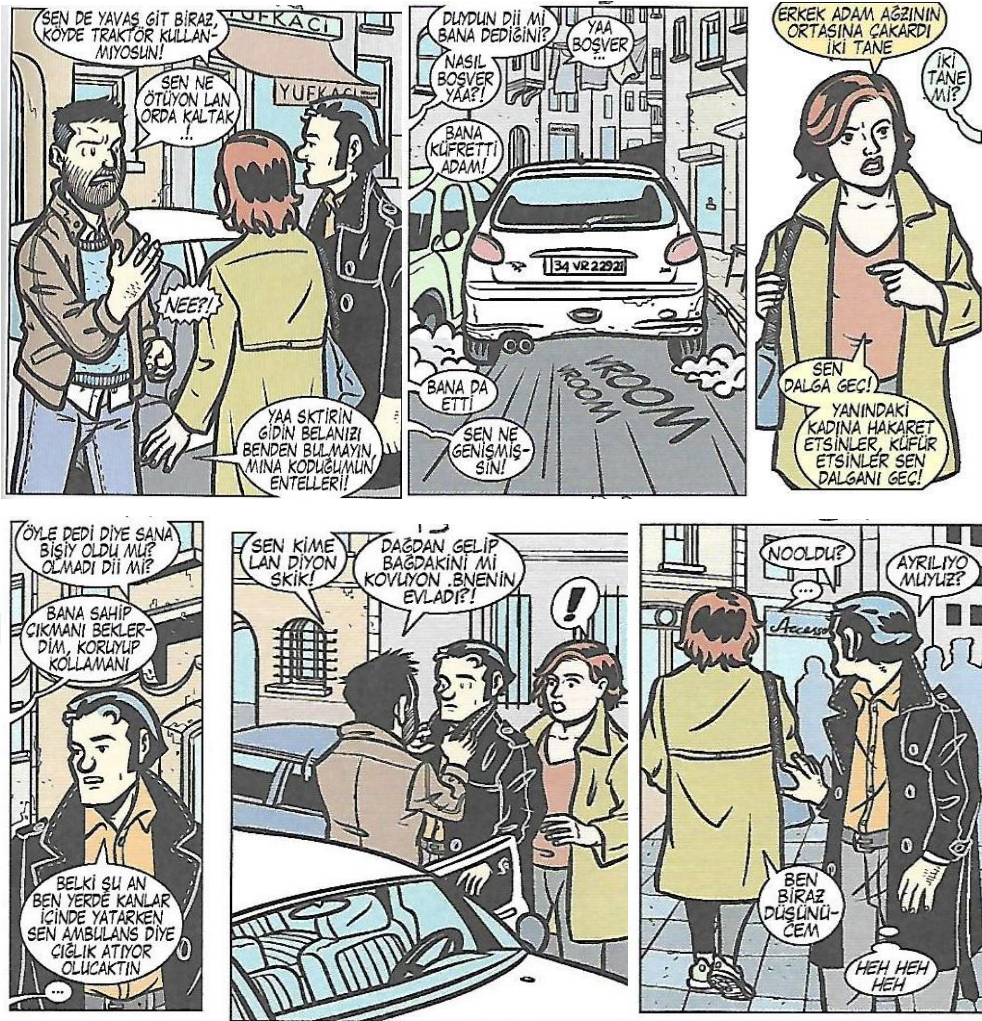
Analiz: Birinci, ikinci karelerde Otis ve kadın görüntüsel gösterge olarak verilmiştir. Otis'in ve kadının uzanması, bir iletişime geçmeleri cinselliğin yaşanıp bittiğini göstermektedir. Kadın telefon göstergesini gösterip bundan istiyorum der. Diğer karede Otis'in sözel ifadelerle neden benim almam gerekiyor demesi kadının suratının düşmesine sebep olur bu da belirtisel gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer karede kadının elini kaldırması ve sözel ifadelerine yansıyan sözler kızdığının hem görüntüsel göstergesi hem de belirtisel göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir

sonraki karede ise kadının istediğini elde edememesi yüz hatlarının gerilmesine neden olmuştur. Son karede ise Otis'le birlikte ikili planda verilmiştir. Sözel ifadelerle yansıyan konuşmalardan Otis'in onu kovduğunu görüntüsel gösterge olarak anlamaktayız. Burada in-çık, temiz- pis sözcükleri karşıtlık oluşturmuştur. Karikatür düz anlamda Otis'in biriyle yatması yan anlamda ise kadının bunun karşılığı olarak bir şey alma düşüncesi.

Yorum: Sayfa 54'te çizilen karikatüristin kindar adını verdiği karikatürde kadın bir eşya aldırılmayı seks sonrasında bırakmıştır. Ayrıca yattığı kişiyi bunu almaya zorlayan bir yapı içine girmiştir.

5.8.5. Sahiplenilmek İstenen Kadın

Gösterge: Otisabi Karikatürü

Gösteren: İlk karede kadın, mutfak, deterjan, mutfak dolabı, tabaklar, perde, çaydanlık. İkinci karede el, tornavida, dolap, sözel ifadeler. Üçüncü karede Otis'le kadın, tabak, sözel ifadeler. Dördüncü karede arabalar, Otis'le kadın, sözel ifadeler. Beşinci karede ampul, sözel ifadeler, Otis'le kadın. Altıncı karede Otis'le kadın, araba, sözel ifadeler. Yedinci karede adam, sözel ifadeler, Otis'le kadın. Sekizinci karede araba, duman, sözel ifadeler. Dokuzuncu karede kadın ve sözel ifadeler. 10'uncu karede Otis ve sözel ifadeler. Diğer karede araba Otis'le kadın, adam, ünlem işareti, sözel ifadeler. Son karede ise Otis'le kadın, sözel ifadeler.

Analiz: İlk karede kadın mutfakta görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Kadın bulaşık yıkarken görülmektedir. Sıvı deterjan olarak pril göstergesi vardır. Yine burada ev işi kadının işi olarak gösterilmiştir. Evde bulaşık yıkamak, yemek yapmak gibi kavramlar kadına atfedilen rol olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer karede ise Otis'in mutfak dolabını tamir etmesi ise erkeğe biçilmiş rollere dendir. Üçüncü karede kadının dışarı

çıkalım ifadelerine karşılık Otis'in duş alayım demesi ve bunun üzerine kadının neden biriyle mi buluşacaksın demesi kıskançlık yaptığını göstermektedir. Kendine bakan temiz erkek muhakkak biriyle buluşacaktır mesajı yan anlam olarak verilmiştir. Diğer karede Otis'le kadın, arkadan görüntüsel gösterge olarak verilmektedir. Bir diğer karede araba korna çalar dat dat sesi işitmeye yönelik göstergedir. Otis'in yanındaki ampul göstergesi ise yeni bir fikri düşünceyi temsil etmektedir. Diğer karelerde Otis'le kadın, adam görüntüsel gösterge ile verilmiştir. Adam kadına sözel ifadelerle küfür etmektedir. Diğer karelerde Otis kadını savunmaz kadın buna sinirlenir. Kadın sözel ifadelerle erkek adam ağzına çakardı iki tane der. Yanındaki kadına küfür etti sen dalga geçtin diye söylenmektedir. Karikatür düz anlamda Otis'le kadının diyalogları yan anlamda ise erkek adam her zaman, her yerde kadını korumalıdır mesajı verilmiştir.

Yorum: Sayfa 55'de çizilen bu karikatürde kadın korunup kollanmak isteyen biri olarak çizilmiştir.

Tablo 10: Aşk Benim Kitabına Ait Kadına İlişkin Cinsiyetçi Temsiller Şunlardır:

Kıskanç Kadın	5
Aldatılan Kadın	2
Terk Edilen Kadın	2
Terk Eden Kadın	1
Dolandırıcı Kadın	1
İlk Adımı Atan Kadın	20
Para Avcısı Kadın	1
Seks Objesi Olarak Kadın	15
İnternet Fenomeni Olan Kadın	3
Aldatan Kadın	4
Pişman Kadın	1
Kandırılan Kadın	2
Hesap Ödeten Kadın	1
Yalan Söyleyen Kadın	2
Evliliği Sorunlu Olan Kadın	1
Cimri Kadın	1
Sahiplenilmek İstenen Kadın	2
Cinselliği Araç İçin Kullanan Kadın	1
Kendini Pazarlayan Kadın	1
Kadın Konusu İşlenmemiş	9

Aşk Benim kitabına ait kadına ilişkin cinsiyetçi temsiller yukarıda verilen tablodaki gibidir. Bu son kitapta da yine ilk adımı atan kadındır. Daha sonra kadın yine cinsel bir obje olarak verilmiştir.

SONUÇ

Her türlü meseleyi abartılı bir şekilde ele alan, geniş kitlelere ulaşarak insanları güldüren, güldürürken de bu mesele üzerine düşündüren küçük bir çerçeve içinde çizgi ile mizah yapma sanatına karikatür demiştik. İnsanlar duygu ve düşüncelerini ilk olarak mağara duvarlarına çizerek anlatmaya başlamışlardır. Bu iletişim yöntemi bize çizginin de insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir. Daha sonra bu resimler yazıyla ya da yazısız çizilmeye başlanmıştır. Karikatür bir mizah türü olduğundan mizahla arasındaki ilişkide bu tezin konularından birini oluşturmuştur. Mizahın toplumsal bir olgu olması eğlendirme, güldürme, eleştirme ve sosyalleştirme gibi toplumsal işlevlerini de her zaman ön plana çıkarmıştır. Mizahında tarihi karikatür gibi eskiye dayanmaktadır.

Bu çalışmada problem sorularına cevap verilecek olursa;

İlk soruda kitle iletişim araçları tarafından cinselliğin mizah ürünü olarak algılanmasının sebebi kitle iletişim araçlarında dergi, gazete ve internette karikatürlerin yayımlanmasıdır. Gülmek insanlar için çok değerlidir. Mizahın ilk işlevi olan eğlendirme kişiler arasında bir rahatlama sağlamaktadır.

İkinci soru olan karikatür kitle iletişim araçlarında nasıl bir göreve sahiptir? sorusuna bakıldığında karikatürün kitle iletişim araçlarının günden güne artmasıyla birlikte etkili bir anlatım aracına dönüştüğü görülmektedir. Görsel sanat olan karikatür toplumsal ve kültürel değerleri aktarmada önemli bir rol oynamaktadır. Her karikatür bir ileti taşımaktadır. Kitle iletişim araçları ise en açık ve hızlı şekilde bunu insanlara iletmektedir. Ayrıca kitle iletişim araçları iletmek istediği mesajı geniş kitlelere ulaştırabilir ve bununla da geniş halk kesimini etkileyebilmektedir.

Üçüncü soruya bakıldığında cinsellik karikatürlerde üstü açık mı yoksa kapalı mı işlenmektedir? cinsellik her zaman karikatürlerde üstü açık işlenmiştir. Eski Mısırlılar karikatürlerini alçı kalıplarına ya da papirüs adı verdikleri kâğıda çizmişlerdir. Bu çizimler genelde cinsellik üzerine olmuştur. Cinsel organlarını açıkça gösteren bu çizimlerde üstü açık çizildiği görülmektedir. Greklerde de aynı durum söz konusudur. Türk karikatür tarihine bakıldığında ise o zaman da çizilen karikatürlerde kadın her zaman karikatürlerin konusu olmuştur. Hemen hemen çoğu karikatürlerde

ise cinsellik açık olarak verilmiştir. Bizim çalışmamız olan Otisabi Karikatürlerinde de cinsellik apaçık şekilde verilmiştir.

Dördüncü soruya bakıldığında kadının çizgide betimsel özellikleri nedir? Otisabi Karikatürlerinde kadın genelde arzu nesnesi olarak verilmiştir. Daha sonra ikoncan olarak karikatürlerde çizilmiştir. Kadınların alışveriş ve moda tutkusu eleştirilmektedir. İncelenen bir karikatürde ise şiddet gören yani mağdur kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı karikatürlerde ise dominant tavırlarıyla çizilmiştir. İstedğini yaptırmak isteyen tutum içine girdikleri görülmektedir. Birkaç karikatürde ise anne-eş durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Beşinci soru Otisabi Karikatürlerine bakıldığında kadının mesleki görünümü nedir? sorusunun cevabı Otisabi Karikatürlerinde kadının mesleki konumu yoktur. Sekiz kitabında incelenen karikatürlerde kadınlar genelde işsiz olarak resmedilmiştir. Aralarında birkaçında ise ya kasiyer ya sekreter ya da mağazada çalışan tezgahlar olarak verilmiştir. Statüsü yüksek olan mesleğe bir tane denk gelinmiştir. O da pilot olarak karşımıza çıkmıştır.

Altıncı soru olan Otisabi Karikatürlerinde kadının toplumsal sınıflamadaki rolü nedir? Otisabi'nin sekiz kitabındaki karikatürlerine bakıldığında kadının çizgideki konumu her zaman modern olarak verilmiştir. Birkaç yerde ise geleneksel rollerle karşımıza çıkmıştır.

Yedinci soru olan Otisabi Karikatürlerinde kadının giyimi nasıl verilmiştir? Otisabi'nin sekiz kitabının incelenmesi sonucunda kadının giyimi her zaman oldukça seksapalite olarak verilmiştir. Yani kadın hemen hemen her yerde giydiği kıyafetlerle oldukça çekici ve seksi olarak çizilmiştir. Karikatürlerde kıyafetlerini çıkarırken g-string, babydoll giymesi de bunu destekler niteliktedir.

Sekizinci soru olan kadının bulunduğu mekanlar nerelerdir? Otisabi Karikatürlerinde kadının bulunduğu mekanlar bar, ev, cafe ve sokaklardır. Otis genelde kadınlarla barda tanışmaktadır.

Dokuzuncu soru olan kadın karakterinin kullanımı nasıldır? Otisabi Karikatürlerinde kadın karakteri hemen hemen bütün karikatürlerde karşımıza çıkmaktadır. Ortalama sayfa sayısı 74'se bunun tamamında kadın karakteri kullanılmıştır.

Bu çalışmada Yılmaz Aslantürk'ün bant karikatür tiplemesi olan Otisabi karakterinin karikatürleri göstergebilimsel yöntemle çözümlenmiştir. Rastgele örnekleme yoluyla seçilen karikatürler en ince ayrıntısına kadar yüzeyden derine incelenmiştir. Otisabi Karikatürleri toplumsal cinsiyet bağlamında incelendiğinde kadının çeşitli stereotipler doğrultusunda çizildiği görülmüştür. Aslantürk'ün sekiz kitabının içinde kadına ait 81 tane cinsiyetçi temsil tespit edilmiştir. Bu temsillerden en fazla olanı ilk adımı atan kadın temsilidir. Daha sonra kadın cinsel bir meta olarak verilmiştir. İncelenen bu karikatürlerde kadınlar genelde daha çok modern toplumun kadın yapısına uygun olarak çizilmiştir. Kadın, bu karikatürlerde erkeği aldatan, terk eden, seksi ve alımlı, sekse düşkün temsilleriyle karşımıza çıkmaktadır. İncelenen toplam 494 karikatürde kadın hep kötü biri olarak nitelendirilmiştir.

Sonuç itibariyle geçmişten günümüze birçok kitle iletişim araçlarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sunumu görülmektedir. Bu mecralarda yayınlanan karikatürler düşünce yoluyla temsil üretmektedirler. Kadın geçmişten bu yana ikinci sınıf görülmüş bu da kitle iletişim araçlarıyla olmuştur.

KAYNAKÇA

- Adak, S. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Saygılıgil, F. (Ed.), Siyaset ve Toplumsal Cinsiyet (s.17-31)* Ankara: Dipnot Yayınları.
- Adler, A. (1999). *Cinsiyetler Arasında İş birliği*. (Çev: Seçkin Selvi). İstanbul: Payel yayınları
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev: Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki yayınları
- Altınay, A. G. (2002). *Bedenimiz ve Biz: Bekâret ve Cinselliğin Siyaseti. (Ed.), Bora, Aksu Günel, Asena, 90'larda Türkiye'de Feminizm. (s. 323-343)* İstanbul: İletişim Yayınları
- Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye 'de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*. İstanbul: İletişim yayınları
- Arık, M.B. (1998). *Değişen Toplum Değişen Karikatür*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti yayınları
- Arık, M.B. (2002). Karikatür Tarihimizde Önemli Bir Dönemeç: Marko Paşa Gazetesi *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*
- Arık, M.B. (2006). *İletişim Yazuları*. Konya: Tablet Kitabevi
- Arıkan A. ve Öztürk A. (2016). *Medya ve Mizah. Kuruoğlu, H. ve Boz, M (Ed.), Türk'ün İngilizceyle İmtihani: Karikatürlerde İngilizce (S.225-240)* Ankara: Nobel Yayıncılık
- Aristoteles, (1995). *Retorik*. (Çev: Mehmet. H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Aslantürk, Y. (2014). *Otisabi Dokunaklı Temaslar*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2014). *Otisabi Kayıtdışı Hatıralar*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2014). *Otisabi Münasebetsiz İlişkiler*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2015). *Otisabi Başımdan Geçti Bunlar*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2015). *Otisabi İnleyen Nağmeler*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2015). *Otisabi Kadınlara Fısıldayan Adam*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2015). *Otisabi Sen de Beni Öp*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aslantürk, Y. (2016). *Otisabi Aşk Benim*. İstanbul: Mürekkep Yayınları
- Aykanat, A (2007) *Karikatür yarışmaları üzerine <http://cahit45.blogcu.com/4605896>. Adresinden 04.05.2018 tarihinde alınmıştır.*
- Bakhtin, M. (2001). *Karnavaldan Romana*. (Çev: Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Balcıoğlu, S. (1987). *Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü (1923-1983)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

- Balcıoğlu S, Öngören F. (1976). *50 Yıllın Türk Mizah ve Karikatürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Barthes R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*. (Çev: Berke Vardar-Mehmet Rıfat). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Barthes R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev: Mehmet Rıfat-Sema Rıfat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Baudelaire, C. (1997). *Gülmenin Özü*. (Çev: İrfan Yalçın). İstanbul: İris Yayıncılık
- Bayram, Y. (2009). Türkiye'de Siyasi Karikatürün Yeri ve 11'inci Cumhurbaşkanlığı Seçimine İlişkin Siyasi Karikatürlerin Çözümlemesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 107-123.1
- Bayzan, Ş. Özbilen, A. (2012). Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiye'de Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler. *Engineering Sciences*, 7(2), 521-531.
- Bekar, M. (2010). Kadının Sosyalleşmesi, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 98117.
- Berger, J. (1986). *Görme Biçimleri*. (Çev: Yurdanur Salman). İstanbul: Metis Yayınları
- Bergson, H. (2014). *Gülme*. (Çev: Devrim Çetinkasap). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet "Bize yüklenen Roller"* (Çev: Kader ay) İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları
- Bilim ve Teknoloji Ansiklopedisi (1991) Milliyet
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev: Başak Ertür). İstanbul: Metis Yayınları
- Bülbül, H. (2014). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya*. Kuruoğlu, H. Ve Aydın, B (Ed.), *Erkek Kimliğinin Oluşumdaki Faktörler: İktidar, Emek ve Arzu (S.1-16)* Ankara: Detay Yayıncılık
- Büyük Larousse. (1986). *İnterpress Basın ve Yayıncılık A.Ş 12. cilt, 6433s*. İstanbul.
- Çakır H, Öztekin H. (2014). *İletişim ve...Aziz A. Sungur S. (Ed.)*, İstanbul: Hiperlink yayınları
- Çakır, S. (2007). *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*. Örs, B. (Ed.), *Feminizm Ataerkil İktidarın Eleştirisi*. (s.415-475) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Cantek L. Gönenç L. (2017). *Muhalefet Defteri Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Çatalcalı, A. (2016). *Medya ve Mizah*. Kuruoğlu, H ve Boz, M (Ed.), *Türkiye'de Mizah Dergilerinin Tarihsel Değişimi*. (S. 169-184) Ankara: Nobel Yayıncılık
- Çetin, E. (2012). *Karikatürler ile Zenginleştirilmiş Fen ve Teknoloji Dersinin Öğrenci Başarısı ve Tutumları Üzerine Etkisi* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

- Çevik, M. (2010). Karikatürlerde Folklorik Ögeler. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(7).
- Çeviker, T. (1986). *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Tanzimat ve İstibdat Dönemi (1867-1878 1878-1908)*. İstanbul: Adam Yayınları
- Çeviker, T. (1988). *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)*. İstanbul: Adam Yayınları
- Çeviker, T. (1991). *Gelişim sürecinde Türk Karikatürü Kurtuluş Savaşı Dönemi (1918-1923)*. İstanbul: Adam yayınları
- Çiftçi, H. (1999). Klâsik İslâm Edebiyatında Hiciv ve Mizahın Yöntemleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (11)
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. /Toplum, kişi ve cinsel politika (Çev: Cem Soydemir)* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Coşar, S. (2010). Edebiyatın Karikatürize Halleri. *International PeriodicalfortheLanguages, LiteratureandHistory OfTurkishorturkic*, Cilt 5, Sayı 2, Ss. 688-734.
- Coşkun, S.A. (2009). *Fen Bilgisi Öğretiminde Karikatür Kullanımının Başarı Motivasyon ve Tutumlar Üzerine Etkisi* Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Burdur
- Danyal, N. *Sorunu Sorun Yapmak*. Karikatür Vakfı.
- Davulcu, E. (2015). *II. Meşrutiyet Dönemi Mizah Basınında Osmanlı Modernleşmesi ve Eleştirel Kodlar (Kalem ve Cem Dergileri Üzerinden)* Konya: Palet Yayınları
- Deniz D, (2007). Politik Karikatürlerde Kadının Temsili:1950 Seçimleri ve Nesneleştirilen Kadın, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, C7; Sayı2, Ss 498)
- Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük (1994). *Milliyet gazetecilik 4.cilt, 1303s.*
- Direk, Z. (2009). *Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi”, Cinsiyetli Olmak Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar, Z. Direk, (drl.)* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dökmen, Z, Y (2004). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (1997). *Cilt.2, s.955.*
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 57(5), 7-19.
- Erdoğan, İ. (2013) *Medya Sosyolojisi. Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2832 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1790*
- Ersoy, E. (2009). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science Cilt: 19, Sayı: 2, Sayfa: 209-230, Elâzığ-ss217)*
- Ersümer, A.O (2016). *Medya ve Mizah. Kuruoğlu, H ve Boz, M (Ed.), İnsan Olmak Kolay Değil: İkinci Kattan Şarkılar'da (2000) Kara Mizah (S.431-446)* Ankara: Nobel Yayıncılık

- Feinberg, L. (2014). *Mizahın Sırrı*. (Çev: Ali Çelik ve F. Gül Özyazıcıoğlu Koçsoy). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, 2, 487-502.
- Fidan, B (2007). *Reklam ve Karikatür*. İstanbul: Yazın Matbaacılık
- Fine, C. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*. (Çev: Kıvanç Tanrıyar) İstanbul: Sel Yayıncılık
- Gottdiener, M. (2005). *Postmodern Göstergeler/ Maddi Kültür ve Postmodern Yaşam Biçimleri*. (Çev: Erdal Cengiz, Hakan Gür, Arhan Nur). İstanbul: İmge Kitabevi
- Göka E. Tıkır, B. (2012) İnternet Bağımlılığı Gerçek Mi, Efsane Mi? *Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi, Yıl 8: Sayı:24 (35-38)*
- Göğüş Tan. M. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi Yıldız E. Kalkınır N. (Ed.), Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Bakış (s.3-30)* Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2307 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1304
- Gül, H., Yalçınoğlu, N. ve Atlı, ZC (2014). Türkiye'de kadınların çalışma hayatındaki durumu ve sorunları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 13 (2), 169-176*.
- Hobbes, T. (1993). *Leviathan* (Çev: Semih Lim). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
- Hünerli, S. (1993). *Türkiye'de Gazete Karikatürünün Durumu ve Siyasi Karikatürün Söylemi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- İmançer, A. İmançer D. (2006). *Medya ve Kadın. İmançer, D (Ed.), Televizyon Reklamlarında Kadın Sunumuna Özgü Klişeler. (S.121-144)* Ankara: Ebabil Yayıncılık
- İmançer, D. (2006). *Medya ve Kadın*. Ankara: Ebabil yayıncılık
- Kabadayı, L. (2006). *Medya ve Kadın. İmançer, D (Ed.), Kadınlar ve Medya: Türk Kadın Muhabirlerin Profili, Haber Anlayışı ve Haber Metinlerinde Kadınları Tanımlayışı. (S.103-120)* Ankara: Ebabil Yayıncılık
- Kamiloğlu, Z. (2013). "Penguen Dergisinden Hareketle Türk Karikatür Tarihinde Mizahın Saldırı İşlevi", *Milli Folklor Dergisi, sayı 98*
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayıncılık
- Kayış, Y. (2009). *Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür*. İstanbul: Libra yayıncılık
- Kazanevsky, V. *Cinselliği Olmayan Modern Karikatürlerin Cinselliği*. Karikatür Vakfı.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları
- Koestler, A. (1997). *Mizah Yaratma Eylemi*. (Çev: Sevinç- Özcan Kabakçioğlu) İstanbul: İris Yayınları
- Köse, A. (2016). Geleneksel ile Modern Arasındaki Kültürel Boşluk: 80'lerdeki Toplumsal Değişimi Mizah Üzerinden Okumak. *Milli Folklor, (111)*.
- Kuipers, G. (2016). *Medya ve Mizah. Kuruoğlu, H. ve Boz, M (Ed.), Mizahın sosyolojisi (s.47-78)* Ankara: Nobel yayıncılık

- Kuruoğlu, H. (2006). *Medya ve Kadın. İmançer, D (Ed.), Türkiye'de Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Haber Öznesi Olarak Kadın. (s.237-271)* Ankara: Ebabil yayıncılık
- Kuruoğlu, H. ve Aydın, B. (2014). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya*, Ankara: Detay Yayınları.
- Martin, R. A., & Ford, T. (2008). *Thepsychology of humor: An integrativeapproach*. Academicpress.
- Memiş, Yarış, (2010). İstanbul'un Yüz Karikatüristi- İstanbul'un yüzleri serisi – 24. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları
- Meydan Larousse Büyük Lügat ve Türk Ansiklopedisi. Sabah Yayınları Mil-Not:14
- Moir, A andJessel, D. (2002). *Beyin ve cinsiyet/ Erkeksi kadınlar kadınsı erkekler* (Çev: Tarık Demirkan) İstanbul: Pencere yayınları
- Morreall, J. (1997.) *Gülmeyi Ciddiye Almak*. (Çev: Kubilay Aysevener ve Şenay Soyer). İstanbul: İris Yayınları
- Navaro, L. (1999). *Tapınağın öbür yüzü/Bağlılık ve bağımlılık üzerine*. İstanbul: Remzi kitabevi
- Oskay, Ü. (2011). *İletişim'in ABC'si*. İstanbul: Der Yayınları
- Öngören, F. (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi (1923-1983)* Ankara: Yonca Matbaası
- Özen, B. (2003). *Karikatürün Tarihi ve Grafik Sanatlarla İlişkisi* Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, A. (1988). Karikatür Sanatı ve Reklamcılık. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı*
- Özer, A. (1994). İletişimin Çizgi Dili Karikatür. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 16*
- Özer, A. (2003). Karikatür ve Bilişim. *Bilişim Kültür Dergisi, Sayı: 86*. Ankara.
- Özer, A. (2004). Mizah ve Karikatür. *10. Uluslararası Karikatür Festivali. Ankara*
- Özer, A. (2004) Karikatür, Popüler Kültür ve Popüler Karikatür. *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Dergisi Özel Sayı. Yıl: 5, Sayı: 57 – Ankara*
- Özer, A. (2007). Karikatür Yazıları. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1733*
- Özocak, G. (2011). *Türkiye'de Siyasi İktidarın Mizahla İmtihani: İfade Özgürlüğü ve Karikatür*. *TBB Dergisi, 94, 258-295*.
- Özünlü, Ü. (1999). *Gülmecenin Özü*. Ankara: Doruk yayıncılık
- Paglia, C. (2004). *Cinsel Kimlikler/ Nefertiti'den Emily Dickinson'a Sanat ve Çöküş* (Çev: Anahid Hazeyan, Fikriye Demirci). Ankara: Epos Yayınları.
- Polat, H. (2015). *Türkiye Gündemine Eleştirel Bir Yaklaşım Olarak Karikatür: Penguen Dergisi Örneği*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum

- Rıfat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları
- Rıfat, M. (2018). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*. İstanbul: Alfa yayıncılık
- Rozenhal, F. (1997). *Erken İslam'da Mizah*. (Çev: Ahmet Arslan). İstanbul: İris Yayıncılık
- Sanders, B. (2001). *Kahkahanın Zaferi: Yırtıcı Tarih Olarak Gülme*. (Çev: Kemal Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Saydut, A. (2008). *Padişahın Burnu Türkiye'den Karikatürler. Küper-Büsch S, Rona N (Ed.) Türkiye Karikatür Tarihinde Gezinti*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Sayer, H. (2011). *"Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı"*, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Schopenhauer, A. (2005). *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*. (Çev: Mustafa Tüzel). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Schopenhauer, A. (2006). *Aşka ve Kadınlara Dair*. (Çev: Ahmet Aydoğan). İstanbul: Say yayınları
- Şener g, Çavuşoğlu Ç, İrklı, H.İ (2016). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları, Saygılıgil F (Ed.), medya ve toplumsal cinsiyet (s.163-184)* Ankara: Dipnot yayınları
- Şentürk, R. (2016). *Gülme Teorileri*. İstanbul: Küre Yayınları
- Şenyapılı, Ö. (2000). *Karikatür ve İletişim*. Ankara: Karikatür vakfi yayınları
- Şenyapılı, Ö. (2003). *Neyi, Neden, Nasıl Anlatıyor Karikatür Kim, Niye Çiziyor?* Ankara: ODTÜ Yayıncılık
- Shifman, L. (2007). Humor in theage of digitalreproduction: Continuityandchange in internet-basedcomictexts. *International Journal of Communication*, 1(1), 23.
- Stam R, Burgoyne R, Flitterman S. (2019). *Sinemasal Göstergebilim Sözlüğü*. (Çev: Simten Gündeş). İstanbul: Es Yayınları
- Taş, O. (2017). *İletişim, Medya ve Kültür*. Ankara: Ütopya yayınevi.
- Tmmob Makina Mühendisleri Odası İzmir Şubesi 28. Dönem Kadın Mühendisler Komisyonu (2018). *Mutlu Toplum İnşası İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*. İzmir
- Topuz, H. (1985). *Turgut Çeviker, Ferruh Doğan, Tan Oral. 50 Yılın Dünya Karikatürü (1935-1985)*. İstanbul: Milliyet Sanat Dergisi.
- Topuz, H. (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*. Anadolu Üniversitesi.
- Topuz, H. (1997). *Başlangıcından Bugüne Dünya Karikatürü*. İstanbul: İnkılap Kitapevi
- Tutal- Cheviron. N. (2010). *Antihomofobi Kitabı 2, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma. Erol A.ve Öztop N. (Ed.), Toplumun Arzudan Korkması ve Medyanın Homofobikliği. (s 178-183)*. Ankara: Ayrıntı basımevi
- Türk Ansiklopedisi. (1974). *Milli Eğitim Basımevi 21.cilt, 333s*. Ankara.
- Türköne M. (1995). *Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü*. Ankara: Ark Yayınevi

Uğureli, Ayşe (2016). Genç Akademisyenler Kültür Kongresi (Yrd. Doç. Dr. Rabia Uçkun Uzm. Kenan Doğan Derya Ersöz Nükte Sevim Derdi çok İngilizce Editörler Yrd. Doç. Dr. Pınar Fedakâr Arş. Gör. Dr. Mustafa Duman) Somut olmayan Kültürel Mizah ve miras' ya tutarsa..'

Usta, Ç. (2009). *Mizah Dilinin Gizemi*. Ankara: Akçağ Yayınları

Üner, S. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, *T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayını*

Yardımcı, İ. (2010). *Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010(6)*.

Yaşaroğlu. E (2004) "Karikatür ve Popüler Kültür Soruşturması", *Eğitim, Popüler Kültür ve Gençlik, Özel Sayı, Yıl:5, Sayı:57, Kasım, s.265*

Yolcu Ö. (2009). Gazetelere Ait İnternet Sitelerinde Değişim Süreci: 'www.milliyet.com.tr' Örneği, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*

Yücebaş, H. (1976). *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: Milliyet Dağıtım

Yücel, Y. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Saygılıgil F (Ed.,) Ekonomik Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet (S. 83-100)* Ankara: Dipnot Yayınları

Yüksel, N. (1999). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansımaları. *Kurgu Dergisi S: 16,67-81, 1999*

Zihnioğlu, Y. (2003). *Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği* (Vol. 16). İstanbul: Metis Yayınları

Wark, J. (1997). Wendy Getter's 48-Hour Beauty Blitz: Gender, Class, and the Pleasures of Popular Culture. *Art Journal, 56(4), 41-49*.

WEB KAYNAKLARI

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Otisabi> Kaynağından 23.01.2016 tarihinde alınmıştır.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1lmaz_Aslant%C3%BCrk) Kaynağından 23.01.2016 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc86dd234b166.14199298 (Karikatür nedir?) Kaynağından 04.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-d/da-vinci-leonardo/leonardo-da-vinci-grotesk-kafa-2059/>(Leonardo da vinci grotesk kafa) Kaynağından 07.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://ismailkar.com/karikaturyazilari1.htm> Kaynağından 07.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/size-kahkaha-attiracak-turden-selcuk-erdem-karikaturleri> Kaynağından 09.05.2018 (Yazılı karikatür) tarihinde alınmıştır.

<http://www.atilaozermuzevi.com/> (Yazısız karikatür) Kaynağından 09.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://karikaturhaber.blogspot.com.tr/2008/02/karikatrc-ibrahim-zdabakn-internet.html> (Bant Karikatür) Kaynağından 09.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://zozizo.com/ali-ulvi-ersoy-90li-yillarin-mizahi/>(Siyah- Beyaz Karikatür) Kaynağından 09.05.2018 tarihinde alınmıştır.

https://www.facebook.com/pg/hakkiusluart/photos/?tab=album&album_id=10408816526219 (Renkli Karikatür) Kaynağından 09.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://listetek.com/haber/1527> (Tek Kare Karikatür) Kaynağından 10.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://greatcaricatures.com/> (La Caricatura Gazetesi) Kaynağından 11.05.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://www.atilaozermuzevi.com/karikaturler> kaynağından 06.06.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://burakergin.blogspot.com/p/karikatur-tarihi-turkiye.html> Kaynağından 05.07.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://maksivizyon.blogspot.com/2016/07/mehmet-cemil-cem-karikaturist.html> Kaynağından 15.07.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://medium.com/@munzam/ii-abd%C3%BClhamiti-nas%C4%B1-bilirdiniz-a616a69dd86b> Kaynağından 10.09.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://www.modamuzayede.com/urun/44063/mizah-dergisi-kalem> Kaynağından 10.10.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://www.biyografya.com/biyografi/1215> Kaynağından 10.10.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://odatv.com/ataturku-hic-boyle-gormediniz--0612101200.html> kaynağından 10.10.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://www.modamuzayede.com/urun/143069/dergi-1948-aydede-der> Kaynağından 11.10.2018 tarihinde alınmıştır.

[https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Karag%C3%B6z_\(dergi\).html](https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Karag%C3%B6z_(dergi).html) Kaynağından 11.10.2018 tarihinde alınmıştır.

https://tr.wikiquote.org/wiki/Bertolt_Brecht Kaynağından 01.12.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643> Kaynağından 03.12.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://egitimsen.org.tr/2018-yil-sonu-egitimde-cinsiyetcilik-raporu/> Kaynağından 04.12.2018 tarihinde alınmıştır.

<http://www.atilaozermuzevi.com/1996/05/karikatur-ve-iletisim.html>.Kaynağından 01.02.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.facebook.com/SiradisiBilgilerSayfa/photos/a.381962578534345/2245447462185838/?type=3&theater> Kaynağından 02.02.2019 tarihinde alınmıştır.

‘‘Digital İn 2018’’, Wearesocial, <https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018> Kaynağından 02.02.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb877c7f1839.87086613(Karikatür Nedir?) Kaynağından 02.02.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb8781f2f6b8.85148160(Gülmece Nedir?) Kaynağından 03.02.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>Kaynağından 04.02.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>Kaynağından 04.02.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://egitimsen.org.tr/2018-yil-sonu-egitimde-cinsiyetcilik-raporu/>Kaynağından 05.02.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sozluk.gov.tr/> (İnternet nedir?) kaynağından 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd5983b59a2d7.55397473 (Cinsiyet Nedir?) Kaynağından 04.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://bianet.org/kurdi/medya/154466-medyanin-kunyesi-kac-kadin-kac-erkek>Kaynağından 06.03. 2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=250899619132623&set=gm.1015082645354269&type=3&theater&ifg=1>(Cinsel Nesne Olarak Kadın) Kaynağından 12.03.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cbdf1c6537012.09596502(İletişim Nedir?) Kaynağından 13.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://komikoloji.blogspot.com/>(Cinsel Nesne Olarak Kadın) Kaynağından 15.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.instagram.com/kamikarikaturize/?hl=tr>(Cinsel Nesne Olarak Kadın) Kaynağından 15.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=302555080408135&set=gm.1470056613131528&type=3&theater>(Azgın Kadın) Kaynağından 15.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.facebook.com/groups/574183649444173/>(Azgın Kadın) Kaynağından 17.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/pin/813181276440851155/>(İdeal Kadın) Kaynağından 18.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/pin/535083999450884078/>(İdeal Kadın) Kaynağından 18.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.mynet.com/evlenenlerin-ayyy-ayni-bizim-gibi-diyecegi-22-komik-karikatur-190101034505>(Dırdırcı Kadın) Kaynağından 19.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/en-komik-kadin-dirdiri-karikaturleri> (Dırdırcı Kadın) Kaynağından 19.03.2019 tarihinde alınmıştır.

https://twitter.com/pembe_gezegen/status/663653185345712128(Ev Hanımı Olarak Kadın) Kaynağından 20.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/pin/314126142741720116/>(Ev Hanımı Olarak Kadın) Kaynağından 20.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/en-komik-kiskanc-sevgili-karikaturleri>(Kıskanç Kadın) Kaynağından 21.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/pin/314126142741720116/>(Kıskanç kadın) Kaynağından 21.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.instagram.com/karikaturyeni/> (Kıskanç Kadın) Kaynağından 21.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.topukluhaber.com/karikaturler-ile-en-eglenceli-15-evlenme-teklifi/>(Evlenme Meraklısı Kadın) Kaynağından 23.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/beycon/beycondan-karikat%C3%BCrler/>(Evlenme Meraklısı Kadın) Kaynağından 24.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/siz-sakin-aldatmayin-sadece-bu-karikatlere-gulun> (Aldatan Kadın) Kaynağından 25.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/siz-sakin-aldatmayin-sadece-bu-karikatlere-gulun> (Aldatan Kadın) Kaynağından 25.03.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc64639cd9f98.92420040 (Popüler Nedir?) Kaynağından 28.03.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc646bfaf5800.34372396 (Kültür Nedir?) Kaynağından 28.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://eflatundusunceler.blogspot.com/2013/06/karikaturde-kadin-temsili.html>) Kaynağından 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/6259/kadinlar-gencler-ve-bobstil#.XMVxq_ZuLIU, Kaynağından 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://gazetekarinca.com/2017/05/kadinlardan-evrenselin-karikaturune-cinsiyetcilik-elestirisi/> Kaynağından 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://gazetekarinca.com/2017/05/kadinlardan-evrenselin-karikaturune-cinsiyetcilik-elestirisi/> Kaynağından 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=new%20york%20times%20newspaper%20women%20political%20cartoon> Kaynağından 30.03.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://tr.pinterest.com/pin/438115869980358234/?lp=true>(Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın) Kaynağından 01.04.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://sosyobaz.com/gulmekten-karniniza-agrilar-girecek-komik-karikaturler>(Alışveriş Bağımlısı Olarak Kadın) Kaynağından 02.04.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.biyografi.net.tr/yilmaz-aslanturk-kimdir/> Kaynağından 04.04.2019 tarihinde alınmıştır.